
BIBLIOTECA NAZIONALE
NAPOLI

Germanicum

Mare

Anglia.

London

Luber

Hamburg

Lüneburg

Bremen

Groningen

Dort

Münster

Braunschweig

Düßburg

Baderborn

Ghent

Cales

Löuen

Gulic

Coln

Francfort

Rean

Trier

Paris

Chalon

Troye

Metz

Speir

Heydelberg

Straßburg

Ulm

Donau fl.

Augsburg

Memingen

Costanz

Basel

Lucern

Sene

Galliæ pars

Losan

Chur

GERMANIA

Meridies

…h wil dir den Weg zeigen, den du wandeln solt,

Getreue Reiß Gefert.

...ck, Ich wil dich mit meinen Augen leyten. ps. 32

Ulm
In Verleg
ung Georg
Wildeisen
1655

ITINERARIUM
GERMANIÆ
&
REGNORUM
VICINORUM

VLMÆ
GEORGII

MARTINI ZEILLERI

FIDUS ACHATES,

Qui Peregrinationis atque Itineris sui socium & comitem, propriâ partim experientiâ doctus, partim verò aliorum observationibus instructus, non tantùm de locorum intervallis, distantiis & situ; verùm etiam, quid in plerisque spectatu & memoratu dignum occurrat, & quorum imperio circa annum Salutis M. DC.LIII. subjecta illa fuerint, accurate & solicitè monet.

Cui adjunctum est ejusdem

De peregrinationibus prudenter utiliterque instituendis Consilium.

Cum

Prolixis & copiosis, non Itinerum tantùm, sed etiam Locorum præcipuorum GERMANIÆ, & vicinorum REGNORUM, Indicibus.

Nunc

è Germanico Latinus factus *à quodam Apodemophilo.*

Cum sacræ Cæsar. Majest. Privilegio.

Ulmæ,

Sumptibus Georgii Wildeisens

M. DC. LIII.

Ad inclytum & generosum Dominum,

JOHANNEM FELICEM,

Dn. à Weltz, Liberum Baronem ab Eberstein & Spiegelfeld, &c.

PRÆFATIO.

*OCRATEM, Generose Domine Baro, conquerenti apud sese cuidam, quod Peregrinatio nihil sibi profuisset, respondisse ferunt:** Non immeritò isthoc tibi evenit: tecum enim

* Apopht. Erasmi l. 3. p. 221.

peregrinabaris. *Videtur hoc Paradoxum: Sed dubium non est, Philosophum hisce verbis, non tantùm Atheniensis istius, quicunque fuerit, sed etiam illorum omnium mores notare voluisse, qui juxta Venusini vatis,**

Cœlum non animum mutant,
qui trans mare currunt;

vel præproperè nimis atq; intempestivè, hoc est ætate nondum maturâ & constante, cum Telemacho illo Homerico ✠, *peregrinantur: vel magnis impensis itineribusque ea sibi comparant, secumque ad Lares domesticos reversi, adportant, quæ vel Conscientiæ labem adspergunt, notamvè inurunt, vel moribus patriis adversantur, vel animum turgidâ quadam & ventosâ rerum in*

* l. 1. Ep. 11. ad Bullatium.
✠ Odyss. 1. l.

speciem

ſpeciem magnarum perſuaſione inflant, vel peregrinitatem invectant ſibi ipſis contemtum potius & reprehenſionem, quàm laudem & commendationem, bonis autem viris, ſimplicitatis & virtutis priſcæ amantibus, moleſtiam & faſtidium, præpoſterâ ſuâ atque ineptâ peregrinatione conciliantes.

Melius certè longè cum in ſeſe ipſos, tùm in Patriam & Rempubl. conſulunt, qui rationis magis, quàm Naturæ ductum ſequuti, tùm demum cum Ulyſſe πλυτρόπῳ, loca extera & peregrina inviſere tentant, quum certâ, firmâ & conſtanti animi dijudicatione, quid ſequendum, quid fugiendum ſit, ſtatuere poſſunt. Quo modo cùm Græcos tùm Romanos olim peregrinatos eſſe accepimus, non tàm, ut variarum linguarum cognitionem ſibi

acquirerent, quàm ut aliorum populorum mores, inprimis autem Imperiorum atque Legum formas diversas, diligenti animadversione observarent, & quæ ex usu Rei suæ publicæ futura esse putarant, ad eam transferrent & applicarent. Id quod unicè sibi quondam propositum habuisse Herculem, Anacharsidem, Dionem, Platonem, Aristotelem, Lycurgum, Pausaniam, Hippocratem, alios: & hodieque diligentem ejus rei rationem habere summos atque præstantissimos viros plurimos, præter quotidianam experientiam, literarum quoque monumenta planum faciunt.

Quemadmodum verò hoc, quod modo dictum est, præcipuum meritò censetur, quod peregrinantibus observandum: Sic tamen neque illud negligi debet, ut nimirum, si quidem

dem cum fructu atque utilitate peregrinari cupiant, earum Regionum & locorum, quæ ipsis sunt adeunda, gustum quasi quendam & præcognitionem habeant, non ignorantes, versus quam Cæli plagam sit proficiscendum; quæ silvæ, qui montes, quæ flumina superanda occurrant; quæ Urbes, quæ Arces, quæ Oppida atque in iisdem spectatu inprimis digna sese offerant: maximè verò quibus quantisque spatiis & intervallis à sese invicem distant: quorum inscitiâ lapsi, ex compendiis plerunque dispendia cum temporis tùm sumtuum non tantùm faciunt, sed in pericula quoque & discrimina & vitæ & fortunarum non rarò incidunt, è quibus emergere atque eluctari non ita facile & promptum est.

)(6 *Refert*

* *Refert de Alexandro M. in vita ejus Plutarchus, quod cum iter longinquum ad Ammonem suscepisset, duo sese maxima eidem pericula objecerint, unum ab aquæ penuria alterum ab Austro vento, ingentes arenæ aggeres excitante, & planitie maris instar agitatâ: quo modo duo quondam de Cambysis exercitu millia perierint. Sed Alexandrum & quos secum duxit, utrunque evasisse. Illud namque largos admodum imbres prohibuisse, qui cum sitis metu eos liberaverint, tùm siccitatem arenæ nimiam sustulerint: Hoc verò Corvos avertisse. Cùm enim viæ ductores metas confudissent, atque error inde & sequentium divulsio orta fuisset, subitò visos corvos, qui sese itineris vel duces vel socios præbuerint, volatu*

* tom. I. in fol. p. 680.

modò praecedentes, modò tardiores expectantes: quinetiam eos, qui aberrâssent per noctem, crocitatione sua in semitam revocantes. Et haec quidem Alexandro M. acciderunt, cujus tamen conatibus & Fortuna singularis favit, & audacia invictam pertinaciam non hostes modò, sed loca etiam & tempora vi superantis, provexit; ut idem Plutarchus de ipso scripsit.

Sed quoties quisque est, qui, dum iter faciens in viarum errorem cum Alexandro est delapsus, eandem sibi felicitatem polliceri queat! Quin tutius multò est, consultiusque, in promtu haberi Itineraria: *quibus quasi indicibus & loca ipsa & locorum distantias atque intervalla & quae observatione & notatione digna sese exhibent, facilè & nullo fermè labore aliquis cognoscat.*

Qua in re commendari ſatis atque laudari nequit, cùm Candor, tùm etiam induſtria diligentiaque Dn. MARTINI ZEILLERI, viri celeberrimi præſtantiſſimique, deque omni hominum genere, maximè vero litterario, optimè meriti quem honoris cauſa nomino: qui, ut peregrinantibus conſuleret, anno ſuperiori. Hodæporicum quoddam GERMANIÆ & VICINORUM REGNORUM accuratum, cujus inſcriptio eſt, FIDUS ACHATES, in lingua noſtra vernacula, cum annexo de peregrinatione rectè atque utiliter ſuſcipienda & perficienda, impenſis meis, publici juris facit, eôque ad ſtudium Apodemicum, plurimum commodi atque emolumenti contulit. Cujus Exemplaria, cum omnia penè brevi temporis ſpatio, diſtracta fuiſſent, viſum eſt, id

ipſum

ipſum non tantùm ſub incudem revocare, ſed propter illos, qui Linguæ Germanicæ imperiti ſunt, Latino quoque habitu conveſtire, non compto quidem & Ornato, ſed ſimplici & quotidiano, non ubique adhibitis Chorographicis & Topographicis vocibus, ſed communibus & vulgaribus appellationibus retentis: id quod à bonis æquisque rei æſtimatoribus haud improbatum iri, confido.

Eum verò libellum, Inclyte & Generoſe Domine Baro, Generoſitati Tuæ inſcribere & conſecrare volui, cùm ob cauſas multas alias, tùm etiam propter hanc, quoniam haud me præterit, te Majorum atque Parentis tui exemplum imitatum ſingulari peregrinationis ſtudio & amore ſemper flagraſſe, neque tantum Regna extera, Angliam puta, Galliam, Italiam, ſed etiam Germaniam ſuperio-

periorem atque inferiorem, doctrinæ prudentiæque comparandæ gratia, peragrasse atque perlustrasse: postmodum autem, domum reversum, tempus omne, in studiis Historicis, Philologicis, inprimis verò Genealogicis consumere; sine quibus gloriam & splendorem à progenitoribus per manus quasi traditum, minimè te tueri posse existimas: tùm etiam hominum morum & locorum ipsorum cognoscendorum causa: ex quo plurimas easque insignes ad Prudentiam, humanitatem atque consuetudinis suavitatem conciliandam, ad vitam denique benè atquè feliciter instituendam, commoditates provenire animadvertis. Ad quæ cuncta, veluti cumulus quidam accedit, insignis illa gratia tua atq; amor, quô scripti hujus Auctorem, doctrinâ atque canicie venerandum,

dum, complecti, summique ejus ingenii præclara monumenta cætera, quibus ille famam nobilissimi Scriptoris dudum meruit, admirari soles. Quibus tamen postremo etiam loco adjicio, insignem Generositatis tuæ erga me favorem, quem tempore benè longo expertus sum & adhuc dum sentio, eoque me ad exhibendam Generositati tuæ observantiam, & officia quæque humiliter & promtè præstanda, omnibus modis obstrictum esse agnosco.

Accipe igitur, Inclyte & Generose Domine BARO*, à me, sereno vultu, exiguam hanc mei erga Generositatem tuam devoti animi tesseram,* ACHATEM *meum, si minus Vocalem, sed nihilo tamen minus fidum & certum, neque rerum aut locorum imperitum: Indicem perpetuum non modò viarum, regionum*

& loco-

& locorum GERMANIÆ, ſed operum quoque inſigniorum adeoque illorum omnium, quæ in eadem ſpectatu atque obſervatu digna cenſentur: cujus admonitu peregrinantibus quibuslibet, omnia illa perſcrutari atque cognoſcere, facile & promtum erit, eumque patrocinio tuo à Zoili dentibus tutum & indemnem præſta. Venerabile Numen Incl. Generoſitatem Tuam florentem & beatam quam diutisſimè conſervet. Sic voveo

Incl. Generoſ. T.

Humilimus

G. W. B. V.

Josephi Scaligeri

De Peregrinatione judicium.

Non natalis humus, sed quæ tegit aureus æther
In sortem patriâ cesserunt omnia nobis.
Si modo nobiscum comites adducimus æquos
Ingenuos mores, & fraudi nescia corda.
Nam vitiosus homo, qui sese semper eundem
Circumfert, nulla terræ mutabilis ora,
Digna pererrato hæc lucratur præmia mundo,
Ut non ulla illum comitetur sancta voluptas,

Sed labor & male-fida vagæ jactatio mentis,
Inserta & levitas semper præsentibus: ut fit,
Pendula, quum juvenes oscillo corpore motant,
Defessi ludo si brachia fortè remittant,
Idem semper habet corpus jactabile motus.
Quo peregrinandi studium, si turbine eodem
Duceris atque eodem vitiorum mobilis aura?
Ergò age quem tangit visendi ignota cupido,
Quid vagus incertus traducis ædibus ævum?
En PRUDENS RERUM CULTI MERCURIUS ORIS
Egressus Patriis, peregrinos finibus usque

Extima

Extima terrarum ducturas in-
ſtruit artes,
Queîs fretus posſis multorum
diſcere mores,
Te notum externi te civem,
urbs ſentiat omnis,
Atque domo profugus nun-
quam ſis exul in orbe.

Aliud ejusdem.

MOrum malorum peſtilen-
tus ſpiritus
Sive afflat, affert, ſive ſtringit;
inficit;
Ne fortè te ullus allinat conta-
giis
Pruritus aliquis, tale contuber-
nium
Odiſſe propera.

Mens

Mens firma manet.

SIc Mens firma manet dum pes circum-rotat Orbem,
Est PIETAS centrum quæ benè fixa, movet.
Quisquis in hac, Juvenis, dubiâ versatur arenâ,
In terris cœlum sic imitetur ovans.

G. P. H.

V. C.

MARTINI ZEILLERI

Ad Nobilem quendam Consilium Liberum, de Peregrinationibus prudenter utiliterque instituendis, suscipiendis atque perficiendis.

REDDITÆ mihi sunt, Vir prænobilis atque strenue, literæ tuæ 20. Septembris anni huius labentis, quibus à me petis, ut, quandoquidem constituisti, filios tuos charissimos extra patriam, ad perlustrandas exteras regiones,

amandare, de rectè feliciterque cum suscipienda tùm perficienda peregrinatione consilium ijsdem dare & quamprimum fieri possit, adte mittere velim.

Quanquam verò hinc inde in varijs atque diversis scriptis meis, quæ lucem hactenus viderunt, præcipuè verò in Historiarum Tragicarum Observationibus, peregrinationis atque itinerum crebram mentionem feci: quia tamen illa in unum locum non coacta, sed sparsim tradita sunt, non possum petitioni tuæ Nobil. adversari: quin potius mitto ad eam succinctam & brevem quandam, cùm ex aliorum monumentis haustam, tũ propriâ experientiâ observatam de peregrinatione instituenda informationem, è quâ, quicquid in rem usumque filiorum esse videbitur, Nobilitas tua ipsa excerpere poterit. Equidem de peregrinationis necessitate atque utilitate nihil hic proferã, quoniam id, (ut paulò ante memini,)

ni,) alijs in locis abundè à me factum eſt, idemque multi Scriptores celeberrimi ſuis in libris præſtiterunt & obiectionibus adverſariorum ſufficienter reſponderunt, adeò uſque, ut admiratione cariturum non eſſet, ſi quis lectis & conſideratis probè illorum rationibus & cauſis, peregrinationes in remotas longeque diſſitas regiones, prudentiâ & conſilio, ſuſcipiendas, diſſuadere, vel etiam ſanctiſſimorum, illuminatiſſimorum & excellentiſſimorum hominum exemplis, qui ipſi frequentibus & longis peregrinationibus uſi ſunt, pondus detrahere vellet. Proinde quâ ratione illæ inſtituendæ ſint, breviter tantùm monebo, atque conſilium hoc meum in quatuor membra partiar, oſtenſurus. 1. quâ ratione, qui peregrinaturus eſt, ad iter ſeſe inſtruere. 2. quid in ipſo itinere facere. 3. quid in perluſtrandis regionibus & locis obſervare & 4. quomodo reditum in patriam parare, atque in ea-

amandare, de rectè feliciterque cum suscipienda tùm perficienda peregrinatione consilium ijsdem dare & quamprimum fieri possit, ad te mittere velim.

Quanquam verò hinc inde in varijs atque diversis scriptis meis, quæ lucem hactenus viderunt, præcipuè verò in Historiarum Tragicarum Observationibus, peregrinationis atque itinerum crebram mentionem feci: quia tamen illa in unum locum non coacta, sed sparsim tradita sunt, non possum petitioni tuæ Nobil. adversari; quin potius mitto ad eam succinctam & brevem quandam, cùm ex aliorum monumentis haustam, tũ propriâ experientiâ observatam de peregrinatione instituenda informationem, è quâ, quicquid in rem usumque filiorum esse videbitur, Nobilitas tua ipsa excerpere poterit. Equidem de peregrinationis necessitate atque utilitate nihil hic proferã, quoniam id, (ut paulò ante memini)

ni,) alijs in locis abundè à me factum est, idemque multi Scriptores celeberrimi suis in libris præstiterunt & obiectionibus adversariorum sufficienter responderunt, adeò usque, ut admiratione cariturum non esset, si quis lectis & consideratis probè illorum rationibus & causis, peregrinationes in remotas longeque dissitas regiones, prudentiâ & consilio, suscipiendas, dissuadere, vel etiam sanctissimorum, illuminatissimorum & excellentissimorum hominum exemplis, qui ipsi frequentibus & longis peregrinationibus usi sunt, pondus detrahere vellet. Proinde quâ ratione illæ instituendæ sint, breviter tantùm monebo, atque consilium hoc meum in quatuor membra partiar, ostensurus. 1. quâ ratione, qui peregrinaturus est, ad iter sese instruere. 2. quid in ipso itinere facere. 3. quid in perlustrandis regionibus & locis observare & 4. quomodo reditum in patriam parare, atque in ea-

dem deinceps, absoluta peregrinatione sese gerere, debeat.

Quod itaque primum membrum attinet, quoniam peregrinaturi inque regiones longinquas amandandi, non unius eiusdemque sunt conditionis, fortunæ atque ætatis, ideoque, eædem ipsis regulæ & præcepta observanda præscribi non possunt. At enim, sive sui sint arbitrij, sive aliorum imperio subiecti, & hi quidem ipsi eorundem moderatores, ex sequentibus generalibus, quemadmodum suprà dictum est, seligere possunt, quę ipsis pro personarum diversarum qualitatibus, commodissima, utilissima convenientissimaque videbuntur: reliqua a. qua scilicet ratione Principes aliique excelso atque illustri loco nati (in quorum gratiam D. Hennerus præcipuè multa literis consignavit) Religiosi item, Legati, S.S. literarum, Iurisprudentię, Medicinæ, artium & scientiarũ Studiosi, militiæ, mercaturis & negotiationibus

bus exercendis dediti: adolescentes item atque eorundem moderatores & præfecti, alijque, itinera sua vel equis, vel vehiculis, vel fluminibus & mari, (vel aperto; vel glacie concreto) vel pedibus, instituere debeant, ex D. Davide Frôlichio & aliis, qui de arte Apodemica seu peregrinandi præcepta scripserunt, cognoscēt. Requiritur a. in genere, ut qui peregrinabuntur, corpore sint vegeto, sano & robusto, neq; vel ætate cōfecti, vel infra iuvētutis annos constituti, ut nó tantùm mutationes aeris & tempestatum incommoda, perferre atque sustinere, sed etiam, quem in finem peregrinationes suscipiantur, intelligere, de visis auditis cognitisque iudicare, vitia flagitiaque ad quæ juvenculi, magistris præsertim morum inspectoribusq;, quos revereantur, destituti, abripiuntur, fugere & damna detrimentaque, quæ inopinatò nonnunquam irruunt, avertere & amoliri queant. Et quoniā

omnes peregrinationes ad certum scopum sunt dirigendæ, sanguine coniunctorum, cognatorum, amicorum, prudentium & doctorum virorum, præcipuè verò eorum, qui illis in locis, ad quæ accedere animus est, versati sunt, consilia expetenda priùs; quin imò etiam tabellarij, veredarij, vectores, nautæ atque id genus alij, quando, & cum quibus itinera capienda sint, interrogandi: etiam itineraria atque alia ejusmodi scripta evoluenda, res gestæ illarum gentium & populorum, ad quos profectiones suscipientur, diligenter antea cognoscendæ: etiam tabulæ Chorographicæ accuratè inspiciendæ, nec minus vicina loca pedibus usurpanda atque hac ratione non tantùm peregrino cibo potuique, sed itineribus etiam assuescendum, ut si vel inopiæ & egestatis, vel equorum, curruum, nauiũ, &c. penuriâ, pedibus alicui carpenda via, non deficiat aut pedes lædat. Neque parum adiumen-

ti ad peregrinandum confert, si quis domi prius natandi, & coquendi, & vulgares quosdam & communes parandi cibos, utpote iuris conficiendi, ova, pisces, carnes & id genus alia elixandi artem didicerit, ut diversorium nactus tenue aut homines coquinariæ ignaros, ex cibis imperitè insciteque paratis, non morbum contrahat, sed ipse potiùs sibi hac in re consulere possit. Prodest etiam novisse statum Reipublicę, & patriæ suæ fortunam atque præstantissimorũ in eadem virorum conditionem, ut inter exteros degens, de iisdem interrogantibus, decenti modestia respondere possis. Quem in finem, atq; ut hac ratione ad viros excellentes liberior pateat aditus, consultum erit habere parvam quandam Philothecam, in qua non tantùm promiscuorum hominum, sed etiam atque præcipuè summorum celeberrimorumque patriæ virorum, nomina descripta contineantur, quorum existi-

mationis fama ad alios etiam pervagata evaserit, & quam omnibus in locis etiam ap. diversæ Religionis homines exhibere & monstrare ausit. Quam ob causam diligens quoq; opera dāda est, ne vel obscœna, vel ingrata atq; iniucunda, è quibus facilis offensa exoriatur, in ea vel pingantur vel scribantur. Ex instrumentis domesticis tantū secum sumet, quantum necessariū est: quandoquidem multitudo eorum, iter facientē impedit, & prædonibus insidiandi occasionem prębet. Neque ēt libris sese onerabit, exceptis libello precationū & psalmodiarū, pugillarib. Itinerariolo & diariolo (in quod gesta diurna coniiciat) Calendario & Historico, aut alio quodam Auctore, qui præter voluptatem ēt instituto suo serviat. Contrà v. scapis nonnullis chartæ puræ, cū calamis aliquot scriptoriis, atramentariolo & arenariolo, igniariolo item, acūb. filis, pessulis & seris, foribus vel cubiculi vel cœnaculi muniendis, ut instructus sit, curabit.

Vestes

Veſtes quod attinet, non illæ ſint ad luxum compoſitæ, ne in periculum & diſcrimen ipſum adducant: non tamē quoque exoletæ & neglectæ, quæ à frequentatione ædium & colloquiis atq; converſatione virorū celebriorum, prohibeant. Atq; conſultum eſt, eiuſmodi ſibi parare cultū corporis, qui apud illos, quos accedere conſtituit peregrinator, uſu receptus ſit: in quo etiam, utrum itineri aptus ſit atque idoneus, periculum faciet. Vtilis quoque & commoda eſt viatori, lacerna ſeu penula, mandya item & pileus lato limbo. Adverſus frigoris aſperitatē & ſævitiam, caput adeoque corpus univerſum, inprimis a. pedes probè muniet: cui rei faciunt, nova illa capitis tegumenta cucullata & humeralia, & tibialia clavata. Neque negliget cōmittere arculę viatorię vel vidulo, vel hippoperę tres quatuorvè interulas recentes, cū totidē collaribus, epomidem: muccinia & ſudaria

aliquot: cruralia, vdones sive impilia: soccos linteos: cudones, Chirothecas, crepidas & id genus alia. Antequam iter ingrediatur, calceos pedibus aptabit, eosque vel linteo tenui, vel lanâ, ne pedes lædantur, suppinget. Pluviis cadentibus & viâ luto cœnové profundâ, non parum prosunt, soleæ Belgicæ. Quod si calcei non fuerint è Cordubensi sed vulgari tantùm corio consuti, crebro eos adipe inungi & à cæno atque arenâ purgari oportet. Si pedes angustis calceis ocreisvé vrantur, succo cæparum perlini iuuat. Et dicitur Artemisia planta, pedibus substrata, mirâ quandam ad prohibendam lassitudinem, vim habere. Nec abs re fuerit, sic suadente vsu, si bracca vel genitalium succentorium, cum aliquot cucurbitulis & scalpris seu lanceolis, ad incidendas venas & scarificationem vtilibus, adiungat.

Qui verò vel curru vel navi vehetur, nihil peccabit, si lectulum cubi-

torium,

torium, vel ſtragulum aut lacernam pellibus ſuffultam ſibi curet; qui a. equis vtuntur, ipſi ſibi de ocreis & calcaribus (quibus tamen non ubiq; locus eſt: quemadmodum Laureti in Italia, inque Moravicis & Gallicis Buleuteriis & Curiis, in quibus & calcaria & gladios deponi neceſſum eſt) non verò minus de equo ætate & viribus integro atque tractabili, proſpiciet. Tum etiam gladio & ſclopo (ſiquidem non ubique locorum vel manuarios ſclopos, vel pugiones & ficas geſtare licet: imò & exarmari nonnunquam ſclopos neceſſum eſt) ſcipione item ſive perticâ præſertim pedibus iter facientibus vel ad abigendos canes, vel ad foſſas tranſiliendum, vel montes conſcendendũ, opus eſt. Canem verò, itineris ſociũ & comitem adiungere, non ſuaſerim. Inter res alias non inſuper habebit peregrinaturus, tubum opticum; perſpicilia adverſus pulverem; ſpeculũ, cretam; cereos, ſignum gentilitium

(cuius tamen magna cura habenda erit:) cultrum cum fuſcinula: pectinem eburneum, cochlear, auriſcalpium, horologium, ſciotericum, clepſammidiũ thecæ orichalceæ incluſum: quadrantem atque id genus alia, pro ratione itineris atque uſus & neceſſitatis earum rerum: Itemque aromatum nonnihil, conditanea pulveres item, aquas deſtillatas: oleũ: adipem cervinum, ceram, trochiſcos ſaccharũ roſaceum, ſyrupos, pilulas atq; medicamenta alia, adverſus ſanguinis è naribus ſtillicidium, alvi profluvium, dyſenteriam, obſtructiones meatuum corporis, dyſuriam, orificii ventriculi inflammationem, intertriginem, perniones & rimas pedum, ventriculum, aquas marinas nauſeantem & cibos reiicientem, peſtem, venena, aeris intemperiem atque infectionem, cephalæam, ſerpentum, ſcorpionum & canum rabidorum morſus, pediculos, labiorum hiatus, atq; vitia corporis eiuſmodi alia: quæ

omnia thecæ cuidam itinerariæ includi poſſunt. Qui curru aut navigio vehuntur, ciborũ aliquid ſeu eſculentorum & potulentorum ſument, utpote carnes aſſas, fumove duratas, petaſones, panem, caſeum, butyrum ſalitum, allium, cum lagena ſeu oenophoro, itemq; pauxillũ ſpiritus vini. Neq; n. ubiq; locorũ penum iſtructã invenias & hac ratione longius proceſſurus es, ſi nuſpiam divertens, obſonia tecum feras. Quidam cũ nauta paciſcuntur, ut toto itinere, de cibo potuq; ipſis proſpiciat: quæ ratio etiã obſervatur cum Galliæ & regionum aliarum veredariis, ut peregrinantib. ſcilicet, facta certæ pecuniæ conventione cuncta & ſibi & equo neceſſaria ſubminiſtrent. Quidam lautioris fortunæ ſuos habent cùm mo um tùm ſtudiorum magiſtros, adiunctis uno alterove famulis, quorum præcipua cura eſſe debet, omnia diligenter conſtituere, cuſtodire & notare: de quorum ſelectione, affectionibus officijs & miniſterijs in ſupra dictis

Tragicarum mearum Hiſtoriarum obſervationib. abundè me meo quidē iudicio ſcripſiſſe puto: quæ aliis allegare, nōnulli etiam in latinū ſermonem quantum quidem ad hoc caput attinet, transferre placuit. Quod ſi verò nulla poſſit haberi eiuſmodi fidorum, vigilantium, ſobriorū taciturnorum & induſtriorum famulorū copia, rectius facient, qui nullos adſciſcent: quandoquidem fieri poteſt, ut inutilium illorum hominum cōmercio, in magnam aliquis calamitatem incidat; neque minus in eiuſmodi famulos, quā in ipſos Dominos ſumtuum faciendum fuerit; neque deſint hinc inde præſertim in hoſpitiis, qui mercedulâ exiguâ conducti, rerum expediendarum curam & laborem ſibi imponi patiuntur. Neque notam aliquam infamiæ aut turpitudinis ſubibit is, qui inter peregrinos verſatus, ipſe manibus pedibuſque ſuis utetur, & vel veſtes ipſe ſuas everret & purgabit, vel emendi

aut

aut negotii alicuius alterius conficiendi causa, in publicum prodibit. Quin potius hac ratione linguæ exoticæ facilius percipientur & ingenia moresq; hominum addiscentur. Alia verò est ratio Præfectorum & Præceptorum, quibus, qui celsiore loco nati sunt, carere nequeunt, modò idonei atque apti haberi possint: id quod etiam in famulis, quorum fides atque candor perspectus & exploratus, qui honestis & opulentis parentibus nati, aut Curatores lautioris fortunæ habent, qui iam ante peregrinati sunt, quique vel hanc vel illam linguam callent, observandum; neque eiusmodi hominum adiunctio, modò rei domesticæ angustia non prohibeat, dissuadenda erit, cum talium famulorum fidelium, si quis comitibus bonis destituatur; vel in pericula morbosvé incidat, opera possit esse commodissima, utilissimaque. Consuetudine tamen usuque receptum est, ut eiusmodi Ephoris & Inspe-

ctori-

ctoribus, antequam iter ingrediantur certa quædam agendi ratio, literis cõmissa, tradatur. Cui tamen non semper consultum est, ad præscriptum inhærere, cum interdum multo sit conducibilius, eiusmodi viri candori, solicitudini diligentiæ & prudentiæ, qui peregrinationis usu & consilio valet, totum negotium relinquere. Atque his quidem omnibus ita constitutis, restat, ut de viatico, & qua ratione pecunia itineri necessaria vel in vidulo, perâ, crumenâ, libello, cerâ, panis frusto, baculo emedullato seu excavato, calceis, ocreis, thorace, femoralibus, interdum quoque secretioribus & immundioribus locis occultanda, cogitationes suscipiantur. Si qui fuerint, quorum fides dubia non sit, inter alios poterit distribui, vel nautæ, veredario, tabellario, interpreti aut viæ ducibus (qui & ipsi interdum necessarij sunt,) ut abscondant, concredi; Id quod, quantum fieri potest,

téſt, commodiſſimè fit, ſi aureis nū-mis, locis illis, quæ adeunda ſunt, uſitatis & frequentatis, præſtetur. De pecunia minutiore tantum habebit, quantum quotidie opus erit: quod ſi nonnunquam maior cum minore commutanda, cavendum, ne iſtud fiat, palàm multis alijs præſentibus: ne furibus aut raptoribus, peregrinantibus infeſtis, inſidiandi occaſio præbeatur, præſertim verò belli temporibus, quibus literis conductus ſeu paſſus ſalvi, non rarò ipſis militibus com tibus & nonnullis in locis, præſertim verò graſſante lue peſtifera, literis ſecuritatis, quas Fęde appellitant, opus erit. Viatici quod reliquum eſt, quoniam ſecum tenere non eſt utile, mercatoribus honeſtis & locupletibus, ut per Cambium, alijs in locis, acceptâ utrinque teſſerâ, ſolvi curent, tradetur: qui & ipſi, ut literis interceſſoriis, commendaticijs & teſtimoniali-

nialibus apud amicos, aliosque patriæ suæ celebres & spectatos viros, peregrinanti prodesse atq; commodare velint, rogandi: quæ apud ignotos plurimum emolumenti adferre atque efficere queunt, ut multò aliquis facilius, in Castella & urbes munitas, locorumque transitus, intromittatur; eique & horum & illorum perlustrandorum copia fiat, & si forsitan alicubi laborare contingat, auxilium præsidiumque paratius inveniatur. Inprimis verò iter facturus, antequam domo discedat, DEUM rite placare, & viatico cœlesti sese instruere; deinde quoque creditoribus, si quod æs alienum conflarit, satisfacere, non obliviscetur: sique juris & potestatis suæ fuerit, Testamentum prius condet; cæterasque res suas prudenter disponet: cum non semper qui peregrinaturi sunt, Salvi & incolumes domum revertantur. Extremum quoque vale, sanguine sibi cõiunctis, amicis, Mecœnatibus & benefa-

nefactoribus, notis item & familiaribus dicendum, ipsique rogandi erunt, ut, cùm precibus suis apud Deum, tũ etiam honesta apud amicos mentione, absentis meminisse dignentur. Ad quod nonnihil etiam conducit, si quis; vel ipse, vel si adhucdum sub parentum aut Curatorum fuerit potestate, per illos biduo triduove antequam iter ingrediatur, epulum seu conviviolum præbeat viatorium, & ad hoc cognatos, amicos, vel etiam itineris socios & comites, si quos habiturus sit, invitet.

His ita, quod quidem primum caput attinet, sese habentibus, peregrinaturus, iter suũ longius nõ differet, nisi vel graves quædam atque sonticæ causæ intercesserint, vel cæli iniuria & tempestas adversa inopinatò irruens, prohibuerit, quibus impeditus aliquot dierum moram trahere cogatur. Quod si igitur de discessu iam constitutum est, tùm II. ante omnia Deus devotis & ardentibus precibus

cibus est rogandus, ut iter fortunare atque sospitare, clementerque peregrinaturum tueri atque custodire dignetur. Quam ad rem, monente Paulo Heinznero, in Itinerario suo, non parum commodi adferent Psalmi Davidici 91. 126. 127. & 139. precationes item & hymnodiæ, huncin finem compositæ & libris peculiaribus insertæ, sicut ex Itinerario suprà dicti domini Frölichij apparet. Multi patrios lares relinquunt, vino probè madidi, id quod minimè probandum est. Debent etiam preces & laudes divinæ non tantum sub discessum, sed sæpius atq; præcipuè singulis diebus certisq; vicibus, exortâ nimirum luce, meridie vesperi & noctu, si non publicè, at privatim & tacitè, recitari, & divinæ Omnipotentiæ pro præsentibus & præteritis bonis gratiæ peragi, & pro felici itineris successu, peccatorum remissione, malorum aversione, & felici tandem læto & commodo in patriam reditu, verâ fide & plena

plena cordis fiduciâ eadem invocari. Primis diebus nõ est festinandũ, sed lente procedendum: diebus mediis, si sors ferat, æqualia spatia facienda: at sub finem via etiam moderatè carpẽda. Non hærendum est mane in lecto, sed iter statim ingrediendum. Sub vesperam, cælo præsertim pluvio repetendum diversorium & vitanda propter ignes fatuos sæpe in loca avia & inhospita abducentes, itinera nocturna, neque in silvis, propter feras, latrones & spectra, pernoctãdum. Æstivo tẽpore antemeridianis, hyberno autem postmeridianis horis iter faciendum, magnoq; solis calore quiescendũ; frigus a. nocturnũ fugiẽdum est. Nonnulli sæviente frigore duplicant indusia, pedes vino adusto vel sublimato perluunt, quod etiam aromatibus conditum universo corpori calorem cõciliat, quanquã cautè hoc faciendũ est. Quidã setas suilias, itemque furfures excalfactos calceis vel ocreis imponunt. Caput etiam,

collum, pectus, venter manusque adversus frigora probè sunt munienda: quamvis nonnulli opinentur, pileos pellibus suffultos capiti nocere. Sunt, qui frigidâ sese abluunt, putantes, calorem è superficie corporis ad interiora sic reiici & frigus externum prohiberi. Laudem etiam ad profligandum frigus merentur, nux moschata, Zingiber, calamus aromaticus, allium, nuces iuglandes in iure carnium contusa. Vnguentum Vrticę cum oleo & pauxillo salis confectum illitumque, valde conducit adversus frigoris asperitatem, membra corporis infestantis & ulcera pedum è frigore nata: quo nomine etiam adeps vulpinus cōmendatur. Cui verò membra ex frigore obriguerunt, nō igni aut aquâ calidâ, sed frigidâ, fovere debet. Nonnulli cineres adustos pellis leporinæ inspergunt: alij rapas assas aut mala imponunt: alij felle porcino perlinunt, alij alia remedia adhibent. Qui ientaculis sunt assueti,

ante-

antequam viæ sese dederint, pauxillũ cibi & potus capient. Estque hoc in Gallis maxime usitatum, ut in diversoriis, ova elixa cum butyro & vino albo, apponantur; quibus usque ad prandium satis viatori prospectum est. Ipsum autem prandium propter motum atque exercitationem vehementiorem parcius esse atque frugalius debet cœnâ: in genere verò, eos qui peregrinantur, temperantiæ studere, peregrinis cibis & potui assuescere, & animum ad omnis generis adversitates, quæ possunt accidere, applicare convenit. Si fieri possit, non vehementer nimis sese commovebit apodemicus, sed post Deum, in hanc solùm curam atque cogitationem incumbet, ne propter aeris mutationem in gravem morbum incidat. Sin verò aliquid humani, nimirum naufragium, aut eiusmodi incommoda alia patiatur, æquo animo sufferet. Qui equis celeribus & veredis utuntur, fasciis corpus cingere solent, cibo po-

bo potuq; moderato contenti. Diebus Dominicis, ut & festis præcipuis in diversorijs commorandum est. Quod si verò vel necessitas urgeat, vel Comites flagitent, ut iter continuetur; in via res sacras & divinas meditabitur; de ijsdem cum Comitibus sermones miscebit, & nisi occasio prohibeat, devotè quoque canet: quod tamen non ubique observari potest. Quanquam enim opera danda est, ut Comites aliquis nanciscatur pios, regionis & linguæ peritos, fidos, temperantes, moderatos, notos, atque omnino tales, qui itineris tædium & molestias detergant; non tamen semper talium copia haberi potest, ideoque cum suspectis & ignotis prudẽter est conversandum, & cogitandum, qua ratione quis illorum consuetudini sese subtrahat atque subducat. Cætera, quamvis nobiliores atque opulentiores, eos, qui inferioris conditionis & fortunæ sunt, ludibrio habere, altové supercilio despicere

ſpicere non debent; tamen, ſi ita res ferat, pauperiores & viliores, non protinus excandeſcent, ſed mores illorum patienter ferent. In genere autem Comites inter ſeſe ob res nonnunq̃ leviculas nõ excitabũt diſcordias liteſq; ferent, ſed mutuâ ſeſe benevolẽtiâ cõplectentur: & qui mane primus è ſomno evigilaverit, cęteros, ut ſtratis ſurgant, monebit, neque viã illis poſt ſeſe relictis, ſolus carpet. Debent etiam, qui alacriores ſunt & melius ab equis *inſtructi*, *reliquos prœcedere*; & *inſequentes* expectare: Hi verò præeuntes, pulvere aut cœno non perſpergere, & vel equos vel veſtes eorundem collutulare. Cavendũ, ne quis in loca uliginoſa aut paludoſa delabatur, inque aſcenſu & deſcenſu montium, lentè cum equo progrediendum; cuius etiam in diverſorio potior atque diligentior quàm ſui ipſius habenda eſt ratio, ſi nullius alius miniſterio in curando equo uti liceat. Per pontes pedibus ambulare

quàm equitare tutius eſt. Qui rhedâ vehuntur, atque ex concuſſione laſſitudinem ſentiunt, vel quando frigus intenſius eſt atque aſperius, aut via cœno lutové profunda eſt, rectè faciunt, ſi pedibus aliquandiu ambulent, modo non longius à vehiculo diſcedant, ut quando volunt, illud cõſcendere rurſus poſſint, neq; cæteris diutius expectandum fuerit, aut à via penitus aberretur, quemadmodũ mihi ipſi in itinere meo Italico accidit, inter Vandalicos homines, Linguæ Germanicæ ignaros, inq; Gallijs, nõ procul Liury, tribus milliarib. Luteciâ. Per vepreta & dumeta cum eundũ, oculorum ratio habenda eſt, ne lædantur. Cadentibus nivib. imbribusvé, vel ventis rapidis flantibus, præſertim nullo vel pago vel urbe in proximo ſita, peregrinator viæ ſeſe non dabit, neque ſub corylo dormiturus facilè requieſcet; quoniam eius umbra cerebro infeſta atq; inimica eſſe dicitur. Atque omninò ſomnus vel in

pratis

pratis aut gramine, vel etiam fœno nuper desecto, vel ēt in silvis, fugiendus est, ēt propterea, quia non exiguũ periculum à viperis, lacertis, serpentibus & alijs eiusmodi venenatis animalibus, quæ interdum in ipsas dormientium fauces atq; viscera irrepere solent, metuendum. Id quod ēt observandum est in aere frigido & gelu stricto; quod interdum iucundi quidem primò, sed paulò post diuturni imò perpetui somni causa fieri potest; id quod aliquando cognatorum meorum cuidam in Styria accidit, cui pereundum omnino fuisset, nisi superveniens quidã cum clitellarijs equis, fortè fortuna, magno cum labore ipsum excitasset. Prætergressus hortos aut vineta, cerasa, poma, uvas, aliosque eiusmodi fructus hortenses non decerpet, &c. Cavebit ēt sibi à Canibus occurrentibus. Lupis itidē ursisq; insequentibus, vel funiculum igniarium, vel fascias aut cingulum, thoracem aut baculum post sese

trahet, vel gladio silicumque attritu strepitum ciebit, vel tempore hyberno aquis frigore concretis adproximabit. quandoquidem lupi ignem & glaciem extimescunt: vel urso occursante humi prostratus, spiritum, veluti inanimis, reprimet & continebit. Et quoniam sunt, qui partim malitiâ, partim ignorantia, viam iter facienti rectam monstrare recusant; omnes, quotquot ipsi occurrerint, percontabitur, & si errasse sese intellexerit, in bivio consistet, aut lētius progredietur, usque dum in aliquem incidat, quem interrogare possit. Neque parum ad rem faciet, habere in promtu indicem vel syllabum locorum, per quæ eundum est, utrum videlicet Ortum, Occasum, Meridiem, Septentrionemve illa spectēt, vel etiam chartas secum portare Geographicas. Notabit etiam peregrinator diligenter loca, ad quæ pervenit, & spatia seu intervalla eorum: sique celebriora quædam fuerint, paululum à tramite defle-

deflectentia, non pigebit, ad illa perlustranda iter convertere: sed flumen sibi ignotum non transibit. Sique vel è cursu, vel ambulationibus, vel pilæ lusu aliisque id genus exercitijs plus satis incalescere contingit, non protinus vestes vel aperiet, vel exuet, aut respiraturus, frigida loca subibit, sed linteo sudorem exterget, & indusium mutabit. Neque consultum est, in magno solis æstu multo & prolixo sermone uti, ne sitis excitetur, eamque ob causam, vel frigidior vel turbida & impura aqua, & insimul, semina vel ova ranarum bibantur; id quod me Wittebergæ versante cuidam puellæ rusticæ accidit: vel collum strumosum reddatur, quo vitio corporis promiscuè laborant Carinthiæ, Styriæ superioris, Salisburgensis Archiepiscopatus & Sabaudiæ incolæ, ex potu aquarum illarum contracto. Quidam, antequam bibant, vel allium vel theriacam in aquam conijciunt. Aqua lutosa pauxillo sa-

lis adſperſo corrigitur; turbata alumine purificatur & frigida, (quæ ſemper ſtudiosè, præſertim ieiunis, cavenda eſt) vel ſaccharo, vel panis medullæ ſuperfuſa, tutò bibitur. Nõ nulli Cryſtallum, Corallia, argentum, ſaccharum candidum, ſilicem aquæ frigidæ puteanæ prius iniectum, grana piperis, (multum humoris attrahentia,) vel etiam ſal craſſius, ore & lingua tenent, prout vel huius vel illius copiá haberi poteſt. Sunt qui potum ſibi ex ſyrupo roſaceo aut violaceo & aqua conficiunt: quidam radice dulci ſeu glycyrrhiza, eiuſque ſucco: item ficubus recentibus, fragis, piris, prunis, ceraſis, malorum cydoniorum granis aliiſque eiusmodi ad reſtinguendam ſitim utuntur. Porro, quibus res lauta eſt, ſuos vectores, veredarios, nautas, viarũ duces, & gerulos, benè atque liberaliter tractare debent, ita tamen, ut officij negligentes non evadant, eorumque nomina notare, quò, ſi eâdem illâ via

rede-

redeundum forsitan fuerit, ipsorum ministerio operaq; uti quis possit. In Italia equidem veredario & equorum locatori non plus pecuniæ suppeditari debet, quàm quantum in singulos dies pactum est: cum homines sint recoctæ extritæque improbitatis, qui, acceptâ prius quàm par est pecunia, vel equos inutiles vitiisque laborantes, subministrare, vel in diversoria parùm instructa & commoda deducere, vel interdum nefariè in ipsos prædones latronesque, peregrinantes ut incidant, facere solent: unde literæ commendatitiæ quàm maximè necessariæ sunt. Inprimis verò opera danda est, ut equi ab Hippocomis aut veredarijs non petantur, qui interdum tàm vitiosos locare solent, ut non frustrà crurum aut aliorum corporis membrorum læsio ex prolapsione metuenda sit. Pauperesq; sunt, rectè beneq; faciunt, si comitibus suis opulentioribus, imò etiã vectoribus & veredarijs, ministrent,

diversoria & metationes designent, vel id genus alia faciant, quibus impensas suas faciliores reddant. Attamen non promiscuè omnibus fides habenda est: qua ratione vir quidam optimus notissimusque, (qui tamen ante complures annos fatis cōcessit,) haud in exigua felicitatis suæ parte reputare potuit, quòd, cum in via fuisset defatigatus, Gallo cuidam robusto & toroso, peram suam, satis gravem gestandam commisisset, ipse verò cum cæteris præcessisset, Gallo demum insequente cum portæ Bremēsis Vrbis iam modò clausæ essent; ipse Gallus eâ fide egerit, ut prædicto Domino, intra mœnia vrbis eâ nocte concluso, vidulum illum sive perām mane reddiderit. In regionibus exteris decet alijs honoratioribus, præsertim verò celebriorib. & insignioribus hominibus, de via decedere, imò vel equo vel rheda descendere eosque honoris significationibus prosequi, quem morem Poloni & Lithuani

thuani maximè obſervare dicuntur. In genere verò decorum eſt obviam factos blandè & humaniter ſalutare & bona quæque atque fauſta precari, id quod Bohemi facere conſueverunt, qui occurrentibus ſuam W'ytam, hoc eſt, bene veneritis & alteri Zdrauuy bily, hoc eſt, ſalui eſtote, acclamant: & in Weſtphalia atque illis locis, ruſticani homines etiam numerum perſonarum ſibi occurrentium, in dicenda ſalute, exprimunt. Eſt enim peregrinantis propriũ hoc, ut omnibus in rebus modeſtum ſeſe exhibeat, neque leviter tantùm atq; extremis digitis pileum attingat, quaſi aviculas ſub eo conditas, geſtet; ſed caput aperiat totũ, obſervatoq; eorum, quibuscum verſatur, diſcrimine, ſuum cuique vel maſculus fuerit, vel fœmina, inprimis verò res ſacras tractantibus, honorem debitum exhibeat. Quod ſi peregrinanti cum viris illuſtri nobilique loco natis, eruditione præſtantibus, & ſenio atque

ætate venerandis res fuerit & negotium, demissè sese geret neque verbis aut sermone eos offendet : etiam à cachinnis & petulanti risu, verbisque bullatis & bracteatis dictis abstinebit: vicissim verò, aliorum scommata & cavilla æquo animo patietur: neque minus interim prudenter & solicitè ipsorum cùm voces tùm actiones observabit, sibique ab illis, quorum verba & facta discordant, cavebit: neque cunctis vel fidem adstringet vel abrogabit, sed interdum (at in hoc tantùm casu) aliud lingua gestibusvè præ sese feret, aliud pectore clausum tenebit. Si forsitan in via in mendicos incidat, aut leprosoria nosocomiave transeat, munificum sese & liberalem præbebit, iuxtà tamen, maximè, quando solus , vel pedibus vel equo iter facit, valida mēdicabula vitabit. Ad urbem aliquam cum ventum est, si ad portam, unde veniat, quovè tendat, quæratur, proximam

quam-

quamque civitatem nominare sufficiet. Quod si in munitis locis, ingressu prohibeatur, poterit de amicorum quopiam, quo cum forsitan alijs aliquando in locis versatus est, quærere, vel literas, quas secum fert, aut salvi passus, ostendere, atque excubitores munusculo aliquo prosequi, quò facilius citiusque intromittatur. In Italia, Gallia, locisque alijs, in quibus ad fines & terminos regionis, de rebus exportari prohibitis, & è quibus portoria & vectigalia solvenda sunt, inquiri solet, quidam in charta ac si salvi passus essent literæ, pecuniæ aliquantum exhibent, quo efficitur, ut neque qui pedibus neque qui equis iter faciunt, teneantur, ipsorumve hippoperæ aut viduli excutiantur. Nonnulli, qui murenulas, torques aureos, annulos, horologia automataria secum portant, ea de collo suspendunt, digitosque ijsdem ornant.

Quæcunque enim corpori alligata

deprehenduntur, illa salva manent: quæ verò vel in peris, vel in vidulis inveniuntur, ex illis vectigal solvendum est, imò maioris illa æstimantur nōnunq̃ iusto. Tutissimum verò est, nihil eiusmodi rerum secum ferre. Quibusdam in locis etiam ex calceis novis, item proprio ex corpore, quātumvis nullum aliquis pontem transeat, vectigal expetitur: Quapropter consultum haud est, prolixos sermones & colloquia instituere, è quibus aliquis, quod factu perfacile est, in discrimen & periculum incidat, vel ad triremes damnetur. Intromissus itaque in locum aliquem peregrinator, tempus, quando illud factum, & quam diu ibidem moratus fuerit, diligenter annotabit: præsertim verò intra portas de commodis & honestis diversoriis percontabitur, atque ex iisdem non tantum unum seliget, verum etiam pro ratione facultatum atque conditionis suæ, domesticorū operas ministeriaque requiret. Usu-

que

que in primis receptum est, ut ingressus, hospitem hospitamque de præbendo tecto hospitioque compellet, & pro more & consuetudine illius regionis, erga ipsos, ipsorumque filios filias & familiares reliquos, cùm in ingressu tùm discessu, modestè atque decenter sese gerat. Aliter enim in Hungaria, Italia, Hispania; aliter in Gallia & Anglia erga sequioris sexus homines sese peregrinator præstabit, ne apud hos inurbanus atque incivilis habeatur, apud illos verò suspicionem aliquam illiciti amoris excitet, atque hac ratione in periculum aliquod sese conjiciat, malumque sibi iumento suo adducat. Hæc enim rei summa est: servire regioni atque Legibus, quod in communi usuque trito est proverbio, ut nempe in exteris locis atque regionibus, aliquis ad mores, consuetudines, linguarum usum cultumque corporis, nisi divinis præceptis, conscientiæ & Religioni Christianæ repugnet, sese applicet.

 plicet.

plicet. Sub vesperam peregrinator, supellectilem suam, quam secum gestat, maturè atque tempori custodiet, alioque exiturus in publicum, in conclavi assignato probè muniet, vel Comitibus commendabit, vel hospiti aut hospitę asservandam tradet, prius a. ex alijs ipsorum fidem & candorem explorabit, eque indice suo recognoscet, num cuncta in diversorium attulerit. Quibus opus habiturus est, illa à domesticis blandis humanisque verbis petet, neque cum ijsdem acerbè expostulabit, inque verbis & factis, moderatum sese, castum sobriumque præbebit: chartarum aleæque lusu, præsertim cum ignotis, abstinebit: neque pecunias, aut nummos, præsertim maiores alijs ostendet, aut in crumena aut marsupio secum gestabit; & quoties vel è vestibus vel aliunde expromere & cum alijs minutioribus inque regione aut loco illo usitatis permutare voluerit, clàm & occultè faciet,

quem-

quemadmodum ſupra quoque monui. Id quod etiam non negligendum ſi vel ſcabies vel vermiculi aut pediculi, (*ſalva ſit dicto venia*) cum ex itinere tùm ex lectiſternijs immundioribus collecti, aliquem infeſtent. Ad quos profligandos, in genere quidem oleum ſpicæ, in ſpecie verò Aloe cum aqua roſarum, valde prodeſt, ſi vel corpus illis perlinatur, vel induſia & veſtes ijſdem imbuantur. Si vel quietis, vel tempeſtatis vel negotiorum quoque ratio alicui commorandi neceſſitatem imponat, aut ipſe peregrinator veſtes illas purgabit, aut aliis purgandas committet; & circa prandij aut cœnæ tempus in diverſorio ſeſe tenebit, ne abſentia eius cæteris moleſta ſit. Siq́ue cœnare aut prandere in diverſorio nolit, maturè in culina hoc ſignificabit? In menſa, apud peregrinos inprimis, verecundum eſſe decet: pauca de eruditione, de opibus & facultatibus, de genere & ſtirpe deq; rebus eiuſmodi aliis, loque-

loquetur, neque de religionis atque fidei articulis disputabit. Aliter verò res habet apud doctos & celebres viros, à quibus, modestè atque officiosè petet, ut quid illo in loco memoriâ & observatione dignum sit, patefacere dignentur; si vel maximè, illi, quorum ministerio ad cognoscenda illa opus habemus, munusculo aliquo afficiendi, aut ipsi illi viri ad prandium aut cœnam invitandi. Sed curiositatem & temeritatem vel maximè vitabit peregrinator, neque Religionem, mores, leges, consuetudines illius loci contemnet, sed in omnibus modestum & benè compositum sese geret. Locorum quoque, ubi saburrã ventris reijcere solemus, diligentem habebit rationem, eademque insessurus, aliquid substernet. Ex hisce enim neglectis, quemadmodum etiam ex lectis & vasculis potorijs impurioribus, Apodemicus facilè aliquid vitij & labis contrahet. Unde ante omnia curandum est, ut

lecti

lecti cubitorij puri sint atque mundi. In Gallia præsentibus peregrinantibus lodices demere de stratis, aquis eadem madefacere & ad focum sive ignem desiccare solent. Sed magis è re usuque valetudinis fuerit, ut vel vestibus planè nō exutus, vel braccis sive femoralibus, aut indusio munitus aliquis decumbat, & cervicalibus linteum purum imponat, vestesque suas maioris & securitatis & commoditatis causa, substernat. Obtinuit verò in Gallijs mos non illaudatus, ut scilicet vascula, è quibus bibitur & eorum labra, diligenter extergantur, singulis sua singula tenentibus. Muniendæ etiam probè sunt cubiculi fores, præsertim soli cubanti, & scamnum vel aliud quidpiam obijciendum. Antequam quieti sese det, gladium ut iuxta lectum collocet, suscitabulum item igneum inprimis verò preces ut recitet, non obliviscetur. Mane postquā evigilaverit recitatis iterum precibus, supellectilem

lem suam itinerariam recensebit, ne quid perierit: postea hospiti, pro hospitio præbito & necessarijs alijs suppeditatis, satisfaciet, atque si per facultatũ suarũ rationẽ, poterit, domesticos immunes esse haud patietur, neque solùm mane, verùm etiam meridie, honestè discedet. Hac enim comitate, urbanitate & liberalitate, nõ rarò multa incommoda calamitates & adversitates averti possunt. Quos amor & benevolentia in faciendo itinere coniunxit, illi certam quandam pecuniam in mutuum usum si conferant, rem committẽt reprehensione haud dignam, è qua unus quidam ex reliquis omnibus seligatur, qui instar parochi, omnes expensas faciat & postmodum insumtæ pecuniæ rationes reliquis reddat. Quod si deprehenderit sese ad homines candidos & integros divertisse, de eo, quod itineris reliquum est quomodo porro instituendum, & per quæ loca transeundum sit, percontabitur, ut fidum

quen-

quendam viæ ducem, ſi opus ſit, nanciſci, & quando per ſolitudines & loca diverſoriis planè carentia aut minus commoda proficiſcendum, maturè vel de annona neceſſaria, vel etiam ſalvo comitatu, ſibi proſpicere queat. Neque vel panis fruſtillo, vel hepate aſſato, optimum nutrimentum præbente, vel panibus bis coctis, vel etiam teſtulis ex amygdalis & ſaccaro, piſtis, carere viator debet. Referunt hiſtoriarum monumēta, fuiſſe quendam, qui in diem uſque ſeptimum ſolo urinæ ſuæ potu famem ſitimque pertulerit. Sicubi forſitan in diverſorio commorandum & ſubſiſtendum fuerit, benè recteque faciet peregrinator, ſi nactus occaſionem ſcribendi in patriam, ſuos de rerum ſuarum ſtatu atque conditione certiores reddiderit: id quod frequenter, inprimis parentibus adhuc exiſtentibus, faciendum erit. Hi namque ex inſito quodam ingenitoque amore, liberorum ſuorū ſalutis ſata-

ſatagunt: & per eiuſmodi crebram literarum miſſitationem, vel ſalutis denunciationem amicorum & notorũ benevolentia & fa or erga abſentes, retinetur & conſervatur, ut non ſolùm ſuis ipſos precibus Deo cõmendent, ſed etiam quomodo interea tẽporis, uſque dum revertantur domũ vel de honeſto officio, vel matrimonio etiam luculento, vel de alijs commoditatibus proſpiciendi, cogitationes ſuſcipiant.

Tertium membrum quod concernit, quid peregrinanti illis in locis, in quibus aliquandiu verſatur, agẽdum ſit, ſuprà modò dictum eſt, conſultum eſſe ut in amicitiam & notitiam præclarorum & celebrium hominum ſeſe inſinuet, eorumque autographa & inſignia gentilitia in Philothecã ſuam inſerenda, ipſe coràm & modeſtè eos roget, poſtmodum quæcunque obſervavit, vidit atque audivit, diligenter & accuratè annotet, & impetrata facultate, ductore quodam

perito,

perito, turres celsas conscendat: etiam loca ipsa intra & extra, obeat, & ad mentem & memoriam revocet. Dico verò, post impetratam veniam. Absque eo namque fuerit, facilè aliquis in vitæ fortunarumque periculū incidere potest, vel ad triremes condemnari, si Castellis & munitionibus vel propius sese applicet, vel ad eadē sub sistat, vel in chartam aliquid conjicere, aut in pugillares referre conetur. Oculos hic & pedes, quantumvis secretò, nemineque advertente, instituto suo inservire oportet. Quod itaque supra nominata nempe inspectionem atque observationem, peregrinanti necessaria attinet, cognoscet ille primo ex aliis quanam in regione versetur; quo nomine cum veteribus tum recentioribus appelletur: quanā in parte Orbis, quonam in regno principatu, vel ducatu illa sita & cuinā subiecta sit? quænā eius sit vel longitudo vel latitudo? quinā fines sint atq; termini? quinā eius vicini & col-

limitanei, quanto ab aliis ſpatio diſtet? in quot dynaſtias & præfecturas dividatur? quot urbes, oppida, pagos, vicos, arces, monaſteria habeat? unumne an plures Epiſcopatus contineat? utrum multos & quidem fœcundos montes, ſilvas, vineta, paſcua, hortos, arbores, plantas, fructus arbores, metalla aut fodinas metallicas, terræ naſcentia alia, ſalis annonam, agros fertiles, fructus leguminales ſeu Cereales, pecudes varias & alia ad vitæ ſufficientiam neceſſaria complectatur? quas feras, aves & inſecta nutriat? quænam eius ſint flumina, utrum ſint navigabilia & piſcibus abundantia? utrum aquas habeat acidulas & medicatas alias, quæ morbis profligandis & pellendis utiles ſint? Quidam etiam ſcrutantur eius longitudinem ſive ſpatium inter Ortum & Occaſum: itemq; poli elevationem ſive latitudinem inter meridiem & Septentrionem: Zonas; parallelos & climata; ſive ſpatium inter

inter duos parallelos? item, sub quibus Planetis & signis cælestibus sita sit: quot horarum dies longissimus brevissimusque anni, brevissimaque & longissima nox sit? Alij quærunt de viis atque itineribus: utrum accessu exituque sit facilis: quos hostes habeat; & qui metuendi, atque id genus alia. Quæ omnia etiam ad illum locum, in quo aliquis versatur, referri possunt atque insuper interrogari poterit, utrum is caput sit regionis? quis eum condiderit, amplificaverit vel instauraverit? utrum sui iuris, an aliorum imperio subditus? utrum è lapidibus, & quâ forma seu figura sit constructus? utrum mediterraneus an verò maritimus? unumne habeat an plura flumina præcipua? utrum Insula an peninsula? in edito ne an humili & plano? an Soli ventisvé expositus? an Ortũ spectet, an verò Occasum, &c. qui nam venti inprimis

primis ibidem dominentur? quæ æstatis quæque hyemis sit ratio? utrum portum habeat commodum? utrum præter flumen, quo alluitur, adhuc alios amnes, lacus, paludes habeat? quinam eorum fontes sint, quæ origo? quosnam fluvios alios recipiant? utrum navigabiles & piscosi? quænam urbes in eorum ripa conditæ & quibus pontibus iungantur? utrum tutò navigare in illis liceat? nulline scopuli metuendi? utrum mare latè pateat & profundum sit: cuiusmodi navium formâ utantur & quibus nominibus appellentur? utrum locus ille habitatoribus sit frequens? quinam primi & hodierni incolæ sint? utrum homines sint nobili & celso loco nati, cùm viri tùm fœminæ: quas res præclaras olim gesserint? utrum elegantibus sint moribus præditi? utrum insignibus utantur privilegijs & iuribus! utrum Musis sint deditì, an negotiationes & mercaturas exerceant? utrum ex agricultura & pecuaria

victum quærant, aut aliis artibus tractandis vitam sustentent? utrum insignes in eo sint artifices, egregij Logistæ sive Arithmetici, linguarum exoticarum Professores, lanistæ, gladiatores, pugiles, choredidascali, pictores, geometræ, armorum tractandorum magistri: rerum bellicarum periti. aquilegæ, Musici instrumentales: qui mercede mediocri varias linguas animique & corporis exercitia doceant? Siquidem plerique peregrinantur, non tantùm ut res singulares & admirandas spectent & contemplentur, sed etiam varias linguas, artes & exercitia addiscant, illisque deinceps patriæ suæ, cùm pacis tùm belli tempore, consilio auxilioq; esse possint. Quanquam non desunt, qui cùm temporis, tùm sumptuum iacturam facientes, nihil interdum nisi corruptos mores omnisque generis morbos & id genus alia domum secum referunt: quin imò & linguæ illius, quanquam in ætate iuvenili &

benè longo tempore exteris & peregrinis in locis versati, vel parum vel nihil arripiunt, hanc ignaviæ & socordiæ suæ causam prætexentes, linguam illam difficiliorem fuisse, quàm ut comprehendere eam potuerint, cum tamen exteri, inprimis Galli, facilè patiantur, sese de erroribus in loquendo & pronunciando commissis, interrogari; quin potius etiam non moniti, spontè sua lapsus illos emendant. Neq; est, si maximè aliquis propterea rideatur, ut vel erubescat vel indignetur, quandoquidem discendi cupidus, eò magis postmodum sibi cavebit, eorum consuetudine, qui eleganter loquuntur, usurus; eoq; fine Historicos & alios illa in lingua editos libros, diligenter lecturus. Verum ut ad nostrum propositum inque viã revertamur, q peregrinatur, accuratè etiam cognoscet, utrum loci alicuius incolæ belli an pacis sint studiosi? utrum in certos Ordines & tribus divisi?

visi? quænam præcipuè sint familiæ: utrum sint procerâ corporis staturâ? formâ pulchri, & elegantes facie? an in vestitu, sponsalibus, nuptiis sint splendidi & magnifici? quibus ritibus & ceremoniis utantur? quibus & quã insolentibus & insuetis nominibus appellentur? quam linguam exerceant, & qua ratione eandem eloquantur & pronuncient? quoties forum habeatur? qui nummi, pondera mensuræ, ulnæ in usu sint? utrum frequentes sint peregrinorum commeationes? quibus morbis incolæ maximè sint obnoxij? quibus urbibus aliis locus ille, antiquitate vel amplitudine sit par & æqualis, vel maior & celebrior? quæ Reipublicæ forma, & per quos gubernata fuerit? utrum etiam ex plebe aliquib. ad munerum & officiorum administratione aditus pateat? utrum inferiores superioribus obediant & obsequantur? quibus iuribus, legibus, cõsuetu-

benè longo tempore exteris & peregrinis in locis versati, vel parum vel nihil arripiunt, hanc ignaviç & socordiæ suæ causam prætexentes, linguam illam difficiliorem fuisse, quàm ut comprehendere eam potuerint, cum tamen exteri, inprimis Galli, facilè patiantur, sese de erroribus in loquendo & pronunciando commissis, interrogari; quin potius etiam non moniti, spontè sua lapsus illos emendant. Neq; est, si maximè aliquis propterea rideatur, ut vel erubescat vel indignetur, quandoquidem discendi cupidus, eò magis postmodum sibi cavebit, eorum consuetudine, qui eleganter loquuntur, usurus; eoq; fine Historicos & alios illa in lingua editos libros, diligenter lecturus. Verum ut ad nostrum propositum inque viã revertamur, q peregrinatur, accuratè etiam cognoscet, utrum loci alicuius incolæ belli an pacis sint studiosi? utrum in certos Ordines & tribus divisi?

visi? quænam præcipuè sint familiarum? sint procerâ corporis statura? formâ pulchri, & elegantes facie? an in vestitu, sponsalibus, nuptiis sint splendidi & magnifici? quibus ritibus & ceremoniis utantur? quibus & quã insolentibus & insuetis nominibus appellentur? quam linguam exerceant, & qua ratione eandem eloquantur & pronuncient? quoties forum habeatur? qui nummi, pondera mensuræ, ulnæ in usu sint? utrum frequentes sint peregrinorum commeationes? quibus morbis incolæ maximè sint obnoxij? quibus urbibus aliis locus ille, antiquitate vel amplitudine sit par & æqualis, vel maior & celebrior? quæ Reipublicæ forma, & per quos gubernata fuerit? utrum etiam ex plebe aliquib. ad munerum & officiorum administrationem aditus pateat? utrum inferiores superioribus obediant & obsequantur? quibus iuribus, legibus, cõsuetu-

dinibus vivant? quę nam ſint civium & ſubditorum onera? utrum magnū Urbs illa ex vectigalibus, tributis & collectis, commodum percipiat? quænam præcipua ſint officia? quis ſit ſtatus Ordinis Eccleſiaſtici, religionis & rituum ſeu ceremoniarum ſacrarum? an multa ſit magnaque feſtivitatum celebritas? quæ ieiuniorum obſervatio? utrum homines ſint devoti? in erogandis eleemoſynis largi & liberales? in curandis pauperibus promti? in cognoſcendis & diſceptandis cauſis matrimonialibus candidi & æqui? utrum Eccleſiaſticæ, Scholaſticæ & domeſticæ diſciplinæ diligens habeatur ratio: ſcelera & flagitia graviter puniantur & miniſtri Eccleſiæ munere ſuo ritè fungantur? Porrò, utrum ibi ſit Academia, an Gymnaſium aut Pædeuteria alia benè conſtituta? utrum Profeſſores & Præceptores ſint docti? an juſto tempore labores ſuos ſubeant & Lectiones auſpicentur, atque ju-

ventutem accuratè & ſolicitè informent? quæ ratio ſit Muſicæ? utrum magnus ſit & frequens ſtudioſorum, iuvenculorum, cum puerorum tùm puellarum numerus? atque utrum ad Scholas diligenter mittantur, & quæ ſint moderatorum & præfectorum ſtipendia & ſalaria? utrum eruditi & ſenes magno in precio locoque habeantur? & ipſi, aliique de Republica præclarè meriti præ aliis promoveantur & præmiis ornentur? Item quæ admiranda & obſervatione digna, in mutata vel Religione vel Republica, ingeniturus, æſtu frigoreque intenſo, tempeſtatibus horrendis, incendiis, eluvionibus & exundationibus fluminum; fame, peſte, bellis, obſidionibus, oppugnationibus, expugnationibus, ſeditionibus, tumultibus, confœderationibus, &c. acciderint; & quæ horum omnium cauſæ fuerint atque occaſiones? è quibus maxime notandi ſunt ſingulares & horrendi caſus? ſed huc revocandæ

commonefactiones illæ suprà traditæ, ut nimirum in eiusmodi rebus investigandis & cognoscendis singularis adhibeatur prudentia, & circumstantiæ loci, temporis & personarum accuratè observentur, ne quis per nimis curiosam & intempestivam percontationem, vel in sinistram & perniciosam suspicionem adducatur, vel in odium incurrat, vel in periculum & discrimen incidat. Et hoc primum est.

Quod attinet secundo, Locorum ipsorum inspectionem & contemplationem, opera danda est, si fieri queat, ut primo inter res sacras & ad sacra pertinentia, spectentur, templa, Cœnobia, Sacraria atque in ijsdem, suggestus, Baptisteria, imagines, picturæ, Organa Musica, Horologia, automataria, cathedræ, sellæ, januæ, campanæ, ornatus & thesauri Ecclesiarum. Cœmeteria item, Collegia, Scholæ, Musea, Bibliothecæ, Xenodochia, Orphanotrophia, Nosoco-

mia,

mia, Gerontocomia, leprosoria & id genus alia. II. Ædificia Civilia publica, qualia sunt, domus Augustales, Palatia, arces, Castella & quæ in iisdem memoratu digna occurrunt: Buleoteria, Curiæ, Fora, Armamentaria, Sphæristeria, Theatra & loca alia publica: Statuæ item, Colossi, Arcus triumphales, fornices, valla, Aggeres, propugnacula, Fossæ, turres, portæ, speculæ, Periscopia aliæque loci alicuius munitiones: etiam vici & regiones Urbis, Aquæductus, Hydragogia, Pontes, moles, fontes salientis aquæ, putei, Pharmacopolia, Balnea tabernæ aromatariæ, diversoria, oenopolia, granaria & sitophylacia, Macella, officinæ ferrariæ & alia: itemque suburbia, prædia, fundi, horti & opera topiaria extra urbem. Et III. Privatorum ædificia & domicilia, eorundem situs, amplitudo, instrumenta, forma, elegantia, munditiæ, ornatus, superliminaria,

propylea, lararia, cœnacula, culinæ, cella seu hypogæa vinaria & cerevisiaria, promptuaria, balnea, Apothecæ, granaria, horrea, stabula, fontes, vivaria, piscinæ, horti, statuæ, imagines, tabulæ pictæ, aviaria, nūmi antiqui, librorum plutei, technophylacia, supellectilia & alia ad rem domesticam & familiarem necessaria, de quibus & quæ passim diversis in regionibus spectatu observatuque digna sint, ego in distinctis meis per Germaniam, Italiam, Galliam, Britanniam magnam itinerarijs, itemq; in peculiaribus Germaniæ & Hungariæ, Poloniæ, Suediæ & Daniæ regnorum descriptionibus, pro dotibus ingenii à Deo clementissimo mihi concessis, accuratè scripsi: ad quæ brevitatis causa Apodemicum meum remitto.

Tandem verò & IV. Si quis post exactum temporis peregrinandi spatium, idemque benè utiliterque collocatis sumtibus cognitis & obser-

vatis

vavis plurimis, à parentibus & amicis domum revocetur, vel ob causas idoneas, æquas & graves impellentes, in patriam redire constituit, popularibus prius, si quos habet, maturè illud significabit, si forsitan vel ipsi quoque itineris esse socij, vel aliquid ad suos perferri & renunciari velint: cæteris verò, ibidem mansuris notisque & familiaribus alijs discessum suum, si quidem ex re ipsius atque tutum fuerit intimabit illisque extremum *vale dicet*: & si Studiosus sit, à *Rectore* aut viris præclaris & spectatis aliis vitæ ibidem transactæ, testimonium petet, suosque libros & alia, quæ ut commodè exportentur, digna esse censuerit, secum feret; sique rara quæpiam & in patria insueta atque insolita fuerint vel comparatu difficilia occurrent, emet; ut non tantùm suos jisdem donare, sed & sibi nonnulla, memoriæ causa servare possit. Verùm in reditu alia via utetur, atq; iter suum ad alia loca convertet, quò

plura cognoscere & observare queat. Reversus igitur domum, parentes suos charissimos, si quidem superstites adhuc eosdem invenerit, itemque fratres, sorores & consanguineos nec minus Mecœnates, fautores, Præceptores & amicos suos veteres, comiter & blandè salutabit; cum præcipuis etiam & antiquissimis, qui à vitæ continentia & frugalitate maximè sunt celebres, pristinam amicitiam & consuetudinem renovabit, neque condiscipulorum suorum, qui interea, dum abfuit, cùm in moribus, tùm in bonarum artium & literarum studijs egregios profectus fecerunt, obliviscetur. Porrò moribus patriæ suæ honestis, decentibus & laudatis, animum applicabit, ab alijs verò, quantum facere potest, abstinebit; modestè tamen, parce, rarò & citra aliorum offensam de ijsdem loquetur & iudicabit: contrà verò, peregrinos & apud suos insuctos & ridiculos

gestus

gestus, dediscet linguã patriæ & maternæ iterũ assuescet, & exotico atque peregrino sermone, tãtùm apud eos, qui eius gnari sunt atque periti, utetur: vestes illas & comam monstrosam, quibus sese cùm à suis, tùm ab alijs deridendum propinat, inque contemtum & odium adducit, abijciet, aliasque sibi & tales, quæ à patria consuetudine alieni non sunt, suoque corpori convenientes, confici curabit. De peregrinatione sua, de periculis exantlatis, de acceptis iniurijs, de rebus cognitis & exploratis ampullas & verba sesquipedalia non proijciet, aut prolixas & molestas deijsdem narrationes, præsertim iteratas sæpius atque intempestivas, ubi nil quicquam opus est, neque promiscuè apud omnes instituet. Cum quibus hominibus exteris in locis amicitiam contraxit, atq; iisdẽ familiariter usus est, ad eos crebrò & frequenter literas dabit & hac ratione cõservandæ augẽdæq;

amicitiæ fomenta subdere studebit: domique cum fuerit, silentio otioque tempus non transiget, sed quæ extra Patriam vidit, audivit, cognovit, cum aliorum commemorationibus & scriptis conferet, ordine atque accuratè in literas rediget, atque omninò in cunctis ita sese geret, ut paulò post ipsi vel munus aliquod aut officium publicum committatur, aut amplum & luculentum matrimoniũ obtingat: ut deinceps vitę statum atque conditionem, debita fide, integritate, honestate, diligentiâ, humanitate, prudentia, sobrietate atque virtutum aliarum decore, tenere & conservare, atque adeò sumptus & impensas peregrinationis suæ, in Dei gloriam, patriæ, suum & suorum emolumentum, commodum & honorem contulisse videatur. Atque hæc habui, quæ de instituenda, suscipienda & conficienda peregrinatione, breviter & concisè conscribere & ad Nobil. & Strenuitatem tuam mittere volui,

volui, quam divinæ tutelæ, meque verò eius favori & benevolentiæ, officiosè commendo, annexo hoc serio & ardenti voto, ut Deus ter Opt. Max. instituto Str. Nob. tuæ Dd. filiorum itineri clementer benedicere, eos ubiquelocorum tueri atque defendere, & tandem, post superata pericula & viarum molestias beneque collocatos & temporis & pecuniæ sumtus, in patriam ad Str. Nobilitatem tuá, & reliquos propinquos ipsorum reditum magno cum desiderio gaudioq; expectantes, Salvos & incolumes reducere dignetur.

Datum Ulmæ, &c.

ACHATIS FIDI.

ITER I.

Antverpiâ Metim Mediomatricum urbem.

NTVERPIA. Urbs celeberrima Brabantiæ, regiaque, & caput Marchionatus Imperij Romani huius nominis; in qua spectatu maximè digna sunt, Templum beatæ Virginis magnificentissimum: Abbatia S. Michaelis: Templum Iesuitarum: ædificium, ß civæ & prodigæ iuventutis coercẽdæ ergò structum: Bibliotheca Senatoria: domus mercatoria superba, Bursa vulgò dicta: domus Osterlingica: officina, in qua vitra conflantur: Monetaria: Aquæductus: Aulæo-

rum & tapetum textrina: domus, in quam merces exonerantur: Typographeum Plantinianum: technophylacium Rubenzianum: Palatium Baronis à Roden: Cella vinaria, &c.

MECHLINIA quatuor milliaribus Belgicis Antverpia dissita. Urbs est Archiepiscopalis & caput distinctæ & singularis cujusdam ditionis, Brabantiæ tamen adnumeratæ: in qua, visu digna sunt, Templum Cathedrale: Cœnobia Franciscanorum & S. Claræ: Curia: Collegium lanariorum, vulgò Textorum Halla: Armamentarium: Palatia quadã præcipua, præsertim verò Parlamentum. In hac enim Urbe augustum est Regis Hispaniarum Concilium seu Dicasterium magnum, ad quod ex cunctis penè Belgij Provincijs, Hispaniarum Regi subditis, Appellationes referuntur & à quo provocare amplius non licet.

LOVANIUM. Urbs quatuor milliaribus remota à Mechlinia, Brabantiæ præ-

tiæ præcipua & Regis Hiſpaniarum imperio ſubiecta. Digna ſpectatu hac in Urbe ſunt, Academia ſive Univerſitas: Præpoſitura S. Petri: Cenotaphiũſeu tumba Iuſti Lipſij in Frãciſcanorum Æde: Cœnobium Carthuſianorum: Xenodochium ampliſſimum: Academiæ Collegia: Arx, ſive Burgum. Oſtia ſive Emiſſaria fluminis, vulgò, Sluiſen, Molæ aquaticæ; Palatia nonnulla: domus Iuſti Lipſij ſuprà dicti: atque extra urbem, Ducis Croij Arx celeberrima Heverle dicta.

Pagus Pieterbaix. mill. 2.

Pag. Peruves vel Peruefe. 2. mill.

NAMVRVM. 3. milliar. Poteſt verò etiam Lovanio huc perveniri, ad Gemblours, ſex milliar. atque illinc Namurum, 3. milliar. Vulgò autem Lovanio Namurum numerantur 8. milliar. Condita eſt hæc Urbs iuxta Sabim fluvium, aliàs Sãbra dictum, paretque imperio Hiſpaniarum Regis. Hic viſu digna

ſunt,

funt, Templum primarium Episcopale; arx munitiſſima & Buleuterium. Ab hac urbe Comitatus qui XVII. Provincijs Belgicis adnumeratur, appellationem accepit.

Pag. Corioul. 2. mill.

Pag. Enphin: qui ſic in Tabulis: à quodam verò alio Entin & Emptin vocatur. $2\frac{1}{2}$. mill.

Urbs. MARCHE, vel Marcheen Fammines & loco Florenne la belle dicta: in qua Cœnobium Carmelitarum, & Templum S. Remacli valdè magnificum ſpectatu dignum. Sita eſt in Ducatu Luxemburgico $4\frac{1}{4}$. milliar.

Pag. Ortonuille $5\frac{1}{2}$. mill. Belgicis vel 4 Germanicis.

Pag. Martelenge $5\frac{1}{4}$. & à Baſtoigne, 3. mill. utpote inter hanc & Arlun, mediâ viâ, iuxta Saveram flumen, etiam in Ducatu Luxemburgenſi, ſitus.

Numerantur à Marchè ad pagum Grandechamps $2\frac{1}{2}$ vel tria milliaria parva.

parva. Pag. Ortonuille 2½. Pag. Flamisoul, 1. Pag. Sour. 2. Pag. Martelenge 1¼. mill.

Urbs. ARLVN. vel, Arlon. 3. mill. In hac civitate Luxemburgica, loco edito seu excelso structâ, spectatu digna occurrunt, Cœnobium Carmelitarum, Templum cathedrale, & dimidio ab urbe milliari monasterium, Claire Fontaine dictum.

SOLEVVRE. 3. mill. Ditio est, Domus Nassoviæ, sed in Ducatu Luxemburgensi sita.

Urbs. THEONIS VILLA, Dietenhofen vel Thionuille. 3. mill.

Urbs. METIS. 4. mill. de qua utraque infrà dicetur.

ITER II.

Antverpiâ Leodium & Luxemburgum usque.

Urbs NAMVRVM, viâ suprà notatâ.

Urbs HVYVM. 5. mill. Episcopat. Leodicensis, in qua visu digna sunt

Tem-

Templum Deiparæ Virginis: Cœnobium novo-Moſtier & Crucigerorũ monaſteriũ: in monte a.excelſo, Arx elegantiſſima, in qua Epiſcopi Leodienſes verſari ſolent: ut & Pons pulcherrimus, quo Moſa flumẽ iungitur.

Urbs LEODIVM. 5. mill. In hac Epiſcopatus Leodienſis metropoli, videnda occurrunt, Collegiũ ampliſſimũ S. Lamperti: Monaſteriũ S. Laurentij: Templũ Cathedrale S. Ioannis: Templum S. Iacobi: Aula Epiſcopalis; Technophylacium Torrentinũ, &c. Abrahamus Ortelius, Antverpiâ Luxemburgum, via ſuprà notatâ Leodiũ pervenit. Illinc per ſilvam Arduennã, in Pag. Spa, ad Acidulas illas multorũ vocibus celebratas. 5. mill. Porrò ad Monaſteriũ Stablo, cuius Abbas Imp. Rom. Statib. ſeu Ordinib. accenſetur, iter fecit. 2. milliar. per

Pag. & arcem SALM, Ducatus Luxemburgici (milliaria Ortelius hic non expreſſit.) progreſſus.

Urb. BASTONAC 2. pagus Martelange ſuprà dictus. 3. mill.

Urbs Arlon.3.mill.

Urbs LVCENBVRGVM.4. mill. à quo 4.milliar. ad Theonis Villam (Dietenhoven:) 4. porrò Metim: hinc 9.mill. Gallicis maioribus Nanceum pervenitur. Aliàs Luzenburgo, directâ & plana via, 16. milliar. Nanceum numerantur.

ITER III.

Antuerpiâ Coloniam.

Urbs LIERA. vel Lira 2.mill Belgicis, vetusta & probè munita civitas Brabantiæ, Hispaniarum Regi subdita, nobilitata boario mercatu & foro amplissimo: itemq; S. Gummari templo.

Pag. Yetegem, Jcticum. 2.mill.

Urbs DIESTA, sive DIESTHEMIVM, Brabandica, propria aliàs Domus Nassovicæ, sita ad Demeram flumen. Dignum hic est, ut videatur Templum Cathedrale.

Urbs HASSELETVM, Hass. lt. 3. aut. 4. mill. in Episcopatu Leodiensi, alia ab Hasseleto Isalæ superioris.

Urbs BILSA. 2. vel, ut alij. 3. mill. Opidum Episcopale Leodiense, à quo non procul abest celeberrimum Parthenon sive Cœnobium Virginũ Sacratarum, Münster Bilsa, spectatu dignissimum.

Urbs TRAIECTVM ad Mosam, vulgò Mastrich, 2. mill. Quidam pauciora notant. Ponit quidam Traiecto Pilsam usque 2. Hasseltum 2. Hala. 3. Diesta 1. Oster wiko, 2. Yettegẽ. $1\frac{1}{2}$. Liera 2. Luithagen 2. Antverpia $\frac{1}{2}$. milliar. Paret Traiectum hoc tempore partim Episcopo Leodiensi, partim verò confœderatis & unitis Provinciis Belgicis, quantum videlicet Hispaniarum Rex antehac iuris in illud habuit. Hic spectare licet pulcherrimum pontem lapideum, quo Mosa iungitur: Templum primarium S. Servatij, & Templum Collegiale divæ Virginis.

Pag. Herle. 3. mill.

Pag. Bergendorf. 3.

Urbs JULIACUM. Gûlch. 2. Nõnulli Trajecto Juliacum usque septẽ tantùm milliaria numerant. In hac urbe visu digna est Arx amplissima munitissimaq; extrà urbem verò Cœnobium Carthusianorum. Subiectũ hodie imperio regis Hispaniarum, & caput Ducatus Juliacensis.

Pag. Steinstrasse. 2.

Urbs Berchem 2½. Oppidulum Ducatus Juliacensis ad Erpam flumẽ.

Urbs COLONIA AGRIPPINA, Côln. 3½. Quidam Juliaco huc usq; 6. alij 5½. mill. numerant, pro itineris scilicet diversitate. Hulsius Coloniâ Duram 4. Aquisgranum. 4. atque inde per pagum Gulpam, Traiectum usque etiam 4. milliaria atque sic 12. tantùm numerat, sed Germanica ne an verò Belgica milliaria intelligat, non exprimit. In quodam Hodoeporico, iter hoc modo constituitur: Colonia p. Wuch, territorij Julia-

cen-

censis 7. mill. Mediâ fermè viâ castrum est Kerpen, imperij Hispanici locus. Urbs Aquisgranum 3. milliar. à dicto pago Wuch. Traiectum. 4. Diesta 7. Mechlinia 7. Antuerp. 4. Hoc tamen iter ambagibus & anfractibus non caret.

ITER IV.

Antverpiâ Francofurtum Mœni.

Urbs TRAIECTVM, viâ suprà notatâ.

P. Gulpa. 2. milliar. Germ.

Urbs ACH. vel Aix. Aquisgranum. 2. vel 3. mill. Urbs Imperij Romani, in qua videnda sese exhibent Templum Diu. Virginis, inque eodem res multæ preciosissimæ: Templum Collegiale S. Adelberti: Curia magnificentissima: Balnea: extra urbem verò, Cœnobia, Bortscheid. Monasterium S. Cornelij & Closterradt.

Urbs

Urbs DVRA, Deuren. 3. mill. Urbs Ducatus Iuliacenſis, numerata tamen in Matricula Imperij & in Indicibus Circuli Weſtphalici inter Imperiales Urbes relata: in qua Tēplum primarium viſu dignum eſt.

Urbs EVSKVRCHEN. 3. mill. Oppidulum Ducatus Iuliacenſis.

Urbs MECKENHEIM. 3. Oppidulum Epiſcopatus Colon. ſuperioris.

Urbs ZINSICH vel SINZIG. ad flumen Aaram 3. Oppidulum eſt Juliacenſe.

Urbs ANDERNACVM, Andernach, 2½. mill. Electoralis Colon. iuxta Rhenum, è regione Caſtri Hamnerſteinenſis, quod Trevirenſi Archiepiſcopo paret, ſitum.

Urbs CONFLVENTIA, Coblentz. 2½. vel 3. parvis mill. Electoralis Trevirenſis ad Moſellam & Rhenum. In ea ſpectatu dignum eſt Tēplum Collegiale: Cœnobium Carthuſianorum: Collegium Jeſuitarū: Pala-

Palatium Principale; pons elegantissimus ex lapidibus quadratis structus, quo Mosella iungitur: atque inprimis è regione Castrum Ehrnbreitstein vulgò Hermanstein dictũ. Tradit Matthæus Quade, Confluentiam 13. mill. infra Trevirem, atque ipsa mediâ inter Moguntiacum & Coloniam viâ, & quidem in dextra Moselle, sinistra verò Rheni ripa, sitam esse.

Urbs CAPELLA. $1\frac{1}{2}$. vel 1. mill. magn. *Oppidulum est* Trevirense iuxta *Rhenum.*

Urbs RENS. $\frac{3}{4}$. vel 1. mill. è regione Braubach. Imp. Hassiaci, structa. Hodie iterum subiecta est Electori Coloniensi: postquam pecunia, quâ oppignorata fuit, Principibus Hassiacis anno C. 1629. numerata fuit.

Urbs POPPART. $\frac{3}{4}$. vel 1. mill. Electoralis Trevirensis iuxta Rhenum. Hic lustrabis Templum primarium & Cœnobium Carmelitarum.

Pag. Welmenach $1\frac{1}{2}$. vel. 1. mill.

Trevirensis muris clausus iuxta Rhenum, cum arce in monte structa.

Urbs GEWER. vel S.GOAr. 1. m. Caput est Comitatus inferioris Cattimeliboci, proximè celsissimum munitissimumque castrum Rheinfelsense, quod utrumque hodie, unà cum opidulo S. GEWERSHAVSEN nō procul dissito; itemque arce nova Cattimelibocica, postliminio ad Principem Cassellanum rediit.

Urbs VESALIA superior. 1. mill. In hac Electorali Trevirensi Civitate, lustrabis inter præcipua visu digna, Templum Virginis Deiparæ Collegiale; ut & S. Martini, & Parthenonem Ordinis S.Bernhardi.

Urbs ARA BACCHI, vel Bacharach 1. mill. Electoralis Palatina, nobilissimi vini proventu celeberrima, cum arce STaleck, propinqua. In ea visu digna sunt Templum Parochiale, Templum S. Werneri: Cella vinaria, Tablinum & domus monetaria.

Vic. DRECKHAVSEN, Dreckhusen, propriè Trechtingshausen $\frac{3}{4}$. vel 1. mill. Satis notus & pulcher Electoralis Moguntinensis vicus, generosissimi vini ferax.

Urbs. BINGVM. $1\frac{1}{4}$. vel 1. & Arâ Bacchi 2. mill. iuxta Rheni ripam sita, Canonicorum Archiepisc. Moguntiacensis: à qua inferius, sclopi pilæ iactu, famosa illa turris Murium.

Urbs INGELHEIM. 2. mill. Electoralis Palatina. Burgum verò est liberæ Nobilitatis Imperij in qua spectatu præcipuè digna est Aula sive Palatium regium perantiquum.

MOGVNTIACVM. Mentz. Caput huius Archiepiscopatus, sita in ripa Rheni: clara Academiâ: Æde sacrâ S. Martini; Abbatiâ S. Iacobi. S. Ioan. & S. Ignatij templis. Collegio Iesuitarum: Arce Electorali seu Burgo S. Martini, Cancellaria: noua substructione & Curiâ.

Castrum RVSSELHEIM. 1. mill. de quo infrà.

Pag. Etersheim. 1. mill.

Arx KELTERSPACH. propriè Kelsterbach ½. ditionis Hasso-Darmstatinæ.

Urbs HOCHST. ¼. mill. Opidum Elector. Moguntiacū in ripa Mœni, celebre quondam arce elegantissime structâ, sed bello proximo Germanico, miserè vastatâ.

Urbs FRANCOFVRTVM. 1. mill. in qua visu præcipuè digna sunt, Templum Collegiale S. Bartholomæi: S. Leonhardi: D. Virginis Deiparæ Domus Teutonica: Cœnobiū Carmelitarum & Dominicanorum atque in hoc postremo tabula quędā elegantissimè ingeniosissimeq; picta: Curia item seu Buleuterium, vulgò der Römer: Armamentarium & pons lapideus opus pulcherrimum, quo Mœnus iungitur.

ITER V.

Antuerpiâ Augustam Vindelicorum.

Mechlinia. Urbs. 4. mill.

BRUXELLÆ. Brussel. 4. mill. propter equos veredos: absq; hoc, breviore via utere.

Vic. Vuerne. vel Teruuren. Fura. 2½. mill. Vicus est in Brabantia, cum Arce ad silvam Soni.

Pag. Bossuyt. 2½.

Pag. Pernves vel Pervese celebrior, cum libera Dynastia. 2.

Urbs NAMVRVM. 3. & Bruxellis. 10. de qua suprà, Itin. 1.

Pag. Wauremont. in Namurensi Comitatu. 3.

Pag. Chavetoigne, in Luzemburgensi Ducatu. 3.

Pag. Estreu. 3.

Pag. Auvenne. 1.

Pag. Amberul. 3.

Pag.Flamisoul. $1\frac{1}{2}$.

Pag.Bure.2.

Arx CLERFF. $1\frac{1}{2}$. prope quam vicus est Luceburgēsis Ducatus, pulcherrima & & munitissima.

Urbs VIANDEN. $2\frac{1}{2}$. Dicitur etiam Viandelen & Vyenthal, ad ripam fluminis Our, in Ducatu Lucenburgico. Hic spectandum Monasterium.

P. Lentingen.$1\frac{1}{4}$.

Urbs ECHTERNACH.$2\frac{1}{4}$. in ripa Suræ fluminis, in quo opidulo celeberrima est Abbatia Ordinis S. Benedicti, ut & Templ. primariū & Cœnobium Virginum Sacratarum, Agnoscit ipsius Abbatis Imperium.

P. FILTZEN.2.

Manderen.2.

Wederen.$\frac{1}{4}$.

Urbs S.WENDELINI, vulgò S. Wendel ad aquā Blies, in Austrasia & Episcopi Trevirensis.

P.Stansweiler.2.

Urbs BIPONS, vulgò Zweibruggen. $2\frac{1}{4}$. m. Caput huius Principatus, & D. Friderici Palatini, D. Ioan. II. filij ſedes, in Wasgoia ſita: in qua ſpectatu digna Arx eſt:

Pag. Munchsweiler. 3.

Pag. Grumberg. $1\frac{1}{2}$.

Cœnobium S. Lamberti. $3\frac{1}{4}$.

Pag. Gommersheim. $1\frac{3}{4}$.

P. Rheinhauſen $2\frac{1}{2}$. m. dimidio mill. ſupra Spirâ, eiuſque Epiſcopo ſubiecta. ubi Equi meritorij ſeu veredi permutantur.

Urbs BRVCHSAL. Bruſſel, Bruẽſſel. Bruxel. $2\frac{1}{4}$. vel $2\frac{1}{2}$. ad flumen Salzam, itidem Epiſcopatui Spirenſi ſubiecta.

Urbs HAIDELSHEIM. 1. mill. Palat. Electoralis.

BRETTHEIM, vulgò Bretten. Itidem Elector. Palatini Urbs, in Kraichgoia ſita.

Urbs VAHINGA. $2\frac{1}{2}$. mill. Ducatus Wurtenbergici, ad Entium flu-

men, cum Arce montana intra Urbis mœnia ſtructa.

Urbs & Arx GRONINGA. vulgo Marckgroningen, 2. mill. in Glemsgoia, Ducatus Wurtenbergici.

Urbs CANTSTAT. $2\frac{1}{2}$. milliar. Wurtenbergica, cum Veredorum meta & ſalubribus vndis.

Urbs ESSLINGA. 1. mill. Imperialis. Hic præter Templa quædam & Curiam, ſpectabile eſt Xenodochium.

P. Reichenbach. 2. mill. parva.

Urbs GOPPINGA. 2. mill. parvis. Vulgò Eſslingâ huc uſque tria numerantur milliaria, nempè Blochingen ad Nicrum. 1. Eberſpach. pag. (hic percommodum eſt diverſorium & iter facientibus gratum) & Goppingen. 1. mill. quam urbem celebrem reddunt Acidulæ & Arx excellens.

Hinc tranſeundum per pagos Ulmenſes, Sueſſen, Gengen, Ruochen, Alten-

Altenstat ad opidum GEISLINGEN, territorij Ulmensis, in hac lustranda, Templum & toreumatum ingeniosorum opera subtilia.

Pag. Westerstetten 2. vel 3. horis. Hic meta est Veredorum.

P. Langenaw 2. ditionis Ulmensium, ante bellum proximum habitatoribus & incolis frequentissimus.

Urbs GVNZBVRGVM. 1½. mill. Veredi ex Westerstetten rectâ tendunt ad Cœnobium & pagum Elchingen, *milliari uno infra Ulmam, ad ripam Danubij* edito in loco situ 2. milliaribus magnis, atque hinc Gunzburgum 3. horis. Quidam alius refert, proximam viam esse Gunzburgo Leipheimium. Hinc trans Danubium Langenaviam peti 1½. mill. Weidenstetten, 1½. & Geislingam 1½. mill. Summa 5. mill. Alius verò notat 4. mill magna vel 8. hor. Est verò Gunzburgum oppidũ iuxta Danubium, Marchionatus Austriaci Burgaviẽsis, & Dominatus Oenipõ-

tani. Arx hic est & Cœnobium Capuccinorum. Hinc pagus Knoringen transeundus, ad vicum

BVRGAW. 1½. Arcē habet loco editiore structam, caput dicti Marchionatus Burgaviensis: quanquam eius Consiliarij Gunzburgi sese teneant.

Vicus ZVSMARHAVSEN. 2. mill. Vulgò Gunzburgo huc usque tantum tria milliaria magna numerantur. Nam Burgavia ad latus relictâ, propinquiore via per saltus & silvas huc pervenitur. Est verò hic vicus imperio Episcopi Augustani subditus, situs iuxta Zusam, amniculum, , ubi Arx est Xenodochium & metatio frequens.

Hinc transeundo Aurbach, Horgen, Biber & Westen, pagos, AVGVSTAM via ducit, 3. milliar. Levinus Hulsius veredis vectus Augustâ Antuerpiam profectus est, hac locorum notatione. Gunzburg. 6. Cœnob. Elchingen 2. pag. Westerstetten.

ten 3.pag. Altenstatt 3.p. Eberspach. 3.Urbs Canstatt.4. P. Entzweyhingen.3.pag. Tittelsheim.3.Ur. Brussel. 3.pag.Rheinhausen. 3.pag. Mandach 2.pag. Rebenmund. 3. Vic. Hauben Weisheim.3.Vic. Welstain.3. p. Eckersweiler. 3. pag. Lebersweiler .3. Pag.Leser.3. p. Binsfeld.3.P.Nattem. 3.P.Arsfeld.3.Urbs. Affelbrunn. 2.p. Borfill.2.p. Flamesoll.4.p. Leishier.3. p. Honginen.2.p. Emtingen.4. Urbs Namur.3.p.Sausy.3. Urbs Wacher. 3. V.Bruxellæ.4. Urbs Mechlinia. 4. Urbs Antuerpia.Summa 100.militar. Utrum verò & loca rectè appellaverit & milliaria accuratè numeraverit, illi dicēt, qui veredis hoc itinere Antuerpiam pervenerunt. Nonnulli maioris commoditatis causa, viam ex Rheinhausen propè Spiram carpunt, ad Neustatt vulgò an der Hart. Ur. Kaiserslauter. V.Zweybrugg.V.Sarbruck. V. Walderfing. V. Sirick. vel Sirk. V. Arlun. V.Bastonac.V.Roche in Ardenne, Ducatus Luzenburgensis. V.

ſis. V. Sinei in Epiſcopatu Leodienſi. V. Namur. 5. V. Bruſſel. V. Mecheln. V. Antuerpia. Quod verò AVGVSTAM, Urbē Imp. Rom. attinet, in ea potiſſimum ſpectatu digna occurrũt, Templũ Epiſcopale primariũ D. Virginis. S. Ulrici. S. Maurizij. S. Annæ. S. Stephani & S. Crucis. Cœnobia item & Collegium Jeſuitarum cum Templo: Curia magnificentiſſima, cum turri Perlaci: Crateres ſalientium, ſingulari arte facti: Armamentarium: Aquæductus: Porta nocturni in urbem ingreſſus, vulgò Einlaſs. Fuggerorum illuſtres & ſplendidæ ædes.

ITER VI.

Auguſtâ Ratisbonam.

Auguſta, Urbs, de qua paulò ante.

V. Fridberg. 1. mill. Opidum Electorale Bavaricum cum Arce.

Urbs AICHA 2. etiam Bavarica, ad fluviolum Par.

V. SCHROBENHAVSEN. 2. mill.

2. mill. ad modo dictum Par. media fermè via Augustam inter atque Ingolstadium Bavariæ.

Vicus & Cœnobium Hohenwart. 1. mill.

Pag. Birenbach vel Porenbach. 1.

Vic. Geisenfeldt $1\frac{1}{2}$. vel mill. duobus parvis ad Ilmum, fluvium etiam in Bavaria, ubi Cœnobium Virginum Sacratarum Ordinis S. Benedicti.

V. NEVSTATTLIN. $2\frac{1}{2}$. vel 3. milliar. parvis. Opidulum Bavaricum Electorale, à quo nonnulli iter inflectunt Abenspergum, oppidulum item & Arcem, sed per ambages, distat 4. milliar. Ratisbona. Proxima hinc via ducit in pag. Saal 2. mill.

Vic. Abach 1. mill. Hic Arx & aquæ salubres.

V. RATISBONA. 2. mill. Vulgò hinc Augustam numerantur 18. milliaria parva. In hac Urbe Imperiali visu digna sunt, Templum Episcopale S. Petri. Cœnobium S. Emmerani: Monasterium inferius & superius:

Collegium Jesuitarum: Parochia nova: Templum S. S. Trinitatis: Schola Poëtica: variæ & distinctæ Bibliothecæ: Aula Episcopi: Curia: Cochlea duplex: monumentum Antiquitatis in ædibus Dollingerianis: Prytaneũ: & pons lapideus, quo Danubius iungitur.

ITER VII.

Augustâ PRAGAM.

Via Ratisbonam, paulò ante designata est. Hinc transitur Danubius, & pergitur ad pagum Zeidlarn. 1. mill.

Vic. Regenstauf 1. mill. ad Regam amnem, ditionis Palatino Neuburgensis.

Arx Trachenstein. 1.

Vic. Nittenaw, in Palatinatu superiori, ad Regam modò dictum. 1. mill.

V. Pruck.

V. Pruck, ad Sulzbach, etiam in Palat. super. 1. mill.

V. Neukürchen. 1. mill. pertinet ad Dicasterium Bavaricū Viechtag.

Urbs RETZ. 1. mill. magno ad fluviū Schwarzach in Palatinatu superiore, hodierno tēpore imperio paret Electoris Bavarici.

V. WALDMVNCHEN. 2. mill. Palatin. super. vel Electoralis Bavarica iuxta prædictum flumen & silvam Bohemicam; per quam ad loca in ipsa Bohemia, Herstein & Ronsperg sita, pervenitur. atque hinc

V. TEINIZ. $3\frac{1}{2}$. vel 4. mill. parva, ab Episcopo quodam Teiniz denominata.

Cœnobium CHOTISSOW 3. opulentum Virginum Sacratarum.

V. PILSA. 2. mill. In hac regia Bohemica urbe præcipuè ut spectentur digna sunt, Templum S. Bartholomæi opus pulchrū & præclarum, in foro, è regione Curiæ. Præter hoc itē Nigrum & Nudipedum seu Franciscanorum Cœnobium.

V. RO-

V. ROCKIZAN. Opidulum Bohemicum satis notum. 2½. vel 2. milliar. magna.

Vic. ZERWIZ. 2. mill.

Vic. Zebrack vel Schebrack. 1. mill.

V. BERAVN. Opidum regium. 2. mill.

V. PRAGA. 3. mill. magna. In hac urbe, quæ totius regni Bohemici caput est, & quidem in Urbe veteri, spectatu digna sunt, Templum D. Virginis in Teyn: Collegium Caroli IV. Imperatoris & Collegia alia Academiæ & Iesuitarum: Curia item & Horologium affabrè factum: Macellum: Xenodochium: Institorum, Sartorum & Pellionum domus: officina monetaria: Aula Regis: & pons lapideus, quo Mulda iungitur. In Urbe nova visu digna sese offerunt præcipuè Cœnobium Slouvackorum sive Emaus: rudera celeberrimæ quondam Arcis regiæ Wizschûrhad sive Arx celsior, dictæ. In latere minore (vulgò

(vulgò auff der kleinen Seiten) spectatu digna sunt, Domus Saxonum & Palatia alia: ibi in opidulum Hradczan vel Hratschin ascenditur, vocatum aliàs Urbs Pragensis superior, quod Arcem continet Pragensem, ut hodiè structa est : atque in eodem Templum S. Viti: & Aulam elegantissima celeberrimaque cum aliis regijs Dietis: Hinc porrò Cœnobium Virginum, omnium totius regni antiquissimum : Monasterium item Præmonstratensium, Strahoro vulgò, vel Strachow dictum: Theriotropheum item seu Vivarium, cum aliis nonnullis; præsertim verò infrà pontem lapideum celeberrimum, quo Mulda seu Wltauu iungitur. Ut & Insula magna, Venetias dicta, atque id genus alia. Nec minus prater Templa multa, Hebræorum quoque urbem.

ITER

ITER VIII.

Augustâ Monachium & Salzburgum.

P. Kissingen $1\frac{1}{2}$, Jesuitis Augustanis paret.

P. Mittelstetten, $1\frac{1}{2}$.

Vic. Bruck ad fluvidum Amperam. Electoral. Bavaricus.

Urbs MONACHIVM. 3. summa 9. mill. parvis Augustâ. In hac urbe Electorali Bavarica, & sede ipsius Principis, spectatu digna sunt: Templum primariũ & Collegiale D. Virginis, atque in eodem præter alia multa, Monumēta sepulchralia Principum. Porrò Templum & Collegiũ Jesuitarum: Franciscanorum: Cœnobium Virgin. Sacr. S. Iacobi ad Pratum: Aula Princip. Electoralis, novum Munimentum dicta, cum coniunctis ædificiis aliis: Munimentum item Vetus: Horti: Recreationis domicilia: Aula vetus: Leontotropheũ: Biblio-

Bibliotheca Electoralis: Equile: Technophylacium: Armamentarium: Monetaria: Sphœropægiũ, sive domus in quâ pilâ luditur: Diæta Ordinum Provincial. Curia & alia ædificia varijs pulcherrimisque picturis ornatissima.

P. Zurnording. alijs Zornalting dictus 3. mill.

Cœnob. & Vic. Ebersperg 1. mill. quod hodie Jesuitarum Monacensiũ imperio subiectum, visu admodum dignum.

P. Steinharting. 1. mill.

Urbs WASSERBVRG. 2. In hac urbe Bavarica ad Oenum sita visu digna sunt Templa & munitiones novæ.

Arx & pagus, Obing. 2.

Cœnob. & Vic. Altenmarckt in Bavaria. 1½. mill.

Arx & Pagus, Stain, ad rubrum Traun ½. mill.

P. Holzhausen. primus locus Salzburg. 1½. mill.

V. Wa-

V. Waging. $\frac{1}{2}$.

Petting 1. mill. Templum est cum diverſorio iuxta ſtructo.

P. Brothauſen. 2. mill.

Urbs SALTZBVRGVM. 1. mill. In hac Archiepiſcopali urbe quæ etiam Sedes eſt Principis, ſpectatu digna ſunt, Templum Cathedrale S. Ruberti: Cœnobium Benedictinorum S. Petri (è quo Rector Academiæ eligi ſolet) Templ. S. Sebaſtiani, cum elegantiſſimo eius ambitu ſive circuitu & Cœmeterio (in quo ſepultus iacet, Theophraſtus Paracelſus) Cœnobium Virginum Sacratarum nobilium, Nunnenberg, dictũ: Arx ſive Caſtrum ſuperius: Arx Archiepiſcopalis in ipſa urbe: Palatium Mirabella: Prytaneum: novæ Urbis munitiones: atque extra urbem, Domus Principalis Recreationis; cum horto, Hellenbrunn, dicto: Belvedere item, & ſilva Embs, &c.

ITER IX.

Auguſtâ Grazium Styriæ.

Iter hoc Salzburgum uſque in præcedente notatum eſt. Salzburgo porro venitur in

P. Windſchnurn, 1. mill.

P. Hof. 1.

P. S. Gilg vel S. Ægidij. 2.

P. Strobel. 2.

Vic. Lauffen, vel, ad Lauffer, ad Traun Auſtriacum, ſitus. 2.

Vic. Goiſſing. 1. mill.

Vic. Auſſee. 2. mill. Quidã à Lauffen uſque huc 2. tantùm numerant milliaria. Eſt vicus ſuperioris Styriæ, perpulcher, fiſci Principis, in quo Salis coctio ampliſſima.

Vic. Mitterdorf. 2. mill.

Pag. Steinach, ad Fiſcum Princip. in Styria ſuperiore pertinens

Urbs ROTENMANN. 2. mill. Quidam à Mitterdorf ad Ensbrugum

gum ad Entium 2.atque inde hucusq; etiam 2.milliar.numerat.Est urbs Archiducalis in Styria superiore.

P.Geisern vel Guislern.1.mill.

P.Keylwang. 2.

Vic. Mauteren 1.mill. Nonnulli à Rotmann huc usq; numerant 5.mill. ut qui in pagum Truben 1. & Geysern etiam.1.mill.ponunt.

P.Camer.1.

P.Trasn.1.

Cœnob.S. Petri.1.

Urbs LEOBN , LEVBM. vel LEWEN. Archiducalis urbs iuxta Muram.

Urbs BRVCK ad Muram.2.mill. Etiam Archiducalis, verum in Styria inferiore. Arcem habet & Cœnobia duo,Franciscanorũ & Capuccinorũ.

P.& Arx Berneck.1.mill.

P.Rôtelstain.1. Abbatissæ à Gôss.

Vic.Fronleutẽ 1. m. Archiducalis.

Arx & Pagus Pekach.1.

V.GRAZIVM.2.mill.

Aliâ quoque viâ Salzburgo huc usque pervenitur, nimirum progrediẽdo ad

do ad Urb. HALLEL vel HALLEIN, Archiep. Salisburgensis, celebrata Salis cocturâ. 2. mill.

Vic. Kuchel. 2. mill.

Vic. Goling vel Golding. 1. Hinc per Lueg, in

Vic. Werffen. 2. mill. & in proximo Arx Salisburgensis quædã in excelso loco structa & probè munita.

Hutten. Templum & diversoriũ. 2.

P. Eben 2. mill. magna.

P. Altenmarck. 1.

P. Inferior Taurn. 1.

Qui verò RADSTAT, ad Entium flumen, in latere sitam, perlustrare cupit, à dicto Altẽmarck istuc sese conferat. Hinc per Salisburgense monimentum (terminum Styriæ & regionis Salisburg.) ad Vicum Schladming vel Slaming, in Styria superiore & ad Entiũ situm, 2. mill. magna, atq; porrò ad Vicum Grobming, etiã. 2. milliar. numerãtur. E quo loco. 5. adhuc milliar. ad urbem Rotenmann suprà dictam tradunt: in quam, viâ suprà notatâ,

tatâ, vel etiam celerius pervenitur. Quidam etiam Muraw petunt, & ex pago inferiore Taurn, iugo montis, dicti Rastater Taurn, superato, in vertice ad pulchrum quoddam diversorium, milliari uno perveniunt. Deinde per planiciem & demum de monte descensus est, ad

P. Im Gweng, vel im Tuveng, mill. 1.

V. Mauterdorf. Salisburg. ditionis. mill. 1. Hic ad viam regiam quæ Villacho ex Carinthia ad Saltzburgum ducit, itio est.

V. Damsuueg. 1. mill. Salzburg. in Lungaw situs.

P. Clausen. m. 1. Hic terminus est in montanis, Salisburgensis & superioris Styriæ territorij.

P. Seebach. 1. m.

Arx & Pagus Ranten 1. mill. Dicaster. Muraw.

Urbs MVRAW. m. 1. ad Muram fluvium Styriæ, quæ hodie Dn. Ioanni Adolpho Comiti Swarzeburgico paret.

paret quanquam prioris domini Comitis Georgij Ludovici à Swarzenberg domina vidua eam hodieque possidet. In ea visu digna sunt Arx superbè structa, cum Templo Parochiali.

Vic. Scheifling. 2½. mill.

Untzmarck, vulgò Hundsmarck. mill. 1. Vicus est muris clausus, & refertur ad Arcem & Dynastiam Frawenburg.

Urbs JVDENBVRG. 3. vulgò 6. à Muraw per montes, huc numerātur. Quidam nuper retulit proxima viâ veniri Muravia ad Arcem Teuffenbach. 2. mill. Hundsmarck 1. & Iudenburg. 3. mill. Est hæc caput Styriæ superioris: in qua spectatu digna sunt, Franciscanorum & Iesuitarum Collegia: Templum Parochiale: Cœnobium devotar. Virginum Ordin. S. Claræ: Arx Principalis cum Curia.

Hinc numerantur 14. mill. flumine secundo GRatium, nempe 5. ad prædictum Leubm, atque hinc adhuc

8. alia. Per montes verò octo tantùm milliar: quæ via usitatior etiam est, nempè è IVDENBURG ad

Vic. Weissenkirchen 1. mill. Archiducalem.

Hinc per Stuben Alben vel Alpen iter patet, in quarum supercilio pulchrum est diversorium, mill. 1. Porrò descensu de monte, pervenitur ad

Arcem Lancowiz 1. mill. Herbersteiniensem, cum proximo Franciscanorum Cœnobio.

Urbs VOITSPERG. Opidulum Archiducale vetustum & obscurum ad fluviolum Kaynach.

Urbs GRATZIVM. 3. mill. Caput hæc est Archiducatus Steyrensis, in qua spectatu digna sunt, Templū Parochiale venustum. Collegium & Templum Iesuitarum: duo Cœnobia Virginum. Item Franciscanorum Paulinorum, Minoritarum, Dominicanorum, Capuccinorum, Carmelitarum Cœnobia: ut & Aula Archiducalis: Arx seu Castrum munitum in

monte:

monte: Armamentarium & Equile Archiducale: augusta domus Ordinum cum eorundem promtuario & Curia.

Hinc 8. sunt milliaria ad Archiducalem urbem RACKERSPVRG, ad Muram, atq; porrò 4. milliaria ad PETTAW, ad Dravum sitam quæ ipsa quoque est Archiducalis Styriaca Civitas.

ITER X.

Augustâ Landeshutum, Passaviam & Linzium.

V. FRIDBERG. 1. m. de qua suprà.

Vic. & Cœnobium, Indersdorf vel potius, Vnderstorf. 4. mill.

V. FRVXINVM, Freysing. 3. Paret Episcopo huius loci, cuius sedes hic est Arx pulcherrima; & Templum primarium quę visu digna sunt.

V. MOSBVRG. 2. mill. Bavarica & Electoralis.

V. LANDSHVET. 2. mill. Caput Bavariæ inferioris, iuxta ripam Isaræ fluminis. Hic spectabis, Templum primariũ seu cathedrale, cuius turris celsissima: Cœnobium Virginum & Abbatia Seeligẽthal Ordinis Cistertiensis cum Monasteriis atque Ædibus sacris aliis: novam substructionem sive Palatium Principis: domum, in qua Ordines cõventus agunt: Curiam & extra urbem Arcem in colliculo sitam.

Vic. Geisenhausen. 1. milliare magnum.

Vic. Biburg vel Vilsbiburg ad Vilsam. 1. mill.

Vic. Ganckhofen, ad fluviolum Bina, ubi domus Teutonica. 2. m.

Vic. Eggenfelden, ad fluviolum Roth. 1½. mill.

Arx & Vic. Ortenburg 3. mill. magna. Paret imperio Dn. Friderici Casimiri, antiquissimæ familiæ Comitum ab Ortenburg: qui hic sedem habet.

Qui-

Quidam Landeshuto, Frontenhausen, Simpach, Sameskirck & Alkerspach ut hęc quidem loca appellantur, & 8. milliar. numerantur, trãseunt: atque hinc demum 1. & dimid. mill. Ortenburgum perveniunt.

V. PATTAVIVM, Bassaw 2. mill. Ortenburgo. In hac urbe Episcopali, templum primarium est S. Stephani, atque in proximo sedes Episcopalis & in ea thesaurus Bibliothecæ: Nobile item Virginum sacratarum Cœnobium Nidernburg: Collegium Iesuitarum: Domus superior sive Arx munitissima S. Georgij in monte, spectanda.

Vic. Hafnerzell. 2. mill. Episcop. Pataviensis.

Vic. Engerszell vel Engelhartszell. 1. m. Archid. Austriacorum hic portorium & exactio est vinaria.

Pag. Schlegel. 2. mill. Hinc per montana, vulgò Schlegelleuten dicta, ad

Vic. Aschaw vel Aschach 3. mill.

Vicus est pulcherrimus ad ripam Danubij cum Arce & Portorio.

Vic. & Arx Ottensheim. 2. mill. terrestri itinere: navali a. 3. Jesuitarum Linzensium.

V. LINTZIVM. 1. mill. Caput Austriæ Superioris, in qua Templum parochiale, Collegium Jesuitarum: Cœnobium Capuccinorum: Arx Imperatoria & domus Ordinũ Austriacorum, &c. inprimis visu digna sunt. Cui nihil est, quod Patavij conficiat negotij, is à suprà dicto vico Pfarrkurchen statim pergit ad pag. Karpheim 2. mill. Urb. Scherding. 4.

Vic. Pewrbach. 4. V. Efferding 3. & Linzium. 3. mill.

Alii Monachio & Landeshuto Linzium hoc itinere sequenti petunt.

Ur. Monachio.

Ur. Fruxino, Freysing. 5. mill. parva.

Ur. Mosburgo. 2.

Ur. Landeshuto. 2.

P. Werth.

P. Werth. 2.

P. Stadl. 4. E cuius regione Urbs est Bavarica LANDAW, ad Isaram.

Urbs & Cœnob. Osterhofen. 4. mill.

Vic. Pleinling. vel Plainting. 1.

Ur. Vilshofen. iuxta ripam Danubij.

Cœnobium Furstenzell. 2. celeberrimum Cœnobium Ordinis S. Bernhardi cum diversorio in ipsa sylva structum.

V. Scherding. 2. mill. Bavarici imperij unà cum Arce munita ad ripam Oeni, ipsa quoque Urbs vallis & propugnaculis constructa.

P. Taufkurchen. 1.

S. Wilibald. 2. mill. Templum est cum diversorio solitario, à quo nō procul limes est & terminus Bavariæ.

Arx & Vic. Peurbach. 1. in Austria superiore.

Vic. Waizenkurchen. 1.

V. Efferding. 2. Arcem habet in ipso Oppido. extra a. Oppidum Arx est Schaumburg in monte. In Templo Parochiali Cochlea est lapidea miro ingenio artificioque fabrefacta.

V. LINZIUM de quo supra. 3. mill.

Iter, quòd terrâ & flumine Viennam usque suscipitur, infra in Itinere Ulmensi descriptum invenire licet.

ITER XI.

Augustâ VVurzburgum.

V. Augusta.
P. Oberhausen. iactu pilę sclopi.
P. Gersthofen. 1. mill.
P. Langwaid. 1. mill.
P. Westendorf. 1.
P. Merdingen. 2.

Urbs DONAWERDA. 1. In hac Imperiali quondam urbe, nunc autem

tem Electoris Bavarici, inprimis visendum Monasterium S. Crucis: templum item primarium D. Virginis: Curia & Domus Fuggerorum.

Arx Harburgum. 1. mill. quæ unà cum vico propinquo, Comitis est Oetingensis.

V. NORLINGA. 2. mill.

V. DVNCKELSPHVLA. 3. mill. vel. 5. hor. Alius Donawerda huc usque 7. mill. numerat. Urbs est imperialis, in qua spectari poterunt Templum primarium & Parochiale S. Georgij: Carmelitarum item & Capuccinorum Cœnobia.

P. Larrieden. 1.

P. Mosbach. ½. mill.

P. Superior & inferior Estha. 2. mill. hic locus vulgò in Itinerarijs, etiam in Tabb. Chorographicis Iesta vocatur.

Urbs ROTENBVRGVM ad Tubarum 1. mill. In hac urbe visu digna sunt, Templum parochiale S. Iacobi. Aula Equitum S. Ioannis; Domus

Teutonica: Curia & Fons S. Georgij pulcherrimus.

P. & Arx Dieppach ½. Hinc per pagos Bockenfeld & Gebſatl.

V. AIB. vel AAB. Wurzburg. Episcop. 2. mill.

Urb. OCHSENFURT. 2. Epiſcopalis Wurtzburgica Frāconiæ, ſtructa ad Mœni ripam, ubi pons eſt lapideus elegans, quo Mœnus iungitur.

Urbs HERBIPOLIS vulgò WVRTZBVRG. 3. mill. Caput regionis, in qua ſpectatu digna ſunt, Templum primarium Epiſcopale. Item, Novum Monaſterium ſeu Collegiale Templum acceſſorium: Item Templū Colleg. S. Burckhardi. Cœnobium S. Iacobi, Carmelitarum & diſtincta alia. Templum & Collegiū Jeſuitarum, Academiæ Collegium. Domus Equitum Hieroſolymitanorum, Noſocomium civium: atque extra urbem elegantiſſima munitiſſimaque Arx Epiſcopalis.

ITER

ITER XII.

Augustâ Noribergam, Lipsiam & VVittebergam.

Ur. DONAWERDA. 6. mill. de qua in Itinere præced.

Cœnob. Keysheim. 1. mill. Ordinis Cistertiensis celeberrimum, cuius Abbas inter Ordines seu Status S. Rom. Imperij refertur.

Ur. MONHEIM. 1. mill. structa ad Hanecampum, Palatinatus Neuburgensis, in qua acus fiunt.

Urbs PAPPENHEIMIVM. 1. m. etiam iuxta Hanecampum & Almannum, vulgò Altmula, fluvium situm, Comitum Pappenheimensium.

Urbs WEISSENBVRGVM. 2. mill.

Vicus & Arx Ellingen. ½. sedes Domini Commendatoris Provincialis Balliatus Franconiæ.

Vic. Pleinfeld ad Rednizium ½. Episcopi Eystattensis.

Pag. Gemunda, vulgò Gminn. 1.

P. Ritterspach. 1.

Ur. SWABACH 1½. vel. 1. magn. mill.

P. Eybach: territorij Noribergensis.

Urbs NORIBERGA. Quidam Augustâ proficiscuntur per Vicum Pettmess. 3. mill. qui ad Iudicium Urbis RAINÆ Bavaricę pertinet nationale seu provinciale.

Urbs NEVBVRGVM. 3. Caput huius Principatus: ubi inprimis spectatu digna sunt Arx & Collegium Jesuitarum. Quidam à Pettmess. 4. milliaria ponunt. Sedes hoc tempore est Principis Philippi Wilhelmi, Palatini Rheni.

V. EICHSTAT. 3. mill. In hac, quæ Caput est huius Episcopatus, visenda sese offerunt, Templum Episcopale, Parochiale & alia Templa: Cœnobium S. Waldburgæ & alia: Col-

Collegium Jesuitarum: Aula Episcopi: Cancellaria Principalis, Curia: pons lapideus, quo Altmila iungitur: & extra Urbem Arx & sedes Episcopalis, mons S. Wilibaldi, situs in excelsa rupe.

P. Bachthal. 2. mill.

Urbs HEIDECK. 2. mill non procul à Rednizio flumine, & Pleinfeld in Nordgoia, opid. Palatinatus Neoburgici. vid. Iter 117. & ibid.

Hiltpoltstein.

Ur. Roth. 2. mill. opidum Marchionatus Onoldspacensis, cum Arce, præfectura & asylo.

P. Hembach. 1. mill.

P. Eybach. 2. mill. de quo suprà.

Urbs NORIBERGA. 1. Quidam habent. 5. mill. à Roth. hucusque.

P. Tennenlohe. 2. Noribergensium.

V. ERLANG. mill. uno parvo Marchionatus Culmbacensis.

Vic. & Arx Bayersdorf. 1 tiú. Marchionis Culmbacensis.

V. FORCHHEIMUM. 1. mill. Castrum Bambergense probè munitum: in quo spectabis Templ. Collegiale S. Martini & Armamentarium.

P. HIRSCHHEID. vel HIRSHEID. & à quodam Herschheit dictus, ad Redniziuim. 2. mill.

Ur. BAMBERGA. 2. Caput Episcopatus huius, in ea spectatu digna sunt, Templum Cathedrale S. Petri; Templum Colleg. S. Stephani; S. Iacobi, S. Gangolphi. Collegium Jesuitarum cum templo: Cœnobium pulcherrimum Ordinis S. Benedicti in colle structum: Sedes Principis: Ædes Custodis Domus & alia quædã ædificia. Instituta etiam hic est non ita pridem Academia.

P. Radelsdorf, seu Rittelsdorf. 2. m.

P. Kaltenbrunn, vel Kaldenbruno. 2. mill.

Ur. COBVRGVM. 2. mill. Caput regiunculæ Coburgensis, Princip. Saxonicorum Altenburgensium: in qua-

quævisu digna occurrunt: Templum primarium S. Mauritij, Collegium illustre sive Gymnasium Casimirianū: Schola Opidana: Sedes Principis. Arx in ipsa urbe sita, nominata Ehrenburg: Curia: Arx montis sive Castellum.

V. NEVSTATTLIN. 2. mill. ad ripam fluvioli Crempe, ante silvam Thuringicam, spectans ad Præfecturam Coburgensem.

P. Iudenbach milliari magno.

V. GRAVENTHAL. 2. vel. 3. mill. ad amnem Zepten, in fine silvæ Thuringicæ; estque Saxon. Altenburgensium.

V. SALFELD. 2. mill. Quidam 1. tantùm habent, in ripa Salæ, unde & nomen habet. Est itid. Principum Altenburgensium, ubi collegiale templum spectatu dignum est.

Vic. & Arx RVDELSTAT. vel RVDOLFSTAT. 1. mill. itidem ad Salam sita, in qua sedes est Comitum Swarzburgensium.

Urbs

Urb. KALA. 2. mill. Altenburg. Saxon.

Urbs JENA. 1½. vel 2. mill. Saxon. Winmarienſis. Academia verò huius loci ab Utriſque, Winmarienſib. nempe & Altenburgenſibus Principibus, ſumptibus communibus conſervatur: in qua viſu digna occurrunt Collegia, Bibliotheca, Templum Parochiale & Arx illuſtris.

Urb. & Arx Dornburg. 1. mill. Saxo-Altenburgenſis.

Urbs NAUMBURGUM 2. mill. Epiſcopalis, ſed hodie Principi Saxoniæ Electori ſubiecta, in ripa Salæ. Hic ſpectatu digna ſunt, Templum Epiſcopale, Parochiale & S. Mauritij: atque extra urbem Cœnobium Portenſe ſive Pfortenſe, in quo eſt Gymnaſium Illuſtre.

Urbs. WEISSENFELS. 2. mill. Electoralis. Hic ante bellum proximum Germanicum ſpectatu digna fuerunt, Cœnobium, templum parochiale & Arx.

Urbs LVZA. 2. mill. Episcopatus Morseburgensis, adeoque Electoralis: quanquam oppidum cum arce in bello proximo Germanico, subiectis ignibus exusta est. Anno 1632 6. 16. Novembr. hoc in loco commissum fuit prælium illud maximè cruentum, in quo Rex Suecorum occisus est.

Urbs RAENSTATT. Elector. Saxonici.

Urb. LIPSIA. 1. mill. Vulgò Norimbergâ Lipsiam 36. mill. numerantur.

Noribergâ Lipsiam perveniri potest hoc sequenti itinere, scilicet:

Vic. Heroldsberg. 3. mill. Crusius 2. tantum notat. Appellatur à nonnullis Hetlsperg, à quo non ita pridem Dn. Ioan. Philippus Geuderus denominatus est, ad cuius Maiores an. 1391 pervenit.

Urb. GREVENBERG. 1½. vel 2. mill. Reipubl. Noribergensis.

Urbs. POTTENSTAIN. 3. Numerantur ab alijs ab Heroldsberg usque

usque huc. 4. mill. Sita est ad ripam Putlach, arcemque habet, agnoscens imperium Episcopi Bambergensis.

Urbs BAYREVT. 3. mill.

Quidam à Grevenberg, Pegniz ū proficiscuntur, locum ad Pegnizium flumen. 3. mill. Bayreut 4. vel à Grevẽberg ad Bernfels, 2. Pottenstein. 2. Bayreut. 3.

Quidam ab Heroldsberg perveniunt ad Cœnobium Bambergense Weissenaw vel Weissennahe, unde 3. milliaria Bareytum usque numerantur. Est verò Bayreutum oppidū Marchion. Culmbacensis, in quo Illustr. Princeps Brãdeburgicus Christianus versari solet: in quo præter Templum etiam Arx visu digna est.

Ur. BERNECK vel PERNECK. 2. mill. Culmbacensis.

Vic. GEFRESS vel GFRES. 1. mill. in ripa Mœni albi, etiam Culmbacensis.

Urbs MONCHSBERG. vel MVNCHBERG. 1½. Culmbacensis.

Urbs

Urbs CVRIA. vulgò HOF. 2. mill. Itidem Marchion. Culmbacensis: ubi arx est admodum munita.

Urbs PLAVEN 3. vel 3½. mill. in Voitlandia estque Electoris Saxonis. Hic ante bellum proximum atque incendium Urbis visu dignum fuit, templum parochiale S. Ioannis: Dominicanorum Cœnobium, arx & curia.

Vic. Newenmarckt 2. mill. Schonbergicus.

Urbs Cignea, vulgò Zwickaw. 2. mill. Sunt in hac urbe templa nonnulla, Schola, Arx Electoralis Saxonica, dicta Osterstein: Armamentarium: Cella vinaria senatoria: Balnea ex solido lapide facta ad Muldam: molendina, &c.

Vic. Meran. 2½. mill. Dominorum à Schonburg.

Urbs ALTENBVRG. 2. Vulgò Cygnea huc usque per pagũ Gesnitz 4. mill. Hoc tempore subiecta est Imperio Dn. Friderici Wilhelmi Sa-

xoniæ

xoniæ Ducis : atque spectatu digna sunt Arx illustris in excelso sita, cum adiunctis alijs: præcipuè verò Templum Collegiale S. Georgij atque in ipsa urbe templum Parochiale.

Urbs BORN. 2½. vel 3. mill. ad flumen Pleissam, Electoris Saxonici.

Urbs LIPSIA. 2½. vel 2. Summa 5. mill. Altenburgo huc usque. Atque mediâ inter Lipsiam & Bornam viâ est oppidum, Rote, situm ad Pleissam.

Nonnulli ex Curia dicta, viam capiunt, ad Schlez, vel Schleiz, oppidulum & Arcē Voitlandiæ, Dn. Ruthenis subiectam. Hinc pergunt ad GERAM. civitatem & Arcē : atque inde porrò Zwenkaw & Leipzig.

Vel:

Noribergâ proficiscuntur

Urb. LAVFFEN 3. mill. Norибergensis territorij.

V. Schneittenbach. 1. mill. in Palatinatu

tinatu superiore, qui ad Ambergensem urbem refertur.

Vic. Blech vel Plech 2. mill. i. id. Palatinatus superioris.

Ur. AVERBACH. 2. Quidam Lauffen huc usque 4. mill. magna numerant. Palatinatus superioris & territorij Ambergensis.

Vic. Dombach. vel Dumpach. 2. mill.

Ur. NEVSTATTL. 1½.

Ur. KEMMAT. vel KEMNAT. ¾. Oppidulū Palatinatus superioris.

Pag. Bollenreut 2¼.

Vic. vel Ur RABIZ vel RADVWIZ. 1. mill. EGRANÆ Iurisdictionis.

Urbs EGRA. 3. mill. parvis. Regia Boiemica Civitas. Hic præcipuè visu digna sunt, Templum primarium S. Nicolai, à quo non procul abest domus Teutonica; domus item ordinis Hospitalariorum; cœnobia nōnulla, Arx; Curia & ædificia alia. Hinc.

P. Schon-

xoniæ Ducis : atque spectatu digna sunt Arx illustris in excelso sita, cum adiunctis alijs : præcipuè verò Templum Collegiale S. Georgij atque in ipsa urbe templum Parochiale.

Urbs BORN. 2½. vel 3. mill. ad flumen Pleissam, Electoris Saxonici.

Urbs LIPSIA. 2½. vel 2. Summa 5. mill. Altenburgo huc usque. Atque mediâ inter Lipsiam & Bornam viâ est oppidulum, Rote, situm ad Pleissam.

Nonnulli ex Curia dicta, viam capiunt, ad Schlez, vel Schleiz, oppidulum & Arcẽ Voitlandiæ, Dn. Ruthenis subiectam. Hinc pergunt ad GERAM. civitatem & Arcẽ : atque inde porrò Zwenkaw & Leipzig.

Vel:

Noribergâ proficiscuntur

Urb. LAVFFEN 3. mill. Noribergensis territorij.

V. Schneittenbach. 1. mill. in Palatinatu

tinatu superiore, qui ad Ambergensem urbem refertur.

Vic. Blech vel Plech 2. mill. i. id. Palatinatus superioris.

Ur. AVERBACH. 2. Quidam Lauffen huc usque 4. mill. magna numerant. Palatinatus superioris & territorij Ambergensis.

Vic. Dombach. vel Dumpach. 2. mill.

Ur. NEVSTATTL. 1½.

Ur. KEMMAT. vel KEMNAT. ¾. Oppidulũ Palatinatus superioris.

Pag. Bollenreut 2¼.

Vic. vel Ur. RABIZ vel RADVWIZ. 1. mill. EGRANÆ Iurisdictionis.

Urbs EGRA. 3. mill. parvis. Regia Boiemica Civitas. Hic præcipuè visu digna sunt, Templum primarium S. Nicolai, à quo non procul abest domus Teutonica; domus item ordinis Hospitalariorum: cœnobia nõnulla, Arx: Curia & ædificia alia. Hinc.

P. Schon-

P. Schonberg. 1. mill. Elector. Saxoniæ, licet in Voitlandia situs. Intra hunc & Egram transitus est per celebres illas Acidulas Egranas.

Ur. ADORF. 2. mill. Electoris Saxonici.

Urbs OLSNIZ 1. mill. condita in ripa Elistri.

Ur. PLAVEN. 1. mill. De ea suprà.

P. Langenwezendorf. 3.

P. Veitsberg. 1.

Urbs GERA. 1. mill. Voitlandiæ ad Elistrum, Subiectis Ruthen s Dynastis, qui hic Gymnasium celebre constituerunt. Ante bellum proximũ Germanicum visu digna hic fuerunt Templum Parochiale, cum Arce & in ea Ædes sacra.

Urbs ZEIZ. 2. mill. Episcopalis, sed hoc tempore Electori Saxoniæ subdita, etiam iuxta Elistrum sita: ubi Templum primarium, Præpositura, Franciscanorum & Virginum

Sacra-

Sacratarum ad S. Michaelem, Arx itidem spectanda.

Urbs PEGAW. 2. mill. Electoralis ad Elistri fluenta.

Ur. ZWENKAW. Opidulum parvum Electorale ad Pleissum amnem.

Urbs LIPSIA. 2. mill. In hac celeberrima Misniæ urbe ad Elistrum & Pleissam sita, inprimis visu digna sunt; duo templa amplissima, unum, ad D. Nicolai, alterũ D. Thomæ nuncupatum: sex item distincta Universitatis Collegia, præsertim Paulinum, cum illustri eiusdem templo: duarum oppidanarum Scholarum substructiones: Arx seu Castrum Pleissenburg; Ærarium sive fiscus Principis: Bursa sive domus Mercatorum: Curia: Cella vinaria Senatus: Libripendium: Prytaneum: cella Arcis: calceariorũ & pellionum domus: Aula Aurbachiana: Granarium: Hippocomium: domus institoria, &c.

P. Prozke 1½.

P. Lindenaw. 1½.

Ur.

Ur. THEBÆ, vulgò DIEBEN. 1. m. Oppidulum Elector. Saxonicū, ad Muldæ ripam.

Dimidio abhinc pagus eſt: poſtea ſilva illa patet ampliſſima, vulgò appellata, die Diebiſche Heyde, per quam 2. milliar. via eſt. Hinc porrò dimidio milliari ad

KEMPERGAM. 3. mill. à DIEBEN ſeu Thebis ſitā, itid. Electorale oppidum.

Urbs WITTEBERGA. 1. mill. In hac urbe, quæ caput eſt Electoratus Saxoniæ ſpectatu digna ſunt, Templum Parochiale, Cœnobium Auguſtinianorum, Academiæ Collegia, Arx inque ea Templum pulcherrimum & Curia.

ITER XIII.

Auguſtâ Goslariam & BRUNSVICUM.

Urbs COBURGUM, Inſpice Iter

Augu-

Augustâ Noribergam atq; inde Coburgum quod præcessit. Hinc porrò venitur ad Urbem EISFELD. 2. mill. Princip. Coburgensis.

Ur. SCHLEVSINGEN. 2. mill. in Princ. Comitatu Hennenbergico, subiecta cum Arce domui Electorali universæ, ubi Templum & Schola visu digna sunt.

Maresfeld. 1. mill. in Comitatu Henneberg; forsitan vicus est.

Urb. SVLA. SVHL. 2. ut habet Hodœporicum quoddam. Aliud verò duo tantùm habet Schleusingâ, hucusque. Est verò situm hoc opidū in Comitatu Hennebergiaco, proximè ante Silvam Thuringicam.

Hochlinden 2. mill. Qualis verò locus sit & cuius imperium agnoscat, in illo Itinerario non exprimitur.

Urbs GOTHA. 1½. mill.

Quidam Coburgo Eisfeld. Ilmenaw, Arnstatt & Gothâ proficiscūtur. Est verò GOTHA, urbs Ernesti

Ducis Saxoniæ, familiæ Princip. Vinarienſis, cuius hic ſedes eſt Aulica: quique loco vaſtatæ & everſæ arcis GRIMMENSTEIN, aliam nomine Fridenſtain extruendam curavit.

Urbs SALTZA, vulgò LANGENSALZA 2. mill. magna, ad Vnſtruttam fluvium, ſubiecta unà cum Præfecturâ, Electori Saxonico. Hic ſpectabis Templum primarium cum Arce.

Urbs THOMSPRVK. 1, mill. Refertur ad Præfecturam Salzenſem Electoralem.

Hinc per Schlotheim, ad Cœnob. VOLKERODA. 2. mill. Fuit olim Cœnobium nobile Ordinis Ciſtertienſis in Thuringia, nunc verò Princip. Saxoniæ ad Eyſenachum pertinens.

P. Solſtatt. 2. mill.

P. Blaicheroda.

P. Rhumſpringk. 3. Hoc locò fons atque origo eſt Rhumæ fluminis.

Urbs NORTHEIM. 3. ad Rhumā

modò dictam sita, appellata à nonnullis Rheina: Ducis Brunsvicensis: in qua Templum Collegiale videri pôt.

Vic. Rottenkurch. 3½. mill. Quidã oppidum hunc locum nominant, fuitque olim prædium quoddam situ in plano & aperto campo infra celsissimam Arcem Grubenhagen, hoc tẽpore max. partem collapsum, itidem Ducis Brunsvicensis.

Quidam Volkerodâ, Weissrodam 1½. mill. Rhumspringk. 2. & Grubenhagen vel Rotenkurch perveniunt.

Urbs Osteroda 2. mill. Brunsvicensis Ducatus, in saltu Hertico (auf dem Harz,) ibi templum S. Ægidij.

Pag. seu Vic. Gyttelde vel Gittelt. 1. mill. magno.

Vic. Wildemann 2½. mill. Quidam Osteroda huc usque numerant 3. m.

Urbs GOSLARIA. 1½. mill. maiora. In hac Imperiali civitate, ad amnem Gosam sita, spectatu digna sunt distincta templa, domus Impera-

toria & præcipuè extra Civitatem, celebres illæ fodinæ metallicæ, in monte Rammelsberg, vulgò dictę.

Arx Vinenborg. vel Wineburg 1½. mill. quondam Hildensheimensis Episcopatus, nunc Ducatus Brunsvicensis.

Pag. Geveringe. 3. mill.

Vic. Bleckenstede. 1. mill.

Urbs BRVNSVICVM. 2½. mill. de qua paulò post. Numerantur vulgò sex tantum milliaria Goslariâ huc usque.

ITER XIV.

Augustâ Erdfurtum, Halberstattum atque inde Brunsvicum.

Urbs COBVRGVM. de qua suprà Itin. XII.

P. Engenstein. (aliàs Engelstein.) 3. mill.

Hinc per Newdorf.

P. Zur Frawen auff dem Wald. 2.

Alij

Alij ponunt ad Urb. Eisfeld Coburgo 3. atque hinc ad Frawenwald. 2. mill.

Ur. ILMENAW. 2. in Comitatu Hennebergensi, subdita Imperio Saxonico, ibi Fodinæ sunt locupletiss. Æris Cyprij.

Urbs ARNSTATT. 2. mill. Numerat quidam (sed malè) 6. tantùm mill. Coburgo hucusque, nimirum, 2. Ilmenaw & 4. Arnstatt. Paret hæc urbs Comitibus Arnstattensibus qui sedem hic habent. In ea visenda, Cœnobium Virginum sacr. atque in eo Monumenta sepulcralia Comitum, unà cum Arce.

P. Waltersleben. 1. mill. magn.

Urbs ERFFVRTVM. 1. mill. Hulsius Arnstatto huc usque, loco quodam notat 4. alio tamen etiam tantùm 2. & verè plura non sunt, quã duo. In celeberrima hac totius Thuringiæ urbe spectatu digna sunt, Tẽplum Summum: Cœnobium S. Petri & multa templa alia: Collegia Aca-

demiæ; Collegium Iesuitarum, Aula Electoralis Moguntiacensis: Curia: Arx seu Castrum Cyriacusburg.

Vic. vel Ur. Rinkleben. 2. Princip. Winmariensis cum Præfectura.

- Cœnob. Gellingen 2. mill. Præpositura.

Vic. Berga, 1. & dimid. mill.

Urbs STOLBERG 2. sita in Hercico saltu (auf dem Harz) Hic spectari poterit præter templum, inprimis Arx, quæ sedes est Comitum Stolbergensium.

Vic. Guntersberg. 1. mill.

Gernroda vel Geringroda 2. ubi Cœnobium Virginum secularium liberarum, cujus Advocati sunt Principes Anhaltini.

QVEDLENBVRG. 1. mill. Hic visu dignum est Principale Collegiatum Templum, cui etiam Urbs ipsa subdita est.

Urb HALBERSTATT. 2. Inter hanc est Langenstein, Præfectura Halberstadiensis. In hac Episcopali

Urbe,

Urbe, visu digna sunt Templum Episcopale primarium, quatuor inde templaalia Collegialia & Curia.

Hinc Wolfeibitum & Brunswicum pervenitur : quæ viâ in Itinere sequenti notata est.

ITER XV.

Augustâ LUBECUM.

Urbs ERFFORDIA. ad quam via suprà notata est.

Ur. HALBERSTATT: vide Iter præcedens.

Vel:

Venitur Erdfurto

Urb. WEISSENSEE. 3. mill. quidam 5. numerat, Thuringiæ, Templa habens duo & Arcem, hodie Princip. Elector. Saxoniæ.

Urbs KINDELBRUCK. Est hoc quoque Electoris Saxonis.

Arx Sachsenburg 1. mill. ad Unstrutam. Elector. Sax.

Urbs SANGERHAVSEN. 3. Hulſius per Vic. Gross Simmeren huc uſque 6. ponit milliar. Habet hæc Urbs Electoralis Saxonica Arcem, Præfecturam & Templum celeberrimum.

Arx & Urbs MANSFELDT. 2. Hulſius 4. notat mill. ad Wipperam flumen: eſtque hic ſedes Comitum à Mansfeld.

Urb. ERMSLEBEN. 2½. mill. ad fluvium Selke, in Principatu Aſcanienſi, 3. milliar. ab Eislebia.

Ur. QVEDLENBVRG. 2. de eo in Itinere præcedenti.

Ur. HALBERSTATT. 2. De eo præced. Itinere.

Arx Schwanebeck vel Schwanbeck. 2. mill. in Epiſcopatu Halberſtadienſi ſubiecta Dominis de Haym.

Schlanſtatt. 1. mill. magno. Præfectura eſt illuſtr. Halberſtadienſis.

Urb. SCHEPPENSTADT. 1. m. magno. Princip. Brunſvicenſis.

Brakel. 1½. mill.

Bot-

Botmar. ½. mill.

Urbs WOLFENBVTEL. 1. mill. Summa. 7. milliar. Halberſtadio huc uſque. Sin verò Halberſtadio Heſſemum (arx hęc eſt celeberrima Brunſvigenſis Principis, cum horto amœniſſimo, à quo non procul abeſt, vicus apertus, quem alij oppidum vocant) proficiſcaris, ſex tantùm milliaria numerabuntur, tria nimirum ad Heſſem, modo dictum, & 3: Wolfenbutel. Eſt hic ſedes & Aula Principis Auguſti Brunſwicenſis & Luneburgenſis: eſtque hic ſpectatu dignum, templum pulcherrimum, inprimis autem Caſtrum munitiſſimum; quod propriè Wolfenbutel, urbs verò ipſa Heinricopolis (vulgò HEINRICHSTATT, nuncupatur.

Urbs BRVNSCHWIG. 1. mill. magn. aliis 1½. mill. Eſt hæc Urbs caput quidem Principatus ſeu Ducatus Brunſvicenſis: ſed privilegia habet ſingularia & ampliſſima, numerata inter Civitates Hanſeaticas, ſtru-

cta ad ripam Occarę fluminis: in qua spectatu digna sunt, Templum primarium una cum aliis Ædibus sacris, quarum 8. sunt: tres Scholæ Latinæ, 5. Curiæ, in quinque urbis regionibus: armamentaria: tormentum illud sive machina fulminatrix maxima, cuius similis nulla alia in Germania invenitur, dicta, pigra puella (vulgò Die faule Metze vel Metke) Officina Pharmaceutica Senatoria optimè constituta, omnibusque rebus sufficientissimè instructa: granaria publica atque id genus alia.

Urbs GIFFHORN. 4. vel 3. & dimid. mill. condita cum Arce Luneburgensi pulcherrima ad Alleram fluvium.

P. KNESEBEKE. $3\frac{1}{2}$. mill. Quidam duo tantùm habet mill.

BOBENDYCK. 2. & dimid. mill.

Urbs ULTZEN 2. ad Viperam fluviolum, Ducatus Luneburgensis.

Cœnob. Ebbecke[illegible] vulgò, Ebedor[illegible]

BAN-

BANSTEDE. 1. & dimid. mill.

Urbs LVNEBVRGVM. 2. mill. Vulgò Brunswigâ per campum Luneburgensem & pagum Aussnig, media fermè inter Brunswigam & Luneburgum via situm, 16. milliaria huc usque numerantur. Caput hæc est Ducatus Luneburgensis: in qua visu digna sunt, Templum S. Ioannis; S. Michaelis; S. Lamperti; S. Nicolai: templ. divæ Virginis & S. Spiritus: duæ Scholæ Latinæ, ad S. Michaelem & S. Ioannem: Curia: mons calcarius atque in eo Arx munitissima: Officinæ coquendi salis.

WITTEBERGA inferior. 3. mill. inter Hamburgum & Lauenburgum ad Albim: refertur inter pagos Ducatus Luneburgensis, atque sic locus alius & diversus à duab. illis civitatib. Witteberg. in Saxonia superiori & Ducatu Megapolitano.

P. Lynow. $2\frac{1}{2}$. mill.

P. STVPPENDORF. 1. & dimid. mill. magn.

Urbs LVBECKA. 3. mill. In hac Imperiali Urbe, quæ caput est fœderis Hanseatici, visu digna sunt, Templum primarium sive Episcopale atque id genus alia templa pulcherrima: Xenodochium item locupletissimum & quędā aila ædificia Deo rebusque divinis consecrata: Curia, Armamentarium: Cella vinaria: Turris. Aquæductuum, &c.

ITER XVI.

Augustâ Magdeburgum.

Urbs RVDELSTATT, Thuringiæ: ad quam Iter perducens suprà descriptum est titulo XII.

P. Teichel. 1¼. vel 1½. mill.

Urbs BLANCKENHAIN. vel, Planckenhainc. 1½. mill. Winmariensis, 4. mill. Erfurto dissita.

Ur. WINMARIA. 1¼. mill. Caput Principatus Winmariensis, in qua visenda sese offerunt, Templum primari-

narium S. Petri & S. Pauli: Arx Principalis, sedes & Aula Saxonica, & hoc quidem tempore, Principis Wilhelmi.

Ur. BUTTELSTATT. $1\frac{1}{2}$. mill. Etiam Ducatus Vinmariensis.

BEICHLINGEN. $2\frac{1}{4}$. vel oppidū est, vel Vicus, à quo non longè abest Arx Beichlingen, à quâ universus Comitatus denominationem accepit, hodieque DD. Weitherorum imperium agnoscit.

P. Schonwerda ad Unstrutum. 2. mill.

P. Osterhausen, ad Ranam fluviolum. 2. mill.

Ur. EISLEBEN. 1. de qua infrà.

Arx Polleben, quò nonnulli. $\frac{3}{4}$. alij $1\frac{1}{4}$. mill. numerant. In Comitatu Mansfeldensi; sed oppignerata Nobil. à Schulenburg.

Urbs GERBSTETT. $\frac{3}{4}$. mill. alius habet $1\frac{1}{2}$. mill. etiam Comitatus Mansfeldensis, habet Præfect. Cœ-

nob. ſed Nobilib. à Plato oppigneratam.

Hinc per Mocheriz vel Mockerjz ad

Urb. BERNBVRG. 2. mill. Sedes hic eſt Aulica in Arce Domini Chriſtiani Anhaltini.

Arx Mulingen 2. vel 2. & dimid. mill. Comitum à Barby & Mulinger.

Urb. SALZ. vel SALTZA 1. Archiepiſcopatus Magdeburgenſis, vulgò Salza magna vocata.

Urb. MAGDEBVRGVM. 2. m.

Vel;

Itinere ſuprà deſcripto, Erffurdū, atque inde peti poſſunt

Vic. Magnus Someren vel Sommeringen ad Vnſtrutum, Reipubl. Erdfurtenſis. 2. & dimid. vel 3. mill.

Ars Heldrungen. 2¾. Eſt hodierno tempore, locus hic, à quo Dn. Comites Mansfeldenſes denominantur, cum coniuncto territorio, in ſequeſtratione Dn. Electoris Saxonici.

Urb.

Urb. SANGERHAVSEN. 2¼. m.
Urb. & Arx MANSFELD. 2. mill. de quo utroque loco in Itinere praecedenti.

P. Schieiſtet, propè Ploczke. 3. mill. Eſt dictus pagus Ploczke Plozigk vel Plozkeij cum coniuncto Comitatu, Anhaltini Principis: ubi Auguſtus Anhaltinus anno 1650. ſedem habuit.

Urb. STASSFVRT. 2. & dimid. mill. Archiepiſcopatui Magdeburgēſi ſubiecta, nobilitata maximè Coctura Salis.

Urb. MAGDEBVRGVM. 3. mill. In hac Archiepiſcopali & Hanſeatica Civitate, adhuc hodieque viſu dignū eſt Templum Archiepiſcopale.

ITER XVII.

Auguſtâ, Ingolſtadium, Ambergā, Egram, Miſſenam & Francofurtum ad Oderam.

Urbs SCHROBENHAVSEN. 5. mill. de qua ſuprà N. 6.

Cœnob. & Vic. Hohenwart in Bavaria, 1. mill.

Vic. Reicherzhofen, ad fluviolum Param, etiam in Bavaria. 1.

Urbs INGOLSTAT, 1½. vel, 2. m. In hac Electorali Bavarica urbe munitissima in ripa Danubij condita, inprimis visu digna sunt Templum primarium atque in eo B. Virginis imago, ex puro puto auro conflata: Collegia Academiæ & Jesuitarum: Cœnobium Augustinianorum, Bibliotheca. Arx; Armamentarium; Curia, &c.

Vic. Kôsching. 1. mill. Ab hoc proximus saltus denominationem habet.

Cœn. Schamhaubt. 2. mill. parva.

Urb. DIETFVRT. 2. mill. ad Electorat. Bavaricum pertinet, sita ad Altmulam & Laberam, iuxta Palatinatum superiorem, sed adhuc in Bavaria.

Braitneck. 1. mill.

Ur. VELBVRG. 2. in nova, vel ut

alij

alij vocant, in neoterico Palatinatu, relata ad Neuburgensem Principatum.

Cœnob. Castell. 2.mill. parva. Cœnobium celeberrimum Palatinatus superioris, in quo fortissimus ille Seyfridus Schweppermannus sepultus est. Hodie possident illud Jesuitæ.

Urbs AMBERGA. 2. mill. parva. Caput Palatinatus superioris, ad Vilsam amnem, hodie Electori Bavarico subiecta: ubi, præter templa egregia, inprimis visu digna est, Arx probè munita cum adiunctis alijs.

Freidenburg 1½.mill.

Urbs WEIDA. 3.mill. Urbs mediocris & probè munita Palatinatus superioris, ad Nabum flumen, olim utrique Palatino, Heidelbergensi, & Neuburgico communis, nunc verò, bello hocce, Palatini Neoburgici sola.

Urbs NEVSTATL. ante Nabum Silvæ. 1. vel dimid. mill. magni. Pa-

ret

ret hodie unà cum Arce, Domino Wenceslao, Principi & gubernatori domus Lobkowiz.

Vic. Schonfecht. 2. mill.

Vic. Mitterteich. 2.

Cœnob. Waldsaſſen. 1. Cœnobiũ Ord. Præmonſtratenſis celeberrimũ adhuc in Superiori Palatinatu, ſed in finibus Bohemicis, & ad Wonderam fluvium ſitum.

Urbs ERGA. 1. mill. de qua ſuprà Itin. XII.

Sunt intra Neuſtatel & Waldſaſſen alia adhuc loca, ad quæ pervenitur, nempe Neuhaus, Turſchenreut vel Durſenreud, quorum poſtremum, oppidum ſcilicet, dicto Cœnobio Waldſaſſen paret. Egrâ a. porrò iter eſt, verſus

Urb. & Arcem KONIGSPERG. in Bohemia, circuli Elnbogen. 2. m.

Ur. FALKENAW. 1. Bruſchius 2. ponit mill.

Urb. ELNBOGEN. 1. de qua Arcem quoque habente, circulus ſuprà dictus denominatus eſt. Urb.

Urb. IOCHIMSTHAL. $2\frac{1}{2}$. Urbs est Bohemica, celebris admodum propter fodinas metallorum.

Urbs WISENTHAL. 2. Quidam numerat 5. ab Elnbogen huc usque. Est oppidum montanum Misniæ, sed in finib. Bohemicis.

Gottsftatt. $1\frac{1}{2}$. mill. Misniæ & in Circulo Montanorum Metallicorum.

Urb. S. ANNABERG. $1\frac{1}{2}$. vel $1\frac{3}{4}$. mill. Urbs Misniæ montana Electoralis.

Arx Ravenstein, propè oppidulũ Tschoppa, sita $2\frac{1}{4}$. vel $2\frac{1}{2}$. mill.

Ur. OEDERN. 2. vel $2\frac{1}{2}$. mill. Electoralis Misnica.

Nossen. 2. vel $2\frac{1}{2}$. mill. sita in Circulo Misnico, Præfecturam habens Electoralem Saxonicam.

Urbs MEISSEN. 3. Caput huius Episcopat. subiecta hodie Elect. Duci Saxonico: in qua spectatu digna sunt, Templũ Episcopale; Cœnob. S. Afræ vel

vel Schola Ducalis: Arx Electoralis & Pons, quo Albis iungitur.

Urbs HAINA. 2. mill. ad Rederam fluviolum, Electoralis.

Urbs vel Vicus Mukenburg vel Muckenberg. 4. mill. ad Elistrum nigrum.

P. Leupsch. 1. mill.

P. Salgast. 2. Refertur ad Lusatiam inferiorem.

Ur. COTTBVS vel CORWITZ. $3\frac{1}{2}$. vel 3. mill. sita ad Sprevum flumen in Lusatia inferiore: subiecta Dn. Electori Brandeburgico.

Urbs BEVTZEN. $1\frac{1}{2}$. mill. Itidem Elect. Brandeburgici, in dicta regione & nominatum fluvium Spree: probè munita.

Urbs vel Vic. LVBEROSE, à quibusdam LVBERAS appellata. 2. vel $2\frac{1}{2}$. mill. etiam inferioris Lusatiæ & Schulenburgensibus subiecta.

Vic. Mulrose, à quodam Mulrase, & ab Olao Ioannis Mulleras appella-

tur.

tus. 3. mill. ſtructa iuxta lacum è quo Sluba fluvius promanat.

Urbs FRANCOFVRTVM ad Oderam. $2\frac{1}{2}$. Brandeburgica, vel 5. mill. Germanica, ſicut citatus Olaus notavit. Quidam tantum $1\frac{1}{2}$. alius 2. Helwigius vero quoque 2. & dimid. mill. numerant. In hac civitate Brandeburgenſi ſpectatu digna ſunt, Têpla, Parochiale & S. Nicolai: Collegia Academiæ, Curia & Cœnobium Carthuſianorum extra Urbem.

Vel:

Ex ſupra dicta urbe ANNABERGA, iter convertitur

Urb. MARIENBERG. $1\frac{1}{2}$. mill. Urbs eſt montana Electoralis, in qua templum eſt elegans & Curia.

Urb. WOLKENSTAIN. 1. mill. Electoralis, cum Arce. A qua non procul abſunt thermæ ſalutiferæ.

Arx Ravenſtein. de qua ſuprà. 1. mill.

Urbs FREYBERGA. 3. & dimid. mill. Quidam alius 4. & dimid. numerat.

rat. & Alius 3. tantùm à Marienberg, hucusque. Nam milliaria diversimodè recensentur. Vide infrà Iter Egrâ Dresdam versus. In hac urbe est elegantissimum illud amplissimumque templum, in quo Monumenta sunt sepulchralia Princip. Electorum Saxoniæ, quod Templum est collegiale, ad D. Virginem, dictum; sicut & alia Templa: Aula Electoralis, Curia, & officina monetaria, &c.

P. Hirschwald 2. Quidam perveniunt Langenaviam, ad quam etiam 2. numerant milliaria.

Urbs DRESDA. 2. Summa 4. magna mill. per viam scrupulosam & lapidosam; ubi etiam montes duo excelsi intra Freybergam & Hirschwald, superandi. Sunt in hac urbe plurima visu admodum digna interque illa Templa S. Crucis & S. Sophiæ: Arx Electoralis, in qua sedes est Dn. Electoris Saxoniæ: Armamentarium: Technophylacium: Equile & id genus alia.

Urb. RADEBVRG. 2. mill. Electoralis, ad flumen Rederam sita.

Urb. ORTRANT. 2. itidem Electoralis, ad Præfecturam Hainensem relata. Rulant. 2. mill. magna.

Urb. SENFTENBERG. 1. & dimid. mill. in finibus Misniæ & Lusatiæ subiecta unà cum Arce, Dn. Electori Saxoniæ.

P. Salgast. 2. mill.

Vic. Vel oppidum FINSTERWALD 2. Lusatiæ inferioris.

Urbs SONNENWALD. $1\frac{1}{2}$. mill. Quidam unum tantùm ponit milliare in eadem regione, ad Doberam flumen, subiecta Comiti Solmensi.

Ur. CALAV 2. m. Elector. Saxon. sita iuxta eundem fluvium, in Lusatia inferiore.

Urbs LVBEN. 2. mill. magna: Est hæc quoque ad Sprevum sita inferioris Lusatiæ civitas Electoris Saxoniæ.

P. Bibersdorf. $1\frac{1}{4}$. vel uno magno mill.

P. In

P. In Arena. aufm Sand, vel Sand, in Vandalia. 1. m. Habet quidam. 1¾.

P. Zur Fehre. ¾. Quidam in tribus hisce locis pauciora numerant milliaria, quoniam in Lusatia inferiore, in Brandeburgensi Marca, milliaria maiora sunt, quam Germanica communia esse dicuntur.

Urbs BESKAW. 1. & dimid. vel 1¼. mill. Condita est ad Spreyum, 5. milliarib. à Castro Brandeburgensi BEIZEN vel Peyzc, & 3. à Furstenwald diciturq; agnoscere imperium Elect. Brandeburgensis.

P. Mertensdorf. 1. mill.

Vic. Mulrasc. 1.

Urbs FRANCOFVRTVM. 2½. mill. de quo suprà.

ITER XVIII.

Augustâ Dantiscum.

Urbs DRESDA ad quam via in

præ-

præcedenti itinere monſtrata eſt. Hinc porrò adeunda loco ſequentia.

Urbs vel Arx Pulsniz. 3. mill. magn. in finibus Luſatiæ ſuperioris, quin imò in ipſa Luſatia ſuperiore, ſubdita D.D. à Schonberg.

Urb. CAMENTZ vel CAMITZ. 1. & dimid. Una Hexapolis ſuperioris Luſatiæ, ad Eliſtrum nigrum condita.

Urbs HEWERSWERDA, vel HOIERSWERDA. 3. mill. Luſatiæ ſuperioris, Arcem habens & ſubiecta nobil. à PONICKAW.

V. vel Arx TREIBEL. 2. mill. in Luſatia inferiore, DD. à Promniz ſubdita.

Urb. FORST. 3. & dimid. mill. Quidam 4. habet. Oppidulum eſt inferioris Luſatiæ ad Neiſſam ſita, DD. à Biberſtein.

Urb. GVBEN. 2. in eadem regione & ad dictum flumen ſita. Dn. Electoris Saxonici.

Ur. CROSSEN. 3.mill. ad Oderã propè fines seu terminos Silesiæ & Marcæ Brandeburgensis, paret cum universo Principatu Dn. Electori Brandeburgensi. Arx hic est perelegans, cum Curia & foro amplissimo.

Arx Paradis.3.vel Paradisus nov.

Urbs STERNBERG.3.mill. Ab hac regiuncula Sternbergica, imperij Brandeburgici, nomen adepta est.

P.Czilenzigk.1½.mill.

Urb. LANDSPERG.3.& dimid. mill. Antequam huc venitur, Oderæ flumen transmittendum est, structa est ad Wartam flumen, in dicta nova Marca Brandeburgica.

Urb. WOLDENBERG.2.mill. In eadem regione.

IAGERSPVRG. 2.mill. magn. in Silva conditum, eiusdem d tionis.

Teupiz.5.Poloniæ Regi paret.

LANDECK.5.mill.in Pomerellia.

Urbs

Urbs Bythau 8.vel 9. milliar. sita in Cassubia, longoque tempore Duci Pomeraniæ subiecta fuit: quib. omnib. fatis perfunctis, ad Polonum, postliminio rediit. Hinc 16. vel 18. milliaria numerantur ad

DANTISCVM. urbem.

Vel: Augustâ

PRAGAM. de quo vide supra Iter. 7.

Urb. & Arx BRANDEIS. $2\frac{1}{2}$. vel 3. mill. iuxta Albim, quæ ab ipsa urbe distincta, neq; procul BVNZelio veteri dissita, artificio singulari constructa est. Sed oppidum bello superiore proximo admodum vastatum est.

Urbs IVNGENBVNZEL ad Giseram. 4. mill.

Ur. WEISWASSER, vel BIELA. 1. vel $1\frac{1}{2}$. mill.

Ur. NIEMES, à quibusdam Niemitsch dicta & in Bohemia sita, 3. m. magnis.

Vic. Gabel vel KABLON. 2. mill. parvis, propè fines Lusatiæ superior.

Urbs SITTAV, ZITTAV. 2. vel 2.& dimid. mill. Una ex ſex Urbibus Electoralibus Saxonicis Superioris Luſatiæ: in qua ſpectatu dignum eſt templum Parochiale S. Ioannis, itemque Curia.

Hirſchfeld. 1. mill. notatur à Sculteto appellatione Oppidi & à quibuſdam vocatur Hirſchfeldaw.

Urb. GORLITZ. 3. Vulgò Pragâ huc uſque 19. milliaria numerantur. Eſt hæc urbs una ex ſex quondam regijs Bohemicis, nunc Saxonicis urbibus Luſatiæ Superioris: in qua præcipuè Templum S. Petri & Curia cũ turri inſigni, viſu digna ſunt.

P. Sorau. 1. mill.

P. Primsdorf. am Queis 4.

Urbs SPROTTAW. 2. Urbs Principatus Glogovienſis ad Boberam & Sprottam flumina, ſita, cum Arce vetuſta.

Urb. GLOGOVIA, cognomine Glogaw maior. 5. ubi digna viſu ſunt Eccleſia baſilica; templum parochiale; Cœ-

le: Cœnobia: Collegium Iesuitarum: Aix & Curia.

Ur. FRAWENSTATT. vel Vuschova. 1. mill. magn. Quidam numerant 3¼. & 4. mill. Pertinet ad regnum Poloniæ: sed incolę Urbis sunt Germani.

Pag. Storkennast. 4. mill. Quidam Glogoviâ huc usque 7. milliaria numerant.

Urb. COSTYAN vel KOSTEN. 2. & dimid. vel 3. mill. Arcem habet.

Ur. MOSCH. 4. mill. in Polonia magna.

Urb. POSEN, Posna, Posnania, 4. mill. sita ad Wartam & Prosnam in dicta Polonia magna, cuius Caput est. In ea spectatu digna sunt Templum Episcopale: Collegia, Academiæ & Jesuitarum: Dominicanorũ, Bernhardinorum: duorum Carmelitanorum & quatuor diversarum Virginum sacratarum Cœnobia: Aula

Episcopi & Arx regia. Multi hic Hebræi habitant.

Vic. Kleczko. 4.

Vic. Golan. 3. in Polonia magna. Hinc trans flumen Notez

Vic. Wienczburg. 4. mill.

Pag. Crone, ad flumen Bro. 4.

Urb. Schwez. 5. mill. in Pomerellia, quæ tamen etiam ad regnum Poloniæ spectat, ad Vistulam: (vulgò Weissel) habens Arcem.

Urb. STARGART. ad fluvium Fers in Pomerellia. 8. mill. Quidam viam dirigunt ad Kyschaw, 10. mill. atque illinc 3. milliar. huc usque.

Arx vel Urbs SCHONECK. 2. mill. parvis, sita ad modò dictum flumen FERS in Pomerellia.

Urbs DANTISCVM, Gedanum, vulgò DANTZIG. 5. mill, Hic videre licet: Templum Summum: Collegium: domum & hortum Nobiliū: Libripendium: Armamentarium: Molam pulcherrimam in Rada flumine,

mine, decem & octo rotis circumactam: granaria: extra civitatem verò Cœnobium Olive, & milliari uno Dantisco, Weisselmundam.

ITER XIX.

Augustâ Regismontem Borussiæ & Rigam Livoniæ.

Urb. DANTZIG. de quo itinere huc usque, modò dictum est.

P. Botzlaff. 1½. mill.

P. Maior Liechtenaw. 3.

Urb. MARIENBVRG. vel Margenburg. Quondam sedes propria Magnorũ Ordinis Magistrorum, hoc verò tempore subiecta Regi Poloniæ: in qua præcipuè visu digna est Arx magnificentissima.

Urbs ELBINGEN. 4. mill. Borussiæ civitas, subdita quoque eidem Regi, in qua templum summum, Collegium, Curiæ; libripendium; do-

mus Nobilium & horti, granaria vel Sitophylacia,&c.visu digna sunt.

P. KONIGSDORF. 1. & dimid. mill.

Urb. FRAWENBERG. 3.mill. Urbs Borussiæ Episcopalis, ubi Templum Episcopale spectatu dignum.

Urb. HEILIGENPEIL. 1.

P. Schila. 2. & dimid. mill.

Urb. BRANDEBVRG. 1. & dimid. mill. Arcem habet & dominum agnoscit Electorem Brandeburgensem, utpote Borussiæ Ducem.

Urb. MONS REGIVS, vulgò Konigsperg. 2. & dimid. mill. Summa 22, & dimid. Quidam habent 23. nõnulli, qui breviore via proficiscuntur. 22. milliaria. Aquis qui vehuntur seu flumine. 24. mill. numerant. Quidam Dantisco, terrâ Stutthofium Dantiscanorum peramœnum Refectorium, 5. mill. Mari porrò, per Elbingense & Konigspergense, 3. mill. Pilaviam, in qua Rex Suecorum illo tempore stativa habebat sua, iuxta

Bran-

Brandeburgum modo dictum prӕternavigavit & Regium montem pervenit 11. milliar. Hinc digressus per mare dictum (uber das Haf) ad pagum quendam usque in Nerung (silva hӕc est aquis undiquaque circumflua) 14. milliaria. Illinc terra, iuxta littus maris Dantiscum. 6. milliaribus vectus. Est verò suprà dicta Urbs Caput partis Ducalis in Borussia, feudum Regis Poloniӕ, & Electoris Brandeburgici, siquidem in regione versetur, sedes: divisa, exceptis suburbijs, in tria suburbia: inibique spectatu maximè digna sunt, Templũ civitatis veteris: templum Episcopale: Arx Principis: Academiӕ collegia: Nosocomium illustre: domus augusta Nobilium, &c.

Hinc Arx Labian. 6. mill. ad fluviũ Deme & proxima Curico mari: quò navigatur milliar. 12. ad urbem MEMMEL.

Nonnulli ab hac veniunt Schwẽzel vel Schrenzel 3. mill. ubi navibus

conſcenſis per mare illud navigant Bulcapen. 5. mill. Hinc 8. milliaria reliqua ſunt Konigſpergam uſque. Unde 16. milliaria tantùm intra duas haſce civitates quidam numerant: terrâ autem propter flumina 18. numerantur. Eſt Memmelia cum arce munitiſſima, Electori Brandeburgico Duci nimirum Pruſſiæ, ſubiecta.

P. Watzau, 6. mill. in Samogitia, Polonici Imperij.

Haffshof. 6.

Badarn; in Tabula quadam Chorographica Zagern. 4. mill. Imperij Polonici.

Frawenberg. 7. mill. ubi Arx eſt, Ducis Curlandiæ.

P. Dublin. in Tab. Chor. Doblin. 7. mill.

In Atlante Ianſonij hic locus appellatur Arx Semigalliæ, ſed paret Principi Curlandico. Helvaderus Doblinum, urbem vocat Semigalliæ.

Urbs MITAV. Mitovia 3. mill. Sedes

des hic eſt Ducis Curlandiæ & Semigalliæ, ad fluvium Muſſam.

Urbs RIGA. 6.mill. ad Dunam fluvium ſtructa, olim Archiepiſcopalis, poſtea regia Polonica Civitas fuit. Nunc ſubiecta eſt imperio Regis Suecorum & Caput exiſtimatur totius Livoniæ.

ITER XX.

Auguſtâ Vratislaviam Sileſiæ, VVarſoviam Poloniæ & Vilnam Lithuaniæ.

Urbs PRAGA. de qua ſuprà Itinere ſeptimo.

Vic. Nedfhiza. 3. mill.

Urbs NYMBVRG; vulgò, ſed malè appellata Limburg. 3. mill.

Vic. Biſchofs vel Biſchowe. 4. mill.

Ur. & Arx SMIRSCHIZ. 4. mill.

Ur. IAROMIR. 1. una civitatum Reginæ Bohemiæ.

Ur. NACHOD. 2. mill. in finibus Glazensibus;

Ur. LEWIN. 1. mill. magn. in ipso Comitatu Glazensi.

Urbs. REINHERZ. etiam. uno mill. magno.

Urbs GLATZ. 3. mill. parvis. Vulgò Pragâ huc usque numerantur 21. mill. Est hęc Civitas caput huius Comitatus, in qua visu digna sunt Templum Colleg. Arx egregiè munita & Curia elegans.

Urbs WARTA. 1. & dimid. mill. in ipsa Silesià.

Ur. FRANKENSTEIN. 1. & dimid. mill.

Ur. NYMPTSCH. 2, & dimid. mill.

Urbs. URATISLAVIA. Caput totius Silesiæ, in qua spectatu digna sunt, Templum Episcopale S. Ioannis in Insula, extra urbem atq; trans Oderam; In ipsa verò civitate Templum S. Elisabethæ, cum Schola: S. Mariæ Magdalenæ cum Schola & Biblio-

bliotheca, atque templa plura alia; item Arx regia ad Oderam: Curia magnifici operis, Armamentaria & Sitophylacia: Libripendium, Domus mercatoria, Aquæductus & id genus alia.

Urbs OLS. 4. mill. parvis: in qua S. Ioannis, Mariæ & templa alia: Collegium seu Schola: Arx Principalis, in qua Duces Munsterbergenses (quorum stirps masculei generis iam extincta est) quondam sedem habuerunt: Præpositura; & Curia, &c. videnda. Hoc tempore civitas & Principatus est Domini Sylvij, Ducis Wurtenbergiæ, matrimonio ad ipsum devolutus.

Ur. KOBELGVRA. 4½. vel 5. mill. in finib. Poloniæ, ad Principatum Olsensem pertinens.

Ur. BRABAV. 5. Hulsius tantùm 3. ponit mill. Urbs Poloniæ ad flumen Prausna.

Urbs WARTA ad flumen Warta in Polonia maiore 4. vel 5 mill.

V. LANZIZ. etiam in Polon. maior. ad flumen Bſura condita 5. mill.

Hulſius modò dictus, ad Vnienow 4. atque illinc huc uſque etiam 4. ponit milliaria.

Hinc per Vicum Sebota vel Sobata ad

Urb. LOWICZ. in Maſovia, ad amnem prius dictum Pſura. Sæpè nominatus Hulſius ad Piateck 2. Sobota. 2. & Lowicz. 5. Sum. 9. mill. numerat. Sedes hæc eſt Archiepiſcopi Gneſenſis: & viſu digna ſunt Templa quędam aliaque ędificia plurima inſignia. Hinc per

Vic. Szachiſchowa, à nonnullis Sochaczow dictum, mediaque via ſitum, ad

Urb. BLONIE. 8. vel 9. mill.

Urbs WARSAV vel WARSCHAV. 4. mill. in Maſuren vel Maſovia ſita, in qua plerunque Conventus ſeu Comitia Regni aguntur: ibique videnda occurrunt: templum Epiſcopale & alia: Diæta ſive Aula Regis, Hortus & Arx. Urbs

Urbs CAMIENIECZ. ad Bugam flumen & in Masovia sita. 10. mill.

Urb. OSTROW. 7. mill.

Ur. KRZEMIEN. 6. mill. ad Bugam, fluvium Volhiniæ.

Ur. NAREVV. ad flumen NAREVV in Podlachia. 7. mill.

Vic. vel Urb. GRINKI. 6. vel 7. in in ipsa Lithuania sita.

Ur. ODZIELSKO. 3. mill.

Ur. GRODNO. 5. mill. Urbs præcipua Lithuaniæ ad flumen Niemen: ubi Arx regia in monte sita: domus regia, Curia & Equile digna sunt, ut spectentur.

Ur. WOLKINIKI. ad flumen Mereçz. 10. mill. Nonnulli plura numerant.

V. RVDNIKII. 3. vel 4. mill. non procul à flumine modò dicto Merecz.

Urbs VILNA. vel die Wilde. 3. aut 4. mill. Caput Ducatus magni Lithuaniæ, Regi Poloniæ subiecta: in qua visu digna sunt, Templũ Episcopale S. Stanislai: Cœnobiũ Bernhardino-

dinorum: Collegia Jesuitarum: Tēplum Græcorum: Arx regia inferior & superior, vel Palatium & Castellum: Armamentarium: Domus Russica: Cancellaria: Domus Teutonica: Aula Episcopi: Aula Weywodæ: & Curia.

ITER XXI.

Augustâ Cracoviam Poloniæ.

Urb. GLATZ: quo de loco & itinere illuc usque in Itinere proximè præcedente.

Hinc per Neideck & montem S. Ioannis.

Urb. ZIEGENHALS 7. vel 8. mill. Oppidum est in Grodtkan & Principatu Neissensi, ad Bielam fluvium sita.

Urb. GLOGOVIA minor 4. vel 5. mill.

Quidam Glogoviâ proficiscuntur per montana, dicta, asinus aureus.

(der gulden Esel,) ad oppidum Reichenstein 2. & dimid. mill. Hinc ad Episcopalem Uratislaviensem sedem NEISSE. 4. Inde ad oppidum ZVLCH. 3. & porrò ad hanc vel inferiorem vel superiorem Glogoviam, in Ducatu Oppoliensi ad flumen Brudnig sitam. 2. mill.

Urbs COSLA vel KOSEL. 3. ad 4. in Principatu Silesiaco Oppeliensi, iuxta Oderam, arcem habens munitam.

Urbs PILHOWITZ, vel BILITZ. 4. mill. in Principatu Silesiæ Rattiboriensi.

Urbs BENSCHIN vel BENTSCHIN, ad quam quidam 5. Tabulæ verò Chorographicæ 6. & dimid. vel 7. mill. numerant, sita est in finib. Silesiæ, sed in Polonia minore ipsa, ad fluvium Brendniz.

Urbs SCHLAKA. vel SLAVKOW. etiam in Polonia. 3. vel 3. & dimid. mill. Quidam ex supradicta urbe Cosla proficiscuntur urbem

BEV-

dinorum; Collegia Jesuitarum: Tẽplum Græcorum: Arx regia inferior & superior, vel Palatium & Castellum: Armamentarium; Domus Russica: Cancellaria: Domus Teutonicæ: Aula Episcopi: Aula Weywodę: & Curia.

ITER XXI.

Augustâ Cracoviam Poloniæ.

Urb. GLATZ; quo de loco & itinere illuc usque in Itinere proximè præcedente.

Hinc per Neideck & montem S. Ioannis.

Urb. ZIEGENHALS 7. vel 8. mill. Oppidum est in Grodtkan & Principatu Neissensi; ad Bielam fluvium sita.

Urb. GLOGOVIA minor 4. vel 5. mill.

Quidam Glogoviâ proficiscuntur per montana, dicta, asinus aureus (der

(der gulden Esel,) ad oppidum Reichenstein 2. & dimid. mill. Hinc ad Episcopalem Uratislaviensem sedem NEISSE. 4. Inde ad oppidum ZVLCH. 3. & porrò ad hanc vel inferiorem vel superiorem Glogoviam, in Ducatu Oppoliensi ad flumen Brudnig sitam. 2. mill.

Urbs COSLA vel KOSEL. 3. ad 4. in Principatu Silesiaco Oppeliensi, iuxta Oderam, arcem habens munitam.

Urbs PILHOWITZ, vel BILITZ. 4. mill. in Principatu Silesiæ Rattiboriensi.

Urbs BENSCHIN vel BENTSCHIN, ad quam quidam 5. Tabulæ verò Chorographicæ 6. & dimid. vel 7. mill. numerant, sita est in finib. Silesiæ, sed in Polonia minore ipsa, ad fluvium Brendniz.

Urbs SCHLAKA, vel SLAVKOW. etiam in Polonia. 3. vel 3. & dimid. mill. Quidam ex supradicta urbe Cosla proficiscuntur urbem

BEV-

BEVTHEN, in Oppolienſi Principatu 7. atque illinc ad Schlaka. 5. mill.

Schedliz 5. vel oppidum, vel vicus fuerit.

Urbs CRAKAW. 3. vel 4. Schlakâ n. per oppidum Ilkuſch 7. milliaria Gracoviam numerantur.

Vel:

Proficiſcuntur Auguſtâ Ratisbonam. de quo ſupr. Itin. VI. Atque hinc eſt

Vic. Thonawſtauf. 1.

Arx Falckenſtain, munita & Hasalngiorum D. eſſe dicitur.

Urbs CHAM. 2. mill. magna, pro quibus tantùm. 1½. quidam notat. Vulgo ſeptem numerantur Ratisbona huc uſque. Refertur ad Palatinatum ſuperiorem; quanquam cum adiacente regiuncula peculiarem Comitatum conſtituit.

Urbs FVRT. 2. Oppidum Bavariæ inferioris, propè Palatinatum ſuperiorem & verſus ſilvam Bohemicam, ad

ad flumen Champ. sita. Quidam $2\frac{1}{2}$. milliaria Chamo huc usque numerat.

P. Schachten. In nonnullis Tabulis Schlachten. $1\frac{1}{2}$. mill.

Urbs vel Vic. TEINZ. vel Teiniz. 3. miil.

Urbs GLATAV. 4. mill. Urbs Bohemiæ regia.

Urbs vel Vic. & Arx GRVNBERG. 2.

Vic. Bielcziz. 2.

Arx Orlik, vulgò Worlik, in monte sita ad Muldaviam. $2\frac{1}{2}$. mill.

Urbs TABOR. 4. Præcipua & benè munita Civitas regia Bohemiæ, in qua perelegans templum conspicitur.

Ur. vel Vic. Patzow. $2\frac{1}{2}$. mill.

Ur. HYMPOLETZ. $2\frac{1}{2}$. mill.

Ur. TEVTSCHENBROD. 2. mill. magn. non procul à finibus Moraviæ.

Ur. NEVSTATLEIN. 4. mill. magn. in Moravia, alia ab illa, quæ est prope Eulenberg, itidem Moraviæ subiecta.

Ur.

Ur. vel Vic. BVSTRITZ. 2.

Ur. vel Vic. KVNSTATT. 2. mill. Arcem habet in monte ſitam.

Ur. & Arx BOSKOWITZ. 1. vel 1. & dimid. mill.

V. KOSTELEZ. 2. mill. magna.

Urbs OLOMVTIVM, 2. m. parvis. Caput & Epiſcopalis Civitas totius Moraviæ, ad flumen primarium regionis, Moravā condita: in qua viſu digna ſunt inprimis. Templum Epiſcopale: Collegium Jeſuitarum: Aula Epiſcopi: Decani ædes: domus augusta Ordinum Moraviæ, Curia & forum elegantiſſimum.

P. Fiſtritz, ad fluvium eodem nomine appellatum. 1.

Ur. LIPNICK. ad flum. Beczwa. $2\frac{1}{2}$. mill.

Ur. WEISSKVRCH vel Hranice. 1. mill. magn.

Ur. NEWTITSCHEIN, Bohemice Gitcin. (Gitſchin) 2. mill. magn.

Ur. OSTRA. 4. mill. communia.

Urbs

Urbs limitanea versus Silesiam. In ulteriore n. fluminis Ostrawiz ripa, Arx Ostra Polonica, ad Silesiam refertur.

Ur. FREYSTATTLEIN. 2. in Principatu Silesiaco Teschinensi.

Ur. STRUMEN, vel Schwartzwasser, etiam in Teschin. territorio. 2.

Urbs & Arx PLESS vel Psczina 2. mill. ad Vistulam (Weixel) & finibus Poloniæ minoris: subiecta v. cum libero dominatu, Silesię & DD. de Promnitz.

Urbs OSSWIECZIN. vel Osswenzin 3. vel 3. & dimid. mill. Alius quidam numerat. $4\frac{3}{4}$. Polonica mill. Germanicis breviora. Caput est Ducatus Polonici, qui ab ea denominatur; quamque Germani AUSCHWITZ vocant, sita iuxta Vistulam.

Ur. vel Vic. LIPOWITZ vel LIPOWIECZ. 2. mill.

Urbs CRACOVIA. 5. In hac urbe, quæ caput eſt regni Polonici, ſpectatu digna ſunt præcipuè: Arx & ſedes regia, inque ea Templum Epiſcopale. Itemque in diverſis & diſtinctis urbibus, Templum Parochiale Deiparæ Virginis: Templum S.S. Trinitatis: Cœnobium Prædicatorum: Templum & Collegium Jeſuitarum: Templum magnum Minoritarum: Templum S. Corporis Dominici, S. Floriani cum alijs pluribus. Item, Academiæ Collegia: urbs Hebræorum, cum eorundem Synagoga: Palatium regium, & domus recreationis Lobzovia cum hortis regiis: Curia & 4. ab urbe milliaribus mons Calvariæ, inibiq; Minoritarum Cœnobium & Templum.

ITER XXII.

Auguſtâ, Fuldam, Hirſchfeld, Caſſellas & Bremam.

Urbs WVRTZBVRGVM. de

quo itinere huc uſque dictum eſt ſuprà Itinere XI. Hinc

Vic. Arnſtein. 3. ad Werzam fluvium, in Epiſcopatu VVurzburgenſi: cui coniuncta eſt Præfectura.

Urb. HAMMELBVRGVM. 3. mill. ſita quidem in Franconia, ſed Abbati Fuldenſi ſubiecta.

Ur. BRVCKENAVV. 4. mill. ad fluviolum Sinna, Fuldenſis Abbatis.

Vic. Eichenzell. 3½. mill.

Urbs FVLDA. 1. mill. In hac Principalis Abbatiæ urbe, quæ caput eſt, ſpectatu digna ſunt, Monaſterium: templum parochiale S. Floriani: Jeſuitarum Collegium, templum & Seminarium: Arx, in quâ Abbas nonnunquam verſari ſolet, ſedem alias ſuam atque domicilium habens fixum Newenhofi. Extra urbē quoq; ſunt aliquot Cœnobia, viſu digna.

Pag. Kemerzell. 1. mill.

Ur. SCHLEIZ. 1. mill. in faucibus montium, Nobiliū à Schlicz, qui feudum ab Abbate Fuldenſi capiunt.

Urbs HERSFELD, vel, Hirſchfeld. 2. Condita in ripa Fuldæ amnis, & Caput Abbatiæ, eiuſdem nominis, hoc tempore, vigore Pacis conſtitutæ cum Præpoſitura Gellingen Principi Haſſiæ Caſſellano ſubiecta. In hac operæ precium fiet ſpectando, artificioſiſſimam Monaſterij ſtructuram, ſedem Principalem, templum parochiale & Curiam.

Ur. ROTENBVRG. 3. mill. cõmun. verùm non tot Haſſiacis, quæ cæteris longiora ſunt. Eſt hic Arx & Præfectura, ſubiecta hodie Dn. Hermanno Haſſiæ Landgravio, qui ſedem hic habet: In Arce videre licet templum & Aulam elegantiſſimam: in urbe verò templum Collegiale.

Cœnobium, ZVR HEIDE. 2, parvis milliar. Principis Haſſiæ.

Pag. Wollerode. 2.

Urbs CASSELLÆ. 2. mill. Quidam 5. alius 5½. milliaria Rotenburgo huc numeravit.

Ur. LIEBENAVV. vel LIEVENOVV.

NOW. 3. mill.vel 4. aut 5. pro locorum diversitate. Est oppidulum parvum Hassiæ inferioris ad fluviū Diemel & fines Baderbornenses.

Urb. BRAKEL. 4. mill. Episcopatus Baderbornensis, ad Neetum fluvium.

Urb. NIEM. 1½. mill. itidem Baderborn. Episcopatus.

Urb. HORN. 2. & dimid. mill. in Comitatu Lipsiensi ad Sylvam Teutoburgensem.

Urb. LEMGOVV. 2. in eodem Comitatu Lipsiensi Westphalico, fœderis Hanseatici. Hinc per oppidulum

VLOTE vel Vlothowe, Ducatus Ravenspergensis, ad

Urb. MINDEN. 4. vel 5. milliar. In hac optimè munita urbe, ad Visurgim (Weeser) sita, quæ Caput est Episcopatus Mindensis, visu dignum est templum Episcopale & Ædes sacræ aliæ.

Arx Vcht. 3. in Comitatu Hoyensi; quæ

ſi: quæ tamen poſt fata Comitum ab Hoia, ad Landgraviatum Haſſiæ devoluta eſt.

Urb. BARENBVRG. 3. mill. Eſt & hæc Comitatus Hoyenſis, hodie tamen Principibus Brunſvicenſibus ſubiecta. Nonnulli à Minda ad Vcht, numerant 3. & dimid. & illinc uſque huc 2. vel 3. milliaria. Eſt qui 1. & dimid. ſed magna milliaria notat.

Cœnobium Barſem. 3. mill.

Urb. BREMA. 2. 1. & dimid. vel 3. mill. pro varia & diverſa locorum & ſpaciorum dimenſione. In hac urbe, quæ caput eſt Epiſcopatus huius & ſacri Imperij Romani, ad Viſurgim ſita, præcipuè ſpectari poſſunt, Templum Epiſcopale. 4. templa parochialia: Curia: domus mercatoria: Armamentarium: Telonium, Collegium, Granaria, Pharmacopolia & Cella vinaria Magiſtratus, &c.

ITER

ITER XXIII.

Augustâ Einbekum, Hannoveram, Hamburgum & loca quædam Holsatiæ, Slesvvici & Iutlandiæ.

Urbs CASSELLÆ; quò via ducens, in proximè præcedenti itinere ostensa est. Hinc

Urb. MVNDA. 2. mill. quanquã nonnulli 3. numerent. Ducis Brunsvicensis, ad quam confluxus est Werræ & Fuldæ amnium, & novum Visurgis nomen sortiuntur. Arcem habet hæc urbs.

Urb. MORVNGEN. 3. vel 4. mill. ad Silvam Sollingensem & in Ducatu Brunsvicensi.

Urb. EINBECCVM. 2. ut Leznerus notat: quanquam alij, qui Arcem & Cœnobium Sacratarum virginum Catelnburg, petunt, plura ponant.

Hulſius habet $6\frac{1}{2}$. mill. ab Einbecko per Northeim, Norten & Gottingen, Mundam. Eſt Urbs Ducatus Brunſwicenſis, in qua ſpectabile eſt templum S. Alexandri ſive Monaſterium.

Urb. ALEFELD. iuxta Leinam $3\frac{1}{2}$. olim Epiſcopatus Hildesheimenſis; nunc verò Brunſvicenſis.

Urbs GRVNAW. 2. mill. olim Epiſcopi Hildesheimēſis, nunc Brunſvicenſis.

Urb. ELTZE. iuxta Salam, in Epiſcopatu Hildesheim: nunc etiam Ducis Brunſvicenſis.

Urb. PATENSEN. 2. mill. Saxonica vel 3. communia. Germ. Arcem habet & eſt Ducis Brunſvicenſis.

Urbs HANOVERA, 1. mill. perelegans, in qua Dux Chriſtianus Ludovicus Brunſvicenſis & Luneburgenſis ſedem aulicam annis proximè ſuperioribus habuit, hodie verò, eius domino fratri Duci Georgio Wilhelmo ſubiecta eſt,

P. Iſern-

P. Isernhagen $1\frac{1}{4}$. mill. Ducatus Luneburgici.

P. seu Vic. Wickenborg. 3. mill. Quidam Hanovera huc usque numerat $4\frac{1}{2}$. mill.

Vic. Bergen. in silva Bergana, 3. vel 4. mill.

Urbs SOLTOW. $3\frac{1}{2}$. vel 4. mill. Hinc per Campum Soltoensem.

P. Haferbeck. $2\frac{1}{4}$. Quidam ponit 3. Milliaria n. Saxonica sunt longiora communibus Germanicis.

P. Iesterbork. $2\frac{1}{4}$. vel etiam. 3. mill.

Urbs HARBVRG. $2\frac{1}{2}$. mill. in Arce huius urbis olim fuit sedes Aulica Principum Luneburgensium.

Hinc trans Albim, ad

HAMBVRGVM. $1\frac{1}{4}$. vel 1. & dimid. mill.

Vel Augustā iter suscipitur

Urb. THONAWERT. 6.

Arc. HARBVRG. 1. mill. de quo suprà.

P. Alerheim $1\frac{1}{2}$. vel ad pagum Al-

lernheim. 2. & dimid. Comitis Oetingani: quo loco prælium cruentum & funestum, an. 1645. commissum fuit.

Urb. OETINGA, Rhetiæ. 3. mill. ab Alerheim & ad 1¼. mill. à dicto Allernheim, sita: in cuius arce hoc tempore Dominus Comes ab Oetingen Ioachimus Ernestus sedem suam habet.

Arx Schillingsfurst. 3. de quo infrà Itinere Francofurto Onoldspachium.

Arx & Pag FIRNSPERG. 3. mill. Magistri Ordinis Teutonici.

Urb. WINSHEIM. 3. sita est ad Aisch, & S. Rom. Imperij.

P: Landsperg. 1. mill.

Vic. Brait, vel Marckbrait 1. & dimid. in ripa Mœni, estque vicus muris cinctus & clausus: cuius pars dimidia Nobilibus à Seckendorf, altera verò pars antehac Nobb. à Seinsheim, hodie Domino Ioanni Adolpho Comiti à Swarzenberg, domino in Hohen Landsperg, ut fama fert, subiecta.

Ur-

Ur. KITZING. 1. mill. parvo, de quo infrà.

Ur. VOLKACH. 2. mill. Episcopatus Wurzburg. habetque præfecturam.

Urb. SCHWEINFURTUM. 3. mill. Urbs Imperialis probè munita condita in ripa Mœni; in qua Templum primarium & Curia visu digna sunt: itemque pons lapideus elegans, quo Mœnus iungitur.

P. Raudigen. 1. mill.

P. Tundorf. 1¼.

Cœnobium Frawenradt. 2. & dimid. vel 3. mill. in Episcopatu Wurzburgensi.

Urb. FLADINGEN. vel Fladungen. 3. vel 3. & dimid. mill. sita est ad flumen Stray: habet Præfecturam & subiecta Episcopo Herbipolensi.

P. Dermbach in Henneberg 3. mill.

Urb. VACH. 2. Ad Werram fluvium in Hassia inferiore.

Urbs ESCHVVEGE. 4. mill. Est qui 6. numeret Nam Hassiacæ cum

Urbs CRACOVIA. 5. In hac urbe, quæ caput est regni Polonici, spectatu digna sunt præcipuè: Arx & sedes regia, inque ea Templum Episcopale. Itemque in diversis & distinctis urbibus, Templum Parochiale Deiparæ Virginis; Templum S.S. Trinitatis: Cœnobium Prædicatorum: Templum & Collegium Jesuitarum; Templum magnum Minoritarum; Templum S. Corporis Dominici, S. Floriani cum alijs pluribus. Item, Academiæ Collegia: urbs Hebræorum, cum eorundem Synagoga; Palatium regium, & domus recreationis Lobzovia cum hortis regiis: Curia & 4. ab urbe milliaribus mons Calvariæ, inibiq; Minoritarum Cœnobium & Templum.

ITER XXII.

Augustâ, Fuldam, Hirschfeld, Casſellas & Bremam.

Urbs WVRTZBVRGVM. de quo

quo itinere huc uſque dictum eſt ſuprà Itinere XI. Hinc

Vic. Arnſtein. 3. ad Werzam fluvium, in Epiſcopatu VVurzburgenſi: cui coniuncta eſt Præfectura.

Urb. HAMMELBVRGVM. 3. mill. ſita quidem in Franconia, ſed Abbati Fuldenſi ſubiecta.

Ur. BRVCKENAVV. 4. mill. ad fluviolum Sinna, Fuldenſis Abbatis.

Vic. Eichenzell. 3½. mill.

Urbs FVLDA. 1. mill. In hac Principalis Abbatiæ urbe, quæ caput eſt, ſpectatu digna ſunt, Monaſterium: templum parochiale S. Floriani: Jeſuitarum Collegium, templum & Seminarium: Arx, in quâ Abbas nonnunquam verſari ſolet, ſedem alias ſuam atque domicilium habens fixum Newenhofi. Extra urbẽ quoq; ſunt aliquot Cœnobia, viſu digna.

Pag. Kemerzell. 1. mill.

Ur. SCHLEIZ. 1. mill. in faucibus montium, Nobiliũ à Schlicz, qui feudum ab Abbate Fuldenſi capiunt.

Urbs

Urbs HERSFELD, vel, Hirſchfeld. 2. Condita in ripa Fuldæ amnis, & Caput Abbatiæ, eiuſdem nominis, hoc tempore, vigore Pacis conſtitutæ cum Præpoſitura Gellingen Principi Haſſiæ Caſſellano ſubiecta. In hac operæ precium fiet ſpectando, artificioſiſſimam Monaſterij ſtructuram, ſedem Principalem, templum parochiale & Curiam.

Ur. ROTENBVRG. 3. mill. cõmun. verùm non tot Haſſiacis, quæ cæteris longiora ſunt. Eſt hic Arx & Præfectura, ſubiecta hodie Dn. Hermanno Haſſiæ Landgravio, qui ſedem hic habet: In Arce videre licet templum & Aulam elegantiſſimam: in urbe verò templum Collegiale.

Cœnobium, ZVR HEIDE. 2. parvis milliar. Principis Haſſiæ.

Pag. Wollerode. 2.

Urbs CASSELLÆ. 2. mill. Quidam 5. alius 5½. milliaria Rotenburgo huc numeravit.

Ur. LIEBENAVV. vel LIEVENOVV.

NOW. 3. mill.vel 4. aut 5. pro locorum diversitate. Est oppidulum parvum Hassiæ inferioris ad fluviū Diemel & fines Baderbornenses.

Urb. BRAKEL. 4. mill. Episcopatus Baderbornensis, ad Neetum fluvium.

Urb. NIEM. $1\frac{1}{2}$. mill. itidem Báderborn. Episcopatus.

Urb. HORN. 2. & dimid. mill. in Comitatu Lipsiensi ad Sylvam Teutoburgensem.

Urb. LEMGOVV. 2. in eodem Comitatu Lipsiensi Westphalico, fœderis Hanseatici. Hinc per oppidulum

VLOTE vel Vlothowe, Ducatus Ravenspergensis, ad

Urb. MINDEN. 4. vel 5. milliar. In hac optimè munita urbe, ad Visurgim (Weeser) sita, quæ Caput est Episcopatus Mindensis, visu dignum est templum Episcopale & Ædes sacræ aliæ.

Arx Vcht. 3. in Comitatu Hoyensi; quæ

ſi: quæ tamen poſt fata Comitum ab Hoia, ad Landgraviatum Haſſiæ devoluta eſt.

Urb. BARENBVRG. 3. mill. Eſt & hæc Comitatus Hoyenſis, hodie tamen Principibus Brunſvicenſibus ſubiecta. Nonnulli à Minda ad Vcht, numerant 3. & dimid. & illinc uſque huc 2. vel 3. milliaria. Eſt qui 1. & dimid. ſed magna milliaria notat.

Cœnobium Barſem. 3. mill.

Urb. BREMA. 2. 1. & dimid. vel 3. mill. pro varia & diverſa locorum & ſpaciorum dimenſione. In hac urbe, quæ caput eſt Epiſcopatus huius & ſacri Imperij Romani, ad Viſurgim ſita, præcipuè ſpectari poſſunt, Templum Epiſcopale. 4. templa parochialia: Curia: domus mercatoria: Armamentarium: Telonium, Collegium, Granaria, Pharmacopolia & Cella vinaria Magiſtratus, &c.

ITER

ITER XXIII.

Augustâ Einbekum, Hannoveram, Hamburgum & loca quædam Holsatiæ, Slesvvici & Iutlandiæ.

Urbs CASSELLÆ; quò via ducens, in proximè præcedenti itinere ostensa est. Hinc

Urb. MVNDA. 2. mill. quanquã nonnulli 3. numerent. Ducis Brunsvicensis, ad quam confluxus est Wertæ & Fuldæ amnium, & novum Visurgis nomen sortiuntur. Arcem habet hæc urbs.

Urb. MORVNGEN. 3. vel 4. mill. ad Silvam Sollingensem & in Ducatu Brunsvicensi.

Urb. EINBECCVM. 2. ut Leznerus notat: quanquam alij, qui Arcem & Cœnobium Sacratarum virginum Catelnburg, petunt, plura ponant.

Hulſius habet $6\frac{1}{2}$. mill. ab Einbecko per Northeim, Norten & Gottingen, Mundam. Eſt Urbs Ducatus Brunſwicenſis, in qua ſpectabile eſt templum S. Alexandri ſive Monaſterium.

Urb. ALEFELD. iuxta Leinam $3\frac{1}{2}$. olim Epiſcopatus Hildesheimenſis; nunc verò Brunſvicenſis.

Urbs GRVNAW. 2. mill. olim Epiſcopi Hildesheimēſis, nunc Brunſvicenſis.

Urb. ELTZE. iuxta Salam, in Epiſcopatu Hildesheim: nunc etiam Ducis Brunſvicenſis.

Urb. PATENSEN. 2. mill. Saxonica vel 3. communia. Germ. Arcem habet & eſt Ducis Brunſvicenſis.

Urbs HANOVERA, 1. mill. perelegans, in qua Dux Chriſtianus Ludovicus Brunſvicenſis & Luneburgenſis ſedem aulicam annis proximè ſuperioribus habuit, hodie verò, eius domino fratri Duci Georgio Wilhelmo ſubiecta eſt,

P. Iſern-

P. Isernhagen 1¼. mill. Ducatus Luneburgici.

P. seu Vic. Wickenborg. 3. mill. Quidam Hanovera huc usque numerat 4½. mill.

Vic. Bergen. in silva Bergana, 3. vel 4. mill.

Urbs SOLTOW. 3½. vel 4. mill. Hinc per Campum Soltoensem

P. Haferbeck. 2¼. Quidam ponit 3. Milliaria n. Saxonica sunt longiora communibus Germanicis.

P. Iesterbork. 2¼. vel etiam. 3. mill.

Urbs HARBVRG. 2½. mill. in Arce huius urbis olim fuit sedes Aulica Principum Luneburgensium.

Hinc trans Albim, ad

HAMBVRGVM. 1¼. vel 1. & dimid. mill.

Vel Augustã iter suscipitur

Urb. THONAWERT. 6.

Arc. HARBVRG. 1. mill. de quo suprà.

P. Alerheim 1½. vel ad pagum Al-

lernheim. 2. & dimid. Comitis Oetingani: quo loco prælium cruentum & funeſtum, an. 1645. commiſſum fuit.

Urb. OETINGA, Rhetiæ. 3. mill. ab Alerheim & ad 1¼. mill. à dicto Allernheim, ſita: in cuius arce hoc tempore Dominus Comes ab Oetingen Ioachimus Erneſtus ſedem ſuam habet.

Arx Schillingsfurſt. 3. de quo infrà Itinere Francofurto Onoldspachium.

Arx & Pag. FIRNSPERG. 3. mill. Magiſtri Ordinis Teutonici.

Urb. WINSHEIM. 3. ſita eſt ad Aiſch, & S. Rom. Imperij.

P. Landſperg. 1. mill.

Vic. Brait, vel Marckbrait 1. & dimid. in ripa Mœni, eſtque vicus muris cinctus & clauſus: cuius pars dimidia Nobilibus à Seckendorf, altera verò pars ante hac Nobb. à Seinsheim, hodie Domino Ioanni Adolpho Comiti à Swarzenberg, domino in Hohen Landſperg, ut fama fert, ſubiecta.

Ur.

Ur. KITZING. 1. mill. parvo, de quo infrà.

Ur. VOLKACH. 2. mill. Episcopatus Wurzburg. habetque præfecturam.

Urb. SCHWEINFVRTVM. 3. mill. Urbs Imperialis probè munita condita in ripa Mœni; in qua Templum primarium & Curia visu digna sunt: itemque pons lapideus elegans, quo Mœnus iungitur.

P. Raudigen. 1. mill.

P. Tundorf. 1¼.

Cœnobium Frawenradt. 2. & dimid. vel 3. mill. in Episcopatu Wurzburgensi.

Urb. FLADINGEN. vel Fladungen. 3. vel 3. & dimid. mill. sita est ad flumen Stray: habet Præfecturam & subiecta Episcopo Herbipolensi.

P. Dermbach in Henneberg 3. mill.

Urb. VACH. 2. Ad Werram fluvium in Hassia inferiore.

Urbs ESCHVVEGE. 4. mill. Est qui 6. numeret Nam Hassiacæ cum

Germanicis mill. comparata, longiora sunt.

Urb. ALLENDORF. ad Werram fluvium 2. mill. inferioris Hassiæ, celebris propter Salis cocturam.

Arx Gleichen. 2. vel $2\frac{1}{2}$. mill. Hassiæ inferioris.

Urbs GOTTINGEN. 1. mill. Principis Brunsvicensis iuxta Leinam.

Urbs NORTHEN. etiam ad ripam Leinæ & Brunosvicensis.

Urbs NORTHEIM. 1. mill. de qua suprà. N. 13.

Ur. EINBEKE. 2.

Ur. GANDERSHEIM. 2. In qua Collegium Virginum sacratarum illustre, liberum & seculare: ad quod ipsa quoque urbs spectat.

Arx Winzenburg $1\frac{3}{4}$. mill. Episcopatus Hildesiani.

P. Sellenstette. $1\frac{1}{2}$. mill.

Cœnob. Marienrode. $1\frac{3}{4}$. mill. in modò dicto Episcopatu.

Urbs HILDESHEIM. 1. Caput dicti

dicti Episcopatus, & iuxta quoque Civitas Hanseatica; in qua spectatu digna sunt, Templum Episcopale, templum S. Cæciliæ & alia. Collegium item Jesuitarum & Curiã.

P. KLAVM. 1½. mill. in Heldesiano Episcopatu.

Urbs BORCHDORF, vel BORCDORP, Burgdorf. 2. & dimid. mill. in Ducatu Luneburgensi, ad fluviolum Awe.

V. CELLA, vel ZELL. 3. mill. Est hæc sedes Illustr. Dn. Christiani Ludovici Brunswicensis & Luneburgensis: cuius Arx, ut & distincta Principum Conditoria gentilitia, visu admodum digna sunt.

P. Luterlolie, in quo Lotharius II. in casa quadam Rusticana natus est. 3. mill.

P. Munster. 3. mill.

P. Amelkusen. 2¼. mill.

Urbs WINSEN. 3. mill. sita est ad Luham, modò dicti Ducatus Luneburgensis, arcem habens firmissimã.

Urbs HAMBVRGVM. 4. mill. Princeps & illustris Hanseatica, & tamen certis conditionibus Imperium Holsaticum agnoscit: spectatu hic digna sunt, Templum D. Petri sive Episcopale: S. Iacobi: S. Catharinæ: S. Nicolai. & Sancti Michaelis: diversa item Cœnobia, Xenodochia, Nosocomia & inter ea quoque Orphanotropheum: Collegium: Ergasterium & Decoctorum & malè conciliatorum Catasta: Curia: Prytaneum & ædificia publica alia.

Hinc discedentibus sese offerunt

Arx. Pinnenberg 2. & dimid: in Stormaria, quondam Comitum à Schauenburg, quorum familia iam expiravit: nunc verò probè munitum hoc Castrum, vnà cum territorio omni Regi Daniæ subiectum.

V. IETZEHO. 3. & dimid. mill. in STORMARIA, ad fluvium Stor, etiam Regis Daniæ.

Urb. VVILSTER. 1. & dimid. mill. vel 2. Paret cum universa regiuncula:

uncula VVilstermarsch vel Marschlandia Regi Daniæ.

Vic. seu P. Brunsbutel. 2. mill. nonnulli oppidulum vocant.

Hic incipit Dietmarsia.

Urbs MELDORP, vel Meldorf. 4. mill. in dicta Dietmarsia; quæ regio sic divisa est, ut pars eius meridionalis, in qua etiam est Meldorf, Daniæ Regi: pars a. Septentrionalis, Friderico, Holsatiæ Principi in Gottorf, pareat.

Urbs HEIDE. 2. mill. Quod oppidulum D. Fridericum modò nominatum, Dn. agnoscit.

Atque sic quidem non-nemo viam cum milliar. Hamburgo huc usque notavit. Matthæus Quade verò dicit, Meldorf, quam ille vicum appellat, à Crempa 5. Izeho 4. VVilster 3. Rendesburg 6. & vico Heide 1. tantùm distare: & hunc ab Izeho 5. & Rensburgo. 5. mill. abesse.

P. Hasenbuttel. 2.

Vic. Lunden. 2. & dimid. Quidam à Heide 3. numerat. Est hic locus Dietmarsicus, etiam Principis Holsatiæ.

Urb. TONNINGEN. 1. sita in Eyderstatt, & subiacet unà cum Arce, Gottorfio.

Urbs HVSVM. 2. vel 3. mill. in Ducatu Slesvicensi, ad fluviũ Hever. 4. mill. à Gottorf. quò etiam unà cum arce elegantissima refertur.

Urbs TVNDEREN. 6. mill. sita quoque est in Ducatu Slesvicensi vel in Iutlandia meridionali, ad Occanum Occiduum: subiecta æquè atque aliæ Illustriss. Dn. Friderico, Holsatiæ & Sleswici Principi.

Urbs RIPEN. 6. mill. celeberrima & regia Danica Civitas in Iutlandia Septentrionali, ad mare Britannicum, & proximè Iudlandiam Meridionalem. Episcopum habet, perfluitque eam limpidissimus seu liquidissimus fluvius Nipsaa, tribus distinctis urbis locis.

Quii

Qui Hamburgo Coldingam petunt, sic proficisci solent.

P. Elsted. 2. mill.

P. Hege. 3.

Vic. Restorp. 3.

P. Gevestede. 4½. mill.

Urb. RENSBVRG. Rendesburg. Reinholdsburg. 2. mill. Hoc Holsaticum, in finibus Ducatus Slesvici & Eyderæ situm Oppidum Regis est Daniæ, ceu Ducis Holsatiæ & Slefwici.

Urbs SLESWIK. 4. mill. parvis. Quidam refert Stormaros & Dietmarsos à leva relinqui & Hamburgo perveniri, Fuhlbuttel, Bramstede Neumunster & tandem huc Slesvicum. Fuit olim & Episcopalis & Principalis simul Civitas. Hodie subiecta est Dn. Friderico, Duci Holsatiæ: qui in arce proxima Gottorf sedem suam habet. Sunt equidem in ea adhuc Canonici atque beneficia à rege Daniæ & principe, modò dicto, distribuuntur. Sunt spectatu admo-

dum hîc digna, Templum Episcopale & Cœnobium Virginum nobilium, & modò antea dicta Arx pulcherrima, elegantissima munitissimaque.

Urb. FLENSBVRG. 4.mill. in Iutlandia Meridionali, subiecta Regi Daniæ, in qua visu dignum est templum S. Ioannis.

Ur. APENRADE. 4.mill. in Iutlādia meridionali seu Ducatu Slesvicēsi.

Ur. HADERSLEBEN. $3\frac{1}{2}$. vel 4. mill. Alius quidam 6.mill. Flensburgo huc usque numerat. Agnoscit hæc urbs imperium Regis Daniæ, habuitque olim magnificentissimam, nunc verò in cineres redactam & non procul ab urbe dissitam Arcē Hāsburg. In urbe spectabile est templum Collegiale.

Ur. COLDINGEN. 4.mill. Celeberrima hęc est Iutlandiæ meridionalis civitas, condita ex opposito Insulæ Fioniæ, ubi terminus est utriusq; Iutlandiæ. Est hic vectigal regiū amplifs. propter Equos & Boves, qui maxi-

maximo numero per pontem in Holſatiam & ad Albim aguntur. Arx, quæ civitati imminet, Arnsburg vocatur.

Qui KIELÆ, & EKELNFORT, vel Segebergæ & Ploen, quod agat, habet, ille Hamburgo venit

Urb. ALTENBURG, vel Oldenburg. 4. mill. Fuit hęc quondam Epiſcopalis Civitas, anteq. Epiſcopatus Lubecam translatas fuit, in Wagria ſita, ſed hodie inſtar pagi.

Vic. BRAMSTEDE. 2. celebris vicus Holſatiæ.

V. NIEMUNSTER, vel NEUMUNSTER. Holſatiæ, & Principi Friderico Gottorfenſi ſubiecta.

V. KIEL. 4. aut 5. mill. in Holſatia, in ſinu Oceani Orientalis, ubi portus eſt navium, qui viſu dignus eſt, ſicut & templum parochiale, Cœnobium Franciſcanorum, Arx & Curia.

Urbs EKELENFORT. 3. vel 4. mill. in Ducatu Slesvicenſi, ad Oceanum Orient: refertur ad Gottorf.

Sege-

Segebergam Hamburgo 7. atque hinc ad Ploen vel Plone 4. milliaria numerantur: quarum vrbium prima Regi Daniæ, altera D'n. Friderico, Holsatiæ Duci, &c. subiecta est.

ITER XXIV.

Augustâ, ROSTOCHIVM, in Ducatum Megapolitanum.

Arx & Urbs MANSFELD. de qua suprà Itinere XV. Hinc petitur

Ur. ASCHERSLEBEN. Ascania. 2. mill. Quidam pro Kupferberg & Frekleben 3. mill. Subiecta est Episcopatui Halberstadiensi & tamen peculiaribus utitur privilegijs & iuribus:

V. STASEVRT. 3. mill. vid. suprà Iter. 16.

P. FROLEBEN. 2. mill.

Urbs MAGDEBVRGVM. 1. de qua suprà N. 16. Hulsius Mansfeldiâ

Stas-

Stasfurtum 2. tantùm atque inde Magdeburgum 4. numerat. Sed non rarò errat.

P. Barleben. 1.

Ur. WOLMERSTEDT. 1. Episc. Magdeburgensis: ante incendium, anni 1642. Arcem habuit.

P. Borchstal. 1½.

V. GARDLEBEN. 2½. quidam Wolmerstedio. 5. huc usque numerat. Paret Marchioni Brandeburgico, sita in Marchia Veteri, celebris admodum nomine cerevisiæ optimę, quæ ibid. coquitur.

Ur. BISSMARCKT. 1. & dimid. mill. Etiam Marchiæ veteris, ad flumen BISE.

V. OSTERBVRG. 3. mill. ad modò dictum fluvium, qui hic ad Vchtam confluit, atque in dicta regione sita est.

Urbs SEEHAVSEN. 1½. vel 1¾. Vulgo numerantur Magdeburgo hucusque 12. milliar. Brandeburgica, quæ milliar. communibus Germani-

cis

cis longiora sunt. Sita est hæc quoque in Marchia veteri, ad flumen VCHT, quæ patria fuit celebris illius præstigiatoris atque Erronis, Sepusij dicti.

Urb. WITTEBERGA. 2. & dimid. vel 5. mill. Sita est in Prignizio ad Albim, à qua DD. à Putliz denominantur: At verò territorium Prignizense est Marchionis Brandeburgensis.

Urb. PERLEBERG. 1. & dimid. mill. ibidem ad Steptenizium, Marchionis Brandeburgensis.

P. Sangewald. 3. & dimid. mill.

Urbs PLAVEN. 4. & dimid. Quidam à Perleberg hucusque 7. tantum habet milliaria. In Ducatu Megapolitano, ad Albim & Lacum Plauensem.

Urb. KRAKAW. 3. etiam Ducis Megapolitani, ad Lacum Krakaviensem, habens præfecturam.

Urb. GVSTROVV. 2. & dimid. mill. Domini Gustavi Adolphi, Ducis Megapolitani; in qua Arx, Aula

Prin-

Principis & Templum primarium, ſpectatu digna ſunt.

Urbs SCHWAN. 2. & dimid. vel 2.mill. magn. Ducis Megapolitani.

Urb. ROSTOK. 2. Vulgò quatuor à Guſtrow huc uſque milliaria numerantur. vel, Auguſtâ

P.Kreit. 2. mill.

Cœnob. Fultenbach. 1¼. mill. Monachorum, prope Zuſam fluvium, in Marchionatu Burgavienſi.

Urbs LAVGINGIACVM. 2. m. Vulgò huc uſque Auguſtâ numerantur 6. mill. Civitas eſt elegans in Principatu Neuburgenſi, ad ripam Danubij condita: in qua templum Parochiale, Arx: turris Aulæ & molæ infrà pontem ſtructæ, ſpectatu indigna non ſunt.

Urb. GIENGA. 3. hor. vel. 2. & dimid. milliar.

Ur. HEIDENHEIM etiam 1. & dimid. mill. vel 3. horis. ad Brentium amnem ſita. Redijt nunc, impetrata pace, poſtliminio, cum elegantiſſima

arce

arce Hellêstein ad Princip. Wurtenbergensem.

Urbs GEMVNDA, vulgò SCHWABISCHGMVND. 4. mill. Urbs est Imperialis, in qua & Templa & Monasteria visu digna. Si petatur Ulmâ Schwabisch Hall, transitus hic est: nempe Ulmâ Geislingam. 3. & arcem Tunzdorf. 1. Hinc iuxta arcem excelsam Hohen-Rechberg, per pagum Strasdorf Gemundam, 2. magna: Geildorfum oppid. 2½. mill. (quidam 3. numerant.) V. Hala. 2. mill. vel 3. hor. Summa. 10. mill. Ulmâ Halam. Nostrum iter Gemundâ ducit.

Urb. SCHORNDORF. 2. mill. Urbs VVurtembergica egregiè munita in valle Ramsana.

Ur. MARBACH. 3. etiam Ducatus VVurtembergici ad Nicrum condita.

V. HEILBRVNN. 3. mill. magn. Imperialis, in qua templum primarium S. Kiliani, & celebris ille fons septe-

ſeptenarum fiſtularum: Curia item & alia viſu digna ſeſe offerunt.

Urbs NEWSTATT. ad KOCHAM. vel ad Tiliam magnam. 3. hor. vel 1½. mill. Hoc tempore reſtituta Duci Wurtembergico.

Cœnobium Schonthal. 3. hor. vel 1½. mill.

Arx & Urbs KRAVTA vel KRAVTHEIM. 1. Archiepiſcopi Moguntinenſis.

Arx & Urbs MERGENTHEIM. vulgò Mergenth. 2. Domini Magiſtri Ordinis Teutonici ſedes Ordinaria, ſita in Franconia.

Vic. Butthart. 2. mill. Epiſ. Wurtzburgenſis.

Urbs WVRZBVRG. 2. & dimid. vel 3. mill. de qua ſuprà Itin. 11.

Vic. Wipfeld, iuxta Mœnum. 3. vel 3½. Wurzburg. Epiſc.

Urbs SCHWEINFVRT. 2. mill. de quo ſuprà Itin. 23.

Urbs LAVRINGEN. 2. Epiſcopi Wurzburgenſis. Præfecturam habet.

Urbs

Urbs KONIGSHOFEN. 2. Urbs Wurtzburgensis munitissima iuxta Salam fluvium & in Grabfelden sita.

Urbs ROMHILD. 1. mill. In Princip. Comitatu Hennebergensi, spectans ad Electoralem domum Saxonicam. At Romhilden est Principum Altenburgensium: ibi Templum Collegiale & Arx visu digna sunt.

Urbs MEININGEN. 3. etiam Comitatus Hennebergici, ad Werram fluvium, Domui Saxonicæ communis: qua de causa etiam gubernatio totius Comitatus hic constituta est: habetque Arcem.

Urbs SCHMALKALDEN. 3. mill. Hoc tempore Princip. Hassiaci Cassellani, spectabis ibidem Arcem & templum Collegiale.

P. Dambach. 2. mill. conditus in media silva Thuringica, agnoscens ut fama fert, Princip. Weinmariensem, vel nunc Gottanum.

Urbs

Urbs GOTHA. 2.mill. de qua suprà Itin.13.

Arx & Urbs THONNA. 2. mill. differentiæ causa BVRGTHONNA, hęc appellatur GRÆVENTHONNA, 3. mill.. Erdfurto remota, in qua Comites Gleichenses olim sedem suam habuerunt: quibus omnibus extinctis, dicitur hic Comitatus nunc ad domum Saxonicam devolutus esse.

Urbs TENSTATT. 2. mill. sita in Thuringia, imperio subiecta Electoris Saxonici, ad Dynastiam SALZA pertinens.

Urbs KINDELBRVK. 2.mill.

Ur. SANGERHAVSEN. 3. mill.

ARX & Urbs MANSFELD 2. mill. de his trib. locis, vid. suprà Iter XV.

Ur. ASCHERSLEBEN. 2. de quo suprà ab initio huius Itineris.

Ur. & Arx EGELN. 3.mill. Archiepiscop. Magdeburgensis.

Ur. MAGDEBVRGVM. 4. mill. Numerantur aliàs ab Aschersleben

huc

huc uſque tantùm 6. milliar. per Staſfurtum: quoniam ſupradicta Urbs Eglen (quæ vigore pacis conſtitutę, Electoris Brandeburgici eſt, ſed ab eodem ut fama fertur Domini Ioanni Adolpho Comiti Swarzenburgico tradita) proficiſcentibus à latere ſita; ut, cui nihil in ea negotij eſt, iſtuc non ducatur.

Hinc navibus in Albi deſcenditur ad Cœnob. Iericho vel Ierichau. 6. mill. terrâ: flumine a. plura ſunt, ſpectat ad Archiepiſcop. Magdeburgenſem.

Urb. ANGERMVND. vulgò TANGERMVND vocata. 1. mill. atque ſic mill. 7. à Magdeburgo, ſita in Marchia veteri, ad Albim, ubi ſeſe Angera, fluvius exonerat.

Urbs ARNEBVRG. 2½. mill. itidem condita in ripa Albis, inq; Marchia veteri.

Urbs WERBEN. 2½. Electoralis Brandeburgica, etiam iuxta Albim ſita,

ſita, in Marchia veteri: ubi è regione *Havela* flumen in Albim ſeſe exonerat.

Urbs WITTEBERG vel WITTEBORG. 2. de quo ſuprà.

Urbs DOMITZ vel DAMITZ. 8. Summa 22. milliar. Magdeburgo, ſi terrâ iter facias, ſin flumine vcharis navi. 26. (ut quidam notavit) quanquam nonnemo Hamburgum uſque tantùm 30. mill. numerat; quo tamen errare ipſum putatur. Eſt urbs hæc ſita in Ducatu Megapolitano, arcemque habet munitiſſimam.

Hic relicto flumine Albi, terrâ pergitur ad

Ur. ELDENA, vel ELDENAW. 2. mill. iuxta amnem Elde, itidẽ cum Præfectura in Ducatu Megapolitano.

Urbs NEVSTATT. Niluſtatt, Nicſtatt, ibid. ad Albim. 2 milliar.

Vic. ſeu Pagus Plate vel Plato: iuxta Stœram fluvium, etiam in Ducatu Megapolitano.

Urbs SCHWERIN. Swerin. 2.m. Quidam à Neustatt huc usque 4. tantùm milliaria ponit. Sita est ad lacum Swerinensem, in qua Dn. Adolphus Fridericus, Dux Megapolitanus sedem habet Aulicam; Arcem complectens pulcherrimam, & templum Episcopale; quoniam Episcopatus olim hic eiusque Administrator hactenus modò dictus Dux fuit. Sed constituta anno 1648. pace aliter visum est.

Urb. STERNBERG. 4. mill. In hac urbe Iudicium est Principale Megapolitanum.

Ur. SCHWAN. 4½. mill. de qua suprà.

Urbs ROSTOCK. Aliàs numeratur. 12. mill. à Schwerin huc usque & 4. mill. Schwerino Wismariam. Rostochij spectatu digna sunt, Templum D. Petri, S. Nicolai: Catharinæ: Mariæ: Ioannis: Iacobi: ad Spiritum Sanctum: S. Michaelis: S. Crucis; itemque diversa Collegia Aca-

demiæ;

demiæ; quæ à Duce Megapolitano & Magiſtratu Urbis ſuſtentantur & cõſervantur. Curia quoque Cancellaria atque id genus ædificia alia.

ITER XXV.

Auguſtâ, *HAFNIAM* (*Coppenhagen*) *Daniæ.*

Urbs ROSTOCHIVM. de qua præcedenti itinere actum eſt. Hinc venitur Warnemunde, 2. vel $1\frac{1}{2}$. mill. Hic Warne ſeu Varna in mare Orientale influit. Hinc navigatur ad

P. Geſſor, in Falſtria Inſula, Regi Daniæ ſubiecto. 7. milliar.

Urb. NIKOPING, in dicta Inſula 2. mill. Arcem hic habet Rex Daniæ elegantiſſimam.

Urbs WARBORG in Zeelandia 3. vel $3\frac{1}{2}$. milliar.

Urbs COEGE. Koge. Coagium. 5. mill. munitiſſima, etiam in Zee, ſive.

SEELANDIA ſita, celebris negotiationibus.

Urbs HAFNIA, vulgò COPENHAGEN, Kopenhaven. 4. mill. In hac, quæ totius regni Daniæ caput eſt, ſpectatu digna ſeſe offerunt: Tēplum ſummum: D. Virg. Mariæ: ad Spiritum Sanctum: Dn. Nicolai: S. Petri: Academiæ Collegia: Arx, quæ ſedes eſt Regia, inque ea templum magnificum: Armamentarium: Arſenale, ſive navium Statio: Domus Mercatorum: naves regiæ: horti regij & recreationis ædificium; D. Worms Technophylacium & res inſignes aliæ.

ITER XXVI.

Auguſtâ VVISMARIAM.

Urbs BRAVNSWEIG. de hac vide Iter XIII. Hinc occurrunt

Ur. GIFFHORN. de qua vid. Iter. XV. 4. mill.

P. Kneſebeck. 3½. mill.

P. Tiliſen. 2. & dimid.

P. No-

P. Norendorf. 4.

P. Bulow, ad Albim. 3. & dimid.

Ur. vel Vic. Hagenaw. 3. & dimid. in Comitatu Swerinensi Megapolitano, versus regionem Lauenburg: nomenque ab ea sortitus est Campus Hagenoensis. Nonnulli huc non perveniunt, sed viæ compendio usi, petunt

Ur. WITTENBORCH, vel Wittenburg, etiam sita in Comitatu Swerinensi suprànominato. 2. & dimid. mill.

Ur. GADEBVSCH. 2¼. vel 2. & dimid. mill. itidem Mechelburgensis.

P. Seefeld. 2.

Ur. WISMAR. 3. Brevior etiam Augustâ huc usque via est, nimirum si petatur HALBERSTATT. de quo supr. Itin. XIV.

Ur. OSCHERSLEBEN. 2. vel 2. & dimid. mill. cum Præfectura in Episcopatu Halberstadiensi, in finibus Magdeburgensibus.

Arx Sommerſeeburg, $2\frac{1}{2}$. in Archiepiſcopatu Magdeburgenſi.

V. HELMSTAT. 1. In hac urbe Principali Brunſvicenſi, præter templ'um, inprimis viſu dignum ſeſe exhibet Collegium Illuſtre novum Academiæ.

Ur. OSSFELDE. ad fluvium Allerum, in finibus Brunſvicenſibus & Magdeburgenſibus. 3. mill.

P. KLOTZE. 4. mill.

Ur. SOLTWEDEL, à multis Soltquedel, ut Germani ſuperiores loquuntur, Saltzquelle, $3\frac{1}{2}$. in Marchia Brandeburgenſi veteri, ad flumen Ietze, & finibus Lauenburgēſibus & Luneburgenſibus.

Ur. LVCHAW. 2. mill. in Ducatu Luneburgenſi, ad dictum flumen Ietze.

Ur. & Arx DANNENBERG. 2. mill, itidem iuxta flumen Ietze, propè Hitzger. Olim hic fuit ſedes Aulica Principis Luneburgenſis, hodie

Prin-

Principi Augusto Duci Brunsvicensi subiecta.

Urbs DOMITZ. $2\frac{1}{4}$. mill. de qua suprà. Itin. XXIV.

Ur. GRABAV. 3. Habet alius $3\frac{1}{4}$. mill. Oppidum Megapolitanum, in Principatu Vandalico.

P. Lublow. $3\frac{1}{4}$. mill.

Ur. SCHWERIN. $2\frac{1}{4}$. mill.

Vic. Fichel. 2. in fine Lacus Swerinensis, Ducatus Megapolitani locus satis alias notus.

V. WISMARIA. 2. mill. Urbs celebris maritima in Ducatu Megapolitano; quæ Pacis constitutione generali, Regno Suedico adiuncta est: in qua spectatu digna sunt, Templa, S. Nicolai, S. Mariæ, & S. Georgij: Cœnobia varia, Arx & Curia.

* *
*

ITER XXVII.

Augustâ STRALESVNDAM Pomeraniæ.

Urbs PLAVEN in Ducatu Megapolitano, ad quam via quæ ducit, suprà itinere XXIV. descripta est.

Urb. MALCHAV. 2. mill. Inter Plauensem & Calpensem Lacum, & quidem ad hunc postremum, in dicto Ducatu.

V. GRABAV. 1. & dimid. de quo in præcedente Itinere dictum.

P. Levesdorf. 1. & dimid. mill.

V. MALCHIN. 2$\frac{1}{4}$. mill. Etiam in Ducatu Megapolit. ad Penam & terminos Pomeranos.

V. NIENKALEN vel NEWENKALEN. Ducatus Megapolitani, ad Lacum Cummerowensem.

Ur. vel Vic. Dargun. 1$\frac{1}{4}$. vel 1. & dimid. mill. Adhuc in Ducatu Megapolitano, habetque Præfecturam.

Vic.

Vic. Neringen. 2. & dimid. mill.

Ur. & Arx. FRANZBVRG. 3¼. mill. Pomeraniæ & demum an. Christi 1586. exstrui cœpta, & Cœnobio, NeuenCampe, quod ab ea nō longè abest, anno 1580. in Augustam & Principalem sedem, FRANZBVRG appellatam, mutata.

V. STRALSVND. 3. mill. alius 3¾. numerat. Alius verò, à Plauen, per Mālchin. 4. Dargun. 2. Camp. 4. & Stralsūnd. 3. tantùm milliar. 13. ponit: Et verò ipsa milliaria & Itinera adimodum variant. Sic:

Rostochio à quodam 9. ab alio. 11. mill. Stralsundam numerantur, nempè:

Ur. Ribniz. 3. mill.

Ur. BARTH. 4. Sita est in Pomerania, celebris negotiatione & mercatura. Habet alius 3. tantùm milliaria.

Urb. STRALSVND. 4. mill. Alij, 3. habēt. In hac Urbe Pomeraniæ, hodie Regno Suedico adiuncta, fœde-

ris tamen Hanseatici socia & privilegiorum particeps : in qua spectari possunt, elegantissima templa parochialia, præsertim quod D. Virginis est, & Curia.

ITER XXVIII.

Augustâ, GRIPHISVVALDIAM Pomeraniæ atque porrò STOCKHOLMIAM Sueciæ.

Urbs WITTENBERGA. de qua Urbe Electorali & Itinere istuc suprà dictum est, N. XII.

P. Marzan. 2½ mill.

V. TREVVENBRITZEN. 1½. mill. sita est ad Adam fluvium in Marchia Brandeburgensi.

Ur. BELIZ. 2. vel 2½. mill. etiam in Marchia Brandeburg.

P. Unkermunda, ad fluvium Unker. 1. mill. magn.

P. Zan-

P. Zanche, in Havelandia. 1. mill. magn.

Urb. POTSTEIN, POTZSTEN vel Potzdam ad Havelam, in quam Notta influit, etiam Brandeburg.

V. NAWE. $1\frac{1}{2}$. mill. sita in Marchia media,

Ur. BELLINENSIS TRANSITVS, vel Transitus BELLIN. 4. milliar. Brandeburgicis. Sita est Urbs in loco palustri, ad Rhenum, & Brandeburgensis.

Ur. FORSTENBERG, vel Furstenberg. 4. mill. in Ducatu Megapolitano, & quidem in Stargardica ditione.

P. Gramantin. 2. vel 2. & dimid. mill.

P. Stolpe. 2. mill.

V. STARGARD. 2. Caput ditionis huius nominis, à quo Duces Megapolitani denominantur. Vocatur Vetus Stargardia, ad differentiam novæ Stargardiæ Pomeranicæ.

Urb. BRANDEBVRGVM NOVVM. 2. milliar. parvis, sita in suprà dicto Stargardensi territorio, ad Lacum Tollensem.

Urbs TREPTAV. 2¾. mill. vocatur Treptau vetus, ad differentiam Treptaw ad Regam, ad dictum Lacum sive mare Tollense vel Zollense: sed sicut & altera illa Treptau, in Ducatu Pomeraniæ.

Arx Clempenaw 2. & dimid. mill. Pomeraniæ, in loco palustri ad dictum locum.

Urb. GVZKAW. 3. mill. sita ad Pecnam fluvium Pomeraniæ, estque Caput Comitatus, qui ab ea denominationem habet: quanquam nunc exigua & fermè tantùm vicus est.

Urb. GRIPHISWALDIA, Vulgò Gripswald. 3. mill. propter Academiam inprimis celebris Pomeraniæ civitas, fœderis quoque Hanseatici: in qua visu digna sunt templum Parochiale, Collegia Universitatis, & Cu-

& Curia, hodierno tempore munitissima. Abest quidem à mari quatuor milliar: sed rivus usque ad urbem ducitur; & est percommoda ex ea in Suediam & facilis navigatio. Pleriq; in Sueciam navigaturi, vel Stetinâ, vel Stralsundâ, vel Rostochio, vel Wismariâ solvere consueverũt. Comes Galeazzo Gualdo Priorato. l. 1. Histor. suæ p. 6. scribit: Suedos an. 1630. spatio 11. dierum, navibus Stockholmio Stralesundam pervenisse. Qui verò terra marique illuc pervenire cupiunt, hi vel Hamburgo, aut Lubecâ, per regiones Holsaticas aut Danicas Helsenburgam vel Helsingburgum Sconiæ petunt; quæ civitas regi Daniæ subiecta, 6. milliar. Hafniâ trans Sundam, abest. Hinc ad pagum Danicum, Ruy, 4. mill. Onolzbeck Smalandiæ, Suedicum. 4. mill. Postea per desertã & montosam regionem, in pag. Aby. 7. mill. Porrò per asperam viam, & montium præcipitia, faucesque ad Urbem Iencop-

ping 11 mill. magn. Pag. Gremm, 4. Urb. Lincopping 8. vel 9. Urb. Sudercopping 5. Urb. NortCopping 1. mill. (Quam tamen ut accedas, opus haut est.) Pag. Burling. 3. Urb. Neucopping 3. vel 6. à Sudercopping. Stregnes 7. Urb. Stockholm 7. Urb. Upsal 7. milliar. ut quidem hoc iter terrâ susceptum & confectum, à non nemine observatum & notatum fuit: qui utrum aliquibus in locis non erraverit, dubium & incertum est.

ITER XXIX.

Augustâ COLBERGAM Pomeraniæ.

Ur. FRANCOFVRTVM ad Oderam, de qua, itinereque huc ducente, Iter suprà notatum XVII. inspiciatur.

Ur. LEBVS vel LIBVS 1. mill. ad Oderam, habetque ab hac Episcopatus,

tus, qui hodieq; Dn. Electoris Brandeburgici est, nomen.

Liesse. 1. mill. locus vicinus Momcheberg vel Munchberg in Marchia Brandeburgica; ubi Commendatura esse perhibetur.

Furstenfeld. in Marchia nova: oppidulum esse fertur. 4.

Urb. SCHONFLIES. 3. mill. in Marchia nova.

Ur. PYRITZ 3. Urbs Pomeraniæ antiqua, in finibus dictæ novæ Marchiæ Brandeburgensis. Hic vide Tẽplum summum seu primarium.

Urb. STARGARD. Urbs Pomeraniæ inter primas; cõdita ad ripam Inæ fluminis, nova Stargardia appellata. Vixit in hac celeberrimus ille excellentissimusq; Astronomus, David Herlicius: qui Calendaria seu fastos multis annis scripsit.

Ur. FREYENWALD. 3. mill. Nobilium Pomeranicorum à Wedel.

Ur.

Ur. DABER. 2. mill. Dewiziorũ, antiquæ in Pomerania familiæ.

Ur. & Arx. STRAMMEL, iuxta Regam fluviũ, Nobilium Borckiorum excellentissimorum.

P. Petershagen. $3\frac{1}{2}$. vel 4.

Ur. COLBERG. $4\frac{1}{2}$. Hęc refertur ad Episcopatum Caminensem, eamque celebrem facit fluvius Parsante, quo in mare 4. milliaris parte ab ea remoto, navigari potest. Hodie maritima hęc civitas optimè munita, vigore pacis generalis constitutæ Electori Brandeburgico cessit, & propter salis cocturam paulo infra urbem, valde celebratur: in qua spectatu digna sunt templũ Episcopale, Præpositura, Cœnobium Virginum sacratarum & Curia.

* *
*

ITER

ITER XXX.

Augustâ, Badebornam & Oldenburgum.

Urbs HIRSCHFELD, vel Hersfeld. vid. Iter Augustâ huc usq; Itin. XXII.

Urbs & Arx HOMBERG, vulgò Homberga Hassiæ. 3. mill. in Hassia inferiore, subiecta Principi Cassellano.

Ur. FRITZLAR. 2. & dimid. mill. Cassellis remota, sed Archiepiscopi Moguntiacensis, in qua spectatu dignum est templum summum seu primarium. Cœnob. & Xenodochium Merxhausen vel Marxhausen. 2. milliar. ab Electorali Moguntinensi oppido Numburg, Hassiæ: & est unum ex quatuor maioribus Hassiæ Xenodochijs, in quo, ante bellum proximum Germanicum pauperes, debiles, manci, claudi, cæci, surdi, muti, mente

mente capti & furiosi, utriusque sexus, maximo numero, à Landgravio Hassiæ, nutriti atque sustentati fuerunt.

Urb. WOLFSHAGEN. 2. milliar. Hassiaca, etiam in Hassia inferiore, Principi subdita.

ERINGEN. 2. mill. magn.

Urbs VOLMARSEN. $\frac{3}{4}$. Coloniensis, Ducatus Westphalici.

Urbs WARTBERG. Warberg, vel Warburg. 1$\frac{1}{2}$. mill. condita ad Dymel fluvium, etiam in Westphalia, pertinens ad Episcopatum paderbornensem. quanquam propriis suis iuribus & privilegiis gaudet & fœderis Hanseatici socia est. Fuit olim urbs Imperialis, in qua templa sunt aliquot visu digna.

Urbs KLENENBERG. 2. in Episcopatus Baderbornensis locorum indice, etiam inter urbes & oppida eiusdem refertur.

Urb. PADERBORN. 1.$\frac{1}{2}$. Caput Episcopatus huius nominis & Hanseati-

ſeatica in qua templum Epiſcopale, Collegium Jeſuitarum & Curia ſpectatu digna ſunt.

Pag. Apelteren. 1½. mill.

P. Holte. 2½. mill.

Urbs HERWERDEN 3. vel 3. & dimid. mill. Eſt hæc urbs Herworden Imperialis & Hanſeatica, in Comitatu Ravensberg ſita: in qua viſu digna ſunt præcipuè, Cœnobium Virginum in monte, quod Nobilium & liberum ſeculare, cuius Abbatiſſa ſtatus eſt Imperij.

Urbs LVBBERE. 3. mill. pertinens ad Epiſcopatum Mindenſem.

P. Lemburg. 2½. mill.

Levorden, Lewenforde, Lemvorde ¼. Appellatur à quibuſdam Arx, ab aliis verò oppidum, referturque ad Comitatum Dieffoltenſem.

Diepholt vel Dieffolt 2½. Sita eſt ad Lacum Dummeranum & Huntam in Weſtphalia; eſtque oppidulum primarium ſive Vicus & Arx, Comi-

Comitatus huius nominis, subiecta Principatui Brunsvicensi & Luneburgensi.

Urbs WILSHVSEN vel Wildeshausen, 4. & dimid. mill. ad Huntam, prius Monasteriensis, sed proximis Pacis novæ generalis, pactis, Regno Suedico, cum præfectura iure hæreditario tradita.

P. Mœrbecke. $\frac{3}{4}$.

Pag. Daben. $\frac{3}{4}$.

Pag. Westerburg. 1.

Urbs seu Vic. Wardeberch vel Wardenborg. $\frac{3}{4}$. in Comitatu Oldenburgico.

Urbs OLDENBVRG. vel ALDENBVRG. Caput huius amplissimi Comitatus Oldenburgici ad Hũtam: in qua visu digna occurrunt: Templum S. Lamperti: ad Spiritum Sanctum & Nicolai: Arx item, in qua sedes aulica est Comitis: Curia: Domus nova: Cancellaria: Armamentarium: Hippocomium: Domus Capituli & in ea Bibliotheca.

ITER XXXI.

Augustâ, MARPVRGVM, OSNABRVGGAM & EMDAM.

Quanquam ex modo dicta civitate Oldenburgensi Embdam, ad quã octo aut decem milliaria numerantur, perveniri possit: non tamen etiam sequens via eò pertingendi incommoda videtur, quâ Augustâ primum petitur.

Urbs WVRZBVRGVM, de quo suprà itinere XI. videri potest.

Pag. Leinach. 1½. ibid.

P. Steinfeld. 2.

Urbs LOHR. 2½. mill. Sita hæc est in Franconia & Comitatu Rheineccensi, subiecta Archiepiscopo atque Electori Moguntiacensi.

P. FRAMerspach. 2. mill. in sylva SPESSART. Alius quidam appellat

pellat Flammersbach, & Cœnobium esse dicit.

P.Lettigbrunn.2. ibidem.

Ur. URB. 1.mill. magn. Oppidulum est Moguntiacense ad Spessartum ubi Coctura salis est.

Ur. SALMVNSTER, ad Kinzium flumen 1½.mill.Fuldensis Abbatiæ.

P.Burchorst. 1.

Arx & Urbs, ORTENBVRG. 3. mill.in Hassia superiore in Wetteravia. 1½.vel 3.mill.

Urbs GRONBERG. vel Grunberg.3 mill. in Hassia Superiore, versu dictam Wetteraviam.

Urbs MARPVRGVM. 2. mill. Caput est regiunculę ad Lohnam fluvium, vel in superiore Hassiæ Principatu; in qua spectatu digna sunt, Tēplum Parochiale, S. Elisabetha in domo Teutonica: Collegia Academiæ: Arx illustris & quæ eidem sunt coniuncta: Curia, & prædium suburbanum ad Cygnum.

Urbs WETTER. 1, mill. Hassiac.

Sita

Sita eſt in Haſſia ſuperiore eſtque in ea Cœnobium Virg. ſacratarum, hodie ſubiecta Equeſtri ordini Haſſiaco.

Urbs FRANKENBERG. 2. mill. ad Ederam flumen & in Haſſia adhuc: ubi Templum eſt pulcherrimũ parochiale. Quidam Marpurgo huc uſque numerat 3½. mill.

Urbs CORBACH. Caput Comitatus Waldeccenſis. Hic ſpectare iuvabit Templum S. Kiliani & S. Nicolai, cum Schola.

Ur. STATBERGE, vel Marſperg 2. mill. Quidam habet 2¾. mill. Sita eſt ad Dummeliam, fluvium, in Saverlandia ſubiecta Epiſcopo Colonienſi, ad Ducatum VVeſtphalicum pertinens.

Urbs SALZKOTTEN. 4. vel 4½. mill. In Epiſcopatu Paderbornenſi, ubi negotiatio eſt ſalinaria.

P. Dellbrugge, 1. & dimid. mill.

U. b. BILEFELD. 4½. Urbs weſtphaliæ Hãſeatica & Comitatus Ravẽſpergij,

ſpergij, extra quam in celſiſſima rupē conditum eſt Sparenbergum caſtrū munitiſſimum.

P. Burgholte. $2\frac{1}{2}$. mill.

Ur. MELLE. 2. mill. ad Elſemfluvium, in Epiſcopatu Oſnabruccenſi. Caput eſt Epiſcopatus huius nominis, ad Haſe fluviū in Weſtphalia, ſita; in qua ſpectatu digna ſunt, templum Epiſcopale & aliȩ item ſacræ Ædes cum Curia. Extra urbem verò Arx Epiſcopalis Petersburg.

P. Bramſche. 2. vel 3. mill.

Ur. QVAKENBRVGGE. 3. vel $3\frac{1}{2}$. mill. ad prædictum flumen Hase in Epiſcopatu Oſnabruggenſi.

Urb. KLOPPENBVRG. 4. vel $4\frac{1}{2}$. mill. Pertinet ad Epiſcopatum Weſtphaliæ Monaſterienſem.

Urbs FRIESOLTE. 2. mill. ad eundem Epiſcopatum ſpectans. Numerat quidam à Quakenbruck huc uſque tantùm 4. milliar.

P. Baſsel. ad fluvium Soste. 2. mill.

P. Stickhuſen. $1\frac{1}{2}$. mill. in Comitatu

tatu Embdano, vel Frisia Orientali ad flumen Leda: ubi arx quędam est benè munita.

Vic. Leer, Lera vel Lier 2. mill. etiam in Frisia Orientali & ad prædictum fluvium Leda, qui sese hoc loco in Emsum exonerat.

Urbs EMDEN. 2. mill. Caput Frisiæ Orientalis, condita in ripa Emsi fluminis. Hic templum primarium: Comitis quoque Frisiæ Orientalis arx: Curia, Armamentarium & Mercatorum domus spectatu digna.

ITER XXXII.

Augustâ, Monasterium & Sæstum VVestphaliæ, item Groningam Frislandiæ.

Qui viâ supra notatâ OSSNABRVCKVM pervenit: 5. milliaria magna Monasterium habet, nimirũ duo in pagum Lengerick, atque in-

de 3. vel 4. mill. parvâ Monaſterium.

Verùm aliâ etiam via illuc pervenire poterit, nempe è Frankenbergâ urbe Haſſiaca ſuprà oſtenſa, quam itinere præcedenti Auguſtâ contigit, ad

Vic. Sachſenberg. dimid. mill. Eſt verò Sachſenberg vel Sachſenburg Ducatus Weſtphalici Electoralis Colonienſis, licet proximè abſit à Franckenbergâ.

Urbs HALLENBERG. 2. mill. in dicto Ducatu Weſtphaliȩ.

Urbs WINTERBERG. 2. mill.

Pag. Niderfeld. 1. mill.

P. Aſtinchuſen. 1. mill.

P. Heringhuſen. 1 mill. magn.

Ur. MESCHEDE. 1. mill. condita ad Ruhram, in nominato Ducatu Weſtphaliæ.

Vic. Freienol vel Frienol. 2. mill.

Ur. ARNSPERG. 1. & dimid. mill. Arcem habet in monte ſitam admodum pulchram in ripa Ruhræ, in Comitatu

mitatu Electorali Coloniensi: ubi Electores & Archiepiscopi Colonienses interdum animi recreationis causa versari fuerunt soliti.

Urbs NEIM vel NEHEM. Ad Mœn fluvium, in modo dicto Comitatu 1½. mill.

Urb. WERLE. 1½. Sita quoque in Comitatu Westphalico Arnsberg, arcem habens benè munitam.

Urb. HAMM. 2½. mill. Hanseatica est, regionis Westphalicæ, ad Iuliacensem pertinentis, hodieque, Electori Brandeburgico subiecti Comitatus Marchani; probè munita.

Hinc SOESTVM usq; tria numerantur mill. Alij à suprà dicto pago, Astinchusen conferunt sese Kaldchart. 2. mill. Belick. 1. Molheim ad Mœn 1. mill. quæ tria oppidula parent Electoratui Coloniensi & referuntur ad Ducatum Westphalicum. Hinc

SOESTVM vel SVSATVM. 3. mill. magna. Est Susatum Urbs

Hanſeatica, in Comitatu Marcano: in qua viſu digna ſunt, Templum S. Patrocli, Præpoſitura, turrim habeas cel ſſimam. Eſt diviſa ampliſſima hęc urbs in decem Parochias.

Sed ex prædicta urbe Hammenſi via quâ Monaſterium petitur, ducit ad Vic. Drack, vel Drechſtenuord, in Tabula quad m Trenſtenuord appellatum. 2. & dimid. mill. ad fluvium Werſe.

Urbs MONASTERIVM. 3. mill. Caput hæc eſt Epiſcopatus eiuſdem nominis, in Weſtphalia, ſita ad fluvium Aa: in quâ ſpectatu digna ſunt. Templum Epiſcopale: templa Collegialia S. Pauli: S. Ludgeri: S. Mauritij: S. Martini: templum parochiale S. Iacobi ad Vberwaſſer: S. Lamberti: S. Leodegarij: S. Martini: S. Ilgen. & S. Servatii: Cœnobia S. Georgij, Ioannis: Fraternitatis domus: ad Fratres: trans flumen, vulgò Uberwaſſer. S. Ilgen; Niſinck, Roſenthal, Ringe, Hoffring & Rheine: Xenodochia

dochia quædam & Scholæ inter quas præcipua est Iesuitarum; Curia item & alia.

P. Oldenborch. 2. & dimid. mill.

Urbs BVRGSTENVORDE, Borchstenuorde, Borchenfort vel Burcksteinfurt. 4. mill. ad Aam fluvium: Caput Comitatus Steinfurtensis, Comitum Bentheimensium, qui celebrem hic ludum literarium aperuerunt.

P. Oem vel Om. 1½. mill.

Ur. SCHVTORF. vel Scutorp. 1. mill. sita est ad Aam fluvium, in Comitatu Bentheimensi.

Urbs NYENHVSEN vel Neuhausen 3. & dimid. ad Vechtam fluvium in Comitatu modò dicto.

Vic. & Arx Cœuerden vel Coverden. Covordia. 4. & dimid. mill. in Over Issalana: estq; caput regiunculæ Drent, subiectæ unitis Belgicis provincijs, egregiè munitus locus.

P. Schwel. 2. mill.

P. Rolde. 3. mill.

P. vel Vic. Fries vel Vries. 1. & dimid. mill.

P. Hooren vel Horn. 2. mill.

Urbs GRONINGEN. dimid. vel ¾. mill. Caput Regionis, quæ ab ea nomen accepit, & maxima omnium Frisicarum civitatum amœnissima, potentissima munitissimaque, iuxta Aam & Hunesum flumina sita, in qua spectatu digna sunt templa duodecim, interque illa, templum Sanctę Waldburgæ & Sancti Martini & ex Cœnobijs, Franciscanorum & Dominicanorum; in quibus tamen nulli sunt monachi, quoniam urbs amplexa est Religionem, ut vocant, reformatam. Est hic quoque Academia, & spectatu digna est maximè Curia magnificentissima.

* *
*

ITER

ITER XXXIII.

Auguſt à Francofurtum ad Mœnum, Dortmundam VVeſtphaliæ, Zutphaniam, Daventriam, Franeckeram & alia Frieslandiæ loca.

Urb. DVNCKELSPVHEL, de qua, & itinere huc perducente vide ſuprà Itin. XI.

Urbs CRAILSHEIM vel Kreylsheim. 2. mill. ad Iaxtum flumen, arcem habet & ſubiecta eſt Principi Brandeburgico Onoldino.

P. Roth. 1½. vel 2. mill. ſitus iuxta Tubarim.

P. Halmerſtetten. 2. mill.

Urb. MERGETHEIM. 2½. mill. de qua ſuprà Itin. XXIV.

Urb. KONIGSHOFEN. 1½. mill. itidem ad Tubarim, Archiepiſcopi Moguntiacenſis.

Urbs BISCHOFSHEIM. 1. & dimid. vel 2. mill. itidem Elector. Moguntinensis, alia ab illa Wurtzburgensi Bischofsheim, quæ sita est iuxta Stray flumen.

Urbs MILTEBERG vel Miltenburg. 2. & dimid. mill. vel 3. mill. Hulsius 4. ponit, alio quodam suo calculo probante. Quidam à Konigshofen huc usque ponit 5. mill. Condita est Electoralis Moguntiacensis civitas iuxta Mœnum & arcem habet.

Urbs KLINGENBERG: vini generosissimi ferax, etiam Archiepiscopi Moguntiacensis, 1. mill.

Urbs ASCHAFENBURG. 2. & dimid. mill. Quidam 2. tantùm, alij verò à Miltenberg huc usque 4. mill. Ut verbo dicatur, sicuti viator vel celeri vel tardo gressu ambulat & vel alacris vel lentus est, ita quoque milliaria numerare solet. Condita est illa iuxta Mœnum, in qua visu digna sunt Templum Collegiale & inprimis

primis Arx magnificentissima, plurimis elegantissimis structuris exornata, ampla & probè munita, in qua DD. Electores Moguntiacenses hybernare solent, passa quidem bello superiore Germanico damna, sed deinceps instauranda iterum.

Urb. SELGENSTATT. 2.m. etiam Archiepiscopi, in ripa Mœni structa, ubi Cœnobium est Monachorum Ordinis S. Benedicti.

Urb. STEINHEIM. 1. mill. Arcem habet & subiecta est Archiep. Mogunt.

Arx & P. Offenbach. 1. mill. Comitatus Isenburgici.

Urbs FRANCOFVRTVM, ad Mœnum. 1. mill. de qua suprà It. IV. In quodam Hodœporico sive Itinerario, sequens via, retròducens Frãcofurto, notata est. Urb. Aschafenbur. 5. mill. Urb. Miltenburg. 6. Urb. Bischofsheim. 4. Pag. Distelhausen. ½. Urb. Konigshofen. ½. Urb. Mergetheim. 1. Pag. Wachbach. 1. P.

ſpergij, extra quam in celſiſſima rupē conditum eſt Sparenbergum caſtrū munitiſſimum.

P. Burgholte. 2½. mill.

Ur. MELLE. 2. mill. ad Elſemfluvium, in Epiſcopatu Oſnabrucceſi. Caput eſt Epiſcopatus huius nominis, ad Haſe fluviū in Weſtphalia, ſita; in qua ſpectatu digna ſunt, templum Epiſcopale & aliæ item ſacræ Ædes cum Curia. Extra urbem verò Arx Epiſcopalis Petersburg.

P. Bramſche. 2. vel 3. mill.

Ur. QVAKENBRVGGE. 3. vel 3½. mill. ad prædictum flumen Haſe in Epiſcopatu Oſnabruggenſi.

Urb. KLOPPENBVRG. 4. vel 4½. mill. Pertinet ad Epiſcopatum Weſtphaliæ Monaſterienſem.

Urbs FRIESOLTE. 2. mill. ad eundem Epiſcopatum ſpectans. Numerat quidam à Quakenbruck huc uſque tantùm 4. milliar.

P. Baſsel. ad fluvium Soſte. 2. mill.

P. Stickhuſen. 1½. mill. in Comitatu

tatu Embdano, vel Frisia Orientali ad flumen Leda: ubi arx quędam est benè munita.

Vic. Leer, Lera vel Lier 2. mill. etiam in Frisia Orientali & ad prædictum fluvium Leda, qui sese hoc loco in Emsum exonerat.

Urbs EMDEN. 2. mill. Caput Frisiæ Orientalis, condita in ripa Emsi fluminis. Hic templum primarium: Comitis quoque Frisiæ Orientalis arx: Curia, Armamentarium & Mercatorum domus spectatu digna.

ITER XXXII.

Augustâ, Monasterium & Sæstum VVestphaliæ, item Groningam Frislandiæ.

Quì viâ supra notatâ OSSNABRVCKVM pervenit: 5. milliaria magna Monasterium habet, nimirū duo in pagum Lengerick, atque in-

de 3. vel 4. mill. parva Monaſte-
rium.

Verùm aliâ etiam via illuc pervenire poterit, nempe è Frankenbergâ urbe Haſſiaca ſuprà oſtenſa, quam itinere præcedenti Auguſtâ contigit, ad

Vic. Sachſenberg. dimid. mill. Eſt verò Sachſenberg vel Sachſenburg, Ducatus Weſtphalici Electoralis Colonienſis, licet proximè abſit à Franckenbergâ.

Urbs HALLENBERG. 2. mill. in dicto Ducatu Weſtphaliæ.

Urbs WINTERBERG. 2. mill.

Pag. Niderfeld. 1. mill.

P. Aſtinchuſen. 1. mill.

P. Heringhuſen. 1 mill. magn.

Ur. MESCHEDE. 1. mill. condita ad Ruhram, in nominato Ducatu Weſtphaliæ.

Vic. Freienol vel Frienol. 2. mill.

Ur. ARNSPERG. 1. & dimid. mill. Arcem habet in monte ſitam admodum pulchram in ripa Ruhræ, in Co-

mitatu

mitatu Electorali Coloniensi: ubi Electores & Archiepiscopi Colonienses interdum animi recreationis causa versari fuerunt soliti.

Urbs NEIM vel NEHEM. Ad Mœn fluvium, in modo dicto Comitatu 1½. mill.

Urb. WERLE. 1½. Sita quoque in Comitatu Westphalico Arnsberg, arcem habens benè munitam.

Urb. HAMM. 2½. mill. Hanseatica est, regionis Westphalicæ, ad Iuliacensem pertinentis, hodieque, Electori Brandeburgico subiecti Comitatus Marchani; probè munita.

Hinc SOESTVM usq; tria numerantur mill. Alij à suprà dicto pago, Astinchusen conferunt sese Kaldchart. 2. mill. Belick. 1. Molheim ad Mœn 1. mill. quæ tria oppidula parent Electoratui Coloniensi & referuntur ad Ducatum Westphalicum. Hinc

SOESTVM vel SVSATVM. 3. mill. magna. Est Susatum Urbs

dochia quædam & Scholæ inter quas præcipua est Iesuitarum; Curia item & alia.

P. Oldenborch. 2. & dimid. mill.

Urbs BVRGSTENVORDE, Borchstenuorde, Borchenfort vel Burcksteinfurt. 4. mill. ad Aam fluvium: Caput Comitatus Steinfurtensis, Comitum Bentheimensium, qui celebrem hic ludum literarium aperuerunt.

P. Oem vel Om. 1½. mill.

Ur. SCHVTORF. vel Scutorp. 1. mill. sita est ad Aam fluvium, in Comitatu Bentheimensi.

Urbs NYENHVSEN vel Neuhausen 3. & dimid. ad Vechtam fluvium in Comitatu modò dicto.

Vic. & Arx Cœuerden vel Coverden. Covordia. 4. & dimid. mill. in Over Issalana: estq; caput regiunculæ Drent, subiectæ unitis Belgicis provincijs, egregiè munitus locus.

P. Schwel. 2. mill.

P. Rolde. 3. mill.

P. vel Vic. Fries vel Vries. 1. & dimid. mill.

P. Hooren vel Horn. 2. mill.

Urbs GRONINGEN: dimid. vel ¾. mill. Caput Regionis, quæ ab ea nomen accepit, & maxima omnium Frisicarum civitatum amœnissima, potentissima munitissimaque, iuxta Aam & Hunesum flumina sita, in qua spectatu digna sunt templa duodecim, interque illa, templum Sanctę Waldburgæ & Sancti Martini & ex Cœnobijs, Franciscanorum & Dominicanorum: in quibus tamen nulli sunt monachi, quoniam urbs amplexa est Religionem, ut vocant, reformatam. Est hic quoque Academia, & spectatu digna est maximè Curia magnificentissima.

* *
*

ITER

ITER XXXIII.

Auguſtâ Francofurtum ad Mænum, Dortmundam VVeſtphaliæ, Zutphaniam, Daventriam, Franeckeram & alia Frieslandiæ loca.

Urb. DVNCKELSPVHEL, de qua, & itinere huc perducente vide ſuprà Itin. XI.

Urbs CRAILSHEIM vel Kreylsheim. 2. mill. ad Iaxtum flumen, arcem habet & ſubiecta eſt Principi Brandeburgico Onoldino.

P. Roth. 1½. vel 2. mill. ſitus iuxta Tubarim.

P. Halmerſtetten. 2. mill.

Urb. MERGETHEIM. 2½. mill. de qua ſuprà Itin. XXIV.

Urb. KONIGSHOFEN. 1½. mill. itidem ad Tubarim, Archiepiſcopi Moguntiacenſis.

Urbs BISCHOFSHEIM. 1. & dimid. vel 2. mill. itidem Elector. Moguntinensis, alia ab illa Wurtzbürgensi Bischofsheim, quæ sita est iuxta Stray flumen.

Urbs MILTEBERG vel Miltenburg. 2. & dimid. mill. vel 3. mill. Hulsius 4. ponit, alio quodam suo calculo probante. Quidam à Konigshofen huc usque ponit 5. mill. Condita est Electoralis Moguntiacensis civitas iuxta Mœnum & arcem habet.

Urbs KLINGENBERG: vini generosissimi ferax, etiam Archiepiscopi Moguntiacensis, 1. mill.

Urbs ASCHAFENBURG. 2. & dimid. mill. Quidam 2. tantùm, alij verò à Miltenberg huc usque 4. mill. Ut verbo dicatur, sicuti viator vel celeri vel tardo gressu ambulat & vel alacris vel lentus est, ita quoque milliaria numerare solet. Condita est illa iuxta Mœnum, in qua visu digna sunt Templum Collegiale & imprimis

primis Arx magnificentissima, pluri-mis elegantissimis structuris exornata, ampla & probè munita, in qua DD. Electores Moguntiacenses hybernare solent, passa quidem bello superiore Germanico damna, sed deinceps instauranda iterum.

Urb. SELGENSTATT. 2.m. etiam Archiepiscopi, in ripa Mœni structa, ubi Cœnobium est Monachorum Ordinis S. Benedicti.

Urb. STEINHEIM. 1. mill. Arcem habet & subiecta est Archiep. Mogunt.

Arx & P. Offenbach. 1. mill. Comitatus Isenburgici.

Urbs FRANCOFVRTVM, ad Mœnum. 1. mill. de quâ suprà It. IV. In quodam Hodœporico sive Itinerario, sequens via, retròducens Frãcofurto, notata est. Urb. Aschafenbur. 5. mill. Urb. Miltenburg. 6. Urb. Bischofsheim. 4. Pag. Distelhausen. ½. Urb. Konigshofen. ½. Urb. Mergetheim. 1. Pag. Wachbach. 1. P.

Herblthausen. 1. P. Riepbach. 1. P. Keberbach. ½. Pag. Plaufelden. ½. P. Roth. ½. p. Walhausẽ. ½. Pag. Satteldorf. ½. Urb. Kreilsheim. dimid. p. Dorffbrunnẽ. 1. Ur. Dunckelspuhel. 1. Ur. Norlingen. 3. Arx Harburg. 2. V. Thonauwerd. 1. V. Augsburg. 6. Et hac via, ut ibidem notatum est, quidam ipse profectus fuit. Levinus Hulsius autem (ex aliorum forsitan relatione) sic metitur Itineris spacia: Francofurto Bischofsheim. 10½. mill. alio loco 11. & dimid. Hinc per Distelheim ad Konigshofen 1. & dimid. Mergetheim. 1. & dimid. Vic. Wachẽbach 1. P. Herbsthausẽ. 1. P. Riepach. 1. P. Keberbach. ½. Vic. Plaufelden. 2. P. Rott. 2. P. Walhausen. dimid. P. Satteldorf. dimid. Urb. Kreilsheim. dimid. P. Bergbrunnen. dimid. Urb. Dunckelspuel. 1.

Sed ut in nostro suscepto itinere pergamus, relicto Francofurto pervenitur

Urb. FRIDBERGAM. Est hæc

Imperij

Imperij Romani civitas, in Wetteravia: in qua libera est Imperij seu Imperialis Arx, & domus Ganerbica nobilium.

Urbs & Arx Butzbach. 1. sita & hæc est in Wetteravia, in qua non ita pridem Dn. Philippus Hassiæ Landgravius sedem suam habuit, mortuus an. 1643. nullis post sese relictis hæredibus; cuius obitu illa iam ad Illustr. Principem Georgium Hassiæ Landgravium Darmstattinum devoluta est, excepta quarta eius parte, quæ Solmica Braunfelsia est.

Urbs WETZLAR. 3. mill. Urbs Imperialis Wetteraviæ, sita eo loco, quo Dillę fluvius in Lohnam sese exonerat.

Urbs HERBORN. 2. vel 3. mill. A dextris Dillæ fluminis sita, in regione Dillenburgensi Nassovia. Arcem habet, fuitque in ea ante bellum German. proximum insigne Gymnasium.

Ur. DILLENBERG. $\frac{1}{2}$. m. magn. Fuit olim in illustri & munitissi-

ma eius arce, Comitum Nassoviorum sedes aulica. In urbe verò ipsa magnificum est templum, in quo conditoria sunt gentilitia Comitum Nassovicorum.

Urb. HAGER. etiam dimid. mill. magn. in dicto Comitatu Nassovico Dillenbergensi aut Dillenburgensi: in qua spectatu dignum est templum, vario miroque artificio suspenso fornice unà cum turri admirandi operis.

Urbs ATTENDORN. 3. vel 4. mill. Oppidulum est in Ducatu Westphalico Elector. Coloniensis, sita iuxta flumen Biech vel BICH.

PLETTenberg. 1. & dimid. vel 2. mill. In Tabulis signo Vici vel oppidi notatur: sed cui subiectus sit locus ipse, non exprimitur.

Urbs RADE. 2. mill. Oppidulum Comitatus Marcani, ad Iuliacensem regionem pertinens.

Urbs ISERLON. 2. mill. Appellatur

latur aliàs in Autorum ſcriptis Iſernlohe, ſpectatque ad prædictum Comitatum.

Urbs SCHWERTE vel Schwerten, iuxta Ruhram. Itid. Marchani Comitatus.

Urbs DORTMVND. vel Tremonia. 1. & dimid. In hac Imperij Romani & Circuli Weſtphalici urbe, quæ & ipſa fœderis eſt Hanſeatici, templa quædam ſunt perpulchra, inprimis S. Martini & Gymnaſium, viſu dignum.

Urbs vel Vic. HORNBORG vel Hornenborgk 2. in Dynaſtia Electorali Colonienſi Recklinghauſen.

Urbs HALTEREN 3. mill. ad Lippā condita, in Dynaſtia Dulman quæ Epiſcopum Monaſterienſem ſuperiorem agnoſcit.

Arx Gemen 3. vel 3. & dimid. mill. in Epiſcopatu Monaſterienſi, propè Borken oppidum; à quo, Comites à Schawenburg olim, dum adhuc viverent, appellationem acceperunt.

Pag. Vorden. 3. vel 4. mill.

Urb. ZVTPHANIA. 2. mill. Caput est Comitatus huius nominis ad Berkelam sive Issalam flumen sita & Unitis provincijs subiecta. Annumeratur alias Geldriæ: ubi inprimis videndum S. Waldburgæ Templum.

Possunt, etiam qui volunt ex Vesalia inferiore (de qua in seqq. XXXV. Itinere) Iselburgum. 4½. mill. & Dotecum etiam. 4½. mill. atque inde Zutphaniam 4. milliar. pervenire: Pertinentque ambo oppidula Iselburgum & Dotecum, ad prædictum Comitatum Zutphaniensem.

Ex dicta urbe Zutphania porro venitur

Urb. Daventriam. 2. mill. Urbs præcipua & Caput Issalæ superioris, subiecta Statibus Hollandicis. Sita est dextro latere Isalæ & cæteris urbibus Hanseaticis fœdere est coniuncta. Templum primarium est S. Lebuini, habuitque olim peculairem Episcopum.

Ur.

Ur. HATTEM. 3. 3. & dimid. vel 4. mill. pro mensuræ eorundem diversitate. Geldrici est imperij, in sinistra Isalæ ripa sita & Hanseatica.

Urbs CAMPEN, Kampen. 2. mill. In ripa Isalæ & regione Halana superiore, Statuum Hollandicorum, præter eos verò etiam fœderis Hanseatici: in qua visu digna sunt templa S. Nicolai & D. Virginis: itemq; Curia & Telonium.

Hinc flumine navigatur ad

Urb. STAVEREN. 8. mill. in Frisia Occidentali: celebre quondam emporium & hodieq; fœderis Hanseatici.

Urb. HINDENLOPEN. 1. mill. parvo, sita quoque in Frisia occidentali.

Urb. BOLSWÆRT. 1. mill. in parte prædictæ & ad Status Hollandicos pertinentis Frisiæ occidentalis, Westergoia vocatæ.

Ur. FRANEKER. 2. Una omniũ Urbium Frislandiæ amœnissima elegantissi-

gantiſſimaque credita, ubi Academia eſt & Arx probè munita.

Hinc petitur

HARLINGA uno mill. quæ Friſiæ Occidentalis Civitas 2. mill. à ſuprà dicta civitate Bolswart, & 4. à Staveren remota eſt.

Quod ſi DOCKVM aliquis proficiſci voluerit, tùm per ſuprà dictam urbem Daventriam, per Boxbergen perveniet

Urb. SCHWOLL. 4. mill. Urbs eſt Iſalę ſuperióris, in qua duo ſunt templa, ſic ſatis pulchra.

Vic. GEELMVDEN 2. mill. parva, etiam Iſalæ ſuperioris vel Trans-Iſalaniæ, ad Oſtium fluminis Vechtæ in Oceanum meridionalem.

Urbs. VOLLENHOFEN. 1. mill. iuxta dictum Oceanum meridionalem atque hic Senatus Provinciæ Iſalæ ſuperioris magnus, ſedem ſuam habet fixam.

Urbs SLOTEN. 5. mill. Oppidulum Frisiæ Occidentalis probè munitum.

Urb. ILST. 1. & dimid. mill. in supradicta WESTERGOIA.

Ur. SNEECK. dimid. m. pulchra, ampla & populosa, & ad normam & modum hodiernum egregiè munita civitas Frislandiæ Occidentalis.

V. LEEWARDEN, Leuuarden, Leouardia. Caput in dicta Frislandia occidentali, in qua Gubernator totius Frisiæ versari solet. Visu digna in hac sunt, templa S. Iacobi: Templum Galeistrium: templum Oldenhove sive veteris Aulæ: templ. S. Viti, Curia, Armamentarium & palatia nonnulla.

Urb. DOCKVM. 3. mill. in Frisia Occidentali, iuxta flumen Eam, ubi magnificum & pulchrum est Buleuterium.

ITER

ITER XXXIV.

Augustâ COLONIAM Rheni, Ducis S lvam, Dordrechtũ, Roterodamum & loca alia Hollandica.

Ur. FRANCOFVRTVM, de quo itinere huc usque, præcedens XXXIII. inspiciendum.

Vic. Konigstein. 2. mill. Caput illе est Comitatus huius nominis, in quo Arx est mediocriter munita Dn. Electoris Moguntinensis.

Pag. Esch. 3. mill. Hulsius unum, alius duo mill. ponit.

Cœnob. Gnadenthal. 1½. mill. Ait dictus Hulsius, iuxta Walsstorf. & Camburg huc veniri. 2. mill. Est Parthenium in Comitatu Diezensi, Nassovio-Dillenbergensium

Urbs LIMBVRG ad Lohnã. 2½. mill. Quidam ex dicto pago Esch ad

pag.

pag. Kirberg 2. & dimid. atque illinc hucusque. 1. & dimid. ponit. Alius ab Esch Limpurgum. 3. tantum, Hulsius a. 4. mill. notat. Imperium agnoscit Archiepiscopi Trevirensis, quãquam de ea quoque Landgravius Hassiæ participat. Visu dignum est in ea templum Collegiale.

Vic. Walmeróde vel Wilmerode. 3. mill.

Hosterbach vel Hestenbach. Quidam Limpurgo huc. 4. & dimid. mill. numerat.

Altenkurch. vel Aldenkurch, iuxta fluvium Siegam. 1. & dimid. vel. 2. mill. Dicitur vel oppidulum esse vel pagus.

Quidam ex dicto Limpurgo notat

Pag. Strinz. $2\frac{1}{4}$. mill. Pag. Vreilingen. $2\frac{1}{4}$. & Aldenkurchẽ. 1. & dimid. mill. Hulsius sæpè nominatus à Walmerode, Vrilingen. 1. Hestenbach, quem locum ille Haustẽbach vocat, $1\frac{1}{2}$. & Urb. Aldenkurch. 1. mill. numerat.

Urbs

Urbs & Cœnob. SIBVRG. 5. vel 6. mill.

Quidam in pag. Burchlar. 1¼. pag. Eitorp. 2. Urb. vel Ar. Blankenberg in Montensi Comit. 1. & Siburg. 1¼, Alius ab Altenkurch in oppidulum Olkerot, 3. & dimid. atque inde Siburgum. 2. mill. notat. Hulsius a. ab Aldenkurch Siburgum, per loca nonnulla 5. mill. Ex quo cognoscere licet, diversis itineribus terrestribus per sylvam illam Occiduam (Westerwald) Francofurto Coloniam perveniri. Sita verò est urbs illa iuxta Siegam fluvium, ex opposito Bonnæ, Electoralis Coloniensis sedis, in Comitatu Montensi: Est vero Abbatis huius loci.

Urbs COLONIA, iuxta Rhenū. 3. mill. Huls. habet. 3. & dimid. & Frācofurto huc usque 22. mill. Et hoc est iter terrâ huc perducens. Flumine verò venitur Andernacum, ad ea loca, quæ suprà notata sunt Itin. IV. Hinc ad Ludelsdorf. dimid. mill. Rhinbro-

elvek

el vel Rheinbroil 1. mill. Linz, oppidulum Coloniense. 1. & dimid. Unkel, etiam oppidulũ Coloniense m. dimid. Urbs Winter iuxta Rhenum vel Konig, Koningswinter, itid. Coloniensis. 1. mill. Arx Godesberg. 1. mill. Urbs Bonn. 1. Pag. Hersel. 1. P. Westling. 1. P. Godorp. 1. & Colonia. 1. mill.

In hac sacri Romani Imperij & Archiepiscopali Urbe, quæ amplissima esse putatur omniũ urbiũ totius Germaniæ, inter plurima templa, collegia Cœnobia & alias Ædes DEO sacratas, spectatu digna sunt inprimis, Templum Archiepiscopale ad S. Petrum: undecim mill. Virginum templum: Cœnobium Carthusianorum: templum Iesuitarum: Cœnobium S. Pantaleonis: Carmelitarum: Dominicanorum & Augustinianorum: templum omnium Apostolorum. It. Collegia Academiæ: domus senatoria magnificentissima, & è regio-

ne eius

ne eius, Sacellum Hierusalem ; Armamentarium atque id genus ædificia alia.

Hinc porrò Pag. Wohringen iuxta Rhenum. 2.mill. vel 3. hor. qui anno 1646. munitus est.

Urbs NOVESIUM, vel Neus, Niuesium vel Nussia. 5.vel 4. mill. Nam P.Bertius 6. Georg.Braun verò, tantùm 4. Miræus verò 5. mill. Coloniâ hucusque numerant. Est urbs Archiepiscopalis Coloniensis, ad flumen Erp. vel Erft sita, & semihorulæ spacio à Rheno remota, (qui tamen ex una parte eam alluit) in qua visu digna sunt, templum Episcopale S. Quirini: Collegium Jesuitarum, Curia: Molendinum sub porta, quâ Coloniam itur: domus mercatoria & vectigalis.

Vic. Wilich. 2½.vel 3. mill. in inferior. Episcop. Colon.

P. S. Tonis. 1. mill. magn. nonnullis vicus, aliis oppidum vocatum, etiam in Episcopatu illo.

Urbs.

Urbs & Arx KEMPEN, in Geldricis & Iuliacensibus finibus. 1. mill. magno.

Urbs WACHTENDONK. 2. mill. parvis, sita ad fluvium Neersiũ, in Ducatu Geldrico; & eiusdem districtu Ruremundano, subiecta Imperio Regis Hispaniarum.

Urbs VENLO. 2. mill. Flandrico-Hispanica, condita in ripa Maasae.

Urbs HELMONT. 5. vel 6. mill. sita est in Brabantia & parte eiusdem Kempensi, arcem habens elegantissimam.

BOXTEL. 4. & dimid. m. A quibusdã pagus præcipuus, ab alijs Arx, à nonnullis vicus frequens & populosus vocatur iuxta flumen Dommelam subiecta anno 1622. Comiti de Bausigniak.

Urbs Ducisfilva, Hertzogenbusch. 2. mill. In hac Brabantica, sed hodiè Unitis Provinciis Belgicis subiecta civitate, tẽpla duo, unũ D. Virginis,

ginis, alterum S. Ioannis digna sunt, quæ inspiciantur.

Urb. HEVSDEN. vel Hœsden, in Comitatu Teysterland & annumerata Hollandiæ.

Ur. DORT, vel Dordrechtum 3. vel 4. mill. In hac celeberrima Hollandiæ civitate inprimis spectatu dignũ est Templum primarium, Gymnasium, Curia & Monetaria.

Urb. ROTERDAM. 3. mill. Insignis Hollandiæ civitas, in qua Templum primarium S. Laurentij, templum itidem Gallicanum: Erasmi Roterodami statua ex ære fusa, medioque in foro collocata: parvà item domus illa, in qua lucem primò Erasmus adspexit.

Hinc milliari uno venitur Schiedam. 3. Goudam. 2. Delftum. 3. Hagam Comitis. 3. Lugdunum (quod 2. milliar. à modò dicta Haga & 3. à Delfto remotum est, celeberrimam complectens Academiã.) Poteſtque

exhoc

ex hoc loco in alias urbes Hollandicas commoda admodum suscipi profectio.

ITER XXXV.

Augustâ AMSTERDAMUM & loca alia.

Urbs COLONIA Agrippæ, ad quam itinere superiore, quæ via ducat, ostensum est. Hinc

Urb. DUSSELDORF. 5. mill. Caput est Ducatus Montensis & Domino Wolfg. Wilhelmo Neuburgensi Principi subiecta, eiusque sedes, cõdita iuxta Rhenum: in qua spectatu digna sunt Templum Collegiatum & Arx Principalis: Collegium Iesuitarum & Cœnobia quædam.

Urbs DUYSBURG. 3. mill. magna Refertur hodie ad Ducatum Clivensem, olim Imperialis civitas: in qua spectare licet templum primarium Salvatoris, & Cœnobia quædam.

Urbs VESALIA. (Wesel) 4. mill. parva, vocatur Vesalia inferior, ad differentiam Vesaliæ superioris, quæ ad Archiepiscopatum Trevirensem pertinet: sita est in Ducatu Clivensi iuxta Lippiam flumen, quæ in Rhenum hic influit; sed hoc tempore subiecta est Statibus Hollandicis: quanquam olim civitas fuit Sacri Rom. Imp. & fœderi Hanseatico adhuc dum adnumeratur: in qua spectatu digna sunt, templum S. Willibrodi, & S. Antonij, cum Curia.

Urb. REES. 2. mill. magn. etiam in Ducatu Clivensi iuxta Rhenum; Provinciarum Belgicarum unitarum.

Ur. EMBRICH, vel Emmerich. 2. mill. parvis, eodem in Ducatu eademque conditione cum priore, in qua elegans admodum est templum collegiale.

Urbs ARNHEIM. 3. magn. vel 4. mediocria milliaria. Caput est partis quartæ Geldriæ Statibus unitis Hollandi-

landicis subiecta: in qua spectatu inprimis dignum est templum S. Eusebij Martyris.

Ur. AMERSFORT. in Episcopatu Vltraiectino, dictorũ Ordinum Belgicorum, in qua videre iuvat templum S. Georgij.

Ur. NAERDEN. 3. vel 4. mill. Caput Goylandiæ, quæ pars Hollandiæ est.

Ur. MVYDEN. 1. mill. magn. pro quo alius ponit. 1. & dimid: sita est ad flumen Vechtam, habetque arcem admodum vetustam.

Ur. AMSTERDAM, 2. & dimid. mill.

Possunt, qui volunt, alia quoque viâ iter facere, nempe ex Novesio (Nuyss) de quo in proximè priori dictum est, ad

CRevelt. 3. mill. qui vel pagus vel vicus, vel iuxta nonnullos etiam oppidulum esse putatur.

Pag. Altkurch. $2\frac{1}{2}$. mill.

Ur. GELDREN. 2. Ab hac egregiè munita & Hiſpaniarum Regi ſubiecta civitate, univerſa regio Geldrica denominationem ſuam habet.

V. GOCH. 4. mill. ſita ad flumen Neers in Ducatu Clivenſi.

Pag. Groesbeke vel Groysbeck, 3. & dimid. mill. à quo loco, familia quædam nobilis percelebris nomen accepit.

Urbs NEWMEGEN vel NIEVMEGEN. 1. mill. magn. Urbs Geldriæ præcipua & caput cæterarum ibidem ſitarum urbium Hanſeaticarũ. Templum habet Collegiale ad S. Stephanum, Ordinibus Hollandicis ſubiecta.

Urbs WAGENINGEN, 2. & dimid. mill. in Velavia, quæ pars Geldriæ eſt & Statuum Belgicorum imperium agnoſcit.

Urbs RHENEN. 1. mill. in Epiſcopatu Traiectenſi, Hodie paret Ordinibus Hollandicis confœderatis: turrim habet templi pulcherrimam,

mam, Horologio artificiosissimo & campanis egregijs exornatam.

Urb. TRAIECTVM, (Utrecht) 4.mill. Habet nomen ab Episcopatu, hodie, ut prius dictum Statibus Generalibus Hollandicis, subdita & caput eiusdem: in qua templum summum Episcopale S.Martini. Itemque templum S. Salvatoris vel Oudemunster: S.Petri; S.Ioannis: S. Pauli & S. Mariæ, spectatu digna sunt.

Urbs AMSTERDAM. 5.mill. In hoc ordinum Hollandicorum hodierno tempore celeberrimo totius Europæ Emporio, visu digna sunt, vetus & novum templum parochiale, cum aliis templis. Item, Orphanotrophium, Ergastulum utriusque sexus, sive domus rigidioris disciplinæ: Sintlorishofa, Aula D.Georgij, seu Gerontotropheum. Curia: Telonium: Armamentarium: toxocepo-rum: domus Indiarum Orientalium & occidentalium; domus mercatoria vulgo Bursa: taberna, in qua vi-

tra conflantur: aula Principis : domus Admiralitàtis: Camera Rhetorum: Chirurgorum Camera: Domus Organorum seu instrumentorum Musicorum, rariorum, & in vulgus non adeò notorum, in qua quotidie Musica exercetur.

Hinc Harlemum. 2. magna; Alcmariam 2. & dimid. milliaria numerantur.

Qui Harderwicum iter instituit, ille ex supra dicto Arnhemio Coetwik. 3. & dimid. atque hinc Harderwicum 2. & dimid. milliar. proficiscetur. Hinc Monikendam 6. vel 7. Purmerendam 7. Edam 6. vel 7. Hornam. 7. Enckhusam. 8. parva, & Medenblickum, trans Sinum seu lacum Flevi (vulgò Zuiderzee) 2. milliaria numerantur.

* *
*

ITER XXXVI.

Augustâ, MOGVNTIACVM, Cōfluentiam, Aquisgranum, Mosæ Traiectum, Antuerpiam & Mittelburgum.

Quanquam supra num. V. vel Itinere quinto, via ex Brabantia Augustam notata est: quia tamen hoc sequens iter quædam loca habet, quæ in illo non occurrerunt, idcirco hic inserenda esse putavimus, & quidem Augustâ.

Ur. HEILBRONNA. de qua suprà. N.24. Hinc

Ur. WIMPFEN. 2. vel 3. hor. lento gressu. Est hæc Imperij Romani civitas, iuxta quam Iaxtus fluvius in Necrum fl. se exonerat.

Arx & Pag. Helmstett. 2. horis magnis.

Vic. Æpfelbach. 3. hor.

Ur. NECKERSGMVND. 2. & dimid. hor. iuxta Nicrum, ſubiecta imperio Electoris Heidelbergenſis.

V. HEIDELBERG. 2. hor. Vulgo Heilbrunna huc uſque terreſtri itinere numerantur. 6. milliar. magna. Eſt verò Heidelberga Caput Palatinatus inferioris, in qua ſpectatu digna ſunt, templum Collegiale ad Sp. Sanctum in foro, cum templis & Cœnobiis aliis. Collegia item Academiæ, præcipuè verò Arx Electoralis, cum aliis connexis & adiunctis. Hic aulam habet Princeps ac Dominus Carolus Ludovicus, Palatinus & Elector.

Urb. LADENBVRG. 1. mill. magn. Sita ad Nicrum, & eſt Epiſcopi Wormatienſis (cuius ordinaria ſedes eſt) atque Electoris Palatini ex æquo: quandoquidem mediocris eius nunc eſt fortuna atque conditio, arce, bello ſuperiore vaſtata atque diruta.

MAN-

MANHEIMUM. 1. mill. Situm eo loco, ubi Nicrus sese in Rhenum exonerat. Arx, quæ probè munita, adhuc hodieque immota consistit: civitas a. incendiis & ruinis propugnaculorum miserè convulsa atque diruta est.

Urbs WORMATIA. 3. mill. flumine, terrâ a. 4. tantùm sunt Heidelbergâ huc usque. Est urbs Imperialis Rhenana, in qua operæ precium fecerit, qui lustraturus est, Templum primarium sive Episcopale: Item parochiale S. Amandi; Cœnobium monachorum Cistertiensium; S. Pauli: Andreæ, Mariæ templa Collegiata atque adeò loca sacra alia, unà cum Curia.

Arx Stein. 1. mill. Locus probè munitus iuxta Rhenum.

Ur. GERETZHEIM. vel Gernsheim. 1. mill. Elector. Moguntiacensis, iuxta Rhenum.

P. Stockstatt. Hassiacus Darmstattinus. 1. mill.

Urbs OPPENHEIMVM. 1. mill. adnumerata Palatinatui inferiori Heidelbergensi; in qua præcipuè videre iuvat, templum Parochiale S. Catharinæ: Conventus Virginum sacratarum (vulgò Corona Mariæ. Marien-Cron) dictus: Ordinis Equestris Teuton. domus & Arx quam coronam regionis (vulgò Landskron) vocant.

Vic. Nerrestein, Nersten vel Nurstein. ½. mill. Est Ganerbiatus Equestris Ordinis, sed sub potestate & Iurisdictione Electoratus Palatini.

Ur. MOGVNTIACVM. Mentz. De hac urbe vid. suprà, N. 4. Hinc Ingelheim, Bingen, Bacharach, Oberwesel, S. Goar, Poppart, Rons, &

Urb. CONFLVENTIA, sicut via hęc & loca, per quæ transeundum, in suprà dicto itinere 4. describuntur. Matthias Quade inquit, Confluentiã 13. mill. infra Trevirim & ipso medio iter Moguntiacum & Coloniam loco, situm esse.

Urbs

Urbs MEYEN. $3\frac{1}{4}$. in Eyflia iuxta flumen Nette, Archiepiscopi Trevirensis.

ARENBERG. 4. mill. propè Aeram vel Aaram in excelso sita, & forsitan Arx illa, à qua Comites Imperij ab Arnberg denominantur, iuxta quam etiam pagus est vel oppidum.

Urbs SCHLEIDA. vel Schleiden. 2. & dimid. vel 3. milliar. ad flumen Orfft vel Orffe, in Eyflia: à qua Linea Comitum à Manderschaid denominatur.

Pag. Lambertsdorf. 3. mill.

Cœnob. S. Cornelij Monasterium vel S. Cornelij Monasterium ad Inden. 1. mill. Est Collegium Imperatorium, cum oppidulo sive vico, ad Dentem fluvium: cuius Cœnobij Abbas Status est Imperij Romani, pertinens ad Circulum Westphalicum.

Urbs AQVISGRANVM. mill. 1. magno aut 1. & dimid. mill. de qua suprà N. IV.

P.Partey.1.& dimid.mill.

P.Ysern.1.mill.magn.

Urbs TRAIECTVM MOSÆ. Mastricht. 1. & dimid. mill. De qua suprà Itinere III. videre licet.

Hinc per Bilsem, Hasselt, Diest & alia loca, ad

Urb. ANTVERPIAM. Antorf. ad 14. fermè milliaria, quemadmodum via in itinere supra dicto tertio notata fuit.

Ex hac FLISSINGAM usque milliaria sunt Belgica. 12. vel Germanica mediocria 9. flumine. Urbs illa est munitissima celeberrimaque Seelandiæ, negotiationibus & mercaturis frequentata, Principis Wilhelmi Auraniensis: in qua præcipuè spectatu digna est Curia, tota ex lapidibus sectis ingeniosè structa: Diæta item sive Aula & Palatium dicti Principis.

V. MIDDELBVRGVM. 1. mill. Caput Seelandiæ, in qua visu digna sunt, ædificium, in quo comitia seu con-

conventum agere consueverunt Ordines; Curia seu domus senatoria civitatis: turris celsissima horologio sumptuosissimo exornata.

ITER XXXVII.

Augustâ BONNAM, IVLIACVM, RVREMVNDAM & MONTES ad Soomam.

Urbs BONNA, ad quam quâ via perveniatur, suprà ostensum est Itinere 34. Sita verò est Bonna, in qua Dn. Elector. Coloniensis sedem suã habet ordinariam, 4. milliar. suprà Coloniam Rheni, estque probè munita. In qua spectatu digna sunt Arx illa elegantissimè structa, ut & templum primarium sive Episcopale.

Hinc sese offerunt

LVMERSVM. 2. mill. magnis, ad fluvium Erpe, notaturque nomine oppidi, (vel fuerit vicus) extra Epi-

ſcopatum Colonienſem, quantumvis propinquum Cochenheim & Lechenich.

Urbs LECHENICH. 1. mill. in ſuper. Epiſcopatu Colonienſi, Arcem habens Electoralem probè munitam.

Arx KERPE. 1½. parv. mill. ſita eſt ad flumen Erpe, intra Berchem & Lechenich, vel Iuliacenſe & Colonienſe territorium: eſtque Caſtellum Regis Hiſpaniarum munitiſſimum: iuxta quod vicus eſt, oppidi inſtar, ſubiectus imperio Ducatus Limpurgenſis. Eſt & Kerpe locus alius propè Aaram in Trevirenſi, intra Blankenheim & Arenberg.

Urbs IULIACUM. 3. milliar. magn. de qua ſupra N. 3. vel in tertio Itin.

Urbs LINNICH. 1. mill. in Ducatu Iuliacenſi, in qua cernere licet Altare quoddam totum ex marmore nigro ſectum.

P. Rorich ad Roeram ſive Ruhram 1¼. mill.

WAS-

WASSENBURGUM vel Waſſenbergum. 2.mill. in Tabb. Chorographicis refertur adhuc ad region. Iuliacenſem, & ubique nomine & appellatione oppidi ſive urbis notatur.

Urbs RVERMVND. 2. vel 2½. milliar. Sita eſt in Ducatu Geldrico, eſtque caput partis illius, quam Rex Hiſpaniarum ex hoc Ducatu adhuc reliquam habet. Templum ſummum ſive Epiſcopale eſt S. Spiritus: itemque Cœnobia Carthuſianorum.

Ur. WEERT. 3.mill. ſita eſt in Comitatu Hornano: qui tamen Brabantiæ accenſetur, arcemque habet probè munitam.

P. Grevenbroek. 2½.mill.

P. Geſtel. 3½.mill.

Pag. Poſtel. 1½.mill.

Vic. Tournhout 3. vel 3. & dimid. milliar. Inter omnes totius Brabantiæ vicos, antiquitate, amplitudine, pulchritudine, immunitatibus, aliiſ-

alijſque ornamentis ſpectatiſſimus, arcem habens.

Urbs vel Vicus HOCHSTRATEN. 3. mill. Hic locus, ſitus quoque in Brabantia, Comitem habet peculiarem è familia Lalainica. Tēplum hic eſt Collegiale. Arx verò, ampla & munita, eodem nomine inſignis dimidio milliari ab eodem abeſt.

P.Nispen.4.mill.

Urbs BERGA OP SOOM, vel iuxta fluviolum Soma. 4. milliar. Caput eſt Marchionatus Bergenſis Brabantiæ: ipſa verò munitiſſima imperio ordinum Hollandicorum ſubiecta eſt.

* *
*

ITER

ITER XXXVIII.

Augustâ SPIRAM, Treviros, Dinant, Tornik, Ryssel & Cales.

Pag. Rheinhausen: ad quem iter suprà N.V.notatum est.

Urbs SPIRA. dimid. mill. In hac Imperiali civitate iuxta Rhenum sita, in qua Iudicium S. Roman. Imperij Camerale constitutum est, spectatu digna sunt. Monasterium sive templum summum Episcopale & Mons oliveti: itemque ante eum amplus, celsus, rotundus & profundus Catinus lapideus: Aula Episcopi. Porrò mons Saliceti (Weidenberg) vel S. Guidonis templum Colleg. Cœnobium S. Sepulchri & Cœnobia templaque alia plura: ut & Iesuitarum Collegium: Palatium Cameralis Iudicii & Curia.

Urb.

Urb. NEVSTAT. 3. mill. magn. in faucibus Westrasiæ ad radices collium, quos Hart vocant: Urbs v. paret Electori Heidelbergensi, commendata quondam à Gymnasio optimè instituto, Templum habens Collegiale S. Ægidij.

Ur. KEYSERSLAVTERN. 4. magn. aut 5. parv. milliar. Itidem Urbs inferioris Palatinatus, cum arce & præfectura, contermina Wasgoię.

Arx & Vic. LANDSTAL vel LANDSTVL. 2. mill. in montibus Wasgoicis nobilibus à Sickingen subiecta: quanquam arx munitissima hodieque præsidium habeat Lotharingicum.

Urbs ZWEYBRVGGEN. 2. vel $2\frac{1}{2}$. milliar. de qua suprà Itin. V.

Pag. Limpach, ad Bliessam amnem. 2. mill. Quidam à Landstal huc usque tantum tria ponit milliaria.

Arx vel vicus Ottweiler $2\frac{1}{2}$. mill. iuxta prædictum amnem, pertinens cum præfectura ad Comitatum Nassoicum Saræpontanum.

Urbs

Urbs S. WENDEL. 1. mill. de qua ſupr. Itin. V.

GRIMBORG. vel Grimburg. 3. & dimid. mill. Arx eſt Electoralis Trevirenſis, iuxta quam forſitan oppidulum eſt vel Vicus. In Hiſtoria Trevirenſi extat, quod Ioan. Archiepiſcopus Trevirenſis, qui anno C. 1212. vita perfunctus eſt, Arcem GRIMBORG ſuo in territorio ſitam, novam extruxerit.

Urbs TREVERIS. 3. & dimid. mill. Caput Electoratus & Archiepiſcopatus huius nominis: in qua ſpectatu digna ſunt, S. Petri ſive Archiepiſcopale Templum, in colle ſtructum, opus firmiſſimum: porrò, D. Virginis: S. Simeonis: S. Laurentij, Gangolfi, Pauli, Antonij, Gervaſij templa: Abbatia S. Martini: S. Maximini, Matthiæ & Mariæ ad Martyres: ampliſſimum Carthuſianorum Cœnobium: Dominicanorum, Minoritarũ, Auguſtinianorũ, Carmelitarũ, Jeſuitarũ, Jeſuatiũ Collegia: in Horreo, S. Agne-

S. Agnetis, Catharinæ & multa alia Cœnobia & Templa plura: ut & Teutonica & Ioannitarum domus: Monumenta item aliquot Antiquitatis; palatium Archiepiſcopi: pons item elegantiſſimus, quo Moſella iungitur, Curia & alia plura.

Et hoc iter eſt SPIRA hucuſque. Quod ſi v. Meintz Treveris petatur, tum venitur Bingen, Stromburg, Durrenbach, Argenthal, Ryswiler (ubi quondam via alta (die hohe Straſs) lapidibus inſtrata fuit, cuius veſtigia adhuc apparent.) Altweiler, Kirchberg, Dill, Hoheſchutt, Stumpeturn, Hohenſtein, Fels, Hoinſtein, Numagen & Trier: quemadmodum hæc via à quodam notata fuit.

TREVIRI porrò iter faciunt

Urb. & Cœnobium ECHTERNACH. 3. mill. parvis Germanicis, de quo loco ſuprà. Itin. V.

Ur. DIEKIRCH. 3. milliar. ad Saveram fluvium, in Ducatu Luxembur-

burgico, & 5. mill. ut putatur, à Luzenburgo urbe.

E ſch. 1. & dimid. mill. Vocatur Eſch ad Saveram, etiam in Ducatu Luzenburg.

Urb. BASTOIGNE. Baſtonac, Baſtenach. 2. & dimid. mill. etiam pertinens ad Lucẽburgenſem Ducatum, in qua mercaturę & negotiationes frequentiſſimæ exercentur: & proinde hic locus ab incolis, Lutetia Arduennæ ſilvæ appellatur. Templum habet parochiale elegantiſſimum.

Pag. Tille. 1½. mill.

Cœnob. & Vic. S. Hubert. 2. mill. Vulgò à Baſtoigne huc uſque numerantur 4. milliar. Hoc, media in ſilva Arduenna frigida ſitum monachorum Reg. S. Benedicti Cœnobium, ſpectatu admodùm dignum eſt, cuius etiam Iurisdictioni omnis illa regiuncula ſubiecta.

Arx Mirwart vel Miriwart. 1. mill. magn. Proprium agnoſcit Dominum

minum qui prædicti Cœnobij S. Huberti vel Andagij quasi Advocatus est.

Pag. Han sur Lesch. 1. mill. mag.

P. Ville. 1½. mill. Est hic pons structus trans amnem Lesch.

P. Hoiet. 1. mill. magn.

Urbs DINANT. 1½. milliar. Leod. sita ad Maasam, in Episcopatu Leodiensi, ubi Arx est celsissima.

Quidam perveniunt ROCHEFORT, (qui Comitatus est communis omnium Leonsteiniensium Comitum.) 2. mill. à dicto Mirwart dissitum: Hinc porrò in Pag. Custine. 2. mill. Vic. Selle. 1. & Dinant. 1. & dimid. milliar. Hinc

Urb. FOSSE. 3. mill. Episcopatus Leodiensis, ubi Templum est Collegiatum.

Urbs FONTAINE L' EVESQVE, Fontana 3½. mill. in finibus Hannoniæ & Leodiensis regionis, hodieque Hannoniæ accensetur.

Quan-

Quanquam de Iurisdictione territoriali non raro controversiæ inter utrasque motæ & excitatæ fuerunt.

P. Espinois. $1\frac{1}{2}$. mill. Hannoniæ: estque alius ab Espinois Flandriæ.

Urbs BINCHE, vel Bins. $\frac{1}{2}$. mill. Satis nota Hannoniæ; ad sinum fluminis Heine sita Civitas: in qua templum est, ad quod frequentes religionis ergò peregrinationes suscipiuntur.

Urbs MONTES, Mons en Hainault. Hannoniæ civitas 2. & dimid. vel 3. mill. Caput huius regionis, probè munita atque eleganter structa, in qua spectatu dignum est templum primarium Canonicorum, itemque Collegium virginum sacratarum, in quod recipiuntur magnatum filiæ, quæ solutæ voto matrimonij contrahendi ius habent: Cœnobia etiam aliquot: Jesuitarum Collegium: Aula Episcopi, Arx & Curia.

P. Ville:

P. Ville: à quodam Villcroy dictus. 2. mill.

Urb. vel Vic. Leuse vel Leuze, etiam Hannoniæ. 1½. vel 2. mill. Collegium habet Canonicorum.

P. Antoing. Antonia. 1. mill. ad Scaldim & est locus Hannoniȩ; habens Castellum, atque ut in scriptis reperitur, Domini de Barlemont.

Urbs DORNYCK, Tornick, Tornai, Tornacum. 1. mill. Vulgò 9. Belgica & 6. mediocria Germanicà à Monte huc usque numerantur. Hodie sita est in ipsa Flandria, quanquã olim eidem annumerata non fuerit, & adhucdum in Statuum conventibus celebribus, suum peculiarem locum habet. Scaldus flumen plurima ipsi commoda advehit. Septendecim Parochias habet, multa templa Collegialia, Cœnobia, Xenodochia & ædes sacras alias, inter quas est præcipua Episcopalis S. Mariæ, media fermè in civitate, quinque turribus excelsis structa; Bibliotheca itẽ

Ville-

Villerica & Technophylacium spectatu digna sunt.

P. Hertain. 1½.

P. Anapes. 2.

P. Halenes. ½.

Urbs RYSSEL, vel Lille, Insulæ, Ryssela, l'Isle de Flandres. ½. mill. Vulgò 5. milliar. Hollandica Tornaco huc numerantur. Urbs est præcipua Flandriæ, cuius mœnia & Arcem fluvius Deule alluit, atque ibidẽ videri potest templum Collegiale S. Petri, cum Cœnobijs nonnullis.

Vic. Armentiers. 2. & dimid. Belgica vel Gallica milliar. Amplissimus est, atque insignibus privilegiis, instar urbis alicuius, instructus vicus, in Flandria Gallica.

Pag. Nieukerke. 1. & dimid. vel. 1. mill.

Urbs vel Vicus (neque n. muris cinctus sed patens est locus.) Belle, Bellein, Balliolum. 1. vel 1. & dimid. in Flandria Germanica, estque Iacobi

Mayeri, celeberrimi rerum Flandricarum Historici, patria.

P.Ecke.2. mill. parv.

Urbs CASSELE. 1.& dimid. mill. Oppidulum mœnibus clausum, in FlandriaGermanica,situm in celsissimo monte, ubi Collegium est Canonicorum præcipuum ad S.Petr.

P. Volckerinckhove. 2. & dimid. mill.

P.Marickerke. 2. & dimid.mill.

P.Bolwerck.1.& dimid.milliar.

Urbs CALAIS. Cales, Caletum. 2.& dimid. mill. Maritima, in Comitatu Oyensi, & subiecta Regi Galliarum: è qua plerunque in Angliam, vel ex regno illo Caletum, transnavigatur: quoniam intra Caletum & Doveram Angliæ fretum est, sive maris angustia non amplius 4. milliar. magnis Germanicis lata, quæ spacio dimidiæ diei vel 12. horis ventis secundis transiri & superari potest. Appellatur hoc fretum ab Anglis The

Strait

Strait of Caleis, à Gallis autem Pas de Calais.

ITER XXXIX.

Augustâ, NAMVRVM, Cortricum, Iperiam & Dunkirchen.

Urbs NAMVR: vid. supr. 1. & 5. Iter, & viam huc perducentem.

Pag. Masij, ad flumen Orme. 2. & dimid. mill.

P. Sombref. 1. & dimid. mill. situs est in Brabantia, & forsitan illa Dynastia quę in Indicibus Imperialibus reperitur, sed hoc tempore à Burgundia exempta, Comitibus ab Hochstraten parere dicitur. Atlas hunc locum Sombref, Vicum celebrem, turri ornatam, appellat.

P. Houthain. 3. mill.

Urbs NIVELLE. 1. milliar. parvũ, Satis nota Brabantiæ civitas, in qua

templum primarium & Collegium Virginum illuſtrium, quibus matrimonium licet contrahere: ad quas etiam urbs cum territorio in ſacris & prophanis ſpectat.

Urbs BRAINE vel Breine le Cõte, oppidulum Hannoniæ vetuſtum. 2½.milliar.

Urbs ENGHEN, Enghiẽ. 2.mill. in Hannonia, 5.milliar.à Monte.

Ur. Leſſine 2.mill.ad Denram.

P. Ronſa, Renæſa vel Rotornacum. 3.& dimid. vel 4. milliar. Flandriæ habetque Collegium Canonicorum S. Hermetis. Media in via offert ſeſe Elleſclles vel Ellezelles.

P. Snevegem vel Zeveghem. 2.& dimid. vel 3.mill.

Urbs CORTRIIK. Cortracum vel Curtray.1.mill. Interluit hanc civitatem Flandricam fluvius Liſſa vel Leye: in qua Templum Collegiale, Cœnobium Virginum Sacr. Profeſſionis Bernhardinæ & Jeſuitarum Collegium viſu digna ſunt.

V.IPE-

V. IPEREN. 5. milliar. Una civitatum celebriorum Flandriæ, in qua distincta Cœnobia & templa, præsertim ad S. Martinum & domus senatoria magnificentissima videnda occurrunt.

P. Vlamertinge, 1. mill.

Vic. Poperingen. 1. mill. elegans & diversis templis ornatissimus in Flandria Germanica.

P. Provene. 1. mill.

P. Oost-Capell. 1. mill.

Urbs WINOXBERGEN, vel Bergen S. Wineck. 2. milliar. Vulgò numerantur 7. mill. ab Ipera huc usque, in Flandria Germanica vel Flaminia, locus satis notus.

Urbs DVNKERKE, Duynkirche. 1. & dimid. In hac, alias celeberrima civitate Flandrica, præter Cœnobium Franciscanorum, Curiam, pulcrarum, benè compositarum & ab omnibus sordibus liberarum viarum ordinem & portum, in quem

naves appellant, pauca occurrunt ſpectatu digna.

ITER XL.

Auguſtâ, NEVPORTVM.

Urbs NAMVR. de qua ſuprà.

Ur. GEMBLOVRS. Gemblacum. 3. milliar. Hic Cœnobium eſt celeberrimum S. Guiberti, Ordinis Benedictini & inſtructiſſima Bibliotheca. Abbas eius Cœnobij & Dominus oppidi titulo & appellatione Comitis gaudet, primaſque tenet in Nobilitate Brabandica in conventibus & Comitijs: ſed inter Abbates eſt poſtremus.

Ur. BREINE Alleud, vel Braine Alleu. 4. etiam in Brabantia.

Ur. HALL, Halle in Hannonia. 3. mill. in finibus Brabandicis & 3. milliar. Bruxellis diſſita, celeberrima nomine templi magnifici & peregrinationum, quæ religionis cauſa ad Divam

Divam Virginem suscipiuntur, & propter ingentes thesauros, qui in illa Æde visuntur.

P.Galmort.3.mill.

P.Neerbrakel.2½.mill.

Urbs OVDENARDE, Aldenarden.2.mill. Sita est ad Scaldim Flandiæ: Estque Emporium elegans, pulchrè structum, probè munitum & præcipui nominis.

Urbs HVLSTVM. 4. Flandricæ admodum munita, in regione de Waes vel Was, & in Comitatu Aelstensi sita.

Ur. vel Vicus (est n. locus patens) Rosselar vel Roulers, in Flandria Germanica.2½. milliar.

Urb. DIXMVIDE, Dixmuda, 3. milliar. etiam Flandriæ Germanicæ, templum habens pulcrè bencq; structum.

Urb.NEVPORT.Nieuport.2½.vel 3.mill. Hic portus est tutissimus, templum Parochiale amplissimum, Cœnobiũ Franciscanorũ & Arx, quæ

ſpectatu digna ſunt. Oppidum aliàs Flandricum parvum.

ITER XLI.

Auguſtâ BRVXELLAS, Gandavum & Brugas.

Urbs NAMVR.

P. Maſij de quibus locis ſuprà.

P. Tillier. 2. mill.

Ur. GENAPPE. 2. mill. Brabantiæ vel potius Ducatus Lottier, vel Lothariæ. Arcem habet perantiquã, elegantem & munitam.

Ur. BRVXELLÆ. 4. vel 5. mill. Aliàs vulgò 10. milliaria Namurco huc uſque numerantur.

Alia Via.

Urbs NAMVR.

Ur. GEMBLOVRS. 3. mill. De qua in præced Itinere.

Vic. Waveren. Waure. 3. mill. celeberrimus vicus totius Brabantiæ Gallicæ, ius civitatis habens.

Vic.

Vic. Over-Isca. 1½. mill. etiam in Brabantia Gallica, & fermè iuxta silvam Sogni.

Ur. BRVSSEL. 2½. quidam 3. numerant mill.

Vel:

Ur. TREVIRIS, de qua suprà, N. XXXVIII.

Urbs Vianden 5. vide supr. N. V.

Arx & Vicus Clerff. 2. & dimid. mill. ibid.

Vic. Hoffalize vel Hufalize 2½. in Ducatu Luzēburgico, iuxta flumen Ourt, ubi arx est celsa admodum & benè munita.

P. Grammaigny. 2½. mill.

P. Estallederrier. 2½. mill.

Urbs Durbuy, Durby. 1. & dimid. mill. in Ducatu Lucemburg. quam circumfluit Ourt, amnis.

Ur. HVY. 4. mill. De hac in Episcopatu Leodiensi & iuxta Maasam sita civitate, vid. sup. N. II.

Urb. HANVYE. Hanaut, Hanutum, 3. & dimid. mill. Est urbs Brabantiæ perantiqua.

V. INDOIGNE. 2. m. admodum magna, quam ob causam nonnulli 3. imò 3. & dimid. mill. numerant. Germani eam Geldenaken, Latini Geldoniam vocant, sita est iuxta lacum Gic, in Brabantia.

Vic. Waveren. 3. & dimid. mill. de quo suprà.

Urb. BRVXELLÆ. 4. mill. In hac elegantissima, amplissimaque urbe, quæ Proregum Hispaniæ vel Gubernatorum Belgij, itemque Senatus seu Consilij Hispanici Brabantiæ, cuius regionis illa est, sita ad Sennam flumen, sedes est, spectatu digna sese offerunt præcipuè, Templum Parochiale S. Gudulæ, ubi Collegium est duplex, & conditoria Principum: Collegium Jesuitarum: Cœnobia Capuccinorum, Carmelitarum, Virginum & alia: Palatium regium atque in eo sacrarium pulcherrimũ: Item Hippocomium Principis: Armamentarium, Horti amœnissimi & id genus alia: Curia magnifica: Pistrinum:

strinum: domus, è qua mutuò petuntur pecuniæ; Palatia diversa & alia ad amœnitatem & voluptatem composita, cùm extra tùm intra urbem.

Vic. Ascha. 2. & dimid. mill. in ipsa Brabantia.

Urbs ÆLST, vel ALOST. Vulgò Bruxellis usque huc numerantur tantum quatuor milliar. atque ita Aschâ tantùm. 1. & dimid. mediocria huc usque numerantur. Est Urbs pulchra, ampla & optimè munita iuxta Teneram vel Dender, flumen, sita in Flãdria & Caput Comitatus, qui ab ea nomen accepit, in qua spectari possunt, templum primarium S. Martini & Curia amplissima.

P. Eerdeghem. 1½. mill.

Urbs GENT. Gandavum. 3. & dimid. In hac potentissima & per universum ferè mundum famosissima urbe Flandrica, quæ inter maximas totius Europæ numerari solet, præcipuè spectatu digna sunt: Tem-

plum S. Bavonis; S. Nicolai: Abbatia S. Petri in mõte Blandinbergensi. Cœnobia Dominicanorum, Carthusianorum, Carmelitarum, Jesuitarum, in quibus omnibus pulcherrimæ sunt Bibliothecæ: Arx sive La Cour de Prince; Palatium Principis minus sive Arx: Castellum: Turris Belfort, & in ea Campana magna: Rolandus: Caroli V. Imperatoris statua in Foro diei Veneris: Curia magnifica: Pons Doegi, & in eo imago ex ære fusa filij illius, qui patrem suum decollavit, cuique propterea vita donata fuit, & alia plura.

P. Ronsele. 2. mill.

P. Knesselare. 2. mill. parva.

Urbs BRVGGA. 2. mill. magn. Est hæc secunda à Gandavo totius Flandriæ & Regi Hispaniarum utraque subiecta: in qua visu digna sunt 3. templa Collegiata: S. Donatiani, Divæ Virginis & Salvatoris: templũ pulcherrimum S. Basilij: Collegium Jesuitarũ: Abbatia S. Bartholomæi:

Dica-

Dicasterium: Curia: Palatium, La Franchè appellatum: Bursa: Hortus Sclopetariorum: Aquæductus: officina monetaria, cum alijs rebus plurimis.

ITER XLII.

Augustâ LVZENBVRGVM & MONTES Hannoniæ.

Quanquam ad hæc loca viâ suprà N. 38. notatâ, perveniri potest: tamen à quodam sequens notatur, qua Biponte (vulgò Zweybrugg) de qua supra N. V. dictum est, venitur ad

Arcem Kirchellen, communiter Kirkel. $1\frac{1}{4}$. mill. Principis Bipontini. Inde non longè ad Silvam, dictam Warnet, magnam, quæ transeundo ducit ad

P. Falschheit, quam Tabb. Chorograph. notant in regione Nassavia Saræpontana. 5. mill.

Pag. Brotdorf.2.mill.magn.

P. Hausen. 1. & dimid. mill. magn. iuxta Saram flumen in Saræpontana ditione, hodie Lotharingię adiuncta.

Arx Freudenberg. $\frac{3}{4}$. Archiepiscopatus Trevirensis, iuxta quam vel Vicus vel oppidulum structum est.

Pag. Duntlingen, in tabula quadam Dutlingen.1.

P. Pfalzen ad Mosellam, in Trevirensi diœcesi. $\frac{3}{4}$.

Urbs Luzenburg. $2\frac{1}{2}$. mill. In hac Urbe quæ caput est Ducatus eodem nomine appellati, visu digna sunt, templum S. Nicolai pulcherrimum; itemque S. Michaelis: Franciscanorum & Dominicanorum Cœnobia: Collegium Jesuitarum: templum S. Matthæi, S. Ulrici & S. Ioannis Baptistæ: Domus Teutonica: Virginum Sacratarum S. Spiritus: Palatium Principis: Curia, Cancellaria, & extra urbem, Palatium Mansfeldicum,

atque

ătqueibidem Caſtellum ſive Aquæductus: horti delitiarum: Antiquitates;roborariū, atque id genus alia.

Urbs Arlun. 4. mill. De qua ſupr. Itin. 1.

P. Haban La Vielle 1. & dimid. mill.

P. Le Gliſe, forſitan (L'Egliſe.) 2. & dimid. mill.

Ur. NEVF CHASTEL. 1. mill. Subiecta cum vicino territorio Principi ab Arenberg & Comiti à Manderſcheid: Iuriſdictio v. eſt Lucemburgenſis.

P. Oreſchamp. in Tabula quadam Ochamp. 2. & dimid. mill.

P. Daverdis. 2. mill. magn. vel 3. parva.

P. Beaurein. 2.

Urbs CHARLEMONT, ad Maſam. 2. mill. in Comitatu Namurenſi, ſita in monte, eſtque optimè munita.

P. Romeden. 1. mill. Germanic. vel 1. & dimid. Belgic. mill.

Urbs

Urbs FLORENNE vel Florines. 1. & dimid. milliar. Vulgò huc uſque à Charlemont. 3. milliar. numerantur; Sita eſt in Epiſcopatu Leodienſi ſed bellis ita miſerè afflicta & devaſtata eſt, ut vix oppidi alicuius veſtigia retinuerit.

Urbs VALLENCOVRT. vel WALCOVRT. 2. mill. Hannoniæ civitas, ſed relata ad Namurcum, in reliquis Regi Hiſpaniarum paret.

Urbs TVIN. 5. mill. Gallic. etiam in Hannoniæ ſolo, ſed Epiſcopatui Leodienſi ſubiecta.

Urbs BINS, vel Binche. $1\frac{1}{2}$. mill. De qua ſupr. Num. XXXVIII.

Urbs MONTES. 2. & dimid. de qua ibid. Vulgò à Tuin huc uſque 5. milliaria Gallica numerantur.

ITER XLIII.

Augustâ, Theonis Villam (Dietenhofen) Cameracum & ATREBATES (Atrecht.)

Urbs ZWEIBRVGK, de quo Itinere vid. N.38.

P. Limpach. 2. mill. ibid. Situs est in Comitatu Sarwerdensi & feudum ab Episcopo Trevirensi. Erat ante bellum exiguus pagus; nunc verò penitus desolatus.

Urbs SARÆPONS. (Sarbruck.) 3. milliar. ut quidam observavit. Alij propinquiore via, seu compendio, Blies Cassel, iuxta Bliesam amnem 1. mill. & Sarbrucken. 2. mill. atque ita 3. tantùm milliar. Zweybrucken huc perveniunt. Est Sarbrucken Urbs Westrasiæ, iuxta Saram flumen; in qua ante proximum bellum, tanquã in Ca-

in Capite regionis & in pulchra atque egregie ſtructa arce, Comites ſedem habuerunt, & forſitan nunc in eandem remigrarunt.

Urbs FORPACH, Fortbach vel FYRTBACH. 1. mill. Arcem habet & eſt etiam ſita in Weſtraſia. Dicitur quondam ſubiecta fuiſſe Dominis à Reipoltzkirch; nuper verò paruiſſe tribus Dominis, Lainingenſibus puta, Eberſteinenſibus & Freybergenſibus.

Urbs AYOVLT, à quibuſdam S. Avoult & S. Anoult vocata. 1. & dimid. mill. Qualis ſit nuſpiam traditur: ſed in Tabb. Chorographicis & Itinerariis, ut urbs ad Warnet ſilvam ſtructa, notatur: etiam in Novellis oppidum vocatur & forſitan eſt Meterani. l. 53. oppidum S. Avon. vel S. Avau, quod Galli anno 1635. obſidione liberarunt.

P. Hargarten. 2. & dimid. mill. in modo dicta ſilva.

BOſon-

BOsonville vel Bossonville. 3. mill: parva, in fine modò dictæ silvæ, ad flumen Nidam. Notatur & hic locus in dictis Tabb. Chorographicis ut Oppidulum, & additur, Abbatiam esse, quæ dubio procul ad Lotharingiam spectat.

F. Homborg. 2. mill.

P. Elsingen. dimid.

P. Nastorf vel Hastorf. dimid.

P. Stuckingen. 1. mill. parvum.

Urbs DIETENHOFEN. 1. mill. Huius Lucemburgensis Castri munitissimi etiam suprà facta est mentio. Dicitur Gallicè Thionuille & Theōville ad Mosellam, quæ ponte iungitur pulcherrimo. Visu digna hic sunt, templum parochiale: Augustinianorum & Capuccinorum Cœnobia; Curia; Castrum vetus & novum; domus Gubernatoris.

Villers. 3. mill. in Tabb. notatur nomine oppidi & refertur ad regionem seu Ducatum BARR, quem Duces Lotharingiæ tempore longo tenuerunt. Urbs

Urbs VIRTON vel Verton. 3. mill. magn. in Ducatu Lucemburgico. Intra urbem opulentum templum eſt parochiale, extra verò Præpoſitura.

Chiny. 3. mill. magna. Situs hic locus eſt iuxta piſcoſum amnem Sumoys vel Semoye in Ducatu Lucemburgenſi. Fuit olim urbs mœnibus clauſa: ſed bellis ſuperioribus & mœnia & portas & propugnacula amiſit: quamvis Cives multis adhuc & inſignibus privilegijs gaudeant.

Arx Herbemont 1½. mill. in Epiſcopatu Leodienſi, à qua Comites Eberſteinij ſeſe denominant.

Urbs & Arx BVILLON. 2. mill. ſita ad Semoye flumen, Caſtellum habens munitiſſimum, ſubiecta Epiſcopatui Leodienſi, cum territorio.

P. Chier. 1. & dimid. milliar.

P. Mable. 1. & dimid. mill. ut quidam hunc locum vocat, ſic quoque notatum in Tabula Chorograph. Leodienſi, licet alij ponant Mambdé.

Hinc

Hinc per Silvam Arduennam, ad P.Ruing.4.mill.

P. Mering.1.

Urb. CHIMAY.3.mill. magn. sita in Hannonia, ad fluviolum Blanche, vel Biancha, Dynastarum à Croye sive Arschot: in qua templum Collegiale & Principis à Chimay Arx pulcherrima digna sunt, quæ spectentur.

P.Glaion. 2. mill. celebris cum Arce optimè munita in dicta Hannonia.

Urbs AVESNES, Avẽna.2. Quidam à Chimay huc usque quinque milliaria notavit. Locus admodum munitus, ad Gepre fluviolum etiam situs in Hannonia, & Regi Hispaniarum subiectus.

Urbs LANDRECHIES, Landresi. 2. & dimid. Oppidum est benè munitum in Hannonia ad Sambre fluvium.

Urbs CHASTEAV Cambresis vel Chasteu en Cambresij. Castellum Came-

Cameracesij, $1\frac{1}{2}$. vel 2. mill. Subiecta est Archiepiscopo & Duci Cameracensi, in qua Cœnobium Benedictinorum videatur.

Urbs CAMERICH. Cambray. Cameracum. 4. mill. parv. vel 6. Francic. Sita est iuxta Scaldim, estque sicut & Archiepiscopus Imperij Romano Germanici, & Circuli Westphalici: quanquam Urbs in tutela est & patrocinio Regis Hispaniarum, qui etiam Castellum suo militum præsidio tenet. In ea visu digna sunt Templum Episcopale D. Virginis; Templum Collegiale S. Gaugerici: Abbatia S. Auberti: Collegium Jesuitarũ, atque alia templa, Cœnobia & Ædes sacræ plurimæ: etiam Archiepiscopi Aula & Curia. Maximè verò celebrem reddunt hanc urbem panni lintei tenuissimi subtilissimique textus, qui ab ea Cameracenses vocantur.

P. Baret. 2. mill.

P. Remy. 1. & dimid. mill.

Urbs ATRECHT vel Arras, Attrebatum. 2. Summa. 5½. Germ. milliar. Cameraco huc usque: pro quo vulgò 9. Gallica milliar. sive totidem horæ numerari solent. Caput illa est Artesiæ, amplissima munitissimaque, habens proprium Episcopum, cui minor Civitas, sive La Citè subiecta est. Sunt hic spectatu digna præcipuè, Templum Episcopale eiusq; Bibliotheca instructissima: Abbatia S. Vaasti vel Vedasti celeberrima; Aula Episcopi & Curia.

ITER XLIV.

Augustâ, DVACVM & BOLONIAM (vulgò Dovay & Boulogne) atque hinc in ANGLIAM.

Urbs AVESNES, de qua in præced. Itin.

P. Barlemont. 2. mill. parva. Pagús est amplissimus, cum Arce iuxta Sambram

bram in Hannonia ſita, quæ Comitatus titulo gaudet.

Urbs QVESNOI, Quenoi, Quercetum. Oppidum egregiè munitum Hannoæ in.

P. Worchin, ab alio Verchin dictus. $1\frac{1}{2}$. mill.

Ur. BOVCHAIN. 2. mill. in Hānonia, iuxta Scaldim, eſtque caput Comitatus Oſtervand.

Vic. Freſſin, Freſſaing. 1. & dimid. mill. Vicus Arteſiæ, iura Civitatis habens qui ad Conventus & conſultationes Ordinum admittitur.

Urbs DOVAY; Doway, Duacū. 2. milliar. Flandriæ Gallicæ, in finibus Arteſiæ Hannoniæque, celebris Academia à Rege Hiſpaniarum inſtituta. Interlabitur eam Scarpe fluvius: ſuntque viſu in ea digna, Templa S. Petri, S. Vedaſti & S. Amati, Collegium Jeſuitarum & alia.

P. Beaumont. $1\frac{1}{4}$. Arteſiæ, alius ab eo qui eſt in Hannonia.

Urbs LENS, Landium, Lenſium.

1. &

1.& dimid. milliar. German. Quidã 5. habet. Alij. 4. Gallica Duaco huc usque numerant. Sita verò est in Artesia, inque ea visu digna sunt templum Collegiale & monasteriũ Franciscanorum.

Pag. Bruay. $2\frac{1}{2}$.mill.

P. Pernes. $1\frac{1}{2}$. mill.

P. Estrée.2.

P.Maringen.1.

P. Renty, Rentin, Reinteium. $1\frac{1}{2}$. mill. Pagus est amplissimus, cum Arce munitissima in Artesia atque in finibus Bologne, quæ Marchionatus titulum habet.

Urbs BOLOGNE, vel Bononia. $3\frac{1}{4}$. milliar. A Belgis appellatur Bennen, estque caput supradicti Comitatus, subiecta imperio Regis Galliarum, relata ad Picardiæ provinciam. Episcopum habet & Templum D. Virginis pulcherrimum, & portum intra duos montes conclusum, commodissimum & elegantissimum. Urbis pars superior in editiore loco

admodũ munitaeſt, inferior autẽ iuxta littus maris ſita, è qua facilis eſt in Angliam tranſitus Doveram nempe verſus, 16. vel 18. mill. Britann. vel 4. milliar. Germanicis. Atque illinc ad Archiepiſcopalem civitatem CANTERBERG. 12. vel uno curſu veredarij. Pag. Sittigborn. 11. mill. vel uno veredar. Urb. Rocheſter. 10. mill. Urb. GRaveſende ad Tamiſim 6. Urb. & Arc. Greenwich. 15. Urb. Londinum. 5. milliar. Anglic. quæ totius regni caput eſt.

ITER XLV.

Auguſtâ, METIM & Sedanum.

Urbs ZWEIBRVGG. de qua ſuprà Itin. 38.

Urb. SARBRVCKEN. 3.

Urb. FORTBACH vel Fyrtbach. 1. mill. parv. De quo loco ſupr. N. 43.

Urb.

Urb. & Arx HOMBURG. ½. mill. magn. sita est in Westrasia, propè sylvam illam magnam Warnetam, benè munita & Domui Nassovio-Saræpontanæ subiecta, sed hodieque præsidiarijs Lotharingicis occupata.

Hinc per S. Ayoult, de quo Itiner. 43. & porrò

Longeville. 1½. milliar. Abbatia est in dicta silva.

P. Varise 3. mill. magn. Appellatur à quodam Weisskirch, & in Tab. Chorographica Lotharingiæ, iuxta linguam Germanorum dicitur Weiberskirchen.

P. Pont à Choisy. 3. mill.

P. Montoy. ¼.

Urbs METIS, Mez. 1 & dimid. mill. Fuit olim urbs Imperij Romani, nunc subiecta Regi Galliarum. Perluit eam mediam fluvius Selna sive Sella, vulgo Seylle, atque extra urbem in Mosellam sese exonerat. Sunt in ea visu digna Templum Sancti Stephani Episcopale: Monasterium S. Petri:

Templum & Cœnobium S. Arnoldi, à quibusdam S. Arnulfi dictum: Castellum & Curia.

P. Moineville. 3. & dimid. milliar. Gallic.

P. Gondrecour. 2. mill.

P. Vadoncour. 2.

Cœnob. Chatillon. 1. & dimid. mill. Non procul ab eo remotum est oppidum Lotharingicum & Castellum munitissimum, Estain.

P. S. Loran. 1. mill.

P. Iuveny. 3. milliar. Inter proficiscendum à latere transitur oppidum & arx Lotharingica, Iamais.

P. & Arx Eno, vel Ino. 3. & dimid. mill.

Atque huc usque Ducatus Lotharingiæ ex una parte, à dextris autem est Ducatus Lucenburgicus: atque à dicto pago Ino, versus civitatẽ Mouson, incipit Regis Galliarum, à dextris verò Sedanensis Principatus, qui & ipse hodie Francicum imperium agnoscit. Ducitque via regia à dicto

pago

pago ad Mouſon vel Mouzon 1. milliar. ubi tranſitus eſt & portorium regium Gallicum. Pedibus verò iter qui faciunt, aut equo vehuntur, per viæ anguſtias ſive fauces, ſuperato monte, breviore via veniunt

Urb. SEDANVM. 4. milliar. Frãcicis ab Ino, & 22. à Meti, iuxta Maſam ſitam, quæ ante hac ſubjecta fuit Duci à Buillon, nunc verò Regno Galliarum ſubdita. Appellatur à multis, etiam in Tabb. quibuſdam, ſed malè, Eſdan. Non caret munitionibus hæc Urbs, habetque Palatium Principale; Superiorinque celſa admodum rupe ſtructa Arx verò propter ſitum & operis firmitudinem, inſuperabilis eſſe putatur. In inferiore a. Arce, ſive Palatio Aulicam ſedẽ habuit Dux: ſuntque, excepto templo primario ſeu parochiali & alio quodam, itemque Collegio, pauca hîc ſpectanda.

ITER XLVI.

Augustâ ARGENTORATVM & NANCEVM Lotharingiæ, atque inde LVTETIAM Parisiorum.

Urbs CANSTAT, Quære viam hucusque suprà Itin. V.

P. Tnzingen. 2. quanquam nonnulli. 1. tantum milliare Wurtenbergicum magnum numerant.

Vic. Tieffenbrunn, ad Hagenschiess, silvam Nobilium à Gemmingen.

Urb. PFORTZHEIM. 2. Quidam unum tantùm Wurtenbergicum milliare habent, & à Canstatt hucusque 5. milliaria, iuxta Entium flumen in Marchionatu Badensi: in qua Arx vetusta & Templum spectatu digna sunt.

Pag.

Pag. Langensteinbach. 1. & dimid. mill.

Urbs ETLINGEN. 1. mill. Quidam 2. tantùm habent magna milliaria Pforzemio huc usque. Est Urbs Marchionis Badensis.

P. Malschheim. 1½. mill.

Vic. Rastat. 1. mill. vulgò 2. mill. ab Etlingen. & Hic Marchioni Badensi subiectus & nomine mensuræ vini magnæ percelebris est.

P. Hugelsheim. 1. & dimid. vel 1. mill. magn. Itidem Badensis Marchionis.

V. STOLHOFEN. ½. vel 1. milliar. parv. Locus est Marchionis Badensis, admodum munitus, quo transitus est.

Urbs LIECTHENAW. 1. mill. cum Arce Comitis Hanoviensis.

Vic. BISCHEN vel Bischheim zum Hohensteg. 1.

Urbs ARGENTORATVM. 2. milliar.

Vel:

A dicto vico Tieffenbrunn, ubi Arx esse dicitur.

Urb. NEVENBVRG 3. mediocria milliaria Germanica, iuxta Enzium, Arcem habens præfecturam & Asylum, quò, qui per imprudentiam & errorem cædem fecerunt, confugere solent, subiecta nunc Duci Wurtenbergico.

Cœnob. Frawen-Alb. 2. mill. est professionis Benedictinæ in Marchionatu Badensi.

Vic. Rastat. 2. & dimid. mill. De quo & seqq. locis, usque Argentoratum paulò supra.

Vel:

Ex supra Itin. V. dicta Urbe Imperiali ESSLINGEN, ad quam Augustâ profecti perveniunt

Ur. STVTGART. 1. milliar. magno. Caput hæc est Ducatus Wurtembergici & Aulica sedes Principis: in qua Templum Parochiale: Arx Principis: Equile: Hortus: Domus refe-

refectionis & deliciarum & alia plura cum iisdem coniuncta, itemque Curia, visu digna sunt.

Ur. & Arx LEONBERG. 1½. mill. Sita est ad Glemsum amnem, in Ducatu Wurtenbergico, habetque Præfecturam principalem.

Vic. Mulhausen. 2. milliar. commun. Badensis Marchionis.

Vic. vel Arx Tieffenbrunn. ½.

Urbs PFORTZHEIM. 2. mill. Habet quidã per Leonberg & Haimsen hucusque tantùm 4. milliar. Wurtenbergica, sed magna. Reliqua loca usque Argentinam paulò suprà notata sunt.

Vel Venitur

Augustâ GVNZBVRGVM, de quo suprà Itin. V. sex milliar. porrò VLMAM. 3. mill.

V. BLAVBEVREN. 2. mill. Possunt qui volunt, illâ præteritâ, Aschium petere. Quidam iter faciunt Weissenhorn; Oppidum & Arcem Fuggerorum quo Hulsius, per pagos

Bib. r, Newherberg, Adlasried. (in Tabb. Arlasried.) Steinekirch, Freyhalden, Vic. Ietingen, Cœnob. Wettenhausen, Vic. Ichenhausen & pagos Wallenhausen & Oberhausen, 8. milliaria numerat. Vide infra Iter LI. Redijt postliminio hoc oppidum ad Ducatum Wurtenbergicum, in quo Curia & extra muros Cœnobium Benedictinorum spectari possunt.

P. Iennenbeuren in Alpibus Suevicis 1. mill. vel 2. hor. (dicitur verò hic pagus hodie omninò desolatus esse & peregrinantes sive iter facientes Blauburâ Auracum, atque inde Reutlingam vel Tubingam petere, ut mox sequetur.)

Urbs MINSINGEN totidem, etiam in Alpibus, subiecta Duci Wurtenbergico. Est hic Templum, Arx Principis & Curia, visu digna.

Urbs REVTLINGEN. 2. mill. vel 4. hor. In hac Imperiali Urbe spe-

ctabis

ctabis pulchrum & amplum Templum, Curiam & Arictem, machinam bellicam: Xenodochium item celebre, & in eo ſtatuam Martis horribilem: Prytaneum: molas varias conficiendæ chartæ, pulveris pyrij, aromatum, & aliorum, aquaticas, ad flumen Echetzij, &c.

Pag. Derendingen 1. milliar. ex oppoſito Tubingæ, quarta ab urbe milliaris magni parte remotus.

Urbs ROTENBVRG. 1. & dimid. vel iuxta alios 1. mill. magnum Tubingâ huc uſque. Sita eſt hæc urbs è regione oppidi Ehingen, quam utramq; Neccarus interluit; ſubiectæ ambæ unà cum Arce Comitatui Auſtriaco Hochburg: in illa verò ſpectatu digna ſunt, Carmelitarum & Capuccinorum Cœnobia: atque in oppido Ehingen Præpoſitura Sancti Mauritij & monaſterium Virginum ſacratarum, Cluſa ſuperior

dictum. Est Rotenburgum paucos ante annos, circa forũ maximè, horrendo incendio miserè vastatum.

Pag. Eitingen. 1½. mill. Austrio Hohenburgicus, in quo commodum est diversorium.

Nonnulli iter facientes Ulmâ petunt Blaubeuram. 2. mill. Inde pag. Velstetten in Alpibus asperis 1. mill. Urb. Auracum, Aurach, Wurtenbergicam, in qua spectatu digna sunt: templum parochiale, Arx Principis intra oppidum, & supra illud Auracum altum, Castellum munitissimum in monte excelso, structum, itemque Curia. 1. mill. Vic. Mezingen, 1. mill. Pag. Kirchheim. 1. mill. Urb. Tubingam. 1. mill. atque hinc in dictum pagum Eitingen, Rotenburgum transeundo, 2½. milliar.

Hinc porrò

P. Schopfloch. 1. & dimid. mill. Wurtenbergicus, in Silva nigra; ubi diversorium est noviter restitutum.

P. Glättau. ½. mill, magn.

Urbs.

Urbs FREUDENSTAT, dimid. mill. magn. Etiam sita est in Silva nigra sive Hercinia, loco editiore condita: in qua visu dignum est templum à Ioan. Friderico Wurtembergiæ Duce constructum. Passa est hæc Urbs bello superiore Germanico damna plurima, id quod adhucdum rudera incensarum & collapsarum ædium testantur.

Cœnobium & diversorium Kniebis. 1. mill. in dicta silva: de quo tamen nihil hodie reliquum esse dicitur, præter domum, cuius incola vectigal à prætereuntibus aurigis exposcit.

Urbs NOPPENAW. 2. mill. Post longum per silvam transitum tandem descendentibus de monte hoc oppidum sese offert, quod Præfecturæ Kircheimensi adiunctum est.

Urbs OBERKIRCH. 1. mill. Quōdam Episcopatus Argentoratensis sed anno 1592. Duci Wurtembergico pignori data. Cui bello superiori

erepta est, sed post impetratam pacem eidem cum universa Præfectura restituta. (Ad quam etiam referuntur Acidulæ Vallis Petrinæ,) sita in Ortenavia.

Urbs WILLSTATT. 2. milliar. parvis, ita, ut Oberkircha quidam unum tantùm milliare cum dimidio numeret; Comitum ab Hanaw, tota fermè superiori bello exusta, ita ut unà molendinum illud celeberrimum cum Arce pulcherrima interierint.

Hinc pergitur dimidio milliari ad pontem Rhenanum & porro ad

Urb. STRASBVRG. dimid. atque ita milliar. uno magno. In hac magnifica S. Romani Imperij civitate præcipuè spectatu digna sunt, Tēplum primarium seu summum, cum turri artificiosissimè structa, quæ Mundi miraculis adnumeratur: Item, templum Collegiale S. Thomæ, ad D. Petrum Iuniorem & Seniorem; S. Stepha-

Stephani & alia plura: Xenodochiũ amplissimum & in eo cella vinaria: Collegium Academiæ: Curia, dicta Palatium, Ædificium novum: Monetaria: Granaria publica: technophylacium in Cœnobio Franciscanorũ: Ærarium: cella vinaria: Prytaneum: domus mercatoria: horti peramœni: munitiones seu propugnacula Urbis: sclopetariorum & balistariorum diæta, & id genus alia.

Hinc iuxta Episcopalem Argentoratensem Arcem Kochersberg, uno milliari magno ab Urbe dissitam, per pagos aliquot, ad

Urb. TABERNAS ALSATICAS (vulgò Ellsaszabern.) 4. milliar. sedes Episcopi Argentinensis, locus munitissimus: in cuius Arce & templo Parochiali spectando, operæ precium feceris.

Mox extra hanc urbem incipit mons ille Tabernarum, per quem iter facientibus ascensus & descensus patet, ad

Urb.

Urb. PFALZBURG. 1. mill. Wasgoiæ, Duci Lotharingio subiecta, cuius regioni à Palatinis, lineæ Bipontinæ Veldentianæ, vel emptionis vel pignoris titulo, adiuncta est. Habuit ante bellum proximum arcem elegantem.

Urbs KAUFMANS SARBURG vel Sarbruck. 2. mill. Fuit olim Imperij Romano-Germanici: quam tamen superioribus annis Episcopus Metensis atque Dux Lotharingiæ, exemerunt.

P. S. Georgen. 1½. milliar.

Urbs & Arx, BLAMONT vel Blanmont. 1. & dimid. mill. Ante bellum proximum hic fuit Arx antiqua, ampla & magnifica, cum accessione sive adiunctione novi atque artificiosè structi Princip. Lotharingici Palatij.

Arx & pag. Schiffelen. 1. mill. Olim Dominis Comitibus Rheni & forsitan hodie adhuc dum subiecta. Quãquam hæc regio Lotharingica nunc

in ma-

in manu & poteſtate Galliarum Regis eſt.

Urbs LVENSTAT. vel Luneville. 2. mill. Oppidum eſt Lotharingicum mediocriter munitum.

V. NICLASBVRG. S. Nicolà vel S. Niclas, condita iuxta Murtam vel Meurtam flumen, fuitque ante bellum proximum nomine mercaturę & negotiationum celeberrima, in qua Templum eſt ampliſſimum.

Urbs NANCEVM. 2. mill. Caput eſt Ducatus Lotharingię, in qua ſedem quondam habuit ipſe Princeps; iam vero Regno Gallicano eſt adiuncta. In duplici hac munitiſſimaque Urbe ſpectatu digna ſunt præcipuè, Templum S. Georgij, atque in eo Caroli Audacis, Ducis Burgundię Monumentum ſepulchrale & Palatium Principis, cum hortis amœniſſimis aliiſque ijſdem coniunctis.

Urbs TOVL vel TVLL. 5. milliar. Eſt Epiſcopalis civitas, membrum quondam Imperij Romani, ſed

ab Heinrico secundo Galliarum Rege capta, & transactione Pacis anno 1648. cum Meti & Verduno urbium, earumque Episcopatibus, quod Iurisdictionem territorialem attinet, Regno Galliarum tradita. Spectatu hic digna sunt præcipuè, elegans, amplum & affabre constructum templum S. Stephani. Ipsa urbs ad ripam Mosellæ est condita.

Hinc per pagum S. Aubyn, ad

Urb. BARLEDVC. 9. milliar. Gallicis. Itinerarium Gallicum, vel La Guide des Chemins, notat hinc post Urb. & Arcem Ligny en Barrois. 4. Urb. Vaucouleur. 4. Urb. & Arc. Fou. 4. Urb. Toul. 3. Urb. Nancy. 5. mill. Alij verò tantum numerant. 14. milliar. Gallica à Nancy usque Barleduc: traditque Merula dictam urbem Vaucouleur sex tantùm milliaribus à Nancy distare. Est Barleduc Caput Ducatus Barr, vel regionis Barrois, subiecta ante hac

Duci

Duci Lotharingiæ, nunc verò Regi Galliarum tradita: dividiturque flumine Ornain in 3. partes & Arcem habet. Hinc via satis incommoda, quâ venitur ad

Urb. CHAALON vel Chalon sur Marne 9. vel 10. milliar. Inter proficiscendum occurrit ignobilis quidã pagus, La Maison rouge dictus. Et iuxta alium quendam Nedancourt. Sita est hæc urbs iuxta Matronam flumen, pulchra, ampla & Episcopalis.

Urb. ESPERNAI. 8. mill.

Ur. DORMANS. 6. mill. adhuc in Campania.

Urb. CHASTEAV Thierry. 4. milliar. in regione Brie sita.

Urb. MEAVX, seu Meldæ 9. Caput est dictæ regionis Brie, & sedes Episcopalis: infra quam Matrona sive Marne, flumen delabitur; ipsa verò sita est in monte, in Gallia Celtica, arcem habens satis munitã,

Tem-

Templum summum sive primarium, exstructum est in honorem Sancti Stephani.

Pag. Liury 7. milliar. Gallicis, sive septem horas dormiendo.

Urbs PARIS. 3. Cuius, tanquam Capitis Regni Galliarum, & sedis regiæ descriptio, huc non referenda sed alibi quærenda est.

ITER XLVII.

Augustâ MEMMINGAM: Constantiam, Schafhausen, Basileam, Montisbelgardum & Vesontium, in Burgundia superiore.

Pag. Bobingen ad Sinclam 2. milliar.

P. Sibenaich, ad Wertacham. 2.

Arx Angelberg. 1. mill. magn. Quidam 2. mill. notat. Sicut quidam à Bobingen ad Angelberg. 4. mill. ponit.

Urbs

Urbs MVNDELHEIM. 1. milliar. Summa 6. aut 7. milliar. Augustâ. Quidam hinc ad Vic. Schwabmonchingen. 3. p. Inningen. 2. Augustâ. 1. numerat. Sita est iuxta Mindelam, fluvium, subiecta hodie Electori Bavariæ: in qua Templum parochiale, Cœnobium Virginum, Collegiũ Jesuitarum, extra oppidum verò, in monte S. Georgij, Arx, visu digna sunt.

P. Westerheim. 2. milliar.

Urbs MEMMINGA. 1. mill. Vulgò Memmingâ Augustam 10. mill. numerantur. Refert Crusius, per Westerheim & Ramlach perveniri Mundelheimum. 3. Angelberg & Monchingen etiam 3. & hinc per Mittelstetten & Gockingen. 4. milliaribus Augustam. In hac S. R. Imperij Urbe spectari possunt Templum S. Martini & D. Virginis: Augustinianorum & Virginum Cœnobia: Domus Antoniorum: Xenodochium S. Spiritus, Curia, & extra civitatem Cœno-

Cœnobium Carthuſianorum Buchſheim.

Urbs WVRTZACH, vel Wurzen. 3. milliar. in Algoia, Dapiferorum à Waldpurg.

Urbs RAVENSPVRGVM. 3. m. In hac S. Imperij urbe, ſita ad Schuſſam flumen, ſpectatu digna ſunt, templum D. Virginis; Sancti Iodoci & alia: Cœnobia item aliquot: Xenodochium: Arx: Curia: Telonium ſeu domus mercatoria; Granarium: armamentarium.

Urbs BVCHORN. 2. mill. iuxta Lacum Bodmanicum condita, propè quam celebre eſt virginum ſacratarum Cœnobium, olim Liebenthal, poſtea Lowenthal, nunc Hofen, ut quidam ſcribit, dictum.

Urbs MORSPVRG. 1. & dimid. vel 2. milliar.

Vel, Ravenſpurgo, ad

Urb. MARCHDORF. 3. Epiſcopi Conſtantienſis.

Urbs MERSPVRG, vel MORSPVRG. Hic Episcopus Constantiensis sedem nunc habet. Locus est vinetis amœnissimus.

Hinc ad ripam Lacus Chronij (Bodensee) & porrò trans lacum

Urb. CONSTANTIAM. dimid. mill. Summa. 1. mill. Merspurgo. Appellatur vulgò Constantia, Imperialis quondam civitas, hodiè verò Domui Austriacæ subiecta; quæ eius loco Collectas & tributa Imperio solvit, diciturque adhuc suis gaudere proprijs privilegijs: in qua visu digna sunt, templum Episcopale: itemque templa quædam Collegiata & Cœnobia distincta: Collegium Jesuitarum, cum Curia & mercium Custodia.

Urbs STECBORN. 2. mill. Ad Lacum inferiorem sive Zellensem, Archiducum Austriacorum.

Urbs STEIN. 2. milli. iuxta Rhenum, Tigurinorum, qui in celebri huius

huius Oppidi Cœnobio, loco Abbatis, Curatorem habent.

Urbs DIESSENHOFEN. 1. milliar. iuxta Rhenum in Turgoia, Helvetiorum confœderatorum imperio subiecta.

Urbs SCHAFHAUSEN 1. mill. iuxta Rhenum, una ex 13. præcipuorum confœderatorum Helveticorũ locorum. Est hic pulcherrimus magnisque sumptibus constructus Põs, quo Rhenus iungitur, cuius similis nullus alius reperitur, in universo tractu Rhenano. Neque minus præclarum est Templum Apostolorum, opus miro artificio structum, itemq; Curia & Cœnobium.

Urbs NEWKIRCH, Nunkirch vel Nunkilch 1. mill. in Klettigovia estque cum territorio Scaphusianorum.

Urbs TUNGEN, $1\frac{1}{2}$. mill. Itidem in Klettgoia, ad flumen Wutach, olim unà cum Arce DD. Comitum Sultzen-

Sultzensium, nunc, ut fertur, Comitum Hohenzollerensium.

Urbs WALDSHVET. 1. & dimid. vel 2. milliar. Suprema est inter quatuor Austriacarum Rhenensium vel Silv. Civitatum supra Basileam in Rheni ripa condita.

Urbs LAVFENBERG. 1. milliar. magn. secunda hęc est Urbium Austriaco-Rhenensium duplex: maior Arcem habet: suntque hic Catarrhactæ Rheni minores, non scilicet tantę, quantæ ad Scaphusiam sunt.

Urbs SAECKINGEN. 1½. vel 2. m. parva, Tertia hęc est ex supradictis Civitatibus Rhenensibus, in qua celeberrimum est liberumque Virginũ Cœnobium & Abbatia: cuius Abbatissa inter Principes refertur & à qua Domus Austriaca urbem hanc Seckingen feudum capit, & Abbatiæ curam gerit.

Hinc per pagos Stein & Mumpf, ad

Urb. RHEINFELDEN. 2. mill.

parvis. Quarta hæc est ultimaque ex dictis Austriacis Rhenensibus civitatibus supra Basileam, quarum hæc est pulcherrima, munitissima & optimè structa, pontem quoque habens elegantem, quo Rhenus iungitur.

Urbs BASILEA. 1. & dimid. vel 2. mill. parvis sive. 3. horis à Rheinfelden. In hac præcipua & celebri Urbe, quæ nonum in fœdere Helvetico locum tenet, spectatu digna sunt, Templum primarium sive Episcopale D. Virginis, binis turribus conspicuum: Templum Collegiale S. Petri: Cœnobium Dominicanorum, atque ibidem famosa illa Mortis Chorea: Cœnobium Carthusianorum amplum & Ædes sacræ alię: item Collegia Academię & Bibliotheca: Curia, Armamentarium, Technophylacium & aliæ res pulcrę & elegantes.

Hinc nonnulli proficiscuntur in Oppidum Dattenried (de quo infra Itin. 139.) & porrò Mumpelgartum.

Alij

Alij in pagum Wantzweiler 1. mill. pag. Sept. 3. & Montisbelgardum 3. Tertij verò, Basileâ viam capiunt ad

Pag. Waltig vel Waldthofen, ab alio dictum Waldskufen. 2. milliar. magn.

Urb. FLEVRMONT. vel BLVMBERG. 2. mill. Arcem habet exustam, estque hodie cum territorio Generali Locumtenenti Rosæ subiecta: antea Baronibus à Pollweil, postmodum Comitibus Fuggerijs.

Urbs MVMPELGART. 3. mill. Caput hæc est Comitatus eiusdem nominis, hodie Domino Leopoldo Friderico, Duci Wurtẽbergico, &c. paret, qui in Arce sedem suam habet Aulicam, bene munita & cum coniunctis ædificiis aliis spectatu digna. In urbe autem videri possunt, Templum S. Oswaldi, vel Sainct Mainboeuf & S. Martini: Pœdagogium & Collegium: Palatium Principis: Curia: Macellum: Sphæristerium & alia.

Pag. Dampierre vel Damnipetra iuxta Dubam flumen, in quod Alaine vel L' Aldua amnis, Montisbeligardum allapſus, ſeſe exonerat, 1. mill.

Urbs LILLE. 2½. milliar. Latinè dicitur Inſulæ iuxta Dubam in Comitatu Burgundico, ſicut & dictus pagus Dampierre.

Urbs CLERVAL, Clervaux, Klarwang vel Clerovia. 2. milliar. A quibuſdam Mompelgarto huc uſque tantum 4. milliar. numerantur. Eſt oppidum hoc unà cum arce Wurtenbergicum, pertinens ad Comitatum Mompelgartenſem, quanq. ſitum in Burgundia, cuius etiam Feudum eſt.

Urbs BAVME les Nonnes vel Palma. 2. milliar. etiam in Comitatu Burgundico ſuperiore iuxta Dubam: & Hiſpanica, in qua celeberrimum & opulentiſſimum eſt Cœnobium Virginum ſacrarum & Abbatia Ordinis Cluniacenſis.

Roullan.2.mill. iuxta Dubam.

Pag. Vare. 1.& dimid. milliar. Itidem.

Urbs BISANZ. Besancon, vel Vesontio. 2. & dimid. milliar. Quidam Montisbelgardo huc usque 12. tantùm milliaria numerat, nempe Clarvaux 3.Palma.2.Roullan. 2.Malmaison. 2.Bisanz. 2.mill. In hac S. R. Imperij & Archiepiscopali Urbe ad Dubam dictum vel L' Dous, præcipuè spectatu digna sunt 2. Archiepiscopalia Templa, S. Ioannis Evangelistæ & S. Stephani Protomartyris; item. 8. parochialia & alia templa, Cœnobia & Xenodochia: etiam templ. Iesuitarum & Collegium: Aula Episcopi: Prytaneum: Curia: Palatium Granvellanum, atque in eo multa admiranda opera antiqua, picturæ ingeniosissimæ: libri manuscripti & alij innumeri. It. Palatia alia elegantissima, inque iisdem Bibliothecæ instructissimæ & horti quoque amœnissimi.

Hinc ad DOLAM (in qua Academia est Hispanica & Consilij regij supremi Burgundiæ superioris, sedes, egregiè munita & ad prædictum flumen sita) 7. milliar. Burgundicis, quæ Germanicis breviora sunt, nempe in pagum S. Veit. 3. Dole 4. Unde ad Ausonne in Comitatu Burgundio-Gallico 3. Urb. Diion, quæ caput est in dicto Comitatu. 6. mill. Gallica. Vic. S. Seint. 4. vel 5. Vic. Baigne vel Baigneuz les Iuifs. 5. Urb. Chastillon Sur Seine 7. vel 8. Urb. Bar Sur Seine Campaniæ et 7. vel 8. Urb. Troyes 6. vel 8. Urb. Nogent Sur Seine. 12. vel 13. Urb. Provins in provincia Brie 4. Urb. Brie Comte Robert 12. vel 14. Lutet. sive Paris. 7½. milliaria numerantur.

E dicto Mumpelgarto autem, nõnulli Francofurtum, nonnulli Tannum vel Dattenried proficiscuntur Mulhusium, Ensisheim, Kenzingen, Renchen, Rastatt, Heydelberg & sic porrò. Qua via etiam aliqui utuntur

Col.

Colmariam atque inde Scletstadiũ, Liechtenaw, Pforzheim, Leonberg & Stutgardium petentes.

ITER XLVIII.

Augustâ LINDAVGIVM, S. GALLEN & SVITZIVM: item SEDVNVM VALLESIAE.

Urbs MEMMINGA, de qua in Itinere superiore.

Urbs LEVTKIRCH, 3. mill. In hac S. Rom. Imperij Urbe, inprimis visu digna sunt, Templum parochiale Sanct. Martini, Templum novum S.S. Trinitatis: Parochia & Aquæductus.

Urbs WANGEN. 2. mill. Quidam notant 3. milliar. Urbs Imperialis in Algoia, ad Argam superiorem sita: in qua visenda sese offerunt Templum S. Martini & Curia.

Urbs LINDAW. 2. vel $2\frac{1}{2}$. milliar. licet quidam 3. numeret. In hâc præcipua, egregiè munita & ad Lacum Acronium ſive Bodamicum (vulgò Bodenſee) ſita civitate, viſu digna ſunt: Cœnobium Principale Virginum Sacrat. Parochia S. Stephani, Curia & turris antiqua, gentium murus, vocata.

Hinc nonnulli iter ſuſcipiunt trajicientes Lacum Bodamicum ad oppidũ RHENECK, quod ad octo pagos ſeu Civitates Helvetiorum, Tigurum, Lucernam, Vrios, Suitios, Underwaldenſes, Tugium, Glaronam & Abbatis Cellam pertinet: quò $1\frac{1}{2}$. vel 2. milliar. numerantur. Unde mill. uno magno, & iuxta alios 1. & dimid. milliar. ad S. Gallum perveniтur.

Plerique verò per Lacum Bodamicum pertingunt ad

P. Rorſchach. Abbatis S. Gallenſis. 2. milliar. magn. Lindaugio diſſitum: quò ſpacio quatuor horarum, ventis

ventis secundis flantibus navigari potest.

Hinc itinere terrestri petitur

Urbs S. Gallen. uno mill magn. sita in Turgoia superiore ad flumen Steinach, in qua Cœnobium Illustre Principis & in eo inæstimabilis librorum seu Bibliothecę thesaurus: ut & Monasterium & Curia digna sunt, quæ videantur.

Pag. Herisau vel Herisow. mill. uno magno. Parochia est in regiuncula Abbatis-Cellensi.

P. Watweil. uno quoque milliari Helvetico seu 1. & dimid. communibus Germanicis.

P. Iberg. dimid. mill.

P. Fischenthal. 1½. mill.

WESEN. 1½. Alij à S. Gallo huc usque tantum 4. milliar. ponunt. Pulcher est & habitatoribus frequens pagus, in extremis Lacus Walensis & q. ad radices Admontij structus & Suitijs atque Glaronensibus subjectus.

SWEITZ vel Schwytz. 1. & dimid. vel 3. milliar. Locus patens & montibus ſeptus. 7. milliar. Helveticis à S. Gallo remotus inque Argoia ſitus; quintus numero & ordine inter ſeptem Helvetiorum pagos; à quo tota illa regio nomen habet.

Qui verò in Wallefiam proficiſcuntur, illi ex dicto pago Weſen veniunt GLARONAM. milliar. uno magno. Eſt hic Octavus ordine inter Helvetiorum Pagos, patens, ſed populoſus & celebris, diverſæ Religionis; in ſiniſtro latere fluminis Lindt vel Lindmat ſitus.

ALTORF. 2. milliar. Caput Uriorum, inter 13. Helvetiæ loca haud poſtremus, & ordine quartus pagus. Appellatur à nonnullis Vri, ſed ineptè, quoniam hoc nomen Vriorum regiunculæ competit.

Pag. Silenen vel Syllenen. 1. mill, in dicta Vriorum regione.

Vic. Urſeren. Urſella. 1. & dimid. Lepontiorum præcipuus pagus, ad fontes

fontes Russæ situs & Uriorum territorio subiectus.

Pag. vel Vic. Hospital. dimid. itidem in Urijs & ad radices montis S Gotthardi, vel Alpes Rheticas: per quem venitur.

GOMS. 2. milliar. magnis. Non est locus certus, sed appellatio supremæ Centenæ, ex septem centenis superioris Vallesiæ. Præcipuus autem pagus huius regiunculæ Goms est Gestilen.

Vic. Naters. 5. mill. præcipuus pagus secundæ Centenæ, è regione Brigæ situs.

V. Visp. 1. mill. vel 2. horis: Tertiæ Centenæ pagus.

V. Raren, vel Raron. 2. hor. caput quartæ Centenæ.

V. Leuck. 1. mill. iuxta Rhodanum. Estque caput quintæ Centenæ, vel Communitatis superioris Vallesiæ, in quo promiscuus est Linguæ Germanicæ & Allobrogicæ usus. Milliari uno ab hoc loco, thermæ

sunt saluberrimæ: Aquæ Brigiæ vocatæ.

Vic. Siders. Caput sextæ Centenæ.

Pag. Gradez vel Gradetsch. 1. milliar. vel 1½. hor.

Urbs SITTEN. Latinè Sedunum, Gallic. Siun & Sion. 1. milliar. magno vel 3. hor. Non solum Caput septimæ ultimæque Centenæ, sed totius quoque Vallesiæ: in qua Episcopus, qui Princeps & Dominus est universæ regionis, sedem suam habet. Arces habet tres, estque in Urbe inprimis spectatu dignum templum Episcopale, non procul ab Aula Episcopi. Incolæ utraque linguâ utuntur, cùm Germanicâ, tum Sabaudicâ vel Gallicâ inelegantiore, quam ipsi Italicam vocant.

* *
*

ITER

ITER XLIX.

Augustâ, BERNAM, SVITZIVM & GENEVAM, atque hinc Chambray Sabaudiæ & Turinum Pedemontii. Itemque Lugdunum Gallorum & loca alia Galliæ, atque porrò Madritum Hispaniæ.

Urbs SCHAFHAVSEN. de qua suprà Num.47.

Urbs EGLISAW. $2\frac{1}{4}$. mill. iuxta Rhenum, Tigurinis subiecta.

Urbs BADEN. $1\frac{3}{4}$. Quidam per oppidum Kayserstuel à Schafhausen hucusque 4. tantùm habet, sed magna milliaria. Est hæc peramœna civitas, in dextro latere Limagi fluminis sita, quam thermæ, sive aquæ naturâ calidæ celebrem reddunt. Visu digna hic sunt, templum Collegiale Deiparæ Virginis: Cœnobium Ca-

puccinorum & Confœderatorum Helveticorum Buleuterium. Summum imperium hic tenent octo pagi veteres Helvetiorum communiter, habenturque in ea æstivo præsertim tempore, pleraque Helvetiorum Comitia.

Urbs MELLINGEN, iuxta Russam 1. milliar. Octo pagorum Veterum.

Urbs ZOFINGEN. 2. & dimid. mill. sita ad Wigerum, flumen Argoiæ, Bernensium.

Urbs HVTWILL. 1. & dimid. mill. etiam Bernatium.

Urbs BVRGDORF. 2. milliar. in Argoia, iuxta Emmat, fluvium, itidem Bernatium, locus peramœnus, Arcem habens principalem.

Urbs BERNA. 1. mill. magn. vel 1. & dimid. mill. unde quidam à Baden huc usque 11. milliar. numerat: quandoquidē Helvetica milliaria longissima sunt. Tenet Berna secundum locum inter XIII. præcipua fœderis

deris Helvetici capita. Urbs est pulchra, opulenta & potens: in qua spectatu digna sunt Monasterium sive templum summum: Collegium Scholæ: Bibliotheca: Xenodochium magnum: turris elegans & præcelsa: Curia: Armamentarium: Prytaneum: Præfecti urbis tribunal publica in platea; & locus peramœnus, quo sese iaculando exercent cives.

Urbs MVERTEN sive MORAT. 2. & dimid. milliar. Iuxta Lacum sita est, qui ab hac urbe & arce nomen accepit, illa in regione, quæ olim Burgundia minor vocata est. Est Bernatium & Freyburgensium, præpuorum fœderis Helvetici locorum, celebris facta, clade illa, quam iuxta eam accepit quondam anno nimirum. 1476. Carolus Audax Burgundiæ Dux: cuius rei argumentum admodum luculentum est, Ossuarium extra Urbem.

Urbs WIFLISPVRG, vel Aventzen, AVENTICVM 1. mill. magno in ſuprema parte Lacus Murtenſis, iuxta oſtium fluminis Bruw, habetque ab eo nomen, univerſa illa regio, & ſubiecta eſt Bernatibus.

Urbs PETERLING. Paierne vel Paterniacum etiam eiuſdem longitudinis milliari uno, iuxta dictum flumen Bruw vel La Broye. Cœnobium hic eſt celeberrimum Benedictinorum eſtque vel Bernatium proprium vel Bernatibus & Fryburgenſibus commune.

Urbs & Arx MILDEN. Moudon, vel Modun. 2. milliar. aut 4. hor. equo vectis: Bernatium.

Urbs LOSANNA, vel LAVSANNE. 2. milliar. Helveticis: ſemihoræ via à Lacu Genevenſi ſive Lemano remota. Habuit olim Epiſcopum, nunc verò ſubiecta eſt Bernatibus, qui loco Epiſcopatus, Academiam in ea conſtituerunt, quorum præfectus etiam Arcem tenet. Viſu hic dignã

ſunt

ſunt Monaſterium ſive templum primarium Epiſcopale, & Collegium univerſitatis.

Urb. & Arx MORGES vel Morſee. 2. horis magnis. Bernatium nũc, olim Ducis Sabaudiæ , ſita eſt iuxta Lacum Genevenſem.

Vic. Rolle, 2. hor. equo lento gradu procedente. Etiam Bernatium.

Urbs NYON vel Newis. 2. hor. etiam Bernenſibus ſubdita.

Vic. & Arx Copet. 2. hor.

Vic. Verſoy, vel Verſois. 1. mill. Gallico, vel 1. hor.

Urbs GENEVA. 1. hor. vel uno milliar. Germanico magno à Copet. Sita eſt hæc urbs iuxta Rhodanum, ſive Rone, è lacu Genevenſi iterum erumpente. Fœdere coniuncta eſt Bernatibus & Tigurinis, eiuſdẽ quoque cum utraque Religionis & liberæ civitatis privilegijs gaudens : in qua viſu præcipuè digna ſunt, templum primarium Epiſcopale S. Petri: Templum S. Gervaſij: Curia & Armamen-

Vic-S. Michael.1.

Vic. S. Andre.2.

Vic. Modane.1.

Vic. Vilars.1.

Vic. Bareman.1.

Pag. Soviliere, à quo non procul distat Vic. Tremignanum.

Vic. Lunebourg, à quibusdam Lanebourg appellata 1. vel 1. & dimid. mill.

Hinc per montem celsissimũ Cenis vel Senis, Cinisium aut Cinesiũ (in quo iuxta Xenodochium quoddam, Sabaudiæ & Pedemontanus Ducatus disterminantur, & Italia incipit) in

Pag. La Ferrerie, vel La Ferriere, 4. magna milliar. Gallica, quæ non nisi unius diei itinere confici possunt.

P. Novalese 1. mill.

Urbs SVSA 1. Parva est, sed munitissima Pedemontij Urbs, subiecta a Duci Sabaudiæ.

Urbs

Urbs Bozolengo 1.mill.

Vic.& Arx S.George. ½.

P. S. Anthoine. 1.& dimid.

Vic.S.Ambroiſe. 1.

Urbs AVILLANE, vel Aviglia-ne. ½.

Cœn.S.Antoine.

Urbs Rivoli. 1.milliar. Arcem habet.

Urbs TVRIN, vel Taurinum. 3. mill. Gallica. Caput hæc eſt Ducatus Pedemontani, ampla, pulchrè ſtructa & optimè munita, in qua, ut ſupra dictum eſt, Ducis Sabaudiæ ſedes eſt plerunque.

Caſpar Auguſtinus, in Tabulis ſuis Itinerariis Auguſtanis breviorem viam notat, nempe rectà ex ſupra nominata Berna per Fryburgum, Biſſarola, Novara, Vercelli & S. Ioan, hucuſque; & ponit ipſe, per Ulmam, Ravenſpurg, Buchorn, Merſpurg, Conſtantiã, Steckborn, Stein, Badã, Arau, Bern & loca ſupra dicta *66.* ½. mill. Germanica, Auguſtâ Turinum.

Qui

Qui verò ex ſupra dicta Urbe Geneva Lugdunum Gallorum profecturus eſt, is perveniet

Vic. Colonge vel Conlonge 3. vel 4. milliar. Gallicis, horæ unius menſura conſtantibus ad

Caſtellum Cluſe vel L'Escluſe. 1. parvo milliar. Fauces hic ſunt & viæ anguſtia ; per quam tranſiri oportet, eſtque regno Gallicano ſubiectum.

Pag. Chaſtillon. $\frac{5}{4}$. mill.

Urbs SAINCT GERMAIN la Cheure. 1. mill.

Urbs NANTVA 2. mill. Hic tractus quondam totus fuit Sabaudicus, nunc verò Regi Galliarum paret. Conficiuntur hic aciculæ plurimæ, quæ in loca remota & diſſita exportantur.

Pag. Sardon. 3. Pertinet cum Arce Duci à Nemours.

P. & Arx le Chaſteau Gaillard. 3. mill.

P. La Boiſſe, 2. mill.

Urb.

Urbs LYON. Lugdunum, Summa Genevâ huc usque, per asperam & montosam viam, itinere æstivo, equo vectus spatio bidui perveniet.

Qui hinc in Hispaniam tendit, ei offerunt sese, ut G. Augustinus supra dictus notavit," Lugduno per Montis pessulum (Montpellier) Narbona, Leucata, Perpignan, Barcelona, Lerida, Saragoza, Fresno, Bubiera, Arcos & Alcala de Henares, & tandem

ubi regia sedes est: quò ipse Augustâ 151. milliar. numerat.

Possunt autem qui volunt, cum flumine vecti, tùm pedibus iter facientes proficisci Avenionem. Qui terrâ pergunt, per Urb. S. Saphorin d' Oson perveniunt

Urb. VIENNAM, Wien, 5. milliar. Francicis.

Vic. Auberive. 2. mill.

Urb. Piaga de Russilion vel Rossillon. 2. mill.

Vic.

Vic. S. Rambert. 2.

Urb. S. Valerier. 2.

Pag. & Arc. La maiſon de Pilate. ½. mill. Hic natus eſſe & habitaſſe creditur Pontius Pilatus: Viennæ a. Iudex provincialis fuiſſe, eoque in loco ius dixiſſe putatur, ubi nunc eſt Eccleſia, Noſtre Dame de la Vie vocatæ: in cui9 ſuperliminari hæc verba leguntur. C'eſt la pomme du Sceptre de Pilate: eſtque apud Franciſcanos turris quædam excelſa & grandis, in quâ, huc Viennam nimirum, relegatus captivus detentus & tandem in eadem expiravit, vel ut alij tradũt, ipſe ſibi manus violẽtas intulit. Quãquam nonnulli de eius obitu aliter ſcribant, quodque ſcilicet mortuus Viennam relatus, ſed quoniam Diaboli cives graviſſimè infeſtarunt, abductus, & non procul ab Underwalden Helvetiæ, in lacum profundiſſimum ab eo denominatum, præcipitatus fuerit. Refert Franciſcus de Rues in deſcriptione Galliæ, quod hodie-

hodieque in hac regione inveniantur Dynaſtæ, qui ab eius nomine, Domini de Pila vocentur.

Pag. Le Chaſteau de Serve dimid. mill.

Urbs Tain, vel Thein, vel Thynnium. 2. mill.

Urb. Valence. 3. mill.

Ur. Loriot. 4.

Ur. Montelimart. 4.

Ur. Chaſteaunneuf. 2.

Ur. Donzere. 1.

Ur. Pierre Late. 1½. mill.

Ur. Pont. S. Eſprit. 3. Non eſt tamen hec via recta & proxima.

Ur. ORANGE. 4. mill. magn. ſubiecta cum univerſo principatu nuper adhuc Wilhelmo Naſſovienſi Comiti, qui confœderatarum Provinciarum Belgicarum Imperator bellicus ſummus fuit; qui ab ea ſeſe Principem appellavit.

Urb. AVIGNON, Avenio. 4. mill. iuxta Rhodanum ſita & cum univerſa regione ſeu Comitatu Veniſsij, Pontifici Romano ſubdita.

Quidam rectà à Pont Eſprit proficiſcuntur Bagnols & Sorignac, & huc non perveniunt.

Pag. Rimon 4. à quo uno milliari remotus eſt Pons du Gard.

Urb. NISMES.3. Schottus 10. habet Avenione & La Guide 45. Lugduno Gallorum, quæ via huc perveniẽdi directiſſima eſt: in qua Theatrum eſt, cuius ſimile nullum uſpiam reperitur.

Urb. Lunell.4.mill.

Urb. MONTPELLIER. 4.mill. Locus celebratiſſimus, ad quem Medicinæ ſtudioſi proficiſci & literis incumbere ſolent.

Urb. BEZIERS. 11. mill. inter quam oppidum Belleluc, Agde & alia loca non ignobilia, interiacent.

Urb. NARBONNE. 4. mill. Hinc Beſoldus Barcelonam numerat iter trium dierum, ſive tricenas Leucas, ſeu milliaria Hiſpanica, quæ Gallicis ſeu Francicis aliquando maiora

iora sunt. Ex hac terminali Civitate Gallica venitur ad

Arcem SALSAS vel Salsulas. 7. mill. in Comitatu Rosillion (aliàs subiectã Regi Hispaniarum, nunc verò Gallorum imperio adiunctã) admodum benè munitã. Inter Narbonam & Salsas terminus est seu terminalia utriusque regionis.

Urb. PERPIGNAN. 3. mill. vel iter unius diei Narbonâ huc usque sive 10. milliar. Hispanica. Castrum munitissimum, in dicto Comitatu Rossillion, quod proximè superiorib. annis Galli fame ad deditionem compulerunt.

El Bolo 3. mill.

Pertus. 1.

Iunquera. 1.

Urb. FIGVERAS. 3.

Bascaras. 2.

Urb. GIRONA, vel Gerunda Cataloniæ, 3.

Astarlid. 5.

Urbs WIFLISPVRG, vel Aventzen, AVENTICVM 1. mill. magno in ſuprema parte Lacus Murtenſis, iuxta oſtium fluminis Bruw, habetque ab eo nomen, univerſa illa regio, & ſubiecta eſt Bernatibus.

Urbs PETERLING. Paierne vel Paterniacum etiam eiuſdem longitudinis milliari uno, iuxta dictum flumen Bruw vel La Broye. Cœnobium hic eſt celeberrimum Benedictinorum eſtque vel Bernatium proprium vel Bernatibus & Fryburgenſibus commune.

Urbs & Arx MILDEN. Moudon, vel Modun. 2. milliar. aut 4. hor. equo vectis: Bernatium.

Urbs LOSANNA, vel LAVSANNE. 2. milliar. Helveticis; ſemihoræ via à Lacu Genevenſi ſive Lemano remota. Habuit olim Epiſcopum, nunc verò ſubiecta eſt Bernatibus, qui loco Epiſcopatus, Academiam in ea conſtituerunt, quorum præfectus etiam Arcem tenet. Viſu hic digna ſunt

ſunt Monaſterium ſive templum primarium Epiſcopale, & Collegium univerſitatis.

Urb. & Arx MORGES vel Morſee. 2. horis magnis. Bernatium nũc, olim Ducis Sabaudiæ, ſita eſt iuxta Lacum Genevenſem.

Vic. Rolle, 2. hor. equo lento gradu procedente. Etiam Bernatium.

Urbs NYON vel Newis. 2. hor. etiam Bernenſibus ſubdita.

Vic. & Arx Copet. 2. hor.

Vic. Verſoy, vel Verſois. 1. mill. Gallico, vel 1. hor.

Urbs GENEVA. 1. hor. vel uno milliar. Germanico magno à Copet. Sita eſt hæc urbs iuxta Rhodanum, ſive Rone, è lacu Genevenſi iterum erumpente. Fœdere coniuncta eſt Bernatibus & Tigurinis, eiuſdẽ quoque cum utraque Religionis & liberæ civitatis privilegijs gaudens: in qua viſu præcipuè digna ſunt, templum primarium Epiſcopale S. Petri: Templum S. Gervaſij: Curia & Armamen-

mamentarium: Collegium Academiæ & Bibliotheca. Profecturus hinc Taurinum Pedemontij, in qua sedes est aulica Ducis Sabaudiæ, proximè Genevam seu Arvæ pontem veniet in

Pagum Le Chasteau de Beaume 2. milliar. & porrò per quercetum in Vicum Croisille 1. milliar. & hinc intra duos montes ad

Urb. NICY. 1. mill. Sabaudiæ Ducis, in qua Episcopus Genevensis sedem habet.

Hinc per pagos Saverij, Very, Menton, Faloire & Vertu, in

Vic. Servage. 4. mill.

Pag. S. Vian. 2. mill.

P. Eton. 1½. mill.

Vic. S. Catharine. 2. mill.

Urbs AIGVE BELLE, vel Aqua bella. 1. milliar. Hic pervenitur ad viam Lugdunensem, quæ perducit ad Pag. S. Laurens. 3. mill. Gallica. P. La Verpilliere vel Verpeliere. 2. mill, Pag. Burgoin. 2. mill. pag. La

tour

tour di Pin. 2. mill. Vic. Le pont de Beauvoisin. 3. mill. (hic in ponte Ducatus Sabaudiæ & Delphinatus Galliæ dividuntur.) La Gabellette, Diversorium. 2. Urb. Chambery vel Camberiacũ (quæ caput est Sabaudiæ, per Urb. Aix vel Aist Ducis de Nemours, pag. Trochon. Urb. Remilly & Vic. Luisettes 18. vel 20. milliar. Sabaudica Genevam usque numerantur.) 2. mill. Urb. & Castrum Montmelian Ducis Sabaudiæ 2. vel 3. mill. Urb. Aiguebelle, de qua paulò supra. 4. mill. Hinc porrò ad flumen Arch pagos aliquot & per viam asperam & arduam, ad

L'Chambre. 4. mill. vel Vicum vel Oppidum, ubi Arx est, à qua Marchionatus de La Chambre nomen accepit.

Urb. Jean de Maurienne. vel Moriene 4. mill. Caput Comitatus huius nominis & Episcopalis.

P. S. Iulien. 1. milliar.

Vic-S. Michael.1.
Vic. S. Andre.2.
Vic. Modane.1.
Vic. Vilars.1.
Vic. Bareman.1.
Pag. Soviliere, à quo non procul distat Vic. Tremignanum.
Vic. Lunebourg, à quibusdam Lanebourg appellata 1. vel 1. & dimid. mill.
Hinc per montem celsissimũ Cenis vel Senis, Cinisium aut Cinesiũ (in quo iuxta Xenodochium quoddam, Sabaudiæ & Pedemontanus Ducatus disterminantur, & Italia incipit) in
Pag. La Ferrerie, vel La Ferriere, 4. magna milliar. Gallica, quæ non nisi unius diei itinere confici possunt.
P. Novalese 1. mill.
Urbs SVSA 1. Parva est, sed munitissima Pedemontij Urbs, subiecta a Duci Sabaudiæ.

Urbs Bozolengo 1. mill.

Vic. & Arx S. George. ½.

P. S. Anthoine. 1. & dimid.

Vic. S. Ambroiſe. 1.

Urbs AVILLANE, vel Aviglia-ne. ½.

Cœn. S. Antoine.

Urbs Rivoli. 1. milliar. Arcem habet.

Urbs TVRIN, vel Taurinum. 3. mill. Gallica. Caput hæc eſt Ducatus Pedemontani, ampla, pulchrè ſtructa & optimè munita, in qua, ut ſupra dictum eſt, Ducis Sabaudiæ ſedes eſt plerunque.

Caſpar Auguſtinus, in Tabulis ſuis Itinerariis Auguſtanis breviorem viam notat, nempe rectà ex ſupra nominata Berna per Fryburgum, Biſſarola, Novara, Vercelli & S. Ioan, hucuſque; & ponit ipſe, per Ulmam, Ravenſpurg, Buchorn, Merſpurg, Conſtantiã, Steckborn, Stein, Badã, Arau, Bern & loca ſupra dicta 66. ½. mill. Germanica, Auguſtâ Turinum.

Qui

Qui verò ex ſupra dicta Urbe Geneva Lugdunum Gallorum profecturus eſt, is perveniet

Vic. Colonge vel Conlonge 3. vel 4. milliar. Gallicis, horæ unius menſura conſtantibus ad

Caſtellum Cluſe vel L'Escluſe. 1. parvo milliar. Fauces hic ſunt & viæ anguſtia; per quam tranſiri oportet, eſtque regno Gallicano ſubiectum.

Pag. Chaſtillon. $\frac{5}{4}$. mill.

Urbs SAINCT GERMAIN la Cheure. 1. mill.

Urbs NANTVA 2. mill. Hic tractus quondam totus fuit Sabaudicus, nunc verò Regi Galliarum paret. Conficiuntur hic aciculæ plurimæ, quæ in loca remota & diſſita exportantur.

Pag. Sardon. 3. Pertinet cum Arce Duci à Nemours.

P. & Arx le Chaſteau Gaillard. 3. mill.

P. La Boiſſe. 2. mill.

Urbs LYON. Lugdûnum, Summa Genevâ huc uſque, per aſperam & montoſam viam, itinere æſtivo, equo vectus ſpatio bidui perveniet.

Qui hinc in Hiſpaniam tendit, ei offerunt ſeſe, ut G. Auguſtinus ſupra dictus notavit, Lugduno per Montis peſſulum (Montpellier) Narbona, Leucata, Perpignan, Barcelona, Lerida, Saragoza, Fresno, Bubiera, Arcos & Alcala de Henares, & tandem

ubi regia ſedes eſt: quò ipſe Auguſtâ 151. milliar. numerat.

Poſſunt autem qui volunt, cum flumine vecti, tùm pedibus iter facientes proficiſci Avenionem. Qui terrâ pergunt, per Urb. S. Saphorin d' Oſon perveniunt

Urb. VIENNAM, Wien, 5. milliar. Francicis.

Vic. Auberive. 2. mill.

Urb. Piaga de Ruſſilion vel Roſſillon. 2. mill.

Vic.

Vic. S. Rambert. 2.
Urb. S. Valerier. 2.
Pag. & Arc. La maiſon de Pilate. ½. mill. Hic natus eſſe & habitaſſe creditur Pontius Pilatus: Viennæ a. Iudex provincialis fuiſſe, eoque in loco ius dixiſſe putatur, ubi nunc eſt Eccleſia, Noſtre Dame de la Vie vocatæ: in cuiꝰ ſuperliminari hæc verba leguntur. C'eſt la pomme du Sceptre de Pilate: eſtque apud Franciſcanos turris quædam excelſa & grandis, in quâ, huc Viennam nimirum, relegatus captivus detentus & tandem in eadem expiravit, vel ut alij tradũt, ipſe ſibi manus violẽtas intulit. Quãquam nonnulli de eius obitu aliter ſcribant, quodque ſcilicet mortuus Viennam relatus, ſed quoniam Diaboli cives graviſſimè infeſtarunt, abductus, & non procul ab Underwalden Helvetiæ, in lacum profundiſſimum ab eo denominatum, præcipitatus fuerit. Refert Franciſcus de Rues in deſcriptione Galliæ, quod hodie-

hodieque in hac regione inveniantur Dynaſtæ, qui ab eius nomine, Domini de Pila vocentur.

Pag. Le Chaſteau de Serve dimid. mill.

Urbs Tain, vel Thein, vel Thynnium. 2. mill.

Urb. Valence. 3. mill.

Ur. Loriot. 4.

Ur. Montelimart. 4.

Ur. Chaſteaunneuf. 2.

Ur. Donzere. 1.

Ur. Pierre Late. 1½. mill.

Ur. Pont. S. Eſprit. 3. Non eſt tamen hęc via recta & proxima.

Ur. ORANGE. 4. mill. magn. ſubiecta cum univerſo principatu nuper adhuc Wilhelmo Naſſovienſi Comiti, qui confœderatarum Provinciarum Belgicarum Imperator bellicus ſummus fuit; qui ab ea ſeſe Principem appellavit.

Urb. AVIGNON, Avenio. 4. mill. iuxta Rhodanum ſita & cum univerſa regione ſeu Comitatu Veniſsij, Pontifici Romano ſubdita.

Quidam rectà à Pont Eſprit proficiſcuntur Bagnols & Sorignac, & huc non perveniunt.

Pag. Rimon 4. à quo uno milliari remotus eſt Pons du Gard.

Urb. NISMES.3. Schottus 10. habet Avenione & La Guide 45. Lugduno Gallorum, quæ via huc perveniēdi directiſſima eſt: in qua Theatrum eſt, cuius ſimile nullum uſpiam reperitur.

Urb. Lunell.4.mill.

Urb. MONTPELLIER. 4.mill. Locus celebratiſſimus, ad quem Medicinæ ſtudioſi proficiſci & literis incumbere ſolent.

Urb. BEZIERS. 11. mill. inter quam oppidum Belleluc, Agde & alia loca non ignobilia, interiacent.

Urb. NARBONNE. 4. mill. Hinc Beſoldus Barcelonam numerat iter trium dierum, ſive tricenas Leucas, ſeu milliaria Hiſpanica, quæ Gallicis ſeu Francicis aliquando maiora

iora ſunt. Ex hac terminali Civitate Gallica venitur ad

Arcem SALSAS vel Salſulas. 7. mill. in Comitatu Roſillion (aliàs ſubiectā Regi Hiſpaniarum, nunc verò Gallorum imperio adiunctā) admodum benè munitā. Inter Narbonam & Salſas terminus eſt ſeu terminalia utriuſque regionis.

Urb. PERPIGNAN. 3. mill. vel iter unius diei Narbonâ huc uſque ſive 10. milliar. Hiſpanica. Caſtrum munitiſſimum, in dicto Comitatu Roſſillion, quod proximè ſuperiorib. annis Galli fame ad deditionem compulerunt.

El Bolo 3. mill.

Pertus. 1.

Iunquera. 1.

Urb. FIGVERAS. 3.

Baſcaras. 2.

Urb. GIRONA, vel Gerunda Cataloniæ, 3.

Aſtarlid. 5.

S. Sillon. 2.

Linas. 2.

Lo Rocca. $1\frac{1}{2}$.

Moncada. 2.

Urbs BARCINONA, Barcelona. 2. mill. La Guide des Chemins à Perpignano huc uſque numerat. 34. (dubio procul Gallica, quæ aliquibus in locis parva ſunt) milliaria. Caput eſt Cataloniæ, quanquam ſingularis Comitatus habetur, & adhucdum, priſtinum ſuum Dominum, Hiſpaniarum Regem non agnoſcit, ſed ſub tutela & patrocinio Gallici regni vivit.

Hinc proxima via eſt ad Leridam. Qui verò Cœnobium Monſerrate luſtrare cupiunt, ad quod plurimæ peregrinationes Religionis ergò ſuſcipiuntur, Barcelonâ perveniunt

Urb. MARTOREL. 4.

Monaſt. Monſerrate. 3.

Urb. IGNAIVDA. 3.

Vic. Hoſtaletes. 4.

Urb. CERVERAM, in ipſa via regia

regia Barcelonâ Saragozam ſitam. 2. mill.

Urb. BELBVCH. 2.

Urb. LERIDAM 4. aut 5. milliar. Eſt urbs Epiſcopalis, in qua antiqua eſt Academia. Sita eſt adhuc in Catalonia.

Urb. FRAGA. 3. milli. magn. Prima eſt regni Aragonici, in hoc Itinere.

Pag. Burialaios 7.

Urb. OSSERA 6. mill. quidam 4. tantùm numerat. Eſt iter unius diei grande.

Urb. PVEBLA. 4. mill.

Urb. SARAÇOZA, vel Saragoſſa. 2. Caput eſt regni Aragonici; ſita ad Hebri vel Ebri fluenta. Hinc Leodius per Calataiud, Siguenza vel Seguntiam, Alcalam de Henares ſive Complutum (in qua Academia eſt) numerat.

Urb. MADRID. In qua Rex Hiſpaniarum ſedem ſuam habet. 50. milliar. Hiſpanica, quæ Philippus I. ſpa-

tio quatridui confecit: Archidux verò Austriæ, Albertus, anno 1595. Madrido Complutum, Guadalaiara, Daroca, Carinnena & huc Saragozam, hincque Leridam suprà dictam, inde Barcinonem, spatio quatridui emensus est, ut ibidem in Italiam trãsiturus, navem conscenderet, qp plerique facere solent. Complutum dictum sive Alcalà de Henares, 6. milliar. & Guãdalaiara 10. milliar. abest à Madrito: Sita est utraque in Castilia nova. Siguenzam vel Seguntiam quidam novæ, quidam autem veteri Castiliæ, quæ Aragoniæ contermina est, annumerant.

ITER L.

Augustâ TIGVRVM & LVCERNAM.

Urbs CONSTANTIA. de qua supr. Num. 47. Hinc Wynfeldam

vel

vel Weinfeldam, 1. milliar. magn. Notatur appellatione oppidi.

Ur. FRAWENFELD. 1. mill. Helvetico magno. Sita est iuxta ripã Murgæ fluminis, arcemque habens, caput est Turgoiæ, duplici Religione septem pagis subiecta.

Urb. WINTERTHVR. 1½. mill. magnis, Turgoiæ, splẽdidas habens ædes, & fontes liquidos, paretque imperio Tigurinorum.

Urbs TIGVRVM. 2. milliar. magnis, pro quibus alius tres notat. Latinè sic appellatur, Germanicè ZVRCH. Fuit olim Imperio Romano-Germanico subiecta, nunc verò primum locum tenet, inter tredecim confœderatas Urbes Helveticas: in qua præcipuè spectatu digni sunt, Templum summum seu primariũ S. Felicis & Regulæ. It. Monasterium Virginis: Templum S. Petri, Xenodochium: amplissima pulcherrimeque concinnata Bibliotheca:

 Curia:

Curia: Prætorium: Armamentarium: domus mercatoria: Granarium, ut & Macellum: mola, qua charta seu papyrus conficitur: area pulchrè aggesta, vulgò aufm Hof dicta & domus sclopetariorum.

Cœnobium & Abbatia Capel vel Cappel 2. & dimid. quidam 1. & dimid. tantum milliar. notat. Situm est in libera præfectura Knonow, trans montem Albis & dimid. mill. infra Tugium, Tigurinis subiectum, qui ibidem Ludum literarium aperuerunt & Curatorem eidem præfecerunt. Fuit olim celeberrimum Cœnobium Ordinis Præmonstratensis.

Urbs LVCERNA. 2½. vel 2. mill. Una ex 13. præcipuis Ordinum Helveticorum, & quidem Ordine tertia, in Argoia, ad Russam flumen, & lacu ab eadem denominato: in qua spectatu digna sunt, Cœnobium Nudipedum, Collegium Iesuitarum & Curia.

ITER LI.

Augustâ Tubingam & Durlacum.

Ostensa quidem supra sunt viæ duæ Augustâ Tubingam ducentes: Quoniam verò quidam præter illas etiam hanc tertiam notavit, idcirco hic inserta illa est, qua pervenitur ad:

Cœnob. Schonfeld $1\frac{1}{2}$. mill. magnis in Richsnovia, ad Comitatum Burgaviensem spectans.

Arx Zusameck $1\frac{1}{4}$. mill. iuxta Zusam amnem.

Arx & Vicus, Burtenbach. $1\frac{1}{4}$. milliar. nobilis viri Heinrici Sebastiani Schertlini.

Arx Rott. 1. mill.

Pag. Beuren. $1\frac{1}{2}$. mill.

Pag. Reutti. 1. m. magn. Dominorum Rotiorum, Patriciorum Ulmensium. Hinc porrò trans Ilarum ad

Pag. Gocklingen. ubi supra Ulmam Danubius transitur. $1\frac{1}{2}$.mill.

Pag. Ringingen. 1. mill. Domini Io. Iacobi Schadij, patricij & Duumviri Ulmensis.

Pag. Perka. 1.

Arx Schiltsburg. Nobilium Spatiorum. $1\frac{1}{2}$.mill.

Cœnob. Zwifalten, celeberrimum Ordinis S. Benedicti.

Arx. Liechtenstein. 3. & dimid. mill. de cuius admiranda structura in solidis rupibus, deque antro nebuloso Crus. l. paralip. cap. 12. pag. 46. videndus.

Urbs TVBINGA. 2. milliar. condita in ripa Nicari, Ducis Wurtembergici: in qua spectatu digna sunt: Templum summum sive primarium S. Georgij, inque eo Conditoria gentilitia Ducum Wurtenbergicorum. Ædes & Collegia Universitatis, cum Bibliotheca amplissima. Domus Stipendiariorum: Collegium Principis, seu novâ structura; Arx sive

Pala-

Palatium, Tubinga excelſa nuncupata & Curia.

Numerantur hinc STVTGARDIAM per viam aſperam & montoſam per Dettenhauſen, Steinebrunn (paulo plus quam dimidia via) & Moringen. 6. integr. horæ; Horbam (oppidum Auſtriacum Hochburgenſe) per Rotenburgum & Weitingen, etiam ſex horæ: Hechingen (oppidum Hohenzollerenſe, infra Caſtrum Hohenzollern) per Tuſslingen, Offterdingen, Bodelshauſen, Sickingen. 4. horæ: Munſingen, per Reuttlingen, amplius 7. horæ pedeſtri itinere, ad Oppidum Kurcheim infra Teccam ſex horæ breves & Baſileam ad viginti & 1. milliar. nempe ad oppidum Hechingen modò dictum. 2. mi liar. magnis. Urb. Haigerloch $1\frac{1}{2}$. mill. etiam Comitis Hohenzollerenſis. Urb. Roſenfeld. $1\frac{1}{2}$. milliar. iuxta Teiahm & Hewburg, Ducis Wurtenbergici

Urb. Rottweil 2.& dimid. mill. Urbs, est Imperialis, ubi Dicasterium est Imperiale Aulicum. Urb. Villingen 2. mill. iuxta Brigi fluviolum, munita satis, & aquis salubribus celebris, Domus Austriacæ. Urb. Loffing $2\frac{1}{2}$. mill. etiam habens aquas salutares, Comitum Furstenbergensium. Cœnob. S. Blasij 2. vel 2. & dimid. mill. in Silva nigra, estque Abbatia percelebris & opulenta, Ordinis Benedictini. Lomat. 2. Urb. Schopfen, in Wisenthal, Marchionis Badensis, ad Dynastiam Rotelensem spectans. Hinc per Mulberg, Brombach, &c. Urb. BASILEAM. $2\frac{1}{2}$. mill. Comes Bisaccioni in sua Historia 10. ponit milliaria Villingâ Basileam, & totidem Schafhusiam. Sed nostra consignatio ducit.

, Urb. HERRENBERG. ad quam per pagos Iesingen, Boltringen, Reisten & Altingen numerantur 1. mill. magnum vel tres horæ. Duci Wurtembergico paret, in qua templum pul-

pulcherrimum & Arx ſpectatu digna ſunt.

Hinc per pagos, Affſtett, Dakenpfrund & Stammen, ad

Urb. KALB. mill. 1. magn. vel hor. tres. Ducis Wurtenberg. & negotiationibus celebris: extra cuius portam ſuperiorem, in rotundo Colle ſita eſt arx vetuſta Comitum Kalbenſium, eorumque quondam ſedes, in qua carceres ſunt fœdi & infeſti. Qui Tubingâ vel vicinis locis alijs ad aquas Cellenſes proficiſcuntur, plerunque huc perveniunt. Atque hinc ad Cœnobium Hirſaugienſe.

Urb. NEVENBVRG. 2. mill. magnis Kalbâ diſtantem, de qua ſupra Itinere 46.

Urb. DVRLACH 2. mill. quæ Principis eſt Badenſis, hodieque Illuſtr. Marchionis Badenſis Friderici ſedes Aulica, in qua ſpectatu digna ſunt Templum parochiale, Collegium &

Arx,

ITER LII.

Augustâ HALAM Suevicam.

Urbs NORDLINGA. 9. mill. de qua supr. Itin. XI.

Ur. ELLWANGEN. 3. vel 4.

Ur. GAILDORF. 4. Oppidum Limpurgense cum Arce, iuxta Cocheram, in quo templum oppidanum spectari potest.

Urb. HALL. 2. milliar. commun. vel 3. hor. Ut quidam notavit, vulgò 18. mill. Augustâ per Norlingam huc usque numerantur.

Vel ad

Urb. LAVGINGEN. 6. mill. de qua supr. Num. 36.

Cœnob. KONIGSBRVNN. 4½. mill. in Valle Brentziana, Wurtenberg. Ducis. Propè eam sunt fontes Brentzij amnis: atque hinc Nordlingam tria milliaria numerantur:

2. Gien-

2. Giengam & 3. Gemundam Suevicam.

Urb. AALEN. 1. mill. magn. A nonnullis AVLA vocatur & eſt Imperialis civitas, ad Kocheram flumen. Hinc per dictum Gaildorfium, ad

Urb. HALL. 4. mill. magn. Summa 15. & dimid. mill. Atque ſic via hæc compendioſior, quam ſuperior illa, ſiquidem calculus vel ſupputatio propter milliariorum diverſitatem conveniat. Eſt HALA civitas S. Rom. Imperij, in Circulo Suevico ſita, celebris coctura Salis: inque ea ſpectatu inprimis dignum eſt Téplum S. Michaelis in foro, in loco editiore ſtructum & tabulis ex ære Cyprio intectum; Itemque Sula & Ergaſteria coquendi Salis.

* *
*

ITER LIII.

Augustâ Landspergam, Inspruggs, Pozen, Tridentum, Venetias, Florentiam & Romam.

Urbs AVGVSTA. Hinc per Campos Lycios ad

Urb. LANDSPERG. 4. mill. parvis vel semi-diei itinere equestri, æstate: quo spatio omnes pagos pertransire possis.

Quidam petunt pag. Hausstetten. 1. ad Horreum, quod diversorium & Landsperg. 2. milliar, sed parvis omnibus.

Est LAndsperg Urbs Bavariæ, in ripa Lyci condita: templum habens & domum professam Jesuitarum & arcem quoque.

Hinc per pag. Romakessel & alia obscura quædam loca ad

Urb. SCHONGA vel Schongaw. 4. m.

4.m. Sita eſt in loco editiore, præterlabente inferius Lyco, & ſubiecta Electori Bavar.

Pag. Bavaric. Soya. 2. mill.

Cœnob. ETTAL. 2. & dimid. mill. Epiſcopatus Fruxinenſis, Ordin. Benedictini.

Vic. Partenkirchen. $1\frac{1}{2}$. mill. ad Loiſam fluviolum, dicti Epiſcopatus.

Vic. Mittenwald. 3. etiam Friſingenſis Epiſcopatus.

Pag. Scheidnitz. 1. ad Iſaram ubi ad pontem Bavariæ ſive Epiſcopatus Freyſingenſis terminatur & Tyrolenſis Comitatus incipit.

Cœnob. Seefeld. 2. mill. Ordinis S. Auguſtini, ad quod frequentes religionis ergò peregrinationes inſtituuntur, & iuxta quod egregium eſt diverſorium. Hinc per montem Cirle, in

Pagum Cirle. 1. mill. magn. Hinc non procul abeſt paries Martini (vulgò Martinswand;) quo loco in Da-

marum

marum venatu Maximilianus I. in periculum & discrimen vitæ sese præcipitavit. Atque porrò in

Urb. INSPRUGG. 2. mill. parvis à Cirle dissita. Potest verò qui vult magno vię compendio huc pervenire, petendo scilicet Augustâ pagum Ottmarshausen 3. hor. Pag. Hurlach. 4. hor. pag. Loder 4½. hor. P. Bruck. 1½. hor. Pag. Saummeister, ubi copia est veredorum. 4. hor. Urb. Fuessen. 1½. hor. Vic. Reiten, in ipso Tyrolensi Principatu. 4. hor. pag. Nasareit. 4. milliar. Pag. Delfs. 3. mill. Urbs Insprugg. 3. mill. Caspar Augustinus in tabula sua itinerariâ iter hoc sic disponit, Pag. Otmarshausen. 2. pag. Hurlach. 2. p. Bruck. 2. pag. Gerartshofen 2. pag. Sommeister 2. Urb. Fauces, Fuessen 2. Reiti. 2. Imbst, Vered. 2. Vic. Nasareith. 2. pag. Betenau. 2. Urb. Insprugg. 2. milliaria.

Est OENIPONS sive Inspruck

hoc

hoc tempore Caput Comitatus Archiducalis Tyrolensis: in qua spectatu admodum digna sunt Templum S. Crucis sive Franciscanorum, inque eo monumentum Maximiliani. I. Imperatoris atque id genus ornamenta pulcherrima alia. Item Templum Jesuitarum & Collegium: Eremus propè Capuccinorum Cœnobium: Templum parochiale: Arx seu castrum Principale, quod sedes est nunc Princ. celsissimi illustrissimique Ferdinandi Caroli, Austriæ Archiducis, &c. aulica, & quæ huic coniuncta sunt ædificia alia, horti: technophylacium & argenti conditorium: Bibliotheca: Armamentarium: Hippocomium, Leontotrophium: & id genus alia: Cancellaria insuper aulica & Consilij palatium. Extra urbem verò Cœnobium celebratissimum WIlthan, ordinis Præmonstratensis: prædium Ferdinandi Archiducis: atque inprimis magnificentissima propè sita Arx, Ambras

sive

ſive Ombras, inque ea plurima ſingulariter mirabilia ſpectatu digna occurrunt.

Vic. Matern, Matran vel Matreū. 3. mill.

Vic. Steinach. ½. mill.

Pag. Gries. 1. mill. Hinc per Brennam montem, quem nonnulli nomine montium Pyrenæorum indigitant.

Urb. STERZINGEN. 2½. mill. Archiducum Oenipontanorum.

Pag. Mauls. 1. mill.

Sack. dimid. mill. Diverſorium eſt ſolitarium.

Beiſſen. 1. mill. Etiam diverſorium ſolitarium.

Urb. BRIXEN. 1½. mill. In hac Epiſcopali urbe, ubi Rientius fluvius cum Eiſaco coniungitur, viſu digna occurrunt: Templum Cathedrale, Arx Epiſcopalis ſive ſedes aulica & alia.

Urb. CLAVSEN vel Chiuſa. 2. milliar. parvis. Condita hæc eſt iuxta flumen

flumen Eiſacum, atque in celſo Arx Seben, Epiſcopi Brixenſis, quod quidem reditus attinet: Iuriſdictionem verò territorialem habent Auſtriaci ſi. e Tyrolenſes.

Startz. dimid. mill. magn. Diverſorium eſt ſolitarium.

Colman. dimid. mill. Eſt domus vectigalis Principalis, egregiè conſtructa.

Urb. Polzanum, vulgò Potzen vel Botzen. 3. mill. in Oſtio Eiſaci in Atheſin, pertinens ad Iuriſdictionem Oenipontanam Archiducalem: celebris propter quatuor diſtinctos annuos mercatus, quorum primus habetur proximâ Lunæ poſt Oculi; ſecundus, primo die operario poſt feſtum Corporis Chriſti: tertius 8. Septembr. ſtylo novo: quartus proximâ poſt Andreæ; durantibus ſingulis dies quindecim. Sunt hic ſpectatu digna Templum parochiale, Templum S. Ioannis, Cœnobia Dominicanorum, Franciſcanorum & Capucci-

puccinorum, domus Equitum Ord. S. Ioannis, atque ædificia nonnulla publica.

Pag. Fransuole. 2½. mill.

Vic. Neuemarckt. 1½. mill. Propè hunc Vicum optimè constructum arx est in monte sita, Dn. Comitum Trautsamiorum.

Pag. Salurn. 1.

Cœnob. & Pag. S. Michael. 1.

Urb. TRIDENTVM, Trient. 2. In hac Episcopali Tyrolensis Comitatus civitate, visu digna sunt, Templum primariũ seu cathedrale, D. Vigilio Sacrũ: in quo mõstratur Simon, unus ex innocẽtibus infantibus: Tẽplum S. Mariæ maioris, in quo concilium habitum fuit: Templum parochiale S. Mariæ Magdalenæ: Collegium Iesuitarum, & Arx magna Episcopalis.

Hinc per celsum, longum & periculosum ascensum, in

Pag. Perzene. 1. mill. magnum.

P. Levego, Levegno vel Leving. 1. mill.

Vic.

Vic. Burgo vel Burgum. ad 2. ferme milliar. Germanica. Vicus est pulchrè structus Archiducalis Tyrolensis, iuxta Brentam fluvium in Valle Sugana, arcem habens.

P. Grino vel Grigno, vulgò Grimm. 2. mill. Germ. in Comitatu Tyrolensi.

Primolano 5. Italica vel 1. milliar. German. ditionis Venetæ.

Castrum KOBEL, Kobolt, Kofel, Chiusa vel Cavolo, spacio unius horæ equitando contingendum. Est hoc Castrũ in rupibus excisum quod infernè Brentâ alluitur, insignis transitus seu fauces, imperio domus Austriacę subiectum.

Pag. Cismon vel Cisimont. 2. mill. Ital. Hic locus & sequentes reliqui omnes ad Rempubl. Venetam spectant.

Pag. Carpenedo vel Carpenè, milliar. Germ. Qui Bassanum petunt, huc non perveniunt.

Vic.

Vic. Castel Franco. 18. Italica. 3. & dimid. German. constituentia, ad flumen Muson, castellum habens.

Urb. TREVISO, Trevig, Tarvisium magnum 3. mill. Germ.

Urb. MESTRES 3. German. vel 10. Italica milliar. Locus est patens & apertus.

Urb. VENETIÆ. 7. mill. Ital. quæ aquis conficiuntur.

Lizzafusina, Locus obscurus, quibusdam ædificiis constans; ubi paludes marinæ incipiunt.

P. Dolo, media via inter Venetias & Patavium: in quo, qui navi vehuntur, plerunque prandere solent. 1½. mill. German.

Urbs PATAVIUM 2. & dimid. Summa, 5. mill. German. parva, quibus tamen fermè diem integrũ flumine qui vehuntur consumunt. Terrâ a. qui iter faciunt, à Lizzafusina tantùm dimidij diei, vel 20. Italicarum mensuram notant.

P. Conselva 11. mill. Italica.

Urb.

Urb. ROVIGO, 14. mill. Venetorum propria.

P. Francolino 15. pertinet ad Ducatum Ferrariensem, atque ita Pontificem Romanum. Conditus est in sinu PO vel Padi fluminis, quod Venetos à Pontifice disterminat.

Urb. FERRARA. vel Ferraria 5. Summa 45. mill. Italica, quæ constituunt 9. German. Patavio huc usque terrâ iter facientibus. Multi verò malunt navi vehi Venetijs Ferrariã, 80. milliar. Italicis, quæ unius diei & noctis spacio confici queunt, nempe 25. Chiozza, atque hinc 55. Ferrariam.

Urb. BOLOGNA. vel Bononia 30000. pass. vel milliar. Italica, via profunda & lutosa, quâ nullæ vel urbes vel pagi visuntur, uno saltem & paupere diversorio in medio eius occurrente: quod alla Scala appellatur, & 15. Italicis, vel 3. Germanicis milliaribus Ferrarâ & Bologna distat. Quidam verò diverticulo & ambagi-

bus usi, alia loca petunt, præsertim pluviis cadentibus: multi autem Ferrariæ sese Reno flumini committunt, quo secundo spacio noctis unius & dimidiati diei Bolognam contingere possunt.

Hinc per Apenninum iter est, mõtem Italiam quasi secantem, venitur ad

Pianora, qui pagus diversoriorum refertus est. 8. vel. 1 o. milliar. Italicis.

Pag. Lojano, in asperis montibus situs 8. Scarica L'asino. 4. obscurus pagus in montibus.

Pag. Pietra mala 6. ibi Apenninus excelsus est.

Urbs FIORENZOLA. 4. vel 14000. passus à Loiano distans. Subiecta magno Duci Hetruriæ, ut & pagus dictus Pietra mala: ante quem non procul Sacrario, limites sunt & termini Bononiensis sive Pontificiæ, & Florentinæ ditionis.

A dicto oppido Fiorenzola per excelsum montem ad

Urb.

Urb. SGARPARIAM, benè munitam Florentinam. 10. mill. Italica vel 4. horis.

Hinc per dicta montana, quæ paulatim declivia redduntur

FLORENTIAM. 14. mill. vel 6. hor. Summa 56. vel 54. milliar. Italica, Bononiâ huc uſque. Alij aliter numerant; dicente Schotto, utramque urbem 50. milliar. à ſeſe mutuò abeſſe: ad quod ſpatium emetiendum biduum requiratur.

Urb. S. Caſciani. 8. mill. Ital.

Urb. Tavernelle 8.

Urb. Poggibonzi. 4.

Ur. Staggia. 4.

Urbs SIENA vel Sena 6. quæ 30. mill. æſtivo tempore, equo vectus uno die (quanquam citatiore greſſu) conficere poteſt.

Ur. Lucignano. 6.

Vic. Buoncõvento 5. in quo Heinrico VII. Imperatori, venenum ut quidam volunt, propinatum fuit.

Pag. Thornieri.7.mill.
Vic.S.Quirico.3.mill.
Arx & Pag. Radicofani 13. hîc gni Ducis Hetruriæ & Pont territorium disterminantur; fini est viarum benè stratarum & mu rum. Pagus vero dictus paret Hetruriæ.
Vic. Ponte Centino.8.quidam ponunt.
Ur. AQVAPENDENTE 4. viæ incipiunt sese commodiores & faciliores pandere.
Vic.S.Lorenzo.3.vel 4. Quidam 5.mill.numerat.
Urb. BOLSENA, Bolseno, Bolzena 2. vel 3. Quidam ab Aquapendente huc usque 8. quidam mill.9.numerant.
Urb. MONTE FIASCONE. 7. Locus vino Muscatellino generosissimo nobilissimoque, cuius ille ferax est, celeberrimus.
Urb. VITERBO. 8. mill. Caput est regionis S. Petri Patrimonij, subiecta

iecta ut reliqua loca omnia à Radicofani, Pontifici Romano.

Hinc per montem Ciminum, ascensu descensuq; admodum arduum & difficilem

Ur. Ronciglione. 10. mill.

Vic. Monte Rose. 7.

Vic. Baccano 6. Quidam 8. numerat. mill.

Urbs ROMA. 12. mill. Italica. Cluverius numerat passus 15000. à Baccano huc usque. Vulgò. 5. dierũ iter Florentiâ Romam notatur, quod citra molestiam & difficultatem confici potest.

ITER LIV.

AUGUstâ Villacum Carinthiæ & Labacum Carniæ: item Villaco Venetias.

Urbs SALISBURGUM. vide suprà iter hucusque in itinere IX.

Hinc MAuterdorf trans Taurum Raſtattenſem. Et porrò

Vic. vel pagum. S. Michael. 1. mill. ſitus hic eſt ad radices montis Cattarij (am Kazenberg) & in ditione Salisburgenſi. Hinc per dictum mõtem, à quibuſdam Kaetſchberg dictum (in cuius vertice termini eſſe dicuntur Salisburgenſis & Carinthiaci territorij.)

Pag. Reinbach, à quodam Reinbeck dictum. 1. milliar. ſitum in altero latere montis Cattarij, ad

Urb. GEMVNDAM. 2. mill. Hæc in Ducatu Carinthiæ ſita urbs, iuxta quam flumen Malentein in Lyſeram ſeſe exonerat, ante hac Reitenavienſium fuit: anno verò 1639. ut referunt, emtionis iure ad Comitem Lodronium pervenit.

Vic. Spital. 2. mill. ad Dravum ſitus, arcem habet; ſubiectus ante hac Comitibus Ortenburgenſibus: qui verò, à Domino Gabriele Salaman-

ca orti,

ca orti, omnes nunc diem suum obierunt: Forsitan nunc Domino Widemanno Vesseto, Comitem sese ab Ortenburg vocanti, paret.

Vic. S. Paternion iuxta Dravum. 2. milliar. Nunc itidem Domini Widemanni, vel novi Comitis Ortenburgensis: ante hac DD. Kevenhulerorum.

Urb. VILLACVM. Villach. 2. mill. etiam sitam ad Dravum & Episcopi Bambergensis: in qua frequentes sunt in Italiam negotiationes.

Hinc Wolfgangus Lazius, per montem Kappelbergensem Labacum Carniæ tantùm 7. milliaria numerát. Alij vero per urbem Crainburg in Crainiæ superiore iuxta Sauum sitam (in qua templa quædam cum arce lustrari possunt) Labaco Villacum usque duodecim milliaria numerant. Quidam Villaco, in pagum Lengfeld ad Sauum unum m. Crainburgum 3. & dimid.

Hinc MAuterdorf trans Taurum Rastattensem. Et porrò

Vic. vel pagum. S. Michael. 1. mill. situs hic est ad radices montis Cattarij (am Kazenberg) & in ditione Salisburgensi. Hinc per dictum mõtem, à quibusdam Kaetschberg dictum (in cuius vertice termini esse dicuntur Salisburgensis & Carinthiaci territorij.)

Pag. Reinbach, à quodam Reinbeck dictum. 1. milliar. situm in altero latere montis Cattarij, ad

Urb. GEMVNDAM. 2. mill. Hæc in Ducatu Carinthiæ sita urbs, iuxta quam flumen Malentein in Lyseram sese exonerat, ante hac Reitenaviensium fuit: anno verò 1639. ut referunt, emtionis iure ad Comitem Lodronium pervenit.

Vic. Spital. 2. mill. ad Dravum situs, arcem habet: subiectus ante hac Comitibus Ortenburgensibus: qui verò, à Domino Gabriele Salaman-

caorti, omnes nunc diem suum obierunt: Forsitan nunc Domino Widemanno Vesseto, Comitem sese ab Ortenburg vocanti, paret.

Vic. S. Paternion iuxta Dravum. 2. milliar. Nunc itidem Domini Widemanni, vel novi Comitis Ortenburgensis: ante hac DD. Kevenhulerorum.

Urb. VILLACVM. Villach. 2. mill. etiam sitam ad Dravum & Episcopi Bambergensis: in qua frequentes sunt in Italiam negotiationes.

Hinc Wolfgangus Lazius, per montem Kappelbergensem Labacum Carniæ tantùm 7. milliaria numerát. Alij vero per urbem Crainburg in Crainiæ superiore iuxta Sauum sitam (in qua templa quædam cum arce lustrari possunt) Labaco Villacum usque duodecim milliaria numerant. Quidam Villacô, in pagum Lengfeld ad Sauum unum m. Crainburgum 3. & dimid.

Pag. Kaltenbrunn 3. & Labacum 1. Summa 11½. milliaria Germanica numerant. A dicta urbe Laybach, vel Laubach, quæ Caput est Crainiæ infra in alio itinere plura dicentur.

Qui verò ex dicta urbe Villach porro Venetias petituri sunt, veniũt

In pag. & Cœnob. Arnoldstein 2. mill. Hoc Cœnobium in pulchro & amœno colle situm, Ordinis est Benedictini & Bambergensis Episcopi.

Vic. Terle. 1.

Vic. Tervis minor. 1. mill. Quidam 2. habet mill. etiam Episcopi Bambergensis, in quo sunt officinæ ferrariæ.

Vic. Mal Borgetto, vel Malburget 1. mill. Etiam Episc. Bambergensis, præfecturam habentem.

Vic. Pont à Fella vulgò Pontafel dictum 1. vel 1½. milliar. Vicus est elegans, in quo & Italicæ & Germanicæ Linguæ mutuum est commerciũ. In medio Pontis, quo Fella flumen iungitur, terminus est territorij Bãber-

bergensis sive Carinthiaci, & Venetorum incipit, quorum etiam est dictus ille vicus Pontafel.

Vic. Clausen vel Chiusa. 1. mill. magn.

Urbem VENZONE. vel Beischeldorf. 3. mill. Germanica parva. Sita hæc est ad flumẽ Taiamento vel Tilavempto: in cuius ambitu, ut quidam putat, Veterum NOREIA sita fuit.

Urb. GEMONA, Olim Glemona, 1. milliar.

Urbs S. DANIEL. 1½. mill. sita in Foro Iulij, in amœno colle, paretq; Patriarchæ Aquilegiensi.

Urbs PORTO, vel, Porto Gruar. 4. mill. Limetto flumen hic sese in Lemenem exonerat, quo navibus pervenitur

Concordiam dimid. mill. German. Fuit olim Urbs celeberrima, nunc verò locus solitudine penè damnatus.

Hinc ad

Urb. CAORLE 4. milliar. Hinc flumine 9. mill. Germanica Venetias usque numerantur. Venetorum agnoscit imperium, ubi in templo Parochiali hydria lapidea monstratur.

Quidam à supradicta Urbe Venzone iter capiunt per S. Daniel ad Urb. Valvason, etiam in foro Iulij & territorio Veneto sitam 24. milliar. Italica. Hinc Motta, vel La Motta, (loco perpulchro & amœno ædibus elegantibus structo, in Marca Tarvisina, iuxta flumen Livenza, cuius aquæ mœnia Urbis alluunt) 24. mill. Italica; porrò Foschetta diversorium olim solitarium 15. milliar. à quo Venetias usque 15. milliar. Italicis navibus pervenitur.

* * *

ITER.

ITER LV.

Augustâ TERGESTVM *(Triest.)*

Urbs occurrit GEMONA: cuius loci, quò Villáco pervenitur, suprà in præced. Itinere mentio facta est.

Hinc

Urb. WEYDEN, quam Itali UDINE, Latini Utinum vocant. 3. vel 3. & dimid. milliar. German. Caput est Fori Iulij, Imperio Venetorum subiecta.

Urb. PALMA. 3. mill. German. Quidam 8. mill. Italica numerat. Nova hæc est atque pulcherrima Venetorum Urbs, optimè munita in Foro Iulij, structa figura orbica seu circulari anno 1593. Propugnacula habet novem & portas tres, cum ædificiis & área spaciosa & ampla.

AQVILEIA, Aquilegia vel Aglarn. 1. & di-

1.& dimid. milliar. Germ. Eſt locus exiguus & inſalubris, ædificiis paucis & obſcuris, in quo præter religioſos quoſdam, ferè nemo alius, præter piſcatores, habitat. Habet equidem domus Auſtriaca, cui hæc urbs quõdam celeberrima paret, Capitaneum in ea: Sed de Patriarchatu inter ſeſe contendunt Auſtriaci & Veneti: verſaturque Patriarcha hoc tempore Venetijs.

Arx Tybein. ad 2. & dimid. mill. Germ. maritima, in finib. Fori Iulij & Karſtij, Domui Auſtriacæ ſubiecta. Sunt ab ea non procul Vicus S. Ioannis & thermæ celeberrimæ.

Arx Duino; Duinum. dimid. mill. parvo, in dicto monte loco prærupto, admodum probè munita, opulenta & celebris.

S. Paul dimid. mill. magn. Germ. Dubio procul

Vic. Proſeck. 1. mill. Germ. Maritimus eſt, vocaturque Golfo di Trieſte, Domui Auſtriacæ ſubiectus, & cele-

celebris nomine famaque nobilissimi vini, quo valdè delectata fuit Livia, Augusti Imperatoris Coniux, eiusque usura vitam in multos annos produxit.

Urb. TERGESTVM, Triest ½. mill. magn. Germ. Austriaca & hæc est, pertinens ad Iurisdictionem Grazensem interiorem: Sita in littore maris Adriatici, nobilitata maximo reditu salis, quod hic excoquitur: ut & proventu vini generosissimi. Cōmoda hic etiam est navigatio, qua facilè Venetias perveniri potest.

Et hæc quidem itinera sunt 55. Augustâ in loca & regiones Orientis, Septentrionis, Occidentis & Meridiei, quæ hoc libello descripta sunt: quibus sequentia aliis ex locis in usum & commodum peregrinantium adiungemus.

ITER LVI.

Basileâ CVRIAM Rhætorum.

Urbs BASILEA.
Urb. RHEINFELDEN. 2. mill.
Urbs SAECKHINGEN. 2.
Urb. LAVFFENBERG. 2. mill. Germ. de qua suprà Itiner. XLVII.

Urb. BADEN. Helvetiæ. 3. mill. de qua supra. Itin. 49. Quidam 6. tantùm aut 7. mill. sed absque dubio magna & Helvetica, Basileâ Badam.

Ur. TIGVRVM, Zurch. 3. milliar. vid. supr. N. 50.

Ur. RAPERSWEIL. 3. mill. sita est intra Lacum Tigurinum superiorem & inferiorem, spectans ad 4. p. Helvetiæ, Uri, Schwiz, Underwalden & Glaris.

Vic. Wesen. 3. mill. vid. supr. Iter 48.

Urb. WALLENSTAT. 3. in super. parte Lacus Wallensis, pertinens

nens ad Dynaſtiam Sargans, ſeptimum & antiquiſſimum Helvetiæ locum.

Urb. SARGANS vel Sarunegans vel Sarngans. 1. & dimid. vel 2. milliar. arcem habet & coniuncta ſeptem antiquiſſimis Helvetiæ locis.

Pag. Ragaz. 1. mill. parvum.

Urbs CVRIA. 1. & dimid. vel 2. milliar. Vulgò 4. Helvetica vel 5. Germanica milliaria à Wällenſtatt hucuſque numerantur. Caput hæc eſt Rhætorum, ſuum proprium habens Epiſcopum. Abeſt à Brigantio 16. horas, pedeſtri itinere, & 10. horas vel 4. milliar. à Feldkurch, iuxta flumen Pleſur: in qua templum Cathedrale S. Martini & S. Regulæ templa; Cœnobium Dominicanorum, Arx cum Curia & domo mercatoria digna ſunt, quæ ſpectentur.

ITER LVII.

Basileâ Lingonem Champaniæ.

Urbs MVLHAVSEN. 3. mill. magna. Sita est in Sundgoia, ad fluvium Illum, estque urbs Imperij Romani antiqua, iam autem fœdere Helvetiis coniuncta.

Ur. THANN. 2. milliar. magn. Vulgò Basilea huc usque 6. milliar. vel iter unius diei numeratur. Sita est in Comitatu Pfirtensi & in Sundgoia, iuxta Thuram flumen: arx appellatur Engelburg, prope quam nobile illud vinum Ranganum provenit. In hac urbe spectatu digna sunt templum S. Diepoldi. Olim subiecta fuit Archiducibus Austriæ, nunc in potestatem venit Regis Galliarum: cuius gubernator nunc est Dn. Ioan. Christophorus à Grun in Bottmingen, &c. nobilis superioris Palatinat.

Urbs & Arx BEFFORT, in Sundgoia, Comitatui Pfirtensi adiuncta, iam Gallica. 4. mill.

Ur. & Arx ERICOVRT, Hericourt 5. milliar. Comitatui Montisbéligardensi Wurtembergico annexa.

Arx & Vicus Granges 1. & dimid. milliar. Sub Iurisdictione Burgundæ Comitatus sed hodie Principis Wurtembergici Montpelgardensis.

Urb. MONTIVSTIN. 3. in dicto Comitatu Burgundiæ superiori.

Ur. CHAREY. vel Charriæ. 1.

Scey. 1.

Bourgingnon 3. mill. magn. quæ tria loca etiam Comitatui Burgundico superiori adnumerantur.

Urb. LANGRES 4. milliar. 9. milliar. German, à Vesoul in finibus Champaniæ & dicti Comitatus, in monte quodam excelso & rotundo. Episcopus huius loci appellatur Episcopus Lingonensis, estque in numero Parium Franciæ. Templum primarium huius urbis, est S. Mammei,

mei, existimaturque unum ex magnificentissimis pulcherrimisque totius Galliæ templis.

ITER LVIII.

Basileâ ad Alpes summas (Gotthartsberg) & per eas Bellizonam ITALIAE.

Urb. LIECHTSTAL. 2. hor. in Sisgoia, subiecta Civitati Basiliensi: quam transire oportet omnes, qui vel Mediolanum Italiæ, vel Lugdunum Galliæ petituri sunt.

Urbs ZOFINGEN. 3. mill. magna. Vid. suprà Iter 49.

Urbs WILLISAW 2. milliar. in Ergovia ad Wigeram flumen, ditionis Lucernensis.

Urb. LVCERNA. 2. & dimid. mill. de qua Num. 50. Hic navi conscensâ pervenitur per Lacum Lucernensem ad

Vic. Altorf. 4.
Vic. Hospital 2. magn. vel 3. mill. ommunia, in regiuncula Uriensi, ad adices Alpium: de quo utroque loco supra. N. 48.
Hinc per dictas Alpes summas (den Gotthartsberg) in
Pag. Fait vel Faido, sito in altero montis latere, adeoque in ipsa Italia 3. milliar. Germ. parvis.
Urbs BELLENZ, vel Bellizona, Belinzona, Belitionum 1. & dimid. mill. ad flumen Ticinum vel Tesino: probè munita & cum regiuncula, tribus civitatibus Helveticis, Uri, Suiz & Underwalden subiecta.
Hinc pervenitur ad pontem fluminis Tressiæ, ubi terminus est Helvetiorum, & porrò per Veresio, Tradate & Serona, Mediolanum.
Refert quidam sese Mediolano 24. milliar. Italicis Comũ, inde 8. per Alpes usque ad lacum Luganũ: hinc 8. per Lacum Luganum; porrò 15. m. Italica.

Italica Bellizonam: postero die hinc usque ad Alpes: postridie per Alpes (Gotthartsberg) Hospitale: seq. die 3. milliar. German. Altorfium: hinc milliari uno Germanico trans Lacum, Brunnam: altera die Tugium 2. illinc ad Bremgarten 2. atque sic Basileam, per Mellingen & Brugg. 4. mill. Helveticis iter fecisse.

ITER LIX.

Basileâ GENEVAM.

Urbs LIECHTSTALL. 2. hor. de qua in Itinere præcedente.

Urbs WALLENBVRG. 3. hor. Sita iuxta Ergezium flumen, subiecta unà cum Arce in rupe durissima celsissimaque Basiliensibus.

Hinc per altissimum montem, Havenstein, dictum, ad

Pag. Ballstall. 2. & dimid. hor. Solodurensium.

Claus. $\frac{1}{4}$. hor, ubi Arx est munitissima

ſima ad cuſtodiendas fauces illas, etiam Solodurenſium.

Urb. WIETLISPACH. 1½. hor. Sita eſt in veteri Lādgraviatu Buchsgoviæ, Bernatibus ſubiecta.

Urbs SOLODVRVM 1. & dimid. hor. Sita eſt iuxta Aarā & Emmatium, flumina, atque ordine undecima eſt inter tredecim Urbes primarias Helvetiæ; urbs antiquiſſima & vetuſtate quidem proxima à Treviri, in Germania & Gallia, in qua templum ſummum S. Vrſi: turris quædam vetuſtiſſima, Curia & Armamentarium ſpectare iuvabit.

Hinc per Oppidulum Buren 2. vel 2. & dimid. mill. Helvetic. Bernenſium.

Urb. MVRTEN, vel Morat. 1. & dimid. mill. Helvet. Et hæc quidem via eſt proxima.

Qui verò plurium locorum & rerum cognoſcendarum deſiderio tenentur, Soloduro ad pag. & Cœnobium Frawenbrunn perveniunt, Berna-

Italica Bellizonam: postero die hinc usque ad Alpes: postridie per Alpes (Gotthartsberg) Hospitale: seq. die 3. milliar. German. Altorfium: hinc milliari uno Germanico trans Lacum, Brunnam: altera die Tugium 2. illinc ad Bremgarten 2. atque sic Basileam, per Mellingen & Brugg. 4. mill. Helveticis iter fecisse.

ITER LIX.

Basileâ GENEVAM.

Urbs LIECHTSTALL. 2. hor. de qua in Itinere præcedente.

Urbs WALLENBURG. 3. hor. Sita iuxta Ergezium flumen, subiecta unà cum Arce in rupe durissima celsissimaque Basiliensibus.

Hinc per altissimum montem, Havenstein, dictum, ad

Pag. Ballstall. 2. & dimid. hor. Solodurensium.

Claus. ¼. hor. ubi Arx est munitissima

ſima ad cuſtodiendas fauces illas, etiam Solodurenſium.

Urb. WIETLISPACH. $1\frac{1}{4}$. hor. Sita eſt in veteri Lãdgraviatu Buchsgoviæ, Bernatibus ſubiecta.

Urbs SOLODVRVM 1. & dimid. hor. Sita eſt iuxta Aarã & Emmatium, flumina, atque ordine undecima eſt inter tredecim Urbes primarias Helvetiæ; urbs antiquiſſima & vetuſtate quidem proxima à Treviri, in Germania & Gallia, in qua templum ſummum S. Vrſi: turris quædam vetuſtiſſima, Curia & Armamentarium ſpectare iuvabit.

Hinc per Oppidulum Buren 2. vel 2. & dimid. mill. Helvetic. Bernenſium.

Urb. MVRTEN, vel Morat. 1. & dimid. mill. Helvet. Et hæc quidem via eſt proxima.

Qui verò plurium locorum & rerum cognoſcendarum deſiderio tenentur, Soloduro ad pag. & Cœnobium Frawenbrunn perveniunt,

Berna-

Bernatibus coniunctum.3. hor.Hinc Bernam etiam 3. hor.porrò Friburgum Nantuatium (quod decimum est inter 13. civitates præcipuas Helvetiæ ad flumen Sanam conditum) in quo visu digna sunt, Collegium Jesuitarum:templum Collegiatum Deiparæ Virginis, & S. Nicolai, Cœnobia item quædam cum Curia 6. horis, itinere equestri, atque tandem ad dictum Murten 4. hor. de quo postremo & aliis locis, usque Lausannam & Genevam, suprà Itin. 49. actum fuit.

ITER LX.

Berlino ROSTOCHIUM.

Urbs SPANDAW.2.
Pag.Veltem.3.
Kremmen.2½. milliar.
Ur.FERBELLIN. 3. mill. Quidam recto itinere tantum 6. Spandavio huc usque numerat.

Ur.

Ur. RAPIN vel Rupin. 2. Caput hæc est Comitatus huius nominis, Electori Brandeburgensi subiecti.

Ur. WITSTOCK. 4. Numerantur vulgò 12. tantùm milliar. Berlino, huc usque, etiam D. Electoris Brandeburgici.

Freyenstein vel Frienstein 2. mill.
Urb. PLAVEN. 2. vel 3. mill.
Ur. GVSTROW. 5. vel 6.
Urbs ROSTOCHIVM. 4.

ITER LXI.

Berlino DRESDAM.

Urbs BELITIVM, Beliz. 5. Urb. Iuterbock. 3. Urb. Schweiniz, ad Elistrum nigrum, Electoris Saxonici. 2. Arx Anneburgum in silva (olim Lochaw dicta, etiam Electoris Saxonici) 1. Urb. Mulbergum ad Albim. 4.

Urb. Hayn vel Grossen-Haan. 4. Urbs Dresda. 3. mill.

Qui-

Quidam iter convertunt ad Urb. Mitten wald. Pag. Barth. pag. Drebes.p.Grunow. Urb.Groſſen Haan. Urb. Dreſdam.

ITER LXII.

Berlino STRALESVNDAM.

UrbsBERNAW. 3.milliar.

Pag. Schonbeck, in ſilva ſitus. 3. mill.

Ur. TEMPLIN. 2. & dimid. mill. Eſt iuxta hoc oppidulum Marchicū, Dolgen, lacus ille ingens, eius longitudo eſt fermè unius milliaris.

Feldbeg, in finibus Marchicis, ſed in Marchionatu Brandeburgenſi ipſo. 2.& dimid.mill.

Ur. STARGARD. 3. & dimid. milliar. in Megapolitano Ducatu.

Ur. NEVBRANDENBVRG. 2. etiam Ducis Megapolitani.

Ur. TREPTAV, iuxta Lacum Tollen-

Tollensem in Pomerania. 2. & dimid. mill.

Ur. DEMMIN. 5. mill. celebris Pomeraniæ civitas, iuxta Poenem, Lacum Tollensem & Trebelam, ubi arx est probè munita.

Ur. GRIMMEN. $3\frac{1}{2}$. mill. Perantiqua Pomeraniæ civitas.

Urbs STRALESVNDA. 4. mill. de qua alio loco huius libelli.

ITER LXIII.

Berlino MAGDEBVRGVM.

Urbs SPANDAW. 2. mill.

Vic. Westermarck 2.

Pag. Tremmen. 1. Olaus Ioannis 4. milliar. à Spandau huc usque notat: sed 3. tantùm sunt. Estque dimidia hic via inter Spandau & Brandenburg.

Ur. BRANDEBVRGVM vetus. 3. milliar.

Ur. ZIEGESER, Marchica. 3. mill.

Vic. Hohēzegats, ut tabulæ Chorographicæ nuncupant. 1. milliar. Hulſius per Grunewald 3. mill. ponit.

Vic. Zypel 5.& dimid. Hulſius 2.& dimid. tantùm notat.

Ur. MAGDEBVRG. 2.& dimid. Hulſius tantùm 1.& dimid. Quidam 10. alii 11. nonnulli 12. milliar. Brandeburgo Magdeburgum numerant.

ITER LXIV.

Bernâ Helvetiæ VLMAM & NORIBERGAM.

Hac via atque itinere utuntur, qui Lugduno Gallorum Noribergam proficiſcuntur, id quod ſuprà, à nobili ſcilicet illo Emporio Bernam uſque. Num.49. deſcriptum eſt. Hinc porrò perveniendum eſt, ad

Urb. BURGDORF. 1. milliar. magn. de qua ibidem.

Urb. ARBURG 3. milliar. ad flumen Aaram, in latere Argoviæ: Arcem habet, in monte sitam, estq; Præfectura Bernensis.

Urb. ARAW, Arovium. 1. milliar. magn. Libera civitas est, sub patrocinio & tutela Bernatium, in dextro latere fluminis Aaræ, arcem habens.

Urb. LENZBURG. 1. mill. magn. condita est in ripa Aæ fluminis, imperio Bernensium subiecta, habetque Arcem Principalem in rupe celsissima structam.

Urb. MELLINGEN. 1. de qua Num. 49.

Urb. BADEN. 1. ibid.

Urb. KEYSERSTUL 1. & dimid. infra Ostium Glatæ fluminis in Rhenum sese exonerantis, Episcopo Cõstantiensi subiecta. Iurisdictionem verò territorialem Helvetij, ad præfecturam Badensem sibi vendicant.

Ur. SCHAFHAUSEN. 2. mill.

Urb. DIESSENHOFEN. 1.

Ur. STEIN. 1.

Ur. STECKBORN. 2.

Ur. CONSTANTIA. 2. Hinc trans Lacum Bodamicum ſeu Bodmicum ad

Ur. MORSPVRG. 1.

Ur. BVCHHORN. 2. Quidam Morſpurgo ad Marchdorf. 2. atque hinc Ravenſpurgum uſque 3. mill. ponunt.

Ur. RAVENSPVRG. 2. de quibus octo urbibus vide Iter 49.

Cœnob. Weingarten, uno mill. parvo dimidio, vel $\frac{3}{4}$. hor. Prope hoc celeberrimum Ordinis S. Benedicti Cœnobium, conſtructus eſt famoſiſſimus ille Vicus Auſtriacus, ALTDORF. ubi Iudicium eſt ſeu Dicaſterium Provinciale.

Urb. WALDSEE. $1\frac{1}{2}$. vel 2. mill. Ravenſpurgo, Domui Auſtriacæ ſubiecta; ſed DD. Dapiferi à Waldpurg Wolfeck in oppidulo domum habent Præfecti, atque extra illud

Arcem

Arcem eiusdem nominis, quo etiam titulo atque appellatione gaudent. Habet etiam Oppidum Præpositu- ram.

Urb. BIBERACVM, Bibrach 2. mill. Imperialis, iuxta Russam flumẽ condita, à qua non procul Aquæ sunt salubres, Iordanis, dictæ; in Urbe verò est Xenodochium seu Geron- tocomium celebratissimum, iure A- syli in cædibus seu homicidiis fortui- tis munitum, quo percussores intra illud & passus aliquot, impunitate gaudent. Spectatu quoque dignum est templum parochiale S. Martini, celsissima turri constructum.

Pag. Baldringen. 1. mill.

Vic. Laupheim. ubi duæ sunt arces, nobilium à Welden.

Pag. & Arx Achstetten. ½. mill.

Pag. & Arx Delmesingen ½. mill.

Pag. Goecklingen, iuxta quẽ per pontem Danub. transitus est. ½. mill.

Urb. ULMA. ½. milliar. In hac ce- leberrima Imperij Romani & Circuli

Suevici urbe, in qua conventus civitatum Suevicarum institui & haberi solent, visu digna sunt, Templum summum: Templum S. S. Trinitatis: Cœnobium Franciscanorum inque eo Auditoria & Musea Gymnasij celeberrimi: Xenodochium: Cœnobium S. Michaelis, vulgò Wengense dictum: Domus vulgò Teutonica: Congregatio Virginum Deo sacratarum: Ludus literarius Germanicus & præcipuus: diversæ Bibliothecæ: Orphanotrophium: Curia: novum ædificium vel sitophylacium: nova structura in foro vinario, in quo Comitia consularia haberi solent: Theatrum, in quo Exercitia Scenica exhibentur: Armamentarium: Prytaneũ: Granarium: Molæ asinariæ vel equariæ: domus mercatoria: horti pulchri & amœni: technophylacium D. Iosephi Furtenbachij, eiusque domicilium & hortus cum Hydrotechne, &c.

Pag. Naw, vel Langenaw. 2. milliar. de quo N. 5.

Urb. GIENGA. 2. milliar. Imperialis civitas ad Brenzium amnem: in qua tamen, quoniam 5.15. Septembr. anno 1634. tota, exceptis quatuor exiguis ædibus, conflagravit, pauca visu digna occurrunt. Extra urbem ante portam Memmingensem aquæ sunt salubres.

Arx & pagus Dischingen. 2.

Urb. NORDLINGA. 2. milliar. In hac S.R. Imperij urbe, quæ 11. Decembr. styl. vet. anni 1647. maximam ex incendio cladem passa est, præcipuè visu dignum est templum primarium & parochiale, insigni turri conspicuum: Curia item & domus mercatoria: Diæta item Civium.

Urb. OETTINGA. 2. mill. de qua supr. N. 23. Cui in hac nihil est, quod agat, relicta ea à latere, perget ad

Pag. Osten. $1\frac{1}{2}$. milliar.

Urbs GVNZENHAVSEN. 1. & dimid. milliar. sita est iuxta Altmulam flumen, ad silvam, milliari uno à Weissenburgo Nordgoviæ, subiecta

Principi Brandeburgico Anſpacenſi.

Pag. Ehrling. (aliter Erlbach.) 1. mill. Hinc per Waſſermonheim ad

Urb. SCHWABACH. 3. mill. in ripa fluminis eiuſdem nominis præfecturam habens, quæ ad Principem Brandeburgicum & gubernationem Onoldinam ſeu Anſpacenſem ſpectat. Una eſt quatuor ſummarum præfecturarum Burggraviatus Noribergenſis.

Hinc per vicum Mulhofen, ad

Urb. NORIBERGAM. 2. milliar. In hac S. Romani Imperij celeberrima Urbe, inprimis, ut ſpectentur, digna ſunt, Templum S. Sebaldi: S. Laurentij: Virginis Deiparæ: S. Egidij & alia: item Bibliotheca Reipubl. in Cœnobio Dominicanorum: Arx ſeu caſtrum Imperiale: Curia: Armamentarium: Prytaneum: Granaria: Theatrum novum: pons macelli quo Pegniſus flumen iungitur: Macellum ipſum, eiuſque ſignum characteriſticum, bos nimirum ex ſolido la-

do lapide sculptus : fons pulcherrimus in foro senatorio : septem pharmacopolia : horti complures amœnissimi, resque aliæ cùm à Natura tùm ab arte hominum profectæ, admirandæ & raræ.

ITER LXV.

Balzenâ (Botzen) Tyrolis, Pettaviam, (Pettavv) Styriæ.

Hoc itinere etiam Veteres usi sunt; quanquam loca tum temporis pleraque aliis appellationibus notata, multa quoque non sic culta fuerunt. Hoc verò itinere ex Botzen, vel Potzen, de qua supra 53. occurrit

BRIXIA. 6. mill. de qua & via huc ducente, ibidem.

Pag. Mulbach. 2. mill.

Urbs & Arx Brauneck vel Bruneckh. 2. mill. Comitatus Tyrolensis, iuxta Ryenezium flumen, spectatque

unà cum arce ad Epiſcopum Brixienſem. Quidam viam Brixiâ Mulbachium uno tantùm milliar. tranſeundo notat, ad Vicum Ehrenburg 2. mill. Vic. Branich ad Aicham. 1. mill. magno & Brauneckum 3. milliar. atq; hac ratione 6. mill. Alius verò quidam & diſtincta Itineraria, non plura quàm 4. mill. Brixiâ huc uſque numerant.

Arx & Vic. Doblach vel Toblach, etiam ad dictum flumen Ryeneczių̃ ſitus, 3. milliar. à Brauneck.

Hinc per celſa montium iuga.

Vic. Innicken. 2. mill. Latinè hic locus Aguntum vocatur, ſitus eſt in Comitatu Tyrolenſi ad Drauum; cuius fontes proximè eum exoriuntur.

Ur. & Arx LIENZ vel Loncium. 4. mill. iuxta Drauum, ubi Iſola in eum ſeſe exonerat, in Comitatu Tyrolenſi, in qua Cœnobium Carmelitarum ſpectatu dignum eſt.

Vic. Ober-Draaburg, ad Drauum. 2. mill.

2. mill. in finibus Comitatus Tyrolensis, sed in ipsa Carinthia.

Vic. Greiffenberg. 2. mill. parva.

Vic. Steinfeld. 1. mill. Quidam Loncio huc usque 4. mill. tantum numerant.

Vic. Sachsenburg, vulgò Saxenen, à quibusdam Sachsenheim & Sachsenfeld, séd ineptè appellatus. 2. mill. Situs est cum tribus arcibus in Carinthia superiore, Episcopi Salisburgensis.

Vic. Spital. 2. mill.

Vic. S. Paternion. 2. mill. magna.

Urbs VILLACVM. 2. mill. de quibus locis tribus supra. 54. Itin.

Urbs CLAVDII-FORVM (Klagenfurt) 4. mill. Caput hodie est Carinthiæ: in qua templa quædam, interque ea Jesuitarum & Franciscanorum: item Burgum sive Arx: Ædificiũ novum: Buleuterium Ordinum & Curia, visu digna sunt.

Urb. VOLCKMARKT vel Volckelmarckt iuxta Drauum, etiam in

Carinthia. Quidam 6. habet. Est hic Præpositura: ipsa verò urbs Domui Austriacæ subiecta est.

Vic. Lavamund, iuxta quem Lavanda in Dravum sese exonerat. 4. m lliar. Arcem habet & Ursenbekiis parere scribitur.

Vic. Under-Draaburg. 2. mill. in finibus Carinthiæ & Styriæ, sed in Carinthia adhuc. Arcem habet & Præposituram.

Vic. & Arx Maut, in Styria ad dictum Drauum. 2. mill. magna.

Vic. Merenburg vel Maerenburg. ad prædictum amnem. 2. mill. parva.

Urbs MARCHBVRG. vel MArburg ad Drauum in Carinthiæ Ducatu 2½. mill. duas arces habet, extra & intra urbem, quæ Archiducalis est: arces verò aliis, ut oppignoratæ, subiectæ sunt.

Urbs PETTAV. 4. mill. Itidem ad sæpius dictum fluvium, Drauum, in regione Styriæ condita. 4. milliar. infra Rackerspurg: in qua Dominica-

norum.

norum & Minoritarum Cœnobia: Templum parochiale: Curia: atque extra urbem, Cœnobium Capuccinorum & Arx, visu digna sunt. Arx est Tanhausensis: Urbs verò Archiducalis sive Domus Austriacæ.

ITER LXVI.

Brunsvvigâ CASSELLAS Hassiæ.

Pag. Gittelde. 1. mill.

Arx. Lichtenberg. 1. & dimid. desolata neque procul ab ortu Fusę fluminis sita in regione Brunsvicensi.

Pag. Watkenstede. 1. milliar.

Arx. Woldenberg. 1. mill. in Episcopatu Hildesheimensi: sed subiecta unà cum Comitatu Brunsvicensi.

Urb. BOKELEM, Bokenem vel Bokelheim. 1. unà cum arce in dicto Comitatu Woldenburg.

Urb. LAMSPRING. 1. in Episcopatu Hildesheimensi, iuxta fontes

fluminis Lambe, etiam Principis Brunſvicenſis: ibi Cœnobium quoddam eſt Virginum ſacratarum.

Urbs GANDERSHEIM. 1. & dimid. milliar. Porrò trans Leinam ad.

Urb. EINBEKAM 1½. mill. vel 2. mill. parva.

Ur. NORTHEIM. etiam. 1½. vel 2. parva milliar.

Ur. NORTEN. 1.

Ur. GOTTINGEN. 1. mill. magn.

Ur. MVNDEN. 1. mill. commun.

Ur. CASSEL. 2. de quibus poſterioribus locis alibi in hoc ipſo libello, ut ex Indice videre licet.

ITER LXVII.

Bremâ LINGEN & AMSTElodamum.

Urbs BREMA. de qua Itinere 22.

Vic. & Arx Delmenhorſt. 1. mill. mag.

mag. iuxta flumen Delmen, non procul à Visurgi in Westphalia, Comitis Oldenburgici.

Ur. WILDESHVSEN. iuxta Hũtam 2. mill. Vid. 30. Iter.

Ur. KLOPPENBVRG. 3. milliar. de quo supr. Itiner. 31.

Ur. HASELVNEN. 4. mill. ad fluvium Hasam, estque Monasteriensis.

Ur. & Arx LINGEN. 2. Castrum est probè munitum, nunc Episcopatus Monasteriensis, devoluta ad eum emptione anno 1649.

Urb. NIENHVS, in Comitatu Bentheimensi, 4. mill. de qua supra. 32.

Vic. Hardenberg. 4. mill. In Isala superiore, Ordinum Belgicorum; iure gaudens civitatis: quem commodum omninò reddit VECHTA sive Vidrus.

Urb. SCHWOLLA. 4. mill. vid. supr. 33.

Urb. HASSELT. 1. mill. iuxta Vidrum in Over-Issel.

Castrum Swarte SLVIS. 1. mill.
Porrò ab hocce, navi conscensa per
AMSTERODAMVM. 18. mill.
De qua urbe supr. N. 35.

ITER LXVIII.

Bremâ FRANCOFVRTVM Mœni.

Urbs MINDEN, quemadmodum via illa suprà N. 22. notata fuit.

Arx Berge, vel Domus montis. 1. milliar. Transitus est ad Visurgim unà cum Comitatu, Episcopatui Mindensi subiectus.

Arx Furenholt, ab alio Fornholt $1\frac{1}{2}$. mill. iuxta Visurgim & Comitum, (ut fertur) Lippiensium.

Ur. RINTELIA, Ryntelen, Rentelen $1\frac{1}{2}$. Itidem iuxta Visurgim qui ponte iungitur, Comitatus Schawenburgensis: in qua anno 1621. Academia constituta est.

Urb. ALENDORF, Oldendorf, vel

vel Oldendorp. 2. milliar. parvis etiã ad Visurgim, in Comitatu Schauenburgico.

Urbs HAMMELIA. 1. & dimid. vel 2. milliar. Putatur vulgò, dictam Urbem Rinteliam media inter Mindam & Hammeliam viâ, sitam esse. Est hæc urbs iuxta Visurgim condita, Ducum Brunsvicensium: neque tantùm ob loci ipsius munimenta, verùm etiam facti cuiusdam memorabilis & tragici causa celebris, quod in ea accidit, an. C. 1284. cùm glirium quidam captator, centum & triginta liberos è civitate secum extra portas eduxit, omnib. exceptis duob. (ut quidã tradunt, atq; ipsi quoq; Hammelenses credunt,) disparentibus & amissis.

Ur. BODENWERDER. 2. Etiam ad Visurgim & Brunswicensis.

Arx Poll vel Polle 1. milliar. magn. Arx Brunsvicensis montana, ad Visurgim; opposita arcæ , in qua olim Castellum Eberstein situm fuit.

Cœno-

Cœnobium CORBEIVM. Imperialis & libera monachorum Abbatia iuxta Visurgim, quæ status est Imperij & ad Circulum Westphalicum refertur.

Urbs BEVERVNGEN, vulgò Beveren & Bever dicta. 2. milliar. in Episcopatu Paderbornensi.

Urbs & Arx DRENDELBVRG, vel Trendelburg. 2. mill. Sita ad Dymelam in inferiore Principatu Hassiæ.

Urbs MVNDEN. 2. mill. Principis Brunswicensis, de qua supr. N. 23. Vulgò inter Mundam & Mindam 16. milliaria numerantur.

Urb. CASSELLÆ. Cassel. Caput hæc urbs est inferioris Hassiæ Principatus & Principum istius lineæ sedes, sita iuxta Fuldam flumen: in qua spectatu digna sese exhibent, Templum Cathedrale S. Martini in Asylo: templum parochiale veteris urbis: Collegium Adelphicum, in quo Gymnasium Principale; Arx Princi-

pis e-

pis elegantiſſima & quæ huic coniuncta & connexa ſunt, horti nimirum, hippocomium, arena; &c. Itemque Domus Naſſovia: telonium: domus mercatoria: pons lapideus, quo Fulda iungitur; molendinum novæ urbis duodecim rotarum: Cancellaria: Armamentarium: granarium: macellum: pecorum ſtabula, Theatrum, &c.

Urbs FRITZLAR. 3. de qua ſupra N.3.

Pag. Gilſenberg. 3.

Urbs RAVSCHENBERG. 2. mill. in Comitatu Zigenheimenſi Caſſellano.

Urb. MARPVRG. 1. mill. magn. de qua ſuprà N.31.

Urbs GIESSEN. 3. mill. in ſuper. Haſſiæ principatu, munitiſſima: in qua templum S. Pancratij, Collegiũ, anno 1607. conſtitutæ Academiæ: ſedes & aula principalis & Armamentarium inſtructiſſimum viſu digna ſunt.

Arx & civitas Butzbach. 2. milliar.

Urbs FRIDEBERGA. 1. milliar. mágn. de his duabus civitatibus Vide ſupra, Itinere 33.

Urbs FRANCOFVRTVM. 3. mill. De qua etiam ſuprà N. 4. ſumma 18. milliar. Caſſellis huc uſque. Hulſius Num. 76. Iter Lubecâ per Bremam huc uſque Francofurtum ſcilicet, deſcripſit, ſed milliaria non notavit: ducitque illud ex prædicta urbe Lubeca, ad Oldeslo, Hamburgum, Staden, Bremerfort vel Vordã, Bremam, Delmenhorſt, Wildeshauſen, Vecht, Drechsuorden, Oſnabrug, Munſter, Anricht, Rynn, Winterberg, Wetter, Marpurg, Gieſſen, atque ſic porrò.

ITER LXIX.

Bremâ COLONIAM RHENI.

Vicus & Arx Delmenhorſt. 1. milliar.

Urbs WILDESHAVSEN. 2. mill. De his utriſque vid. ſuprà. N. 66.

Urbs VECHTE. 3. in Weſtphalia, Epiſcopatus Monaſterienſis.

Urbs VORDE, à quibuſdã Vohr dicta. 4½. ut quidam notat, quanquã alius 6. tantum à Wildeshauſen huc uſque numerat. Spectat hic locus ad Epiſcopatum Oſsnabruggenſem.

Urbs OSSNABRVGG. 4. vel 5. hor, alio quodam 3. & dimid. milliar. numerante. De hac urbe vide Iter 31.

Pag. Lengerick. 4. Pertinet ad Arcem Teklenburgenſem. In hoc pago, q Monaſterij & Oſsnabruggæ faciendę pacis ergò verſati ſunt, ſæpè conventum egerunt.

Urbs MVNSTER. 3. communia, vel 4. parva milliar. Vulgò 5. magna milliaria numerantur, vel iter unius diei huc uſque de Oſnabrugo. vid. Iter ſup. 32.

Bockholt. 1. & dimid. mill. Dubio

procul

procul oppidum Bocholt in Episcopatu Monasteriensi intelligitur.

Ludinckhusen vel Ludinghausen 2. milliar. magna. Arx munitissima esse in Episcopatu Monasteriensi traditur.

Urbs WERNE. 1. mill. Scribit quidam hanc urbem à Monasterio distare itinere pedestri unius diei. Sita est iuxta Lippiæ fluenta, refertur q; unà cum Præfectura sua ad Episcopatum Monasteriensem.

Urbs LVNEN. 2. mill. Condita est iuxta Lippiam amnem in Comitatu Marcano; hodie subiecta Electori Brandeburgico: estque transitus hic præcipuus per Lippiam flumen in Episcopatum Monasteriensem.

Urbs DORTMVND. 2. mill. parva. Quidam unum tantùm milliare ponit. De hac urbe vide suprà 33. ITER.

Vic. Gevelsberg. 3. mill. Quidam hunc locum Cœnobium notat, ab a-

ab aliis vicus, Comitatus Marcani, in finibus Montium ſitus eſſe traditur.

Vic. Wormskirchen. 3. milliar. magnis in Ducatu Montenſi.

Urbs COLONIA. 3. vel 4. vid. ſupra. Iter 3.

ITER LXX.

Vratislaviâ Sileſiæ CRACOVIAM Poloniæ.

Urbs BRESLAV. de qua vid. ſupr. N. 20.

Urbs OLAV. 4. iuxta Olam flumen, in Principatu Brigenſi, arcem habens Principalem.

Urbs BRIEG. 2. mill. Caput eſt & ſedes aulica Principatus dicti: in qua Templum Cathedrale: parochiale S. Nicolai: Schola illuſtris: Schola oppidana: arx Principis, in qua Lignicenſes & Brigenſes Principes (& ex

(&ex illis Ioannis Christiani qui in Borussia mortuus est, filius natu maximus Georgius non ita pridem aulicam sedem habuit, sed nuper mortuus esse fertur) habitare solent; & quæ huic coniuncta sunt: ut & Curia & Armamentarium cum molendino Principis spectatu digna sunt.

Urbs LOBEN, vulgò Lewyn dicta. 3. aliis. 2. & 4. milliar. notantibus, refertur ad prædictum Principatum Brigensem Silesiacum.

Urbs OPPELN. 3. & 6. milliar. Brigâ. Caput est Principatus huius nominis, pignori data Regi Poloniæ Uladislao anno 1645. à Ferdinando III. ad annos usque 50. quam tamen Casimirus, qui nunc regni fasces tenet, fratri suo tradidit. Spectatu hîc digna sunt templum Cathedrale, templum Cœnobij, Xenodochium magnum & Curia.

Urbs STRELITZ 5. vel 6. milliar. in prædicto Principatu Oppeliensi & intra has duas, Nackel.

Urb.

Urb. & Arx TOST. etiam Oppeliensis. 2. milliar.

Urbs TARNOWITZ. 4. mill. A quodam Polonicè Tarnoffsgigura, vel ad Montem, vocata. Quidam 4. tantùm habēt mill. Strelizâ hucusque: & 4. ad Benschin. dicentes: Tarnovizam medio inter hæc duo loco sitam esse. Ante hac Princip. Iagerndorfensis, sed anno 1617. regno Bohemico addicta. Ferunt uno abhinc milliari, fines esse atque terminos Silesiæ: quanquam tribus à Briga milliaribus omnes linguâ Polonica utantur.

Urbs BENSCHIN. 4. vel 5. milliar.

Ur. SLAKA. 3. mill.

Schedliz. 3. vel 4. mill.

Urbs CRACOVIA. Krackau. De hac urbe, quæ totius regni Polonici caput est, deque tribus præcedentibus locis, vide supra Iter 21.

Hulsius Tarnowitzio Cracoviam usque 11. tantū ponit milliaria, utpo-

te. 4. ad Slaukow. 4. ad Schedliz (quem locum ipſe pagum vocat.) & 3. mill. Cracoviam, ſed contrà omittit Benſchin. Quidam, qui hac via uſus eſt, Cracoviam & Uratislaviam 36. milliar. à ſeſe invicem diſtare tradit, & perveniri à Tarnowitzio ad Urbem Olkiſch, vel Polonice Olkuſcha, circa quam fodinæ metallicę inveniantur, 7. mill. & hinc Cracoviam, 4. milliar.

ITER LXXI.

BRESLAVIA EPPERIES ſuperioris Hungariæ.

Quidam, hoc itinere peregrinatus, ſic illud notavit: Olaw. Brig. Ratibor. Freyſtatt.

Urbs TESCHEN, ad 24. Uratislaviâ remota.

IAblunca 2. mill. montes excelſi, arboribus conſiti & tranſitu anguſti in finibus Hungariæ, In cacumine eius in-

ſus interdum eſt propugnaculum. Inde deſcenditur in horrendam & profundam vallem, ſemperque propter graſſatores & iter infeſtum, præſidio & comitatu opus eſt.

Vic. Newſtatl.

Urbs SYLEIN. in amœna quadã valle, mediocris latitudinis, iuxta Wagam flumen & 11. milliar. à Teſchino diſtans. A Neuſtatl hucuſque anguſta quædam, confragoſa & profunda vallis eſt, rupibus excelſis utrinque ſuperincumbentibus; hic verò Syloni, iucunda ſunt prata, atque ex utroque vallis latere excelſi montes, quibus arces pulcherrimæ ſunt impoſitę maximam partem Domino Illieshaſij ſubiectę.

Vic. Warna, in Comitatu Arawa ſuperiore Hungarico ſitus.

Rusna hora, mons præceps & præruptus & ſilva admodum denſa & opaca: atque à dicto vico Warna uſque

Roſẽberg (de quo infra in itinerib.

Viennensibus) omnia horrent montibus altissimis, profundis & lapidosis vallibus & silvis densis. Rosenbergâ pervenitur ad

Vic. S. Nicolai.

Urb. LEVTSCHAV.

Urb. WALLENDORF. quæ una est ex tredecim Hungariæ oppidulis, regno Poloniæ subiectis.

Vic. Krumbach. Multę in hac vicinia sunt fodinæ metallicæ & officinæ ferrariæ.

Urb. EPPERIES.

II. Alio tempore supradictus honoratus peregrinator itinere profectus est Bresslaviensi Cracoviam 36. milliar. Cracoviâ porrò venit

Willitscka, ubi fodinę sunt Saliares. 2. mill.

Starijmiasta vel Sants antiqua. 8. milliar. transmittens Dunizium amnem rapidum & magnum. Porrò ad

Krumbach, silvam, intra duas angustas & salebrosas vias. 2. milliar.

Arx & Vic. Lublau. 4. Quondam

Arx

Arx erat Hungarica limitanea, nunc regno Polonico adiuncta, sita in Zepusiensi dynastia.

Urbs BVDLEIN.

Urbs & Arx KESMARKT.

Urbs LEVTSHAV. 2. & 6. milliar: à dicto Liblau.

Vic. Kirchdorf. 1.

Urbs EPPERIES. 5. mill. De quibus locis postremis, infra in Itinerib. Viennensibus dicetur.

III. In reditu venit in regiam Hungaricā civitatem liberam ZEBEN. 2. milliar. ab urbe Epperies: hinc porrò in Vicum Siben-Linden. 2. Vic. & Arcem Plautsch. 2. mill. Deinceps per celsos montes, valles profundas & sylvas horrendas è finibus Hungaricis ad limites Poloniæ & ad dicta loca Piviutze, Starijmiesta, Limanova, Wilitscka, ad Poppartum, flumen (per quod propter curvitatem milliaribus 40. navigandum est) atque inde Cracoviam & Uratislaviam: & hoc iter, essedo vectus ex

Epperies ſpatio 7. dierum confecit. Refert etiam alio quodam loco, ex Epperies Bartfeldam liberam Hungariæ civitatem 4.milliar. inde Urb. Hribowa. Urb. & Arcem Saklutſchin, iuxta flumen Dunaizium, Urb. Bochine, locum Polonicum, in quo Sal è Saxis effoditur, Cracoviam iter ſuſcipi poſſe.

IV. D. D. Frolichius Mathematicus regius Hungaricus, iter ex ſupra dicta urbe KESMARCKT Uratislaviam, quod Locorum appellationes attinet, ſic notavit.

Urbs KESMARCKT. vel Keyſermarckt, Cæſareopolis ſita eſt in Comitatu Zepuſienſi, iuxta Carpathum montem, atque in finibus Hungariæ & Poloniæ 2.milliar. à Leutſch & 8. à prædicta urbe Epperies, hac parte, in qua ſpectatu digna ſunt Templum Germanicæ & Slavonicæ nationis: Schola: Arx: Curia cum nova elegãtique turri: libripendium, & turris admo-

admodum crassa in porta Urbis superioris. Hinc porrò

Pag. Landeck. 1. mill.

Pag. Razwinckel. 2.

Pag. Krombach. 1.

Vic. Newmarckt. 1.

Vic. Iordan. 3.

Vic. Wadewitz vel Vadowitz (intra quē pagus est Suchau. 2. mill.)

Pag. Buschwitz.

Vic. Bieroniz 2.

Vic. Miklowa. 2.

Urb. GLEIBITZ. 3. in Principatu Silesiaco Oppeliensi, iuxta flumen Kladinitz.

Urb. PEISKROTSCHAM. vel Peischkretscham, oppidulum Oppeliense. 2. milliar.

Urb. Tost. 3. de qua supra 69.

Ur. STREHLITZ magna. 3. alij 2. tantùm ponunt.

Ur. OPPELN. 4. Alij 5. vel 6. habent. Vid. N. 69.

Ur. SCHIRGAST. 2. mill. Etiam in prædicto Principatu Oppeliensi.

Urb. BRIG. 3. mill. Aliàs, ut ex dicto 70. vel præcedente Itinere videre licet, Oppeliâ Brigam. 6. milliar. numerant.

Vel:

Possunt, qui volunt, à prædicto Vadoviz, proficisci per

Vic. Liverden, 2. mill. ad

Ur. & Arcem Plefs. 5. mill. à Vadoviz, de quo supr. N. 21.

Ur. SORAM. 2. mill. in Principatu Silesiaco Ratiborensi.

Urb. RIBNIK vel Ribenik. 4. mill.

Urb. RATIBOR. 2. mill. sitam in Silesia, ad Oderam flumen, quæ caput est Principatus huius nominis: quæ hodie pignori data est Regis Polonorum fratri, Principi Carolo Ferdinando, &c. à Domo Austriaca. Vide supr. OPPELN. Spectare hic operæprecium fuerit Templum Colleg. pulcherrimum & Curiam.

Pag. Kostenthal. 3. mill.

Urb.

Urb. STRELITZ parva vel minor, in Principatu Oppelienſi. 3. mill.

Ur. LOBEN, in Principatu Brigenſi, 4. mill.

Ur. BRIG. 2. vel 3. mill. De qua & ſeqq. uſque Uratislaviam, ſuprà.

D. Frolichius, quem honoris cauſa nominamus, duas alias vias notat, quibus à Keſsmarckt Uratislaviã perveniri poteſt: quarum una per Pleſs, Ratibor, Hozeplotz, Neyſs, & Grodkau: altera per Liptow Georgenberg, Lauſchburg, Vag, Geip, Sancti Nicolai, Roſenberg, Zutſchan, Silein, Neuſtatl, Krasna, Tſchatscha, Iablunca, Freyſtatl, Oderberg, Matzkirchen, Koſtenthal, klein Spelitz & alia ſuprà ſignata loca, ducit: quæ apud ipſum, ex Kesmarckt uſque Breſslaviam 46. tantùm milliaria cõſtituunt. Ponit etiam ex prædicto Kesmarckt Cracoviam, per Neumarck & Miſsovitz, 13. tantùm milliar: quæ verò, abſque dubio de Hungaricis accipienda, quæ Germanicis

multò ſunt longiora, duobus Hungaricis, ut plurimùm, tria Germanica milliaria conſtituentibus.

ITER LXXII.

Breſslaviâ GEDANVM, *Danzig.*

Urbs PRAVSNITZ. 4. aut 4. & dimid. mill. Liberi Status Trachenbergenſis.

Urbs TRACHENBERG. 1. mill. Caput prædictæ liberæ Reipub. quæ in Conventibus Principum Sileſiacorum locum & ſedem ſuam habet, & tempore proximè ſuperiore Schaffgotſchiorum fuit. Sed ijſdem ereptũ & Domino Comiti ab Hazfeld, ſummo militiæ Cæſar. Præfecto donatum à S. Cæſ. Majeſtate. Reliqua bona Schafgotſchiana verò, Barones Schafgotſchij iuvenes, cuncta receperunt. Sita eſt in finibus Polonię & probè munita eſt.

Bouitz

Bovitz. 4. mill. in Polonia magna.

Kitziwin, Kitzwin. 4. mill.

Urb. MOSCH. 4. proximè ſilvam.

Urb. POSEN. 4. de hac urbe vide ſuprà. N. 18.

Wobaditzki. 4. mill.

Urbs GNESEN, Gniſen, Gnezna; 3. in hac Archiepiſcopali magnæ Poloniæ civitate, præter alia multa, templum inprimis Cathedrale ſpectatu dignum eſt.

Vic. Scharmeuſel vel Schmarmeuſel. 3. mill. Quidam duo ponit.

Vic. Leſta 5. Quidam 7. tradit.

Vic. Knipig, vel Knipka 3. mill.

Urbs TORN. 2. mill. Sita eſt in ea parte Pruſſiæ, quæ Culmigeria, vel regio Culmenſis appellatur & Regi Poloniæ ſubiecta eſt: in qua, tanquam præcipua Civitate, elegantia nonnulla inveniuntur ædificia, præſertim verò Curia.

Urbs CVLMSEE 3. vel 3. & dimid. In hac Epiſcopus Culmenſis, qui etiã

Lobaviensis dicitur, sedem suam habet, subiectus Regno Poloniæ.

Urbs COLMEN, vel Culm, Colmia. 1. mill. & 5. à Torn; à qua universa regio Colmensis, vel Culmigeria vocatur quam vulgò hodie Borussiam dicunt, aut illi adnumerant: Urbs Episcopalis, in qua Templum Cathedrale & Cœnobia quædam spectatu digna sunt.

Urbs GRAVDENTZ iuxta Vistulam 4. Est regia Polonica, arcem habens: estque in Colmensi regione sita.

Urbs NEVBVRG ad Vistulam. 3. mill. in Pomerellia, pertinens unà cum Arce Regi Poloniæ.

Urb. STARGERT. 5. de qua supra Itinere 18.

Urbs GEDANVM, Dantzig. 7. de qua ibidem & iuxta via alia notatur, quâ Posen ex Polonia huc venitur. Quidam à Torn ad Colmsee 3. Graudens. 5. Neuburg. 2. Gugel. 3. Danzig. 9. milliar. numerat. Alius, qui

qui hoc itinere profectus est, ex Dantisco, Uratislaviam usque, sic loca notavit.

Danzig. Stargart. 6. milliar.

Arx & civitas Graudenz. 6.

Ur. Colmansee. 5. Urb. Thorn. 3.

Ur. Gnisen. 13. vel 14.

Ur. Posen 8. vel 7. Summa 21. milliaria ex Thorn.

Urbs PVNAWITZ. Oppidum limitaneum Silesiam versus. 10. mill.

Arx Trachenberg, & in paludibus situm oppidulum, limes Silesiæ. 6.

Ur. PRAVSNITZ. 2.

Ur. BRESLAW. 4. mill.

ITER LXXIII.

Bresslaviâ FRANCOFVRTVM ad Oderam & Berlinum.

Urbs NEWMARCKT. 4. In Principatu Uratislaviensi, mediâ viâ inter Uratislaviam & Lignitium.

Urb. PARCHWIZ, iuxta flumen Koſtensbach vel Kazbach, & cum arce atque territorio in Principatu Lignicenſi ſita. 3. mill. Hoc tempore Dux Georgius Rudolphus Lignicẽſis, ſuam hic fixiſſe ſedem aulicam ſcribitur.

Urbs LVBEN. 3. etiam in prædicto Principatu, arcem habens munitam & amplum territorium.

Urbs PVLKWITZ vel Bolkowitz. 3. Quidam 2. tantùm milliar. notat. Sita eſt in Principatu Glogovienſi magno.

Urb. NEVSTATTL etiam in Glogovienſi Principatu iuxta Weiſsfurt, fluviolum. $2\frac{1}{2}$. mill. Quidam 4. numerat.

Ur. FREYSSTATLEIN. 1. & dimid. vel 2. Vulgò. 16. Breſslaviâ huc uſque numerantur. Arx hic eſt, quæ cum oppido oppignorata fuit Schonaichenſibus, ſita in prædicto Princip. Sileſiaco Glogovienſi.

Pag. Schweinitz. 3.

Pag.

Pag. Glott. 3.

Urb. CROSSEN. 1. mill. de quo supr. N. 18.

P. Zebingen.

Urbs FRANCOFVRTVM ad Oderam. Vide de hac Electorali Brādeburgica civitate suprà Iter. 17.

Urb. FVRSTENWALD. 4. Brandeburgica, vel 5. milliar. Germanica. Sita est in Marchia media iuxta Sprevum flumen.

Ur. KOVENIGK. 5. milliar. ibid. Estque transitus hic per Sprevum.

Urbs BERLINVM. 2. & dimid. vel 3. mill. Quidam à Furstenwald ad Arcem & pag. Rudersdorf 3. & hinc quatuor milliar. habet. Numerantur vulgò per aliquot pagos, decem tantùm milliar. Francofurto Berlinum. Sedes hæc est Aulica Electoris & caput Marchæ Brandeburgicæ, iuxta Sprevum; in qua etiam Templum Cathedrale & Arx Electoralis cum connexis & coniunctis ædificijs,

Tem-

Templum Arcis, Cancellaria: Pharmacopolium, Hippocomium, Armamentarium atque alia, visu digna occurrunt. Urbs duplex est, cuius pars una propriè Berlinum, altera verò Colonia ad Spreyum appellatur.

ITER LXXIV.

Casselâ VESALIAM.

Urb. CASSELLÆ, de qua supra. N.63.

Urbs ZIERENBERG. 2. & dimid. Hassiaca, vel 3. communia milliar. in Principatu Hassiæ inferiore.

P. Malsberg. 1½. mill.

Ur. vel Arx Rhaden. 3. in Comitatu Waldeccensi, ut fertur.

Urbs LIBENAW. 2. Aliàs, si recto itinere huc tendas, 5. tantùm milliaria numerantur. Alius 4. Hassiaca habet. Vid. supr. 22. Iter.

Ur.

Ur. PADERBORN. 1½. mill. De qua supr. N. 30.

Ur. LIPPE, vel LIPPSTAT. 3. iuxta flumen Lippiam Westphaliæ, partim ad Clivensem regionem, partim ad Comitem Lippiensem pertinens. Suis tamen gaudet privilegiis & est Hanseatica.

Urb. SOEST. 2½. mill. de qua supr. N. 32.

Urbs Hamm. 3. vel 3½. milliar. etiam ibidem.

Urbs LVNEN. 3. mill. de qua supr. N. 59.

Urb. RECKLINGHAVSEN. 2½. mill. Arcem habet munitissimam cum territorio, dicto im Vest & Electoris Coloniensis, at in Westphalia sita: ubi Cœnobium est Virginum Deo devotarum nobilium.

Urb. DORSTEN. 3. mill. iuxta Lippiam, munita atque Recklinghusensi territorio coniuncta.

Urb. VESALIA, dicta Vesalia inferior. 3½. mill. Vid. supr. 35 It.

ITER LXXV.

Constantiâ ARGENTO-RATVM.

Urb. BASILEA. de quo itinere huc usque & hac urbe, vid. supr. N. 47. Hinc

Pag. Groskembs 1½. mill.

P. Otmarsen, 1. & dimid. mill. ubi Cœnobium est Virginum nobilium & Templum rotundum gentilitium: iuxta quem pagus est, & domus in qua vectigalia exiguntur: adiuncta Præfecturæ Lanseriæ in Sundgavia, nunc Herwartijs subiecta.

Pag. Biessen. 3. mill.

Urbs MARCKELSHEIM. 2. mill. Episcopatus Argentoratensis.

Pag. Posszen in Schied. 2. mill.

P. Krafft. 2.

Urbs ARGENTINA. Strasburg. 2. mill. Summa, 14. milliar.

Vel:

Arx

Arx Hochberg. Marchionis Badenſis.

Arx Liechtenegg. olim Comitum Tubingenſium, quorum a. familia quod virilem ſexum attinet, extincta eſt, relicta ex quodam una tantum filiâ, quæ Comiti Salmenſi nupſit & in Auſtria ſuperiore vivit: cui ut fertur Arx illa & loci incolæ ſubiecti ſunt.

Urbs KENZINGEN in Brisgoia, Archiducum Auſtriacorum.

Ur. ETTENHEIM, Epiſcopatus Argentinenſis.

Ur. KIPPENHEIM. Badenſis.

Ur. OFFENBVRG. Urbs Imperialis.

Urb. ARGENTORATVM.

Vel:

Pag. Hugelsheim, March. Badenſis. 3½. mill.

Urb. FREYBVRG Brisgaviæ, 2. & dimid. mill. Archiducum Auſtriacorum, in qua Templum primarium cum turri magnifica & ſuperba: Colle-

Collegium Jesuitarum cum templo, Cœnobia & templa nonnulla: Collegia Universitatis & officina poliendi marmoris, lapidum, ferramentorum, &c. spectatu digna sunt.

Urb. BRISACUM, Breysach. 2. Etiam sita in Brisgoia, iuxta Rhenum: sed hodieque subiecta Regi Galliarum: in qua digna sunt, ut spectentur, Templum primarium, Castellum & munimenta urbis nova.

Urb. COLMARIA, Colmar 2. mill. Urbs est Imperialis, aliquandiu Præfecturæ Hagenoviensis Provincialis patrocinio & tutelæ subdita. Spectatu hic digna sunt, templum summum sive primarium S. Martini: Templum Collegiale S. Petri: Templum Xenodochei; Cœnobia quædã: Granaria publica: Armamentarium & mercium Apotheca.

Ur. SELESTADIVM. 3. mill. etiam Urbs S. Romano-Germanici Imperij, & in tutela supradict. Provincialis Præfecturæ Hagenoiensis: in qua

in qua templum est elegantissimum, Monasterium dictum: Item Colleg. Templum S. Fiden: Jesuitarum Collegium & Cœnobia nonnulla, cum Curia seu Buleuterio pulchro.

Urbs BENFELDA. 2½. mill. Episcopatus Argentoratensis, Arcem habens magnificam: sed opera nova superioris belli tempore muniendæ Urbis causa extructa iam post factam & vulgatam pacem diruta & eversa sunt, æstate anni 1650.

Pag. Matzenheim. ½. mill. parv. Episcopatus Argentinensis.

Urbs ARGENTINA. de qua suprà. N. 46.

NB. Non caret equidem hoc iter suis diverticulis & circuitionibus: sed propter loca elegantissima, quæ sese visenda offerunt, neminem ambagiũ illarum pœnitere debet.

Quidam alius profectus est Argẽtorato Selestadium 6. Colmariam 3. Ensisheimium 3. Pag. Hapsen 3. (alius ponit. 2. tantùm) & Basileam 2.

(qui-

(quidam 3. habet.) Sed & hoc iter per anfractus ducit, quoniam vulgò Basileâ Argentoratum, viâ directa tantùm 14. milliar. numerantur.

ITER LXXVI.

Crembsâ BRINNAM Moraviæ.

Urbs CREMBS. Vna ex præcipuis Austriæ inferioris urbibus, iuxta ripam Danubij, celebris admodū, nomine nundinarum publicarum, bis quotannis ad festivitatem S. Iacobi & Simeonis ac Iudæ ibidem celebrari solitarum. Templum habet illustre S. Viti: item Collegium Iesuitarum cum Æde sacra.

Vic. Langelois. 1. mill. elegans & optimè structus Archiducalis Austriacus, Curiam habens peculiarem. Dicitur ante bellum proximum frequentissimas habuisse domos & quidem tot, quot tria illa oppida,

Crembs,

Crembs,Stein & Mautern & tria adhuc alia.

Vic. Hosterliz I. Hi duo vici, quorum posterior ante bellum proximum ædificijs plurimis celebris fuit, ad Dynastiam Cromaviensem pertinent.

Urbs & Arx CROMAV vel Crũlau, cognomine Moravica Crumau. I. Oppidum quidem exiguum est: sed Arx, ad quam multa alia loca referuntur, magnificè & superbè extructa est, spectavitque ante bellum proximum Bohemicum ad Dn. Bertoldum à Lippa vel Leippe: qui verò eâ ipsâ excidit; atque ut ferunt, omnia in hac vicinia Liechtensteinianis sunt subiecta.

Urbs EYWANSCHIZ. Ewanczlz. I. mill. sita est ad Gihlawam vel Schwarzam, flumen; & refertur ad supradictam CRVmau.

Hinc duo adhuc restant milliaria BRINNAM usque.

Qui

Qui verò Cromau & Eywanschiz contemplari nolunt, illi statim à dicto vico Hosterlitz pervenire possunt Urbem KAVNITZ, 2. mill. atque inde

Urb. BRINNA. 2. milliar. minora & breviora, quàm ab Eywanschitz, ac proinde maius viæ compendium. Post Olomuzium BRINNA præcipua urbs est Moraviæ: in qua Ordines sive Status Palatium habent, in quo conventus solent haberi. Sunt in ea visu digna, Jesuitarum Collegium: Parochiale Templum Sancti Jacobi: Cœnobium Sancti Thomæ & alia Cœnobia & templa plura: Itemque Aula Episcopi Olomuzensis: & extra Civitatem in colliculo Arx Spilberg.

* *
*

ITER LXXVII.

Gedano, Dantzig, Stettinum.

Urbs GEDANVM, vulgò Dantisca, Dantzig, de qua supr. N. 18.

Pag. Kilaü. 3.

Pag. Westin. 3.

P. Anckerholtz. 2.

Urbs LAVENBVRG. 2. A quibusdam dicta Lebenburg, Lemburg & Louwenborch: olim Ducum Pomeraniæ, qui ut Feudum Polonicum capiebant: quibus extinctis, iam postliminio ad Reges Poloniæ, recidit. Arcem habet elegantem, estque Cassubiæ Urbs.

Lisniz um diversorium seu mansio. 1. mill. Streisa, etiam diversorium. 3½. mill, adhuc in Cassubia.

Urbs STOLPE. 3. in Pomerania posteriore, subiecta nunc ratione pactorum generalis pacis, Electori Brandeburgico: in qua spectatu digna

gna sunt Arx illustris cum templo. Stolpa flumen hic navigabile redditur.

Frierst. Diversorium campestre. 2. mill.

Ur. SCHLAG. In Pomerania interiore, ad Wipperam flumen.

Pag. Zizimin. 3.

Urbs ZANAV, vel Zana. 1. Sitâ ad montis Chollensis dorsum, etiam in Pomerania interiore.

Hinc per modo dictum montem excelsum & periculosum, ad

Urb. COSLINVM. 1. quæ arcem habet, sedem quondam Episcoporũ Caminensium: ubi etiam est Dicasterium Aulicum, spectari hic potest Arx & Templum Parochiale.

P. Costin. 1.

Pag. Forchemin ½.

Urb. COLBERG. 3½. mill. de qua supr. N. 29.

P. Wuzlafshagen. 2.

Ur. GRIFFENBERG. 2. ad Regam Pomeraniæ.

Lan-

Langendorf. $2\frac{1}{2}$. mill.
Pag.Posentin.1.
Ur.GOLNAV. $1\frac{1}{2}$. mill.
Vel:

Ex dicto Coslino venitur Corlinum.3.mill. quæ Episcopalis Caminensis nunc Brandeburgica Electoralis est civitas Pomeraniæ, habens Arcem Illustrem cum præfectura.

P.Mallo.$\frac{1}{2}$.
P.Gostine.$\frac{1}{2}$.
P.Dommitz.$1\frac{1}{2}$.mill.
P.Remmaven.$\frac{1}{2}$.mill.
Pag.Pinna.1.
P.Wallenborgk.1.

Ur.PLATE.1.mill. ad Regam fluvium, non procul Regenvvalde in Pomerania, Nobilium ab Osten & Bluchern.

Urbs NEWGARTEN. 2. Comitum Ebersteinensium, qui feudum capiunt ab Episcopis Caminensibus. Proximè oppidum est Arx Comitum Ebersteiniorum.

Pag. Heidenburg. $\frac{1}{2}$ mill.

Urbs GOLNAV. 2. mill. Principis Pomeraniæ, à qua Campus ille longus per quem iter à Golnau 4. milliar. usque Damm patet, nomen & appellationem accepit. Eſt urbs Hanſeatici fœderis, iuxta Inam flumen navigabile; quam ſilva quædam peramœna ambit.

Hinc per campum, ut modò dictum, ad

Urbem DAMM. 4. mill. quæ ipſa quoque civitas eſt principalis Pomeraniæ, nunc hæreditaria facta Coronæ Suedícæ.

Urbem STETTIN. 1. mill. Eſt hæc Caput totius Pomeraniæ iuxta Oderam flumen. Per pacem generalem factam anno 1648. Corona Suédica retinet anteriorem Pomeraniam, cum Rugia Inſula: & in poſteriore Pomerania Stettinum; item Garzium, Damm, Golnau, Wollinum Inſulam cum Odera in eam ſeſe exonerante & Mare, vulgò Friſche

Haff

Haff dictum; cum tribus ostijs, Pein, Schwin & Dievenaw, usque ad mare Balthicum: Electoris verò Brandeburgici est reliqua Pomeraniæ interioris pars, cum universo Episcopatu Caminensi. In Stettino urbe, visu digna sunt Templum Cathedrale S. Mariæ, S. Iacobi, S. Nicolai, S. Ioannis & alia: Schola item illustris & oppidana: Collegium Iageteufelij: arx illustris eiusque interna, præcipuè verò Templum & in eo monumenta Principum: item Campana magna; & Aula, in qua olim novem Camina & aliquot fornaces fuerunt: etiam Hortus, nova structura & id genus alia cum Curia.

ITER LXXVIII.

Dantisco sive Gedano FRANCOfurtum ad Oderam.

Urbs DANTZIG. de qua suprà. Hinc per Waliko, ad

Schoneck vel Sconeck, arcem seu oppidum. Porrò per Gerschau, Weidau, Proha & Lanzg, loca Pomerelliæ, ad

Arc. Schlochau 15. vel 16. mill. etiam locus Pomerelliæ celebris.

Landeck 4. mill. itid. Pomerelliæ & oppidum esse fertur.

Plinetz, Regis Poloniæ; ut priora loca omnia. 3. mill.

Niehof, vel Newenhof. 7. mill. ut quoddam habet Itinerarium, sed absque dubio parva; quandoquidem alius quidem 8. tantum ad Kalis usque milliaria notat, Brandeburgica, quæ quidem communibus Germanicis maiora sunt. Est autem Niehof, mansio Venatoria in Marchia nova Brandeburgensi, non procul à finibus Polonicis, subdita D. Electori Brandeburgico.

Urb. CALIS vel KALIS. 3. cuius modò facta est mentio. Urbs est Electoralis Brandeburgica, ad Tragam fluvium in Marchia nova.

Iagerſpurg. 3. mill. Quidam hinc Landekum uſque tantum 10. milliaria notat.

Urb. WOLDENBERG. 2. milliar. magna: de quo utroque loco ſupra Itin. XVIII.

Urb. DRIESEN vel Dreſen. 2½. Eſt etiam via propior quædam, quæ per compendia ducit. Eſt autem Caſtrum hoc novum Electorale Brandeburgicum Drieſen, Dreiſen vel Dreſen in Marchia nova Brandeburgica in ipſis finibus Polonicis, iuxta Noteez flumen, in quod Traga ſeſe exonerat.

Urb. FRIDBERRA. 3. mill.

Urb. LANDSPERG. 2½. mill. vel 3. Vulgò Drieſâ huc uſque numerantur 5. mill. dictumque eſt de hac urbe, ut & Fridberga, ſupra, Numero XVIII.

Urb. CVSTRINVM. 5. mill. Eſt hoc Caſtrum Electoris Brandeburgici per univerſam Germaniam celebratiſſimum, in Marchia nova, ad

ripam Oderæ conditum: in quo ſpectatu digna ſunt Templum, Palatium Illuſtre & Armamentaria.

Urb. FRANCOFVRTVM ad Oderam. 3. mill. De ea vid. N. XVII.

ITER LXXIX.

Dunckelsbuhlâ NEOBVRGVM Danubij.

Urbs DVNCKELSBVHLA. de qua urbe Imperiali. ſupr. N. XI.

Ur. OTTINGA Rhętiæ 3. mill. de qua ſupr. N. 23.

Ur. WEMBDINGEN. 1. mill. quidam. 2. notant: etiam ſita in Rhętia, Electoris Bavarici. Habet arcem, pręfecturam & in vicinia aquas ſalutiferas.

Arx Grayſpach 2. Palatinatus Neoburgici.

Urb. NEVBVRG. iuxta Danubium. 2. mill. de qua ſupra. N. XII.

ITER LXXX.

Dresdâ PRAGAM.

Urbs DRESDEN, de qua Saxonica Electorali sede iuxta Albim. vid. N. 17.

Urbs PIRNA. 2. milliar. magna. Sita est in Misnia iuxta Albim, Arcem habet & est Electoris Saxonici.

Castrum Konigstein. 2. mill. Electorale & in Misnia situm, munitissimum, ad cuius radices oppidum conditum est iuxta Albim.

Urbs AVSSIG. etiam in ripa Albis 4. mill. parvis. Quidam Dresdâ tantùm septem milliaria huc numerant. Est urbs regia Bohemica, proximè fines seu terminos Misniæ sita.

Urbs LEVTMERITZ. 2. milliar. alius 3. notat. Condita iuxta Albim, & regia, supra quam Egra in Albim sese exonerat.

Ur. BVDIN. 2. mill. iuxta Egram fluvium.

fluvium. Quidam per Petersvvaldiã (pagum Bohemicum 5. mill. Dresd. distantem) tantùm 11. milliaria Dresdâ Budinum usque numerant.

Ur. WELBERN. vel Welwari. 2. Urbs regia.

Urbs PRAGA. 3. mill. de qua supr. N. VII.

ITER LXXXI.

Egrâ DRESDAM.

Urbs EGRA. de qua supr. N. 12.

Ur. KONIGSPERG. 2. Ur. FALKENAW. 1. Ur. ELNBOGEN. 1. de quibus locis tribus alio huius libelli loco, puta N. 17. & 85. videre licet.

Ur. KARLSBAD. 1. Sita est ad Topelam Bohemiæ, quo flumine illa in duas partes dirimitur. Celebris propter thermas, cuius scatebra sive origo tàm fervida est, ut non tantùm ova in ea elixari, verùm etiam galli-

gallinæ deplumari, & porci setis privari queant.

Ur. IOACHIMSTHAL. 2.

Ur. S. ANNABERG. 5. alius 4. mill. magna notat. De his duobus locis vide Iter 17.

Ur. S. MARIENBERG. 1. vel $1\frac{1}{2}$. mill. Hinc quidam per Lengfeld & Walsdorf numerat ad

Ur. FREYBERG. tantùm. 3. mill. Alij habent $4\frac{1}{2}$. & $5\frac{1}{2}$. sicut videre licet supra N. 17.

Urbs DRESDEN. 4. milliar. magna. ibidem.

ITER LXXXII.

Egr RATISBONAM.

Cœnob. Waldsachsen. 1. mill.

Vic. Mitterteich. 1.

Vic. Schonfecht. 2.

Ur. NEYSTATTEL. 2.

Ur. WEIDEN. 1. Vide de his 5. locis suprà Iter 17.

Vic.Loh.1.mill.

Ur. SCHVTTHVTTEN ab aliis Sindhutten, vulgò autem Schindhutten vocata 1.milliar.

Urbs PFREIMD. ½.mill. in Nordgoia ad Nabum flumen, in quod Pfreimbd fluviolus sese exonerat. Extra muros Oppidi Arx est, eiusdem nominis, quæ sedes quondam fuit Landgraviorum Leuchtenbergensium, qui tamen in Maximiliano Adamo sunt extincti. Arx, Urbs & Præfectura Pfreimdensis Feudum sunt Bavaricum.

Urbs NABBVRG. ½. Palatinatus Neuburgici: sita in loco celsiore: sed in radicibus suburbium habet in ripa Nabi, in quo iter facientes plerunque divertere solent.

Vic. Schwarzenfeld. 1.mill. structus itidem ad Nabum, eo loco, quo Schwarzach fluviolus in illum influit.

Urbs SCHWANDORF. 1. Oppidulum Palatinatus Neoburgici.

Pag.

Pag. Deibitz. 2. mill.

Vic. REGENSTAVF. 2. de quo supr. N. VII.

Urbs REGENSPVRG. 2. mill. de qua supra. N. VI.

ITER LXXXIII.

Æmdâ BREMAM, Hamburgum, Lubecam, VVismariam, Stralesundam, VVolgastum & Stettinum.

Urbs EMBDEN, de qua suprà. N. 31.

Ur. AVRICH 2. milliar. magna, pro quibus alius 3. alius iter semidiei notat. Hic sedes est aulica Comitis Frisiæ Orientalis, in Arce, mediocriter munita: ut & Dicasterium Frisiæ Orientalis.

Arx & Pagus Freburg vel Fryburg 3. mill. Comitis Frisiæ Orientalis est hæc arx probè munita.

Urbs OLDENBVRG. 4. vel 5. Vulgò 10. milliar. Embdâ Oldenburgum usque numerant. Quidam Embdâ Apen petunt, 4. magnis milliar. pro quibus alius 6. ponit. Sita verò est Arx Apen munitissima cum pago in Ammerlandia atque in ipso Comitatu Oldenburgensi: numeranturque ad Oldenburgum, quod caput est Comitatus 4. milliaria, de quo supra. N. XXX.

Arx Delmenhorst. 4. mill.

Urbs BREMA. 1. mill. magnum. De quibus locis etiam supra. N. 67. & 22. actum est.

Cœnobium Lilienthal. $1\frac{1}{2}$. mill.

P. Kockstede ad flumen Oest. $3\frac{1}{2}$. m.

Arx & Vic. Bremerfurde, vel Voerde. 1. mill. Quidam numerat à Brema ad pag. Neuvicht, 4. & ab utroque ad Voerde 3. summa 7. mill. Est autem Vorda arx munitissima, pone quam Vicus, quem aliqui oppidum dicunt; ubi quondam sedes fuit Archiepiscopi Bremensis; Hodie subiecta.

iecta est Coronæ Suedicæ, atque ut fertur Marſchallo Campi, Domino Carolo Guſtavo Wrangeln, &c.

Hinc nonnulli Stadam proficiſcuntur 3. milliar, quæ Urbs eſt præcipua Archiepiſcopatus Bremenſis, iuxta Swingam vel Zuingam flumen non procul ab Albi, infra Hamburgum ſita: in qua præter quatuor templa, Curia & alia ædificia publica viſu digna ſunt. Ab hoc loco Hamburgum uſque nonnullli 6. milliaria ponunt: alij verò Voerda ſeu Bremen-Voerda, pergunt ad

Urb. HORNEBORG vel Hornborch, Hornburg 2. & dimid. vel 3. mill. Oppidum eſt Archiepiſcopatus Bremenſis, ad Luham fluviolum ſita.

Urb. BOXTEHVDE, Buxtehuda, etiam 2½. vel 3. mill. De qua alibi.

Ur. HAMBVRG. 2. vel 3. mill.

Quidam

Quidam 4. notat, de qua urbe supra dictum. N. 23.

Hinc per pagos aliquot ad

Urb. OLDESLO 6. mill. magnis. Sita est in Wagria, intra Travam & Beske, flumina.

Urbem LVBECAM. 4. mill. de qua supr. N. XV.

Urb. SCHONBERG, vel Schonenburg, Calliorea. 2. Refertur ad Episcopatum Razeburgensem, qui hodie pertinet ad Megapolitanum Ducatum.

Urb. GREIFSMOLEN, Greffsmolen 3. mill. Oppidum est & praefectura in Ducatu Megapolitano.

Urb. WISMAR. 3. Vulgò Lubecâ huc usque tantùm 7. mill. numerantur, de ea vide Iter XXVI.

Pag. Blasin. 2½. mill.

P. Bolkow. 2½.

Urb. ROSTOCK. 1½. mill. Quidam habent 7. quidam tantùm 6. milliar. Wismariâ hucusque: Vulgò numerantur. 7. mill. quoniam Wis-

maria

maria mediâ via inter Lubecam & Rostochium sita est, & verò Lubecâ Rostochium usque 14. mill. numerantur.

Urb. RIBNITZ 3. mill. Sita est hæc Urbs in Ducatu Megapolitano, opposita urbi Pomeraniæ Damgarden, intra quas Rekenitz fluvius interlabitur, disterminās duas hasce regiones. Est hic illustre Cœnobium nobilium Virginum.

Hinc quidam numerat, ad

Urb. STRALESVNDAM. 6. atque sic Rostochio 9. milliar. Alius verò, ut supra Itinere. XXVII. videre licet, 8. milliaria.

Urbs GRYPSWALDIAM. 4. de qua supr. Itin. XXVIII. Aliàs qui rectâ viâ per Trybses Rostochio Grypswaldiam iter faciunt, decem tantùm milliaria numerant.

Cœnob. Eldenaw, splendidum & opulentum, Ordinis Cistertiensis quondam, situm in Pomerania.

Urb. WOLGAST. 2. mill. præci-

pui

pui nominis in Pomerania; in qua olim, multis annis illustris aulæ sedes fuit, in arce magnificè & eleganter constructa. Sita est iuxta Peenam, têplum habens egregium in quo Conditoria sunt gentilitia Principum. Hodie subiecta est regno Succico.

Urb. ANCLAM. 4. mill. parvis, ad dictum fluvium Peenam, in qua duo templa sunt parochialia & Cœnobium. Est non tantùm Principalis Pomeranica sed etiam Hanseatica civitas.

Arx Torgelavv. 5. milliaria magna. Sita est in silva magna, in Vckermarchia: sed ad Pomeraniam refertur.

P. Stoltenberg vel Stoltenburg. 2. mill. Ramminensium, iuxta quem dubio procul arx est nobilium.

Urb. STETTINVM. 4. & dimid. mill. de qua supra N. LXXI.

* *
*

ITER LXXXIV.

Feldkircha Meranum Ducatus Tyrolensis.

FELDKVRCH, vel Veldkurch, Urbs est & Dynastia, in fronte montis Arle (Arleberg) Archiducalis Austriaca in Nebelgoia, quæ pars Wasgoiæ est seu Walengoiæ, sita iuxta Illum flumen: in qua spectare iuvabit Templum Parochiale, Cœnobia Capuccinorum & Benedictinorum & Cœmiterium civicum S. Petri & Pauli & alia nonnulla.

Urb. PLVDENTZ vel Pludonum 2. mill. etiam in prædicta Walogoia (cuius memorata urbs Feldkurch caput est) ad Illum flumen Domui Austriacæ subiecta.

Vic. Klosterlin tres hor. equo iter facienti in Klosterthal. Hinc in Montem

Montem Arle, per quem via trita est in Ducatum Tyrolensem. 1. mill. magnum, in ascensu, atque in descensu, itidem. 1. mill.

Pag. Pottenavv, atque ita 2. mill. à prædict. pago seu Vico Klosterlin hucusque. In Valle Stanzica.

LAndeck ad Inum. 3. horas equitanti, Per eam via ex Suevia ducit Venetias. Munsterus vicum appellat & arcem: alij autem vicum, atque sic etiam notatur.

Pag. Ried. 4. hor.

P. Nuders vel Nuiders. 3. hor.

Mals, unde Campus Malsicus nomen accepit. 4. hor. Quidam, inter quos est Gerhardus de Roo hunc locum pagum dicunt: Munsterus verò atque alij Urbem appellant.

Refert quidam, sese Pludoni meridiatum, Closterlin vero pernoctasse: hinc per Arlemontem Gruis venisse meridie, nocte verò Pfunds venisse: die sequẽte per Finster Muntz seu

ſeu Mintz & per Campum Malſenſem ad dictum Mals, ubi pranſus fuerit.

Vic. Letſch. Laiz vel Latſch. 5. hor. equitanti, vel iter ſemidiei.

Urb. MERAN. tantundem, atque ſic iter unius diei à Malſa. Eſt a. Meran, caput regionis Atheſinæ, Domui Auſtriacæ Comitatus Tyrolenſis ſubiecta: in qua ſpectatu digna ſunt Cœnobium Ordinis S. Claræ & templum elegans. Peculiares ante complures annos Principes ab hoc loco denominati ſunt: neque procul ab eo remota eſt iuxta Atheſin illuſtris & perantiqua Arx Tyrolis, à qua univerſus Comitatus appellationem accepit.

Hinc porrò Bolzenum, Tridentum & Venetias iter eſt; ut apparet ex Itinere LIII. ſuperiore.

Cum Illuſtriss. celſiſſimuſque Princeps Ferdinandus, Archidux Auſtriæ Cardinalis & Epiſcopus Toletanus, Infans Hiſpaniæ, Anno Chriſti 1634. ex Hi-

ex Hiſpali, Barcinone, Genua, Milano, Valle Tellina, Bormio & per montem S. Mariæ, Glurens Tyrolenſis Ducatus atque huc Meranam perveniſſet, iter per Bolzenum, Brixiam, Oenipontem, Rotenbergam, porrò in Bavariæ Monacum, atque hinc Werdam Danubij & Norlingam fecit, atque inibi prælio inter Suedicos & Cæſareanos commiſſo victor interfuit. Norlingâ per Giengam, Heydenheimum, Tunzdorf, Goppingam, Eslingam, Stutgardiam, Marbachium, Mudoch, Aſchaffenburg, Vſſingam in Comitatu Naſſovico, Diez, Walmerod, Bonnam, Coloniam, Iuliacum, Heinsberg & Lovanium, Brũxellas iter fecit.

* *
*

ITER LXXXV.

Francofurto Mœni PRAGAM.

Urbs ASCHAFFENBVRG. 5.m.

Ur. MILTENBERG. 4. mill. Quidam tantùm 3.notant.

Ur. BISCHOFSHEIM. 3. vel 4. mill. De his locis tribus vide ſuprà Iter XXXIII.

Ur. WVRTZBVRG. 4.mill. de qua N.XI.

Ur. DETTELBACH vel Tettelbach 4. mill. itinere navali, terreſtri verò. 2. Sùbiecta eſt Epiſcopo Wurzburgenſi, & celebris peregrinationibus religionis & devotionis ergo ad D. Mariam virginem ſuſceptis.

Ur. HASFVRT. 5. mill. iuxta Mœnum, arcem habens & præfecturam, Epiſcopatui Wurtzburgenſi ſubiecta.

Ur. BAMBERGA. 4. de qua supra XII. Hulsius à Dettelbach ad Cœnobium Schvvarzach. 3. mill. Cœnobium Erlbach. 4. Vic. Burg Ebrach. 2. Bambergam quoque 2. Summa Wurtzburgo Bambergam 13. milliaria numerat. Alibi verò ponit à Bamberga dimid. mill. ad pagum Halstatt: illinc trans Mœnum ad Vicum Zeil. 2. & dimid. Ur. Stasfurt. 1. Ur. Schvveinfurt. 3. Pag. Geltersheim. 2. Ur. Carlstatt. 2. & dimid. Vic. Lengenfeldt 2. Ur. Kitzingen 4. & Wurzburg 3. Summa 20½. milliaria. Sed hæc via per ambages ducit. Quidam alius iter faciens numerat Wurtzburgo Dettelbach. 2. Hinc Bambergam 8. Summa tantùm 10. mill. Sed ut nos in nostri itineris viam revertamur, pergimus Bambergâ ad

Urb. LIECHTENFELS. 4. mill. in ripa Mœni sitam in Episcopatu Bãbergensi, arcem habentem & præfecturam.

Ur.

Ur. CVLMBACH. 4. mill. Sita est hæc iuxta Mœnum album, subiecta Marchioni Brandeburgico: in in cuius fastigio structum est Blassenburg castrum munitissimum.

Ur. WEISTATT vel Weissenstatt. 4. mill. Condita est ad Egram, Brandeburgica & cum præfectura refertur ad Culmbachium.

Ur. EGRA. 5. vel 4. mill. de qua supr. N. 10.

Ur. FALKENAW. 3. mill. Sita est hæc ad flumen Egram in Bohemia, olim Schlikiorum Comitum & fortasse hodieque imperium agnoscens, cum Arce.

Ur. SCHLAKENWERD. 3. mill. ad flumen Wesleritz: etiam ante hac Schlikij Comitis, hodie verò Dn. Iulio Heinrico, Duci Saxoniæ Lauenburgensi subiecta, in cuius elegantissima arce (quæ vnà cum horto amœnissimo non ita pridem consito, digna omnino visu est) sedem ille habet aulicam.

Ur. CADAN vel Caden, à quibusdam ineptè Cadau dicta 5. mill. Sita eſt in ripa Egræ fluminis, & refertur ad regnum Bohemiæ.

Ur. SATZ. 2½. vel 3. mill. Ab hac urbe regia ad Egram ſita Circulus Sazenſis nomen habet.

Vic. Diwitz. 3. mill.

Ur. SCHLAN, Slani. 3. Ab hac urbe regia etiam Circulus peculiaris Bohemiæ denominationem accepit.

Ur. PRAGA. 4. de qua ſupr. N. 7.

ITER LXXXVI.

Francofurto BIPONTEM (*Zuveybruck*)

Vicus Allheiligen, vulgò Arheililigen. 3. mill. Haſſiacus, ad Comitatum inferiorem Catimelibogenſem pertinens.

Urb. GERESHEIM. vel Gerltzheim 2. mill. Condita eſt iuxta Rhe-

num, arcem habens & subiecta Electori Moguntiacensi.

Pag. Westhofen 2½. m. non procul Wormatiâ in Palatinatu inferiore.

Arx Falkenstein 3. mill. Avita Domus Comitum à Falkenstein: cuius a. futura sit, adhuc incertum est: siquidem in conclusione Pacis generalis tantùm hoc exprimitur: Arcem & Comitatum Falkensteinensem illis restituendum esse, quibus iure debeatur.

Urb. vel Vicus Rockenhausen. 1. mill. Quidam ½. mill, solummodo notat, pertinet ad Palatinatum inferiorem.

Arx Reipoltzkurch vel Reupolskurch 2. mill. Pertinuit antehac ad Hohenfelsenses, qui status fuerunt circuli Rhenani superioris, nunc verò morte extincti dicuntur. Habenturque in supradicta Pacis generalis conclusione anni 1648. hæc verba: Quantum etiam Iuris Dn. Comiti à Rasburgo, dicto Lowenhaupt, ex Dynastia Reipoltzkurchesi debetur,

illud totum atq; integrum cum omnibus iuribus ei relinquetur.

Otterberg vel Otterburg. 3. mill. Cœnobium Ordinis Cistertiensis, quod deinceps ab Electore Palatino, Gallis atque Belgis, patria sua excedentibus incolendum atque habitãdum datum est, qui oppidum hic struxerunt. Situm aliàs est in aspero & edito loco.

Urb KEYSERSLAVTERN. 1.

Arx Landstal. 2. mill.

Urb. ZWEYBRVGGEN. 2. vide hoc de loco supra Iter XXXVIII.

ITER LXXXVII.

Françofurto ERDFORTVM.

Urb. GIESSA. 6. mill. de qua sup. N. 53.

Urb. KIRCHHAIN. 3. vel 4. milliar. in superiore Principatu Hassiæ ad Ohmum, proximè Amœneburgum, oppidum Moguntiacense, vulgò Amelburg appellatum.

Urb.

Urb. TREYS ZIGENHAIN. 3. sic vocatur; quoniam præcipua est, in Comitatu Zigenheimensi: vero & proprio nomine Treisa vel Treisen appellata. Est non procul ab ea pons lapideus pulcri operis, quo Schvvalma fluvius iungitur : ipsa verò infra castrum Zigenheimense, condita est fermè dimidij milliaris spatio. Est supra dictum Zigenheim, oppidum sed parvum, castrum autem munitionibus & propugnaculis celeberrimum, situm in planitie & paludibus, quod fluvius Schwalma totum ambit & circumfluit : in quo spectatu digna sunt Arx, Armamentarium, Sitophylacea: Mola equaria & id genus alia.

Urb. HOMBVRG. 2. mill. De qua supra N. 30.

Urb. SPANGENBERG. 2. mill. Hassiæ inferioris, cuius arx in excelso & rotundo monte structa est.

Urb. WALDCAPELL. $\frac{1}{2}$. mill. Dicitur alias propriè Capell, non

procul remota à celsissimo monte Weisner vel Meissener in Principatu Hassiæ inferiore, tres habens Dominos, sed Iurisdictio territorialis est Principis.

Urb. ESCHWEGE ½. mill. Est Urbs Principalis Hassiaca, iuxta Werram condita. Habet Templum parochiale pulchrum in veteri urbe & in nova urbe Templum S. Catharinæ: præter quæ, magnifica & illustris Aula Principis, Curia, Cella vinaria, domus mercatoria atque ædificia alia spectatu digna sunt.

Urb. MVLHAVSEN. 3. Imperialis & Hanseatica sita ad Vnstrutum flumen Thuringiæ.

Ur. SALZA, cognomento Longasaltza etiam in Thuringia. 2. mill. De qua supr. N. XIII.

Urbs ERFFVRT. 4.

Vel:

Per FRIDBERG Urbem; ut & Urb. & Arc. Hungen, Comitum Solmensium ad

Pag. Newrode. 6. mill. Hinc per ſuperioris Haſſiæ illuſtrem civitatem Grunberg, & iuxta elegantiſſimam arcem Principalem & Venatoriam Morla vel Merla, ad

Pagum Elmerode. 4.

P. Lingelbach. 3.

Urb. HERSFELD. 4. de qua ſupr. Num. XXII. Hinc Nadelohr ſeu Saxum pertuſum & excavatum, & per pag. Syllenſee vel Sullenſchee, in finibus Thuringiæ & Haſſiæ, ad

Ur. BERCA. 3. mill.

Urb. EISENACH. vel Iſenach. 4. de qua alio huius libelli loco.

Urb. GOTHA. 3. mill.

Urb. ERFFURT. 3. de quibus duabus urbibus ſupra N. 13. & 14.

* *
*

ITER LXXXVIII.

Francofurto Onoltzbachium & Bayreuthum.

Urb. FRANCKFVRT. Hinc per Springlingen, ad

Urb. DARMSTATT. 3. Caput est superioris Comitatus Catzenelebogen ubi sedes aulica est Principum Darmstadinorum Hassiacorum, in Arce elegantissima, quæ verò propter belli pericula Giessam translata, nunc verò pace impetrata, postliminio Darmstadium reducta est. In templo oppidano spectari possunt conditoria gentilitia Principum: ut & Hortus amœnissimus & molendinum singulari artificio fabrefactum.

Pag. Eberstat. 1. milliar. parv.

Urb. ZWINGENBERG. 2. mill. Condita in via montana (auf der Bergstrass) & refertur ad superiorem Darmstadianum Hassiacum Catzenelebogiensem.

Urb.

Urb. BENSHEIM. 1. milliar. Urbs præcipua in via montana: quæ benè diu in poteſtate Principis Palatini fuit; ſed tenore concluſæ pacis generalis, numeratâ pignoris pecuniâ, Electori Moguntiacenſi reſtituenda fuiſſet, ſed certâ quadam tranſactione Principi Palatino relicta eſt. Semimilliari ab hac urbe ſitum eſt celeberrimum illud Laureacenſe Cœnobium, vulgò Lorſch.

Hinc per oppidum HEPPENHEIM, (ſupra quod viſitur munitiſſimum caſtrum Starkenburg à quo ad modo dictum Bensheim via eſt ſemimilliaris.)

Urb. WEINHEIM 2. mill. à Bensheim, in eadem via montana iuxta flumen Wisgotz vel Weſchnitz, quæ tamen ad Palatinatum inferiorem refertur.

Pag. vel Vicus Schriesheim 1. mill. magno, ſupra quem Stralburg Arx in monte condita, utraque tamen in via montana ſita. Pertinet

Schriesheim pagus ad inferiorem Palatinatum & est Feudum Ellwangense.

Urbs HEYDELBERG, 1. milliar. Quidam numerant à Weinheim huc usque 3. milliaria parva. Vulgo autem 10. mill. Francofurto Heidelbergam numerantur: de qua Electorali aulica civitate, supra N. 36. dictum est.

Urb. WISSELOCH. 2. condita juxta flumen Elsassum & in finibus Kreichgoiæ relata ad Heidelbergam. Hulsius per Leimen 3. mill. huc numerat.

Ur. & Cœnob. SINSHEIM. vulgò Sintzen appellatum. 1. mill. Refertur ad Palatinatum inferiorem, habetque regium Collegium extra civitatem in loco edito situm: quod aliquandiu tenuit; sed postmodum, durante bello proximo superiore in pristinum statum restitutum esse scribitur.

Urb. WIMPFEN 3. mill. de qua sup. N. 36.

Urb. NEVSTATT ad Cocheram

vel ad Tiliam magnam. 2. mill. de qua supra N. 24.

Urb. ORINGEN 2. mill. magna. Comitum Hohen-Lohensium, Arcem habens & præfecturam communem, item Colleg. Canonicorum templum, in quo Domini Comites sepulti sunt.

Pag. Geisslingen ad Cocheram & Bilerum, vel, an der Steig. 3. mill. spectat ad Urbem Hallensem, quę tribus milliar. ab eo remota est.

P. Ilzhofen. 3. Urbis Hallensis.

Ur. Kreilsheim. 2. mill. de qua supra 33. Itin.

Arx Schillingsfurst. 3. mill. magnis, ad cuius arcis spectatissimæ radices & Comitum Hohenlohensium sedem aulicam pagus Frankna structus est, ubi etiam origo est Wernitij fluminis.

Hinc per silvam ad

Ur. ONOLTZBACH vel Ohnspach. 2. mill. magnis. Est Urbs, in qua sedem habet aulicam Princeps Brandeburgicus Marchio, eamq; nũc

tenet Albertus: in qua præter Arcem & quæ ad eam pertinent, inprimis visu dignum est templum Collegiale S. Gumperti.

Cœnob. Heilsbrunn. 2. mill. Ordinis quondam Cistertiensis, hodie verò pertinens ad prædictam urbem Anspach: in quo aliquot Principes Brandeburgici Burggrafij Norimbergenses sepulti sunt; & anno 1582. Illustre Gymnasium institutum est.

Ur. Nuremberg 3. mill. de qua supra.

Ur. FORCHHEIM. 5. mill.

Ur. BAMBERG. 4. mill. de quo utroque loco si pr. N. 12.

Ur. SCHESLITZ. 3. m. Quidam pagum tantùm vocat. Habet Arcem & Præfecturam, ad Episcop. Bambergensem pertinens.

Pag. Krogelstadel. 2. mill. iuxta silvam eiusdem nominis.

Ur. BAYREVTH. $3\frac{1}{2}$. mill. de qua supr. N. 12.

Hinc ad Culmbachium numerantur 3. mill.

Sed

Sed via hæc nimis anfractuosa est & per ambages ducit, planior est & brevior per Spessart. silvam & per Franconiam (vide supra 85. Iter) Si quis verò capiatur amœnitate locorum, & quoniam hæc via ad alias urbes proficiscentibus utilis & commoda esse potest, tùm etiam eius consignatio huic libello inserta fuit.

ITER LXXXIX.

Francofurto AVGVSTAM.

Vide suprà Iter XXXIII. in quo via per Franconiam huc usque notata est: cui adiungi potest sequens, quâ petitur.

Ur. HEYDELBERGA. de qua in prox: præced. 88. Itinere dictum est. Hinc per pagum Leymen vel Laimen, ad

Ur. WISSELOCH 2. mill. de qua ibid.

P. Angeloch.1.mill.
ab Angeloch ad p.Reichen.1.mill.
P.Stetten. Hinc per montem ad
Urb. BRACKENHEIM, vulgò Brackena, 1.milliar. magno, penè 1. & dimid. mill. sita est in Zabergoia, estque Wurtenbergica, ubi templum collegiale S.Iacobi.

Ur. BINNIKEN. Binnigheim. Sita quoque est in Zabergoia & in Ducatu Wurtenbergico: quâ participãt, Princeps Wurtenbergicus: Elector Moguntiacensis, Nobiles familiæ Gemmingen, Saxenheim, Liebenstein & Neidberg.

Ur. BIETTIGHEIM.1.mill. Principis Wurtenbergici ad Entzium. Castrum Hohen-Asperg: semimilliare magnum. Vulgò à Bietigheim hucusque numerantur 3. horæ. Est castrum Illustre Wurtenbergicum in monte structum: ad cuius radices est pag. Asperg. vel Asperg inferius.

Urb. CANSTATT. 2.mill.magna.

gna vel 2.& dimid. cōmun. mill. Quidem ex Biettigheim proficiscuntur Groningam vel Gruningam, de qua suprà N. 5. milliare unum. Hinc per Saltum Leonbergensem & pagum Stammheim Canstadium 2. vel $2\frac{1}{2}$. mill. Ex hac urbe & via inde per Esslingam, Goppingam, Geislingam, Guntzburgum & loca alia, usque

Urb. AVGSPVRG. de qua supr. Itiner. 5. videre licet. Quidam Augustâ Ulmam petunt, & ex hac viâ pergunt, quæ infra ap. Ulmensium Itinerum consignationem invenitur.

ITER XC.

FRANcofurto LIMPVRGVM & LEODIVM, (Lüttich) item BRVXELLAS (Brussel.)

Urbs MOGVNTIACVM, Mainz 4. mill.

Ur. INGELHEIM. 2.

Ur.

Ur. BINGEN.2. de quibus locis supr.N.4.

Pag.Rembullen.2½. mill.

Vicus Argenthal.1.

Ur. SIMMEREN. 1. & dimid. mill. Vulgò Bingâ huc usque 6.parva sive Gallica milliar. numerantur. Notat quidam à Simmern in Vicum Argenthal 1.mill.magn. Vic.Dreckhusen 2. magna:& Bingã 1. & dimid. milliar. Est caput in Principatu Simmerensi, qui unà cum arce sua ad domum Palatinam, & hoc quidem tempore Domino Ludovico Philippo, Palatino Lineæ Heydelbergensis, unà cum Lauteren, pertinet.

Urb. CASTELAVN. 1. milliar. magn. Sita est & hæc civitas cũ arce in dicto loco & vel Badẽsis est, vel Palatina, vel ad utrumque principem pertinet, sicut alia loca plura in Comitatu Spanheimensi, coniunctim.

Pag.Laer,1.mill.paru.

Pag.Treiss.ad Mosellam.1.mill.

Urb. KEYSERS ESCH. 1. & dimid.

mid. vel 2. mill. parva in Archiepiſcopatu Trevirenſi.

Pag. Naerlen. 2½. mill.

Ur. HILDESHEIM, ab aliquibus Hildersheim dicta. 2. mill. magn. Hulſius per Leech & Drees 5. milliaria huc uſque numerat. Eſt autem hic locus ſitus in Eyflia, atque, ut habetur, Trevirenſis. Iacobus à Sirick, Archiepiſcopus Trevirenſis, qui anno C. 1456. mortuus eſt, Ioanni Hurde à Schoneck arces & oppida Hildesheim, Caſtelberg, Manderſcheid & Schoneck in Eyflia eripuit, intra triduum, anno 1452. Hinc per Stofel, ad

Pag. Irmunde vel Vrmunde. 2. vel 3. mill. ad Ryllum flumen.

P. Manderfeld. 1. mill. parvum.

P. Holzum. 1. mill.

Malmedier 2. mill. magna: Hulſius tria habet & urbem nominat. Tabula quædam Chorographica Abbatiam notat. Alius refert ad territorium Abbatis à Stablo, qui ſtatus eſt Imperij Ro-

rij Romani & nomine oppiduli. Miręus in Fastis Belgicis &Burgund.p. 67. hunc locum appellat, Malmundariense Cœnobium, in silvâ Arduenna, à S. Sigberto Austrasiorũ Rege, sicut & Stablo, conditum. Hinc per Tzar vel Tzart, ad

Urb. LIMPVRG. 3. mill. Caput est Ducatus Limpurgensis, ad flumen Wesa: Castrum a. in celsissima rupe situm, Regis Hispaniarum atque loco eiusdem Illustrissimo Celsissimoq; Principi, Domino Leopoldo Wilhelmo, Austriæ Archiduci hoc tempore subiectum.

Pag. Hecf. 2.

Ur. LVTTICH. 2. mill. Hulsius unum tantùm notat. De hac urbe vide Iter secundum.

Proficiscentes Francofurto Bruxellas, perveniunt ad prædictam urbem Simmern. Porrò per Kirchberg, Numagen, Trier, Luzelburg, Marche & Namur. vid. infra Iter. 140. & suprà Iter V.

ITER XCI.

A S. Gallo, Schafhusium, Tutlingen, Reutlingen & Munsingen.

Vr. S. GALLENSIS, de qua supr. N. 48.

Rickenbach 5. hor.

Urb. FRAWENFELD. 4 hor. vide suprà Iter. I.

Urb. SCHAFHAVSEN. 5. hor. De ea vid. Iter. 47.

Urb. ENGEN. 4. hor. Sita est in Hegoia, & in vertice eius conspicitur Arx Hewen. Olim Lupfiorum: postea Pappenheimiorum: hodie verò Comitum à Furstenberg.

Urb. DVTLINGEN, vel Tutlingen 3. hor. Sita est iuxta Danubium arcem habens & præfecturam, quæ Wurtenbergensis est. Hinc per montem fœnarium (Hewberg) viæ erroribus varijs ad

Urb.

Urb. BALINGEN. 7. hor. quæ cũ Præfectura ſua etiam Principi Wurtenbergico ſubiecta eſt.

Urb. REVTLINGEN. 6. horis magnis. De illa Imperiali Urbe vide ſupr. Iter XLVI.

Urb. MINSINGEN. 4. hor. de qua ſuprà. N. 46.

Vel:

Qui volunt, iter quoque facere poſſunt à prædicta Urbe Duttlingenſi, ad Kolbingen, hinc porrò ad officinas vitriarias, & per Herticam ſilvam ad Ebingen (quod oppidulum & territorium in Alpibus Suevicis ad amniculum Schmeiha vel Schmieha ſitum, Ducis eſt Wurtembergici); 6. horis; Deinde ad Gamerdingen (vel vicum vel oppidulum cum arce in Alpibus conditum Nobilium Spatiorum) 3. hor. & tandem ad prædictam urbem Wurtenbergicam Munſingen, 5. horis.

ITER XCII.

Græzio Lintzium.

Urb. LEOBEN. Leuben. 8. mill. cuius viæ & loci ſupra, N. 9. mentio facta eſt.

Vicus Trofeyach. 1.

Vic. Vordernberg. 1. In hac vicinia multa ſunt Ergaſteria, in quibus metalla conflantur, ſuntque præcipuæ hic negotiationes ferrariæ. Hinc per iuga montium excelſorum, Prebuhel dictorum, ad

Vicum Eiſenartz. 1. mill. Elegans hic eſt & amplus Vicus Illuſtriſſimorum Principum in Styria ſuperiore, in cuius vicinia ſunt fodinæ ferrariæ, atque ibidem Templum Parochiale S. Oſwaldi.

Pag. Niflau. 2. mil. in

Regiunculam (Ins Landl) Diverſorium hic eſt ſolitarium, in quod peregrè proficiſcentes recipiuntur.

Vic.

Vic. Altenmarck. 2. mill. in Stiria. Sed paululum progressi perveniunt in regionem supra Anisanam vel Austriam superiorem, & per viam angustam iuxta Anisum flumen, ad

Pag. Galten. 2.

Schelnau. 1. Diversorium solitarium ad

Pag. & Arcem montanam Losenstein. 1. DD. Comitum huius nominis, familiarem & avitam, ad

Pag. Dernberg. 1. mill.

Urb. STEYER. 1. mill. magnum. Hæc una est ex septem Archiducalibus civitatibus Austriæ superioris, pulchra & optimè structa ad Steyram & Anisum (Ens) flumina, quæ hic coniunguntur, sita. Burgum habet sive Arcem, quæ, ut & templum S. Egidij parochiale amplissimum, & templa alia, domus item Senatoria & id genus alia; neque procul ab urbe, elegans & opulentum Cœnobium, Garsten, vulgò Steyr Garsten dictum, spectatu digna sunt.

Cœnob.

Cœnob.&VicusS.Florian.2.quod idem etiam visu dignumest.

Arx & Vic.Eberſperg q.1 .mll.

Urbs LINTZIVM.1.mill. De quo ſupr.N.10.

ITER XCIII.

Gratzio VENETIAS.

Urb. GRATZIVM, de hac urbe vide ſupr.Iter IX.

Vic.& Arx WILDAN, 3. mill. Sita ad Muram,in Styria inferiore Principis Eggenbergij.

Ur. MARCHBVRG. vel Marpurg,etiam in Styr.inferiore, 6. mill. de qua ſupra.

Intra Wildan & Marchburg interiacet Ehrenhauſen ,Princip. Eggenbergij & conductus equorum veredorum, per milliaria illa novem tergeminus, nempe, Wildan, Ehrenhauſen & Marchburg.

Urb.

Urb. VEISTRITZ vel Feiſtritz, Slavonicè Biſtrice 3. Eſt oppidulum Archiducale: ſed Arx, utpote pignori data, Vetterorum Baronum eſt.

Vic. & Arx Gonnawitz. 2.mill. Dn.Dn.Comitum à Tattenbach.

Hinc per montem excelſum, & iuxta Arcem montanam inhabitatam Lindeck, ad

Vic. Hoeneck.2.mill.

Urb. CILLY. 1. mill. Urbs celebris, vetuſta & Archiducalis Styriaca unà cum gemina arce ſuperiore & inferiore, ſita ad Seinam vel Saan, ubi mu'tæ ſeſe Antiquitates Romanæ exhibent.

Vic: Sachſenfeld.1.mill.

Pag. Frainz.2. Hinc per montem Troianum ad

Pag. Glogowitz.2. in ipſo Ducatu Carniæ.

Pag. Poppetſch.1. Hic eſt conductus veredorum.

Arx & Pag Dregeml.1.& dimid.vel adhuc Comitum Lambergenſium,

vel

vel propter matrem ex familia Lambergiorum hoc tempore Comitis Tattenbachij. Hinc per Sauum vel Sauonem fluvium ½. mill. qui navibus transmittitur, & deinceps itinere terrestri, ad

Urb. LAYBACH vel Lublanam, parvo milliari. Numerantur vulgò Grazio hucusque 27. mill. Caput est Ducatus; qua in urbe spectanda veniunt templum summum Episcopale: Franciscanorum item, Augustinianorum reformatorum & Capuccinorum Cœnobia: Collegium Jesuitarum, Domus Teutonica: ædificiũ Ordinum regionis, Arx item Archiducalis extra urbem in colle condita.

Vic. Laybach superior, vel Slavonicus Wernik. 3. mill. terrâ, & 4. navibus, quæ flumine secundo confici possunt: Principi Eggenbergio subiectus locus.

Arx & P. Loitsch; 1. eiusdem Principis.

KRVSCHEZA. 2. mill. Conductus hic equorum veredorum & Sacellum, in asperrima, saxis & lapidibus constructa & sterilitate damnata regione, quæ silva Pyrpaumia vocatur (Der Pyrpaumer Waldt) & in qua Italia & Germania disterminantur.

Vic. Haydoschera. 3. mill.

Urbs GORITIVM, GORTZ. 3. mill. Hæc caput est Principalis Comitatus huius nominis: in qua spectatu digna sunt, Collegium Jesuitarum, & Cœnobia aliquot. It. Ordinum domus & inprimis Urbs superior vel Castrum.

Urbs GRADISCH vel Gradisca $1\frac{1}{4}$. mill. Est castrum hoc Archiducum Austriæ, ubi præcipue videri possunt Arx & Armamentarium. Sita est in Foro Iulij.

Pag. Oppoliano à quibusdam Tapoiano & Tapogliano dictus, 1. milliar. etiam Archiducum Austriæ.

Urbs PALMA. 1. mill. parvo. Hoc Castrum, Venetorum imperium nunc agnoscit: de quo supr. N.55.

Hinc iuxta arcem Strasoldo, quæ Dominorum huius nominis, qui domum Austriacam venerantur & suspiciunt, familiaris sedes est, ad

Pag. Muscoli un. & quadr. hor. Venetorum.

Vic. Cervignano ¼. mill. Austriacorum.

Hic plerunque in Ostio navis conscenditur & pervenitur ad

Urb. Caorle. de qua suprà. Num. 54. atque sic porrò usque ad

VENETIAS, quò, ex supra dicto Gorizio, 24. milliaria Germanica numerantur.

* *
*

ITER XCIV.

Oeniponte (Inſpruck) Madiolanum.

Hoc iter quidam iuxta milliaria Italica ſic deſcribit:

Urbs OENIPONS. Hoc tempore Caput Comitatus Tyrolenſis. de quo ſupra.

Pag. Telfs. 10. Quidam habet 22. Accuratè verò menſurando 3. tantùm mill. ſunt Germanica hucuſque, quæ iter faciens equo conficere poteſt, ſitus eſt iuxta Inum.

Cœnob. Stams 15. Al. 10. Opulentum admodum Ordinis Ciſtercienſis.
Landeck. 10. alius 18. vel. 19. mill.

Pfunds. 10.

Funſtermunz. 12. alius. 3. vel 4. mill. vide de his tribus locis ſuprà Num. 84.

Arx Remus, etiam iuxta Oenum. 12. mill. Alius habet. 8.

Suz vel Zutiz itid. 8. alius 23.

Ponterasina 8.

Stampa 10.

Urbs CLIVIA. 10. Qui ex hisce diversis duobus rectè numeraverit, is optimè sciet, qui hac viâ usus est. Sed Cliviâ porrò Mediolanum usque accuratè sunt numerata milliaria. Sita autem est Clivia iuxta flumen Meyre, à quo regiuncula hæc, quæ peculiaris est Comitatus & Grisonibus subiectus, nomen accepit. In ea spectatu digna sunt, Templum S. Laurentij & alia plura. Opulentum item Nosocomium & magnifica domus mercatória.

Hinc per pagos Prade & Malaguardia, ad

Castrum munitissimum RIVA, hodie maximè celebre.

Hic conscenduntur naves, ad

Urb. COMVM (quæ in Ducatu Mediolanensi, in exitu Lacus Comẽsis, per quem navigandum, sita est) 50000. pass. vel 56. milliaria Italica.

Progressis Rivâ ad 8. mill. occurrit pagus Gera, pertinens ad Mediolanum: atque porrò ex Como, equis pervenitur ad

Vicum Barlasena, vel Berlasina. 12. mill. vel 3½. hor.

Urbs MEDIOLANVM tantundem.

ITER XCV.

Oeniponte SALZBVRGVM.

Urbs HALLA in Valle Oenina. 2. mill. parvis, flumine: alias unum tantùm notatur milliare. Sita est iuxta Inum, relata ad Oenipontem, celeberrima coctura Salis: in qua Cœnobium Virginum, Palatium illustre Principis & Templum ei contiguum elegantissimum; Officina cudendæ monetæ & proximè urbem tabernæ vitriariæ, ut spectentur, digna sunt.

Vic. SCHWATZ. 2. parvis milliaribus vel horis tribus, magnum nomen consequutus ex fodinis argenti & Cyprij æris.

Pag. Wergel vel Werglen ad Oenum 3. & dimid. m. Inter quē & alterum illum interiacet Urbs Rotenburg, proprie Ratenburg, iuxta Inum, etiam Tyrolensis.

Pag. Lofer. 4. milliar. Intra hunc & Wergel, sita est Urbs KVTZPVHEL, ad Acham flumen, etiam Comitat. Tyrolensis.

Urbs REICHENHALL 3. iuxta Salam flumen, quod in Salzam sese exonerat, Electoris Bavarici, in qua Sal copiosissimè excoquitur.

Urbs SALTZBVRG. 2. mill. de qua supra, Num. 8.

* * *

ITER XCVI.

Oeniponte CONSTANTIAM.

Urbs FVESSEN. 12. milliar. Vide supra Itinere. 53. Quidam 10. tantùm, nempe Nasareit. 6. atque hinc 4. mill. hucusque numerat. Sita est verò hęc ipsa urbs in ipsa Suevia, & in Valle Lycia, Episcopo Augustano subiecta: in qua spectatu dignũ est Cœnobium S. Magni, Ordinis S. Benedicti.

Vic. Nesselwang. 1½. milliar. Vicus est amplissimus Episcopi Augustani.

Urbs CAMPIDVNVM, Kampten 2½. vel 3. mill. Quidam Fuessa hucusque quatuor numerat milliaria. In hac S. Rom. Imperij civitate pulchrum est templum Parochiale S. Magni, itemque Curia, inprimis spectatu digna.

Urb.

Urb. ISNY. Isne. 3. mill. Quidam habet 4. In hac S. Romani Imperij urbe, post cladem illam quam anno Christi 1631. 4. Septembr. de passi est, quaque tota penè conflagravit, reliquum adhuc est Cœnobium Benedictinorum.

Urbs WANGEN 2. Etiam hęc in Algoia sita est, iuxta Argam superiorem, in qua videri possunt templum S. Martini & Curia.

Ur. RAVENSPVRG. 3. mill. Quidam 3. mediocria notat. Vide Iter 47. suprà.

Ur. MARCHDORF. 2. mill. magna, vel mediocria tria. De qua ibidem.

Ur. VBERLINGEN. 2. mill. Hæc civitas Imperialis sita est iuxta Lacum Bodmicum, habetque aquas salutiferas, varijs corporum vitiis morbisque profligandis utiles; præsertim verò ventriculo & lapidi vesicæ & renum curandis.

Urbs CONSTANTIA. 2. mill.

Quidam 1. tantùm ponit. Vide Iter 47. ubi etiam via compendiosior Ravenspurgo huc usque perveniendi, monstratur.

ITER XCVII.

Oeniponte Montisbeligardum, vulgò Mümpelgart.

Pag. Delfs. vel Telfs. 3. mill. vid. sup. 94. Iter.

Pag. Nasareit vel Nazaret. 3. mill. parv. vel 4½. hor. vid. infra Iter. 141.

Hinc intra excelsos montes, per fauces sive angustias Fernstein, vel Verrenstein, ubi vectigal ex mercibus pendendum est. ½. mill. vel 1. hor. Hinc porrò ad Clusam infra Ernbergum. 3. mill. vel hor. 4½. Arx hæc est munitissima, qua accessus patet in Ducatum Tyrolensem, vel clauditur.

Vic. Reitte, ¼. mill. vel ½. hor. Am-

plus

plus eſt & benè conſtructus vicus, ſitus in Tyrolenſi adhuc Ducatu: ſed terminus eiuſdem & Epiſcopi Auguſtani, unde Suevia initium capit ½. m. vel hor. 1.

Vic. Neſſelwang. 3. mill.

Urbs KEMPTEN. 2½. vel 3. milliar. De his locis duobus vide proximè præcedens Iter.

Urbs LEVTKVRCH. 2. mill. vel 3. hor. de quo ſuprà N. 48.

Urb. WALDSEE. 2½. mill. Quidam ab Ernbergenſi arce huc uſque numerant 10. mill. De hoc Oppidulo Auſtriaco ſuprà dictum eſt.

Ur. PFVLENDORF. 4. mill. Oppidum eſt Imperij in Hegoia.

Urb. STOCKACH. 2. mill. Dicitur à quibuſdam etiam Stockheim, eſtque caput Landgraviatus Nellenburgenſis Hegoiæ: cuius Præfectus Provincialis, imperium & Iudicium Provinciale Archiducum eſt Auſtriacorum; atque hîc etiam Arx Nellenburg.

ACH. Oppidulum in dicto Landgraviatu Nellenburg, ſupra Engen ſitum in rotundo & aſpectu amœno monte.

Urb. SCHAFHAVSEN. 3. mill. vide infra Iter 146.

Numerat quidam à Stockach, uſque ad munitiſſimum caſtrum Wurtenbergicum Hohen-Duuiel 2. mill. mediocria, atque illinc hucuſque Schafhuſiam etiam duo, atque ſic quatuor. De hac urbe & via ab illa, Baſileam uſque & porro

Urb. MVMPELGART. vide ſuprà Iter 47.

ITER XCVIII.

Oenipotente PATAVIVM (vulgò Paſſavv) Linzium & Viennam.

Schwatz. 4. mill. parv. alij tria numerant. Vide ſuprà 95. Iter.

Ur. & Arx KOPFSTEIN. à quibuſdam

busdam Kupfstein dicta . 5. mill. Hulsius Oeniponte 4. mill. ad Rotenburgum, atque hinc. 4. flumine hucusque numerat: Castrum est celebre Tyrolis, in finibus Bavariæ: quod tempore Maximiliani I. à Bavariæ Ducibus ad Tyrolensem Comitatum accessit.

Pag. Falckenstein. 2. mill.

Vic. Rosenheim iuxta Inum 2. m. Vicus est amplissimus & in eo iudicium provinciale superioris Bavariæ, refertur que ad Monacensis Fisci præfecturam. Hulsius 7. milliaria Kopfsteinio huc usque numerat vectis navibus.

Vic. TROSPVRG. à quibusdam Tronsperg & Trensberg dictus. 4. mill. situs iuxta Saltzam: referturque ad iurisdictionem Bavaricam Burghausen.

Urb. BVRCKHAVSEN. 3. mill. ad Saltzam in Bavaria superiore, habetque arcem amplam & probè munitam, sitam in excelso monte. Est

hic Electorale Bavaricum Imperium, ad quod multa Iudicia provincialia referuntur.

Urb. BRAVNA. 2. mill. mediocria, in Bavaria superiore iuxta Oenum: non so ū benè structa, sed propugnaculis fossisque munita, sita in loco fertili & rerum abundante. Hulsius Rosenheimio 10. milliar. Wasserburgum usque, inde 3. summa. 13. milliar. flumine vectis numerat.

Vic. Reichersberg, iuxta Oenū. 3.

Urb. SCHARDING, ad Inum. 2. Hulsius Braunâ hucusque 7. milliaria flumine navigantibus signat. Vide de hac probè munita Urbe & Arce Bavaricâ supr. N. 10.

Vic. & Arx Newburg iuxta Oenū 1. Refertur ad Austriam superiorem estque Dominorum Comitum à Salm.

Urbs PASSAV, Patavium 1. mill. De qua suprà Num. 10. Dictus Hulsius 7. milliaria numerat flumine, Schardingâ huc usq; deinde ad Matthausen

thausen 6. mill. cum tamen tantum 15. sint, si navi veharis. Notat etiam in Itinerario suo viam Viennâ Oenipontem usque, sed multis erroribus laborantem. Et in Itinere 113. ipse Patavio tantùm 2. mill. numerat Schardingam. Illinc Reichersberg 2. Braunaw 3. Burghausen 2. Traunsperg. 3. Forteneck iuxta Inũ. 3. Rosenheim. 2. Falkenstein. 2. Kuffstein. 3. Kirchpul. 1. Rottenberg. 2. Schwatz. 2. Halla. 1 & Inspruck. 2. Illabitur verò Oenus Patavij Danubio, quo Lintzium & Viennam descenditur: quemadmodum infra ex Itineribus Ulmensibus patebit. Vel terrâ Saltzburgum pervenitur, eâ viâ quæ supra N. 95. ostensa est: atque hinc

LINTZIVM & VIENNAM, sicut infra Linzio Saltzburgum, atque iterum in Ulmensibus itineribus notata via, ne eandem hoc loco bis poni necesse sit.

ITER

ITER XCIX.

Campiduno AVGVSTAM.

Arx Wageck. $1\frac{1}{2}$. mill.

Pagus seu Vicus OberGuntzburg. 1. mill. ad fontes Guntij, estque alius & diversus locus ab illo Guntzburgo ad Danubium.

Pag. Eberspach. 1.

Cœnob. Vrsin vel Irsin $1\frac{1}{2}$. parv. m. Est Ordinis S. Benedicti, eiusque Abbas Status Circuli Suevici.

Pag. Weicht. $1\frac{1}{2}$. mill.

P. Lamedingen. $1\frac{1}{4}$.

Pag Mittelstatten. 1.

Pag. Bobingen ad Sinckelam. 1. mill.

Urbs AVGVSTA. $1\frac{1}{4}$. mill.

ITER C.

Lipsiâ HAMBVRGVM.

Arx Landsperg quò nonnulli 3. & 3. & di-

3.& dimid. & 4. mill. numerant. Arx est desolata, infra Halam, à qua tamen nobilis Dynastia, Electori Saxonico subiecta, nomen & appellationem accepit; estque in ea columna quædam marmorea perelegans, visu digna.

Arx Zorwick 1. mill. Domus & Præfectura Elector. olim nobilib. à Krossig, dubio procul oppignorata.

Urbs COTHEN. 2. mill. in Ascanienfi Principatu, hæredibus Dn. Ludovici, Principis Ascaniensis, qui 20. Ianuarij anno C. 1650. fatis concessit, subdita: in qua præcipuè spectatu digna sunt Arx illustris inque eadem Aula magnifica cum horto peramœno, & variis floribus herbis. & arboribus consito.

Urbs GALB. Kalbe. 2. mill. In Archiepiscopatu Magdeburgensi iuxta Salam, arcem habens coniunctam.

Urb. SALTZA. Vulgo Salza maior. de qua suprà N. 16.

Urbs MAGDEBVRGVM 2. de

qua

qua supra. N.16.

Urbs MAGDEBVRGVM. 2. de qua ibidem. Numerantur vulgò Lipsia huc usque 14. mill. Hulsius Magdeburgo Salzam usque numerat 2. mill. Kalba. 2. Ur. Munche-Neuburg (ad Budam in Principatu Ascaniensi) 1. Ur. Bernburg (etiam Ascaniensis ad Salam) 1. Vicũ Sigellicz. 2. Vic. Koseln. 1. Ur. Halam. 2. Schendiz (forsitan Skeudiz, Scheudiz, vel Scheidiz oppidum exustum, ad Merseburgensem Episcopatũ pertinens) 3. Lipsiam. 3. Summa. 13. milliaria.

Urb. WOLMERSTEDT. 2. mill. de qua supr. N.24.

Hinc per Campum Garlebiensem, ad

Urb. GARLEBEN. 5. Brandeburg, vel magna milliar. de qua supr. Num. 24.

Urb. SOLTWEDEL. etiam 5. mill. de qua vid. Iter N.26.

Ur. ULTZEN. 6. mill. de qua supr. N.15.

Ur.

Ur. BIENENBVTTEL ad Ilmenaviam flumen 3. mill. magnis, sita est in Ducatu Luneburgensi.

Urbs LVNEBVRG. 2. de qua supra. N. 15. Vulgò huc numerari solent Magdeburgo 22. milliaria.

Urb. WINSEN. 3. mill. Hulsius habet. 2.

Urb. HAMBVRGVM 4. mill. de qua utraque civitate supra Num. 23. scriptum est. Dictus Hulsius ad Bergerdorf notat. 3. atque illinc hucusque 2. mill. Vulgò numerantur septem Lúneburgo Hamburgum & 14. Bremam usque.

ITER CI.

Lipsiâ LVBECCAM.

Urbs WITTENBERGA. 8. mill. de qua supr. N. 12.

Ur. BELZIG. 4. Est Electoralis & terminalis locus & Præfectura antiqua, arcem habens.

Urb.

Urb. BRANDENBVRG. cognomine Vetus. 4. mill. in Marchia media iuxta Havelam & lacum quendam longum: eſtque gemina civitas, in qua templum collegiatum Epiſcopale & in eo multorum Principum atque Epiſcoporum monumenta ſepulchralia conſpiciuntur. In foro eſt ſtatua Rolandi, & in monte Harlungenſi Deiparæ Virginis Templum, formâ ſeu figurâ Græcorum Templorum ab Heinrico primo Imperatore conditum, Antiquitatis teſtimonium. Epiſcopatus verò hodie eſt ſublatus; ſunt v. adhuc reliqui in eo Canonici.

Urbs RATENAW, 4. vel 5. mill. etiam in Marchia Brandeburgica media iuxta Havelam.

Urbs HAVELBERG. 3. vel 4. mill. Epiſcopalis in Marchia Brandeburgenſi, quam circumfluit Havela amnis: Templum vero Cathedrale conditum eſt in clivo extra urbem. Nullum habet amplius Epiſcopum, ſed

ſed Domino Electori Brandeburgico ſubiecta eſt.

Urbs WELSENACH, Wilſn ek. 3. non procul ab Albi, in Prignitzia, etiam Electoris Brandeburgenſis.

Ur. PERLEBERG. 2. vel 3. mill. de qua ſupr. N. 24.

Ur. DALMIN. 2. m. magn. etiam in Prignitia & Electoris Brandeb.

Urbs NIESTADT. vel Newſtatt in Ducatu Megapolitano, quò nonnulli 4. quidam plura & non nemo 8. mill. numerat. Sed eſt, qui Perlebergâ huc uſque tantum 5. mill. eſſe, affirmat.

Ur. SCHWERIN. 4. vel 5. De hac vide ſupra Iter XXIV.

Urb. GADEBVSCH. 3. mill. mediocria, de qua ſupra N. 26.

Urb. LVBECCA. 5. mill. De qua etiam ſupra N. 15.

* *
*

ITER

ITER CII.

Lipsiâ DVNCKELSPV-LAM.

Urbs NAVMBVRG. 6. mill. de qua supr.N.12.

Ur. DORNBVRG.2. mill.

Ur. IENA.1. mill. De quibus duobus locis ibid.

Ur. BLANKENHEIM.2. de qua supr.N.16.

Ur. & Arx ILM vel ILMEN.3. milliar. in Comitatu Schwarzburgensi Thuringiæ; ubi spectari potest Cœnobium.

Ur. ILMENAW. 2. mill. de qua supr.N.14.

Hinc per silvam Thuringicam, ad

Ur. & Arcem SCHLEISINGEN. 3. vel 3. & dimid. mill. De qua suprà, N.13.

Ur. & Arc. ROMHILD. De quà N.24.2. vel 3. mill.

Ur. KONIGSHOFEN. 1. mill.

Ur. LAVRINGEN. 2. mill.

Ur. SCHWEINFVRT. 2. mill. De hisce tribus locis vide ibid.

Ur. KITZINGEN. 5. flumine. De qua infra in Itineribus Noribergensibus.

Ur. ROTTENBVRG ad Tubarum. 5. mill. de qua suprà. N. 11.

Urbs DVNCKELSPVHEL. etiam 5. mill. de qua ibid.

Eadem penè via, Sereniss. potentissimusque Suecorum Rex, anno 1632. usus est, dum adversus Fridlãdum, Thonawerdâ per Norlingam, Dunckelspuhel, Rottenburgum, Uffenheim, Kitzingen, Schweinfurt, Konigshofen, Sleusingen, Ilmenaw, Arnstatt, Erdfurt, Buttstat, Naumburgum, firmo progressu contendit, neque longo post in funesto illo & luctuoso ad Lutzam prælio, vitam & sanguinem suum profudit.

ITER CIII.

Lipsiâ FRANCOFVRTVM Mœni.

Urbs NAVMPVRGVM. 6. mill.

Ur. ECKERSPERG. vel Ekartsberg. 2. mill. Præfecturam habet & Superintendentiam, & est Electoralis.

Urb. BVTTELSTAT. 2. mill. de qua supr. N. 16.

Urb. ERFFVRT. 3. mill. Quidam ab Eckersberga 6. mill. Alij autem per Vinariam huc usque tantùm 5. numerant. De Erfordia vide suprà 14. Iter.

Ur. GOTHA. 3. mill. vid. supr. 13.

Urb. EISENAGH 3. mill. Principis Vinariensis ad flumina Horsel vel Hursillam & Nesam Thuringiæ: in qua Dux Ioan. Ernestus longo tempore sedem habuit aulicam: iam vero & urbs & territorium Ducis

Ernesti

Ernesti Saxonis ad Gotham refertur: in qua ſpectatu digna ſunt, Templũ Collegiatum & Cœnobia quædam; Aula, Curia, & ſupra civitatem, imminens & celeberrima Arx Wartberg, vel Wartburg.

Hinc per Schonſee, ad

Urb. VACH. 3. mill. de qua ſupr. N. 23.

Urb. FULDA. 4. vel 5. mill. Suprà Num. 22.

Ur. SCHLUCHTER. 2. Oppidũ in finibus Fuldenſibus, ſed in ditione Comitis ab Hanaw: ubi viſu dignum eſt Cœnobium celeberrimum.

Urb. STEINAW. iuxta viam. 1½. Etiam Comitis Hanovienſis. In ſuperiore parte Curiæ conſpiciuntur Statuæ quorundam Comitum Hanoicorum ex lapide ſculptæ. Quidam appellant Steinach, ſed brevius dicitur Steina.

Urbs SALMUNSTER. 1½. mill. De ea ſuprâ. Itin. 31.

Ur. GELNHAUSEN. 2. mill.

Ur. Imperialis in Wetteravia ad Kintzigam vel Kintzam flumen, non procul à Speſſart ſilva: ubi templa quædam, item Burgum ſive Arx, quæ Ganerbica domus eſt, ſpectatu digna ſunt.

Urbs HANAW. 3. mill. Quidam notat 5. Hæc pulcherrima civitas & ſedes aulica Comitum Hanovienſiũ ſita eſt iuxta flumen Kintzam, tributa ſeu diviſa in veterem & novam. Habet templa aliquot, in quibus partim in Gallica, partim in Hollandica ſeu Belgica lingua conciones habentur: eſtque Arx elegantiſſimè ſtructa.

Urb. FRANCFVRT. 2. de qua ſupra. N. 5.

ITER CIV.

Lipſiâ FRANCFVRTVM ad Oderam.

Urbs EVLENBVRG. vel Eulenberg. 3. mill. Ad Mildam ſeu Muldam flumen

flumen Misniæ, arcem habens & subjecta Domino Electori: in qua generosa coquitur Cerevisia.

Urb. TORGAV. 3. mill. magn. Sita est in ripa Albis, etiam Domini Electoris Saxoniæ, in qua Templum urbis (& in eo Catharinæ Bornensis coniugis D. Lutheri monumentum in lapidem incisum cernitur:) Curia, & inprimis Arx visu digna sunt.

Urb. HERTZBERG. 3. mill. Electoralis & ad Elistrum nigrum condita.

Pag. Grosmarckt. 2. & dimid, vel 3. milliar.

Pag. Waltersdorf. 2. mill. mediocr. vel 3. parvis.

Urbs LVBEN, ad Sprevum in Lusatia inferiore. 2. mill. mediocribus. De qua & seqq. locis vide usque ad

Urbem FRANCOFVRTVM. suprà Iter XVII.

ITER CV.

Lipsiâ VRATISLAVIAM, vulgo BRESSLAVV.

Urbs WVRTZEN. 3. mill. Episcopatus Misensis, iam verò Domino Electori Saxonico subiecta: in qua, ante conflagrationem, templum Episcopale sive Cathedrale & Arx, spectatu digna fuerunt.

Urbs OSCHITZ. 3. mill. parvis. Templum habet Cathedrale, sita itidem in Misnia & Electoralis, sed bello proximo Germanico, unâ cum Curia elegantissima, incendio periit.

Urbs HAIN. 4. mill. parv. de qua suprà. N. 17.

Ur. KONIGSPERG. vel Kunsberg & à quodam Konigsbruck appellata: sita est in Lusatia superiore in finibus Misniæ, subiecta Nobilibus à Schellendorf.

Urbs BVDISSINA. BAVZEN. 4. mill. magnis: pro quibus alij 5. & 6. notant, ſi iter per Camentium ſuper. Luſatiæ civitatem ſuſcipiatur. Eſt verò hæc urbs caput Luſatiæ ſuperioris, olim regno Bohemiæ inſerta, hodie vero Electoratui Saxonico ſubdita; condita in ripa Sprevi, in qua Templum Cathedrale inprimis viſu dignum eſt.

Hinc per pagos Schops & Reichenbach, ad

Urbem GORLITZ. 6. mill. Quidam Gorlizio ad molendinum perveniunt, dictum Grube, 3. mill. atque hinc Budiſſinam, etiam 3. mill. de qua ſuper. Luſatiæ civitate videri poteſt Iter. XVIII.

Pag. Sigersdorf. 3. vel 4. mill. Hic Queiſſius fluvius Sileſiam & Luſatiam determinat.

Urbs BOLESLAV, vel BVNTZEL. 2. mill. pertinet ad Ducatum Iaverenſem Sileſiacum.

Urb. HAIN, Hayna vel Han. 3. mill. in Ducatu Lignizensi.

Ur. LIGNITZ. 2. mill. Est castrum regionis Silesiacæ munitum & sedes aulica Principum Lignicensiũ & Brigensium, (quanquam Dux Georgius Rhodolphus, cuius Urbs hęc est, nunc Barchewizij sedem aulicã habere dicitur.) Satis amplum & in meditullio Silesiæ inferioris situm; quam urbem Kazbach fluvius alluit. In ea visu digna sunt, Templum S. Petri & Pauli; D. Virginis: S. Ioannis: Templum Dominicanorum: Schola: Curia; atque inprimis Arx elegantissima munitissimaque.

Pag. Panthen. 1.

Ur. Neumarckt. 3. mill. de qua supra N. 67.

Pag. Maschwitz 2 mill.

Urb. BRESLAV. 2. de qua suprà.

ITER CVI.

Lipsiâ BERLINUM *&* STETTINUM.

Urbs WITTENBERG. 8. mill. de qua suprà.

P. Schmiedesdorf. 2. mill.

Ur. BRIETZEN, cognomine, Trewen Brietzen, 1. & dimid. mill. Vulgò Wittebergâ hucusque numerantur. 4. mill. Vid. supr. Iter 28.

Urb. BELITZ. 2. ibid.

Vic. & Arx Sarmund. 2. mill. in Marchia media Brandeburg.

P. Machenaw. 2. mill.

Ur. BERLIN. 2 mill. Summa. 12. mill. Wittebergâ: de qua Electorali Brandeburg. civitate primaria supr.

Vel Lipsiâ

Urbem Eulenberg. 3. mill. de qua supr. Itin. 104.

Pag. Wildenhayn. Ubi mansio est sive Diata Venatoria Electoralis 2. mill.

Urb. DOMMITSCH. vel Dommitz, Dummitsch; prope quam est domus Teutonici Commendatoris. 1. mill. Annumeratur Circulo Saxonico.

Hinc quadrante milliaris pervenitur ad Albim, quo traijcitur, ad

Urb. BRETTIN. ¼. mill. Ab ea non procul abest Liechtenberg, Arx Electoralis.

Urb. Iessen. ½. Electoralis.

Ur. IVTERBOCK, vel Gutterbock. 3. mill. Olim Archiepiscopalis Magdeburgica, nunc Electoralis Saxonica.

Ur. Belitz. in Marchia Brandeburgensi. 3. mill.

Ur. Potstein, Potzsten, ab aliquibus Bozthann & Potzdã appellata. 2. Sita est ad Havelam, in quam Notta influit.

Urb. SPANDAW. 2. mill. Civitas

Electo-

Electoralis Brandeburgensis & munita probè, in ripa Havelæ, in quam Sprevus illabitur. Arcem hic & Armamentarium contemplaberis.

Urb. BERLIN. 2. mill.

Ur. BERNAV. 2. mill. Alius numerat 3. mill. in Marchia media, ubi generosa cerevisia coquitur, & in plurima etiam longè remota loca deportatur.

Pag. Prennen. $2\frac{1}{2}$. mill.

Pag. Schonbeck. $1\frac{1}{2}$. mill. Quidam oppidum appellat.

P. Golindorf. 2. mill.

P. Gostendorf. 1.

Ur. FREYENWALD. 1. Quidam tantum 6. mill. Berlino huc notat.

P. Strelau. $1\frac{1}{4}$.

Ur. BRENTZLAV, Prentzlau. 1. Civitas Electoralis Brandeburgica, in Marchia Ukerana, ad Vkeram fluvium, sita iuxta lacum cognominem.

P. Kremsau. 1.

Vic. Bressau. 1.

Pag. Laugnitz. 1. mill.

P. Wanclitz. 2.

Urb. STETTIN. 1. mill. magn.

Vel, Berlino ad prædicta loca

Urb. BERNAV. 2. vel 3. mill.

Urb. NEVSTAT. 3. Appellatur Neustatt ad Furam, Item Neustatt Eberswald. Sunt duæ coniunctæ Urbes, quarum illa, in qua Templum est cum Curia, Eberswald: hæc verò, trans flumen, Newstatt appellatur.

Urb. New-Angermund. 3. mill. in Marchia Vkerana, estque Electoralis Brandeburgica.

Urb. GARTZ. 4. vel 5. mill. Hæc Urbs Pomeranica sita est in finibus, versus Marchiam Brandeburgensem ad Oderam; celebrata in bello proximo Germanico, multorum vocibus & scriptis, atque tandem, exceptis templo & schola, penitus vastata.

Ur. STETIN. 4 mill. Vulgò 18. mill. Berlino huc usque numerantur. Quidam perveniunt ad Oppidum Stendelichen, intra Gartz & Angermundam

mundam & quidem 1. mill. Garziā, proxime fines Vckermarchiæ & Pomeraniæ. Quidam sic iter faciunt: Urbs Bernau, 2 vel 3. mill. Pag. Briest. 1¼. hor. Nova Angermunda, ad fluvium Welse, de quo supra ½. Pag. Pernau. 1. Pag. Hohen-Reigendorf. 3. à quo non procul, iuxta flumen Pomerania incipit. Urbs Stettinum. 4. mill.

ITER CVII.

Lipsiâ PRAGAM.

Urb. BORN. 3. mill. de qua supr.

Urb. PENICK. 2. & dimid. 2¾. vel 3. mill. ut diversi numerant. Sita est in Misnia & est Electoralis.

Ur. CHEMNITZ. 3. mill. ad flumen Chemnitz, in Misnia, & est Electoralis Saxonica: in qua templum, Arx, quæ antea Cœnobium fuit & proxime urbem sita, dicta Augustusburg, spectari possunt.

Ur. MARIENBERG. 3. mill. de qua supr. N. 17.

Ur. COMMOTTAV. Comutau. 4. mill. magna. Sita est in Bohemia, & est Urbs regia.

Ur. LAVN. 4. mill. Urbs itidem Regia, condita in ripa Egræ.

Ur. SCHLAN. 3. mill. de qua supr. N. 85.

Ur. PRAGA. 4. mill. De qua etiam suprà.

Quidam, quibus est, quod Dresdæ agant, hoc iter capiunt, atque hinc Pragam pergunt, quemadmodum ex superioribus manifestum est. Hulsius Dresdâ ad Misenam 3. Urb. Lummitsch 2. Ur. Leisnick, 2. & dimid. Ur. Grimm 2. & dimid. & Lipsiã. 3. mill. Alij Dresdâ veniunt Oschitzium vel Oschaz 7. mill. Wurzen ad Moldaviam 3. mill. de quo utroque loco supra in itinere 105. Urb. Leipzig 3. Summa. 13. milliar.

Qui a. Freybergam lustrare cupiunt propter Principum Saxonicorũ monu-

monumenta seu Conditoria, Dresdâ. quatuor miliar. eò pervenire possunt. Porro per pagos Bockendorf & Heichen in Waltheim 4. vel 5. Urb. Colditz ad Muldam (quæ Electoralis est, ubi Arx & Vivarium seu theriotropheum) 2. Bums vel Pumbsen (ubi Nobiles à Bonikau arcem habere dicuntur) 2. vel 1. & dimid. mill. Liwoltwitz, 1. Urb. Lipsiam. 1. Quidam à Pumbsen tantum 2. mill. huc numerant.

ITER CVIII.

Lintzio SALTZBURGUM.

Pag. Neubaw. 2. mill.

P. Martrenck. 1.

V. WELS. 1. Una est ex Archiducalibus oppidis superioris Austriæ ad fluvium Draun vel Traun; ubi templum parochiale, Arx Illustris & Baronum à Polheim. Arx huius nominis, spectari possunt.

Cœnob. & Vicus Lumbach. Dignissimum est hoc Cœnobium, quod videatur, cuius Antistes est Status seu Ordinis super. Austriæ.

Urb. SCHWANENSTAT. 1. mill. Olim vicus fuit amplissimus, dictus Schwans: iam verò Oppidum cuius iam à Salburg.

Urbs BRVCK ad Focklum. 1. mill. Appellatur vulgò Volklabruck, estque etiam una ex septem Urbibus Archiducalibus Austriæ superioris.

Vic. Franckenmarckt. 2. mill. Dominorum Baronum Kevenhylerorum.

Vic. Strasswalden. 2. Primus hic locus est ab hac parte, in Archiepiscopatu Salzburgensi.

Vic. Newmarckt. 1. mill. Etiam Saltzburgensis.

Urbs Saltzburg. 3. mill. de qua supr.

ITER CIX.

Lintzio PRAGAM.

Vicus Gallkirchen ½. mill. Baronum à Starenberg.

Urb. FREYSTAT. 1. & dimid. Una ex 7. Archiducalibus Civitatibus Austriæ superioris, celebris admodum solennibus nundinis, quæ habentur circa conversionem Pauli: Coquitur etiam hac in urbe Cerevisia optima. Vicinia eius appellatur Machlandia, neque procul ab hac regnum Bohemiæ incipit.

Vic. Underheid. 2. mill.

Vic. Kapliz. 1.

Vic Velschin. 1.

Pag. Stanenkurch. 1. mill. Quæ quatuor loca quondam fuerunt Dominorum ab Rosenberg, Toparcharum Bohemiæ, postea ante bellum proximum Dominorū a Swanberg: postea verò iisdem erepta & aliis concessa sunt.

Urbs BUDWEIS. aliàs Bohemisch Budweis. Urbs pereleganter structa atque probè munita; in qua maior adhuc usus est Linguæ Germanicæ & frequentior, quàm Bohemicæ.

Pag. Schmiden. 1. mill.

Pag. Tschebetin. $\frac{1}{2}$.

Urbs WESELE vel Weseli. 1. & dimid. mill.

Urbs SOBIESLAV. 1. mill. Antehac Rosenbergiorum; sed à postremo Dynasta & Principe Rosenbergico, libertatem consequuta, ut, quemadmodū reliquæ Urbes regiæ in Bohemia, tributa sive Censum Pragam ad Ærarium miserit, & ad Conventus Regni vocata fuerit. Fuitque hic ante bellum proximum Bohemicum, Gymnasium Rosenbergiacum, eiusque Director & Protector, sicut etiam Urbis, Dn. à Swanberg.

Urbs THABOR. 2. mill. De qua supr. N. 21.

Vic. Milzin. 2.

Urb. WOTICZ. 1. mill. Intra

hoc

hoc oppidulum & Ianckau, cruentum illud prælium inter Cæſarianos & Swedicos, 24. Februarij. anno C. 1645. commiſſum fuit.

Urb. BENESCHAV. 2. mill.

Urb. PRAGA. 5. mill. de qua ſupr.

ITER CX.

Lintzio CLAGENFVRTVM.

Vic. Vordernberg. 16. mill. De via huc ducente, inſpice Iter 92. ſuprà, ſitus eſt in Styria ſuperiore.

Vic. Trofeyach. 1. Templum hic eſt primarium, atque Cœnobio Illuſtri Admontano ſubiectum.

Urbs KNITTELFELD. 4. Oppidum elegans Archiducale, in Styria ſuperiore 2. mill. infra Iudenburgum: in qua Templum & Xenodochium viſu digna ſunt.

Vic. Obedach. 3. mill. Archiducalis in

lis in Styria ſuperiore: Arx verò Abbatis eſt Admontani.

Urb. LEONHART. 2. mill. Sita in Carinthia ipſa, eiusque parte Lauenthalenſi, iuxta Lavantũ: ubi Arx eſt ſupra modum elegans, Epiſcopi Bambergenſis.

Hinc per celſa montis Pregel iuga, ad

Urb. WOLSPERG vel Wolfſperg. 2. mill. Itidem Epiſcopi Bambergenſis; habetque hîc Vice-Dominus Epiſcopalis, eiuſque Gubernator & Curator, multiplicium bonorum Bambergenſium in Carinthia, ſedem ſuam, in Arce. Sita eſt etiam ad Lavantum flumen.

Urbs S. ANDREÆ in Valle Lavantana. 1. mill. Eſt Archiepiſcopi Salzburgenſis ſed in Carinthia, habetque hic ſedem ſuam Epiſcopus Lavanthalenſis. Proximè Urbem Cœnobium eſt S. Pauli, quod omniũ totius Carinthię opulentiſſimum eſſe cenſetur, ſubiectum Domui Auſtriacæ,

ſtriacæ, vel Archiducali Magiſtratui in Carinthia.

Vic.Pruſing. 2.mill.

Urb. VOLCKELMARKT. 1.

Urbs CLAGENFVRT. 4. mill. De qua utraque civitate ſupr.N.65.

ITER CXI.

Lubecca KOPPENHAGEN (Hafniam.)

Arx Arnsboke. 4. mill. in qua ſedem aulicam habet hoc tempore Ioachimus Erneſtus, Holſatię Princeps.

Pag. Tram. proximè Urbem Ploen. 3. mill.

Pag. Raſt rf. 3.

U. bs KIEL. 1½. mill.

Ur. ECKELNFORD. de quibus duobus locis vid. ſupr. N. 23.

Pag. Stendorp. 4.

Urb. FLENSBORCH. 3.

Ur. HADERSLEBEN. 6. De his duob. locis vide q oque Iter 23.

Porrò per medij tranſitus SVNDAM (ſinum ſc. Balthici maris) ad

Urb.

Urb. ASSENS vel Afsnis, in Insula FVNEN vel Fuinen five Fioniæ, fita. 3½. mill.

Urb. NEWBVRG, vel NYBORCH, etiam in Fionia. 6. mill. Arcem habet, & collectiónem ampliſſimi vectigalis propter tranſitum Belti in Zeelandiam.

Urb. RINGSTEDE in dicta Zeelandia five Sialandiæ 10. mill. Dignum ſpectatu eſt Cœnobium vel potius hoc tempore eius loci Templum, néps in quo multi Reges aliique Principes & Nobiles, monumenta ſua habent ſepulchralia.

Urbs ROSCHILDA. 3. mill. celeberrima Epiſcopalis in prædicta Seelandia vel Sialandia, ubi Cathedralis ſedes adhuc conſervatur, ſuoſq; Canonicos habet: in quo templo multi Danorum Reges & alij Principes & Illuſtres perſonæ ſua habent Conditoria vel ſepulchra.

Urb. COPPENHAGEN. 4. mill. Quidam 5. numerat. De hac regia urbe,

urbe, quæ caput eſt totius regni Cymbrici. vide ſuprà. Iter 25.

Levinus Hulſius per Neuſtatt, Oldenborg, Heiligenhaven, porrò per Belthum ad Rothby, Maribo, per tranſitum iuxta Goldburg & Grunſund, per Warburg in Zeeland, Neſtwede & Koge ad Koppenhagen, ex Lubeca tantum 34. milliaria numerat.

ITER CXII.

Monaco OENIPONTEM.

Urbs MONCHEN, Monacum de qua ſuprà N. 8.

Pag. Grunewald ad Iſaram. 1. & dimid. mill.

Cœnob. Scheſtlarn 1. mill. parv. Vulgo decem millia paſſuũ Monaco huc uſque numerantur. Eſt Ordinis Præmonſtratenſis & Præpoſitura iuxta Iſaram.

Vic. Wolfershauſen vel Wolfratshauſen

hausen 2. & dimid. mill. & 5. ferme Monaco,,iuxta flumen Loysam situs, celebris admodum in Bavaria superiore, habens Dicasterium provinciale, in quo spectatu dignum est tēplum S. Laurentij & Conradi Nantuini, quorum posterior, in peregrinatione sua, quod pecuniam secum ferret, ab iniquo iudice, anno 1285.crematus est.

Cœnob. Beurberg. vulgò Peylberg 1.mill. etiam ad Loysam conditum & est Cœnobium Canonicorum regularium S.Augustini.

Cœn. Benedict. Beuren, Benedictopuranum 2. mill. Cœnobium est Ordinis S.Benedicti in Bavaria superiore.

Vic. Mittenwald.3. Episcopatus Fruxinensis, de quo & itinere Oenipontem versus Iter 53. suprà notatum inspiciendum est.

Vel, Monaco ad Vicum Hohenkirchen.2.mill.

Vicus Aybling. 3. Hulsius per Ni-

der-

derheching, Brunthal, Peiſs & Kirchdorf huculque 6. mill. numerat. Locus eſt vetuſtus, ad Mangualdam ſitus habetque Dicaſterium provinciale.

Vic. Roſenheim iuxta Inum 1. vel 1.& dimid. mill. Vide de hoc & ſeqq. locis iuxta Oenum aſcendendo, uſque Oenipontem, Iter 84.& 98.

ITER CXIII.

Monacho VVVRTZBVRGVM.

Pag. Hainthauſen ad Amberam 2.& dimid. mill.

Vic. Hohenkamer. 1½. mill. iuxta Glonam fluviolum.

Urb. PFAFFENHOFEN. 2. mill. iuxta Ilmam in Bavaria ſuperiore, habetque Dicaſterium provinciale.

Vic. Reicherzhofen. 1½. vel 2. m. de quo ſupra. N. 17.

Ur. INGOLSTAT. 2. mill. de qua ibidem.

Vic.

Vic. GAIMersheim. 1. mill. Iurisdict. Monacensis.

Ur. AICHSTADT. 2. mill. de qua supr. N. 12.

Ur. WEISSENBVRG. in Nordgovia. 2. mill. Sita est hæc Urbs Imperialis iuxta Altmuhlam, in cuius vertice Wultzburgum est, Castrum Marchionis Onoltzpachensis munitissimum, in prærupto & præcipiti monte.

Ur. GVNZENHAVSEN. 1. mill. De qua sup. N. 64.

V. ONOLTZBACH. 2. mill. de qua etiam sup. N. 88.

Pag. Dachstatten. 2½. mill. Situs est intra Rottenburgum & Firensperg, prope Silvam magnam, non procul à fonte fluminis Aisch.

Ur. VFFENHEIM. 2. & dimid. m. Sita est ad fluviolum Gollach, & refertur ad Marchionatum Ohnspacensem.

Urbs OCHSENFVRT. 2. mill. de qua supra.

Urbs

Urbs WVRTZBVRG. 2. & dimid. mill. ſin verò navi veharis ſecundo flumine, tria numerantur, ſed parva mill. de qua ibidem.

ITER CXIV.

Norimberga RATISBONAM.

NORIMBERGA. Hinc per Altfurt ad

Vicum Feucht 2. mill. ſitum iuxta fluvium Schwarzach, Norimbergenſium.

Hinc per Verrieden & Bosbauer, ſicut hæc loca à quodam nominantur ad

Urb. NEWMARCKT. 3. mill. iuxta Sultzam flumen, in Palatinatu ſuperiori, in qua præcipuè Arx illuſtris, hodie Electori Bavarico ſubiecta, ſpectatu digna eſt.

Quidam plerunque Noribergâ per ſylvas proficiſcuntur Altorfium. 3. mill. ubi Academia eſt Noribergẽ-

ſium: porrò iuxta Cœnobium Gnadenberg, ſuperioris Palatinatus & ſemimill. Altorfio remotum, huc Neagoram 1½. mill. quæ coniuncta 5. mill. efficiunt.

Pag. Deining. 1. mill.

Pag. Teſsvvang 2. mill. quæ duo loca etiam ſunt Palatinatus ſuperioris.

Urb. HEMAW. 2. mill. Palatinatus Neoburgici novi.

Arx & Pag. Eretzhauſen. 2. mill. Situs eſt iuxta Nabum, & eſt ſubiectus Nobilibus ab Erlebeck, qui incolæ ſunt Palatinatus Neoburgici.

Urbs REGENSPVRG. 1. mill. De qua ſuprà.

ITER CXV.

Noribergâ PRAGAM.

Ruckersdorf pagus, 1. & dimid. mill. Noribergenſium.

Urbs LAVFFEN. 1½. mill. Hulſius tantùm 2. mill. hucuſque numerat.

Urb.

Urb. HERSBRVCK 2. mill. etiam Noribergensium iuxta Pegnisum.

Urb. & Arx SVLTZBACH. 3. mill. in parte superioris Palatinatus, quæ iunior vocatur, non procul à Vilsa flumine: in qua nunc Dn. Christianus Augustus, Palatinus Rheni, & Dux Bavariæ, Domini Augusti Palatini Comitis filius, familiæ Neuburgicæ, sedem habet aulicam.

Hirschavv 2. mill. Est vel Oppidulum vel vicus probè constructus, in Palatinatu superiore, hodie Electoris Bavarici.

Waidhausen. 5. mill. Etiam vel Oppidum vel Vicus, in finibus Bohemiæ, in Palatinatu superiore: nunc etiam Electoratui Bavarico adscriptus.

Atque tot quidem milliaria notant vulgò communia Itineraria, Hirschaviâ huc usque: habetque Hulsius 2. mill. in pagum Schindhutten. pag. Lame 2. & Hirschavv. 1. mill. Sin autem sequendæ & observandæ sint

Tabulæ Chorographicæ, tùm per Freudenburg, Leuchtenberg (quondam Dn. Dn. Landgraviorum à Leuchtenberg avitam sedem & feudum Imperij) Fohendrùsis & Pleienstein (vicum clausum muris & arcem, olim quoque Leuchtenbergensium, nunc verò, ut fertur, Palatinorum Neüburgensium) octo milliaria deprehenduntur.

Vic. vel Urbs FRAWENBERG, in ipsa Bohemia sita atque illâ lingua Primda vocata.

Cœnobium Kladra. 2. Hulsio. 3. m. Ordinis Benedictini (Hulsius vicum nominat) ½. mill. à MIESSA urbe situm.

Urb. PILSA. 3. Vulgò à Frawenberg huc usque numerantur 6. milliaria. vide de hac Urbe & locis intra eam & Pragam, Iter VII.

* *
*

ITER CXVI.

Noribergâ LANDESHVTVM & SALTZBVRG.

Pag. Rettenbach. 2. mill.

P. Allersberg. 2. mill. parva.

Ur. FREYSTATTLIN. 1. mill. magn. in Palatinatu superiore, prope Episcopatum Aichstattensem, etiam Sultzburg & Hilpoltstein, diciturque hodie Comitis Tyllij esse.

Urb. BERCHINGEN. 2. mill. in Episcopatu Aichstattensi, iuxta Sultzam.

Urb. BERNGRIES. 1. mill. Itidem Episcopatus Aichstattensis, iuxta Altmuhlam flumen.

Pag. Almanstein. 2. mill. magnis.

Ur. NEVSTATTLIN. iuxta Danubium, etiam 2. mill. mediocria, de quo supr. N. 6.

Vic. Sigenburg. 1. mill. Electoris Bavarici.

Pag. Stalnriet. 2. mill. parv.
Pag. Gravenhann. 1. mill.
Ur. LANDSHVET. 1. & dimid. Quidam à Nevvſtatt huc uſque numerat 6. mill. Vide de hac urbe. ſupr. Num. 10.

Vic. Geiſenhauſen. 1. mill. magn. vel 1. & dimid. proprium habet Dicaſterium Provinciale, ſed refertur ad Iuriſdictionem Landeshutanam.

Vic. Biburg, cognomine VilsBiburg. 1. mill. Situs eſt iuxta Vilſam in Bavaria inferiore: habetque Dicaſterium Provinciale.

Vic. Nevvenmarckt 2. mill. etiam in Bavaria inferiore, relata ad Iuriſdictionem Landshuttanam.

Urb. OTTING. 3. mill. in Bavaria ſuperiore & pertinet ad Iuriſdictionem Burckhauſenſem. Locus admodum vetuſtus iuxta Oenum, atque antiquiſſimè Regum & Principum Bavariæ ſedes: in qua viſu digna ſunt, Templum Parochiale, & ad quadrantem milliaris ab urbe, in Ot-

tinga Vetere Templum collegiale S. Philippi & Iacobi & inprimis Capella sive sacrarium pervetustum S. Mariæ, ad quod frequentissimè sunt peregrinationes religionis ergò institutæ, in quo ingentes quoque sunt thesauri.

Hinc per silvam, in qua termini sunt Bavariæ & Episcopatus Saltzburgensis.

Urbs DIETMANNING. 2. mill. Oppidum est Saltzburgense, situm ad Salzam flumen, habetque arcem. A quibusdam Titmoning vocatur.

Ur. LAVFFEN iuxta Salzam. 3. mill. etiam Archiepiscopi.

P. Salzpurghofen. 2. mill.

Urb. Salzburg. 1. mill. de qua supr. Num. 8. Quidam Ottingâ proficiscuntur Hohenvvart & Burkausen, atque hinc ad Lauffen. Quò 6. milliaria numerantur.

ITER CXVII.

Norimbergâ MONACVM (Monchen.)

Pag. Kornburg.2.mill.

P.Schwandt. 1. Sunt duæ Præfe-ℓturæ Ohnſpachenſes.

Arx & Oppidum HILPOLT-STEIN 1. & dimid. vel 2.mill. in Palatinatu ſuperiore, iuxta fontes Rotæ fluminis, propè Sultzgoiam: in qua Domini Ioannis Friderici, Palatini, familiæ Neuburgicæ, qui non ita pridem abſque hæredibus deceſſit, aula fuit, hodieque ibidem relicta eius coniux vidua ſedem ſuam habet; quanquam locus ipſe nunc ad Palatinum Neuburgenſem pertineat; & prædictæ Principiſſæ Palatinæ in viduitate conſtitutæ, proviſum ſit ad vitæ dies, in Heidecko.

Talmeſing. 2. milliar. parvis.

Vic. Greding. 2. mill. ad Aichstattensem Episcopatum pertinens.

Ur. KUPFENBERG, vel Kupferberg. 2. mill. iuxta Altmuhlam, etiam Aichstattensis.

Ur. INGOLSTATT. 3. mill. De qua supr. N. 17.

Ur. PFAFFENHOFEN. 4. mill. parv. de qua supr. N. 113. atque ibidem etiam de via hinc ad

Urb. MONCHEN. 6. mill. Quidã à Pfaffenhofen ad Cammerwerg. 2. & dimid. atque hinc Monacum 3. & dimid. mill. proficiscuntur. Quidam per Bruck. huc perveniunt.

ITER CXVIII.

Noribergâ STUTGARDIAM. Item Argentinam.

Urbs SCHWABACH. 2. mill. de qua suprà. N. 64.

Ur. ESCHENBACH. 3. mill. Ar-

cem habet & ad supr. Commendatorem Ord. Teutonici refertur.

UrbsDVNCKELSPVHL.4.mill. de quà supr.N.11.

Ur.ELLWANGEN.2.mill. iuxta fluvium Iaxt, estque Domini Præpositi huius loci: cui plurimum ex ea cõmodi atque emolumenti, etiam ratione feudorum conferendorum accedit: estque hic spectatu dignum Templum collegiale.

Urb.GEMVNDA.4.mill.

Urb. SCHORNDORF. 2. mill. De hac utraque urbe vide Iter 24.

Ur.CANSTAT, ad quam nonnulli 2.mill. magna Wurtenbergica, alij 3.communia numerant.

Urbs STVTGARDIA. semimill. magnum vel 1. parvum. Aliàs vulgò Schorndorfio huc usque numerantur 3.mill.

A dicta urbe Canstatt usque

Urb. STRASBVRG, docebit te Iter 46.

Quidam à dicta Gemunda Suevica Gop-

ca Goppingam. 2. Urb. Esselingam. 3. Urb. Tubingam 3. Urb. & Arcem Nurtingen iuxta Nicrum. 2. Urb. & Arcem Kirchheim infra Teccam, etiam Principis Wurtenbergici. 1. atque inde iterum Gemundam 4. Urb. Aalen 2. & Ellwangen 2. mill. ut cōmodum ipsi erat, profectus est.

ITER CXIX.

Noriberga BRVNSVICVM itemq́ BREMAM.

Urb. COBVRG. Vide supr. Iter XII.

Urb. ERFFVRT. vid. Iter XIV.

Urb. BRAVNSCHWEIG. vid. Iter XV. & cognosces viam omnem Noribergâ huc usque ducentem.

Hinc Bremam usque Hulsius notat mill. 22. nempe Giffhorn. 4. Zell. 3. Walsrode. 4. Langenhagen 3. Verden. 4. & Bremam. 4.

ITER CXX.

Noribergâ Francofurtum Mœni, & COLONIAM Rheni.

Vicus Furth. 1. mill. Reipubl. Noribergensis 3; ad quem Pegnisus in Rednitzium sese exonerat.

Pag. Fahrensbach. ½. mill. Marchionis Brandeburgici & Norimbergensium.

Pag. Hohenbuchen. ½. mill. Marchionis itidem.

P. Veitsbrunn. 1. Itidem Marchionis.

Pag. Emenskirchen vel Emskirchen, ad Aurachum, itidem. 1. mill.

Urb. NEVSTAT ad Aischam. 1. mill. Marchionis Culmbachensis vel Bayreutensis. Præfecturam habet, quam Capitaniatum (Hauptmanschaft) vocant.

Arx & Pag. Langenfeld. 1. mill. iuxta flumen Eeum &. est nobilium à Seckendorf. Vic.

Vic. Biber $\frac{3}{4}$. aliàs propriè Bibera vel Bibrach. & est Wurzeburgensis.

Pag. Alinantzhausen $\frac{1}{4}$. etiã wurzeburgensis.

Hinc per viam infestam & intutam, per Pontem Einsi ad

Pag. Posmann, $1\frac{1}{2}$. mill. Dn. Dapiferorum à Lympurg.

Urb. MAINBERNEN, Meynbernen vel Meinbernheim. 1. mill. iuxta Mœnum, & est Marchionis Ohnspacensis. Sed p æteriri potest.

Urb. KITZINGEN. $\frac{1}{2}$. mill. etiam iuxtà Mœnum. Multi sunt anni, quibus semper fuit in potestate Marchionum Ohnspachensium: sed an. 1628. post numeratam redemtionis pecuniam, rediit postliminio ad Episcopatum Wurzeburgensem; quanquã, ut dicitur, lis nondum plenè sit decisa. Et in generali illa & publicata an. 1648. pacificatione continetur, omnem illam de Burgo, Urbe, civit te & Cœnobio (est enim hic Cœnob ũ

Virginum ſacratarum Ordinis Præmonſtratenſis celeberrimum, poſt hominum memoriam) Kizingenſi controverſiam, ſpacio biennij compoſitum iri.

Urb. WVRTZBVRG. 3. mill. de quo ſupr. N. 11.

Arx & Vicus Remlingen. 2. mill. Dn. Comitum à Caſtell.

Vic. Lonfeld iuxta Mœnum, qui tranſeundus eſt: atque ſic in altera parte eſt Cœnobium Driffelſtein, Ordinis S. Auguſtini; ſed Lonfeld eſt Wurzeburgenſis.

Pag. Neſſelbach. 1. mill. Diſtinctorum Poſſeſſorum, Moguntinenſis, Wurzburgenſis & Wertheimenſis ſive Leonſteinenſis.

Hinc per Silvam magnam, dictam Speſſart, ad

Pag. Beſſenbach 4. iuxta prædictam Silvam, & eſt Moguntiacenſis.

Urb. & Arx ASCHAFFENBVRG. 1. De qua Electorali Mogun-

guntiacensi hyberna mansione seu Diæta & de locis, ducentibus usque Francofurtum. 5. mill. vide supra 33. Iter.

Quidam etiam aliâ via huc perveniunt, nimirum per Hettstat, Helmersdorf, Reichelsheim, Aichenpuhel, Miltenberg, Klingenberg, Hambach, Wurzburgo Francofurtum. Levinus Hulsius in suo Itinerario, viam Salvi conductus sive passus Noribergâ Francofurtum sic notat: Offenbach, Seligenstatt, Stockstatt. Hinc ad vicum Wallstatt. 1. & dimid. mill. Deinde trans Mœnum ad Klingenberg. 1. Miltenberg. 1. trans Mœnum ad pag. Eychenbern. dimid. per montem ad pag. Neunkirchen dimid. Bischofsheim. 3. Wurzburg. 4. milliar.

Porrò ex dicto Francfurto usque Urb. COLONIAM. de qua vid. Iter N. 34.

ITER CXXI.

Noribergâ DANTISCUM.

Urbs LIPSIA. vid. supr. N. 12.
Ur. BERLINUM. supr. N. 106.
Ur. STETTIN. ibid.
Urb. DANTZIG. supr. 77. Iter & ex his omnibus unum confice.

ITER CXXII.

NORIBERGA DRESDAM.

Urb. BARREUT. Urb. HOF. Urb. ZUUICCAU. De quibus locis tribus & itinere huc ducente, vid. Iter XII.
Hinc porrò ad
Urb. KEMNITZ. 4. vel 5. mill. de qua sup. N. 107.
Ur. FREYBERG Misniæ. 4. mill.
Ur. DRESDEN. 4. mill. magna. De his duabus Urbibus vid. supr. Iter XVII.

ITER CXXIII.

Noribergâ BREMAM & EMBDEN.

Ur. HERZOGEN AVRACH. 3. mill. ad Aurachum flumen, habet Arcem & præfecturam, subiecta Episcopo Bambergensi.

Pag. Hochstatt. 2$\frac{1}{4}$. mill. Præfectura Bambergensis.

P. Freinsdorf. 2$\frac{1}{2}$. mill.

P. Ebelspach, iuxta Mœnum. 2. mill.

P. Pfaffendorf. 2$\frac{1}{2}$. mill.

Urbs KONIGSHOFEN. 2$\frac{1}{2}$. mill. De hac munitissima Wurzburgensis Episcopatus civitate vid. supr. Iter 24.

Quidam Bambergam perveniunt 9. mill. P. Baunbach. 1. & dimid. P. Drebstatt, prope Konigshofen 4. mill. (quidam Baunbach ad pag. Eberach. 1. & dimid. atque inde Dreb-

statt,

ſtatt, quem ille Drobſtall appellat, 4. mill.)

Ur. ROMHILDE. 1.

Ur. MEININGEN. 3. mill. De quo utroque loco vid. N. 24.

Arx HERRENBRAITINGEN, vel Braitungen 2. vel 2. & dimid. mill. Sita eſt in Comitatu Henneberg, hodie paret imperio Electoris Saxonici ſed in prox. bello exuſta & cremata eſt.

Ur. EISENACH in Thuringia, de quo ſupr. N. 103. 3. mill.

Ur. CREVZBERG, 1. vel 1½. mill. etiam in Thuringia, ad Werram, referturque ad territorium Iſenacenſe.

Urb. ESCHWEGE. 3. mill. magna ſive Haſſiaca.

Ur. ALLENDORF. 2. medioc. mill. Utraque harum Haſſiaca eſt.

Ur. GOTTINGEN, in Ducatu Brunſvicenſi. 3. vel 3½. mill. De his 3. locis vid. ſupr. Iter N. 23.

Urb. Northen. 1¼.

Ur. NORTHEIM. 1.

Ur. EINBEKE. 2. Hæc loca Brunſwigica etiam ibidem invenies.

Cœnob. Amelungsborn.3.mill. in Comitatu Brunſvicenſi Eberſtein.

Urb. HAMMELN.3. de qua & locis uſque

Urb. MINDEN. quæ 7½. vel 8. mill. efficiunt, ſuprà Num. 68. dictum eſt.

Ur. BREMEN. 11. vel 12. mill. Vide viam à Minden huc uſque ſuprà N. 22. ſub finem.

Ur. EMBDEN 15. vel. 16. mill. ut Iter hoc ſupra Num. 83. videre licet. Quanquam non nemo 15. tantùm numerat, nempe Bremâ ad Delmenhorſt. 1. Oldenburg 4. Stickhauſen (de qua Arce ſupra. N.31.) 4. & Embden etiam 4. Quidam Oldenburgo ad Embden 10. mill. notant. Nam in Embdenſi agro, milliaria nimis longa ſunt, ita quidem, ut expeditus etiam uno die plura quàm quatuor conficere non poſſit.

cem habet & ad supr. Commendatorem Ord. Teutonici refertur.

UrbsDVNCKELSPVHL.4.mill. de quà supr. N.11.

Ur.ELLWANGEN.2.mill. iuxta fluvium Iaxt, estque Domini Præpositi huius loci: cui plurimum ex ea cōmodi atque emolumenti, etiam ratione feudorum conferendorum accedit: estque hic spectatu dignum Templum collegiale.

Urb.GEMVNDA.4.mill.

Urb. SCHORNDORF. 2. mill. De hac utraque urbe vide Iter 24.

Ur.CANSTAT, ad quam nonnulli 2.mill. magna Wurtenbergica, alij 3.communia numerant.

Urbs STVTGARDIA. semimill. magnum vel 1. parvum. Aliàs vulgò Schorndorfio huc usque numerantur 3.mill.

A dicta urbe Canstatt usque

Urb. STRASBVRG, docebit te Iter 46.

Quidam à dicta Gemunda Suevica Gop-

ea Goppingam. 2. Urb. Esselingam. 3. Urb. Tubingam 3. Urb. & Arcem Nurtingen iuxta Nicrum.2.Urb. & Arcem Kirchheim infra Teccam, etiam Principis Wurtenbergici.1. atque inde iterum Gemundam 4.Urb. Aalen 2. & Ellwangen 2.mill. ut cōmodum ipsi erat, profectus est.

ITER CXIX.

Noriberga BRVNSVICVM itemq; BREMAM.

Urb. COBVRG. Vide supr. Iter XII.

Urb. ERFFVRT. vid. Iter XIV.

Urb. BRAVNSCHWEIG. vid. Iter XV. & cognosces viam omnem Noribergâ huc usque ducentem.

Hinc Bremam usque Hulsius notat mill. 22. nempe Giffhorn. 4. Zell. 3. Walsrode. 4. Langenhagen 3. Verden. 4. & Bremam. 4.

ITER CXX.

Noribergâ Francofurtum Mœni, & COLONIAM Rheni.

Vicus Furth. 1. mill. Reipubl. Noribergensis; ad quem Pegnisus in Rednitzium sese exonerat.

Pag. Fahrensbach. ½. mill. Marchionis Brandeburgici & Norimbergensium.

Pag. Hohenbuchen. ½. mill. Marchionis itidem.

P. Veitsbrunn. 1. Itidem Marchionis.

Pag. Emenskirchen vel Emskirchen, ad Aurachum, itidem. 1. mill.

Urb. NEVSTAT ad Aischam. 1. mill. Marchionis Culmbachensis vel Bayreutensis. Præfecturam habet, quam Capitaniatum (Hauptmanschaft) vocant.

Arx & Pag. Langenfeld. 1. mill. iuxta flumen Eeum & est nobilium à Seckendorf.

Vic.

Vic. Biber ¾. aliàs propriè Biberau vel Bibrach. & est Wurzeburgensis.

Pag. Alinantzhausen ¼. etiā wurzeburgensis.

Hinc per viam infestam & intutam, per Pontem Einsi ad

Pag. Posmann, 1½. mill. Dn. Dapiferorum à Lympurg.

Urb. MAINBERNEN, Meynbernen vel Meinbernheim. 1. mill. iuxta Mœnum, & est Marchionis Ohnspacensis. Sed p æxeriri potest.

Urb. KITZINGEN. ½. mill. etiam iuxta Mœnum. Multi sunt anni, quibus semper fuit in potestate Marchionum Ohnspachensium: sed an. 1628. post numeratam redemtionis pecuniam, rediit postliminio ad Episcopatum Wurzeburgensem; quanquā, ut dicitur, lis nondum plenè sit decisa. Et in generali illa & publicata an. 1648. pacificatione continetur, omnem illam de Burgo, Urbe, civit te & Cœnobio (est enim hic Cœnob ū

Virginum ſacratarum Ordinis Præmonſtratenſis celeberrimum , poſt hominum memoriam) Kizingenſi controverſiam, ſpacio biennij compoſitum iri.

Urb. WVRTZBVRG. 3. mill. de quo ſupr. N. II.

Arx & Vicus Remlingen. 2. mill. Dn. Comitum à Caſtell.

Vic. Lonfeld iuxta Mœnum ; qui tranſeundus eſt : atque ſic in altera parte eſt Cœnobium Driffelſtein, Ordinis S. Auguſtini; ſed Lonfeld eſt Wurzeburgenſis.

Pag. Neſſelbach. 1. mill. Diſtinctorum Poſſeſſorum, Moguntinenſis, Wurzburgenſis & Wertheimenſis ſive Leonſteinenſis.

Hinc per Silvam magnam, dictam Speſſart, ad

Pag. Beſſenbach 4. iuxta prædictam Silvam , & eſt Moguntiacenſis.

Urb. & Arx ASCHAFFENBVRG. 1. De qua Electorali Mogun-

guntiacensi hyberna mansione seu Diæta & de locis, ducentibus usque Francofurtum. 5.mill. vide supra 33. Iter.

Quidam etiam aliâ via huc perveniunt, nimirum per Hettstat, Helmersdorf, Reichelsheim, Aichenpuhel, Miltenberg. Klingenberg, Hambach, Wurzburgo Francofurtum. Levinus Hulsius in suo Itinerario, viam Salvi conductus sive passus Norībergâ Francofurtum sic notat: Offenbach, Seligenstatt, Stockstatt. Hinc ad vicum Wallstatt. 1. & dimid. mill. Deinde trans Mœnum ad Klingenberg. 1. Miltenberg. 1. trans Mœnum ad pag. Eychenbern. dimid. per montem ad pag. Neunkirchen dimid. Bischofsheim. 3. Wurzburg. 4. milliar.

Porrò ex dicto Francfurto usque Urb. COLONIAM. de qua vid. Iter N. 34.

ITER CXXI.

Noribergâ DANTISCUM.

Urbs LIPSIA. vid. supr. N. 12.
Ur. BERLINUM. supr. N. 106.
Ur. STETTIN. ibid.
Urb. DANTZIG. supr. 77. Iter & ex his omnibus unum confice.

ITER CXXII.

NORIBERGA DRESDAM.

Urb. BARREUT. Urb. HOF. Urb. ZVVICCAV. De quibus locis tribus & itinere huc ducente, vid. Iter XII.

Hinc porrò ad
Urb. KEMNITZ. 4. vel 5. mill. de qua sup. N. 107.
Ur. FREYBERG Misniæ. 4. mill.
Ur. DRESDEN. 4. mill. magna. De his duabus Urbibus vid. supr. Iter XVII.

ITER CXXIII.

Noribergâ BREMAM & EMBDEN.

Ur. HERZOGEN AVRACH. 3. mill. ad Aurachum flumen, habet Arcem & præfecturam, subiecta Episcopo Bambergensi.

Pag. Hochstätt. 2$\frac{1}{4}$. mill. Præfectura Bambergensis.

P. Freinsdorf. 2$\frac{1}{2}$. mill.

P. Ebelspach, iuxta Mœnum. 2. mill.

P. Pfaffendorf. 2$\frac{1}{2}$. mill.

Urbs KONIGSHOFEN. 2$\frac{1}{2}$. mill. De hac munitissima Wurzburgensis Episcopatus civitate vid. supr. Iter 24.

Quidam Bambergam perveniunt. 9. mill. P. Baunbach. 1. & dimid. P. Drebstatt, prope Konigshofen 4. mill. (quidam Baunbach ad pag. Eberach. 1. & dimid. atque inde Drebstatt,

ſtatt, quem ille Drobſtall appellat, 4. mill.)

Ur. ROMHILDE. 1.

Ur. MEININGEN. 3. mill. De quo utroque loco vid. N. 24.

Arx HERRENBRAITINGEN, vel Braitungen 2. vel 2. & dimid. mill. Sita eſt in Comitatu Henneberg. hodie paret imperio Electoris Saxonici ſed in prox. bello exuſta & cremata eſt.

Ur. EISENACH in Thuringia, de quo ſupr. N. 103. 3. mill.

Ur. CREVZBERG, 1. vel $1\frac{1}{2}$. mill. etiam in Thuringia, ad Werram, referturque ad territorium Iſenacenſe.

Urb. ESCHWEGE. 3. mill. magna ſive Haſſiaca.

Ur. ALLENDORF. 2. medioc. mill. Utraque harum Haſſiaca eſt.

Ur. GOTTINGEN, in Ducatu Brunſvicenſi. 3. vel $3\frac{1}{2}$. mill. De his 3. locis vid. ſupr. Iter N. 23.

Urb. Northen. $1\frac{1}{4}$.

Ur. NORTHEIM. 1.

Ur.

Ur. EINBEKE. 2. Hæc loca Brunſwigica etiam ibidem invenies.

Cœnob. Amelungsborn. 3. mill. in Comitatu Brunſvicenſi Eberſtein.

Urb. HAMMELN. 3. de qua & locis uſque

Urb. MINDEN. quæ 7½. vel 8. mill. efficiunt, ſuprà Num. 68. dictum eſt.

Ur. BREMEN. 11. vel 12. mill. Vide viam à Minden huc uſque ſuprà N. 22. ſub finem.

Ur. EMBDEN 15. vel. 16. mill. ut Iter hoc ſupra Num. 83. videre licet. Quanquam non nemo 15. tantùm numerat, nempe Bremâ ad Delmenhorſt. 1. Oldenburg 4. Stickhauſen (de qua Arce ſupra. N. 31.) 4. & Embden etiam 4. Quidam Oldenburgo ad Embden 10. mill. notant. Nam in Embdenſi agro, milliaria nimis longa ſunt, ita quidem, ut expeditus etiam uno die plura quàm quatuor conficere non poſſit.

ITER CXXIV.

Noriberga HEYDELBERGAM, SPIRAM & VVORMATIAM.

Urbs seu Vicus Langenzenn. 3. m. Marchionis Onoldspachensis, ad flumen Zennam; in quo celebre est Templum collegiatum.

Vic. Erlbach. 2.mill. ad Rednitzium, etiam Marchionis.

Urbs WINSHEIM 2. mill. de qua urb.Imper.vid.supra. N. 23.

P. Wallerbach. vel Waldmerspach 2.mill.

P.Aurenhofen.1.mill.

P.Bibera.1.mill.

P.Schaftersinn.1.In Comitatu HohenLohensi, Cœnobium est hoc nomine appellatum.

Urb. MERGETHEIM.2.mill. de qua supr. N.24.

P.Schweigern.1.mill.

P.Ber-

P.Berlen. 2.mill.

Arx Rosenberg. 1. mill. Olim Rosenbergiorum, quæ familia nunc extincta est, sedes: hodie Comitis Hazfeldij.

Pag. Allarn. 1. mill.

P.Scheflenz. 1.

Urb. MOSBACH. 1. Refertur unà cum Arce ad Palatinatum inferiorem. Hic laminæ gladiorum & cultrorum optimæ cuduntur & egregiè armantur, estque visu dignum in ea Templum Urbis.

Urb. NECCARSGMVND. 4. vel per silvam Ottonis 3. de qua supr. N. 36. Semimilliari ab ea distat arx munitissima Dillsperg.

Urb. HEYDELBERG. 1. mill.

Vel, Noribergâ

Urb. WINSHEIM. 7. mill. Hinc ad

NEWEN Heiberg, Onoldinum locum, & porrò ad

ROTTINGEN. 4$\frac{1}{4}$. mill. Quidam

dam 5. notat. Præfecturam habet, & eſt Epiſcopi Wurzburgenſis ad Tubarim.

Urb. & Arx WEICKERSHEIM. 1. etiam ad Tubarim, Comitum Hohenlohenſium.

Ur. MERGETHEIM. 1.

Ur. BOCKSPERG. 2. mill. In Frãconia, ſed cum Arce & præfectura eſt Inferioris Palatinatus.

Ur. ADELTZHEIM, vel Adoltzheim vel Aletzheim. 3. m. Pertinet ad Nobiles quoſdam, ab ea appellatos. Eſtq; oppidulum.

Urb. MOSBACH. 1. & dimid. vel 2. ſuprà.

Hinc per Neccar Eltz. 3. mill. infra Heilbrunnam, & per ſilvam Ottonicam

Urb. NECCARGMVND. 3. m. De qua etiam ſupra.

Urb. HEYDELBERG. 1.

Ur. SPEYER. 3. mill. Hinc per Manheim

Urb. WORMATIAM. 6. mill.

Spirâ,

Spirâ, secundo flumine : de quibus locis omnibus supra. Num.36.&38. dictum fuit. Cui Spiræ nihil est quod agat, is eam non ingredietur , sed Manheimium Heidelbergâ 2. & terrâ Heidelbergâ Wormatiam. 4. mill.

ITER CXXV.

Norimbergâ SCHVVABISHENHALL & VVIMPFEN.

Pag.Stein.1.mill.
P.Buch Schwabach.1.
P.Hasle.1.
Arx & Pag.Festeburg.
Arx Onolzbach,Onspach vel vulgò Anspach, 1. mill. De qua suprà. N.88.
Hinc per silvam ad
Urb. CRAILSHEIM. 4. de qua supr.33.
Urb. SCHWABISCHHALL. 3. vel 4.mill.Vid.supr.Iter 52.

Urb. OERINGEN.2.

Urb.NEWSTAT. ad Kocham.2.

Urb.WIMPFEN.2.de quib. locis trib.supr.N.36.

Quidam non ita pridem retulit Halensis, sese petiturum Noribergã, Iter facere per Ur. Crailsheim. 3. Urb. Feuchtwang. (quæ Collegiata est Eccles. & Marchionis Onoldina præfectura) 2. Urb. Herrieden (ubi itidem Colleg. Canonic. & Arx Episcopi Aichstattensis.) 2. Onoldspach.1. Urb. Nurnberg 5. Summa. 13.mill. Halâ Norimbergam.

ITER CXXVI.

Norimbergâ FRANCOFVRTVM ad Oderam.

Urb. LIPSIA. de qua supr.N.12.

Hinc per Eylenburg, Torgaw, Herzberg, & alia loca, quæ suprà. N.104. notata sunt, usque

Urb.FRANCFVRT.quò quidam Noribergâ 59. milliaria numerat.

ITER

ITER CXXVII.

Noribergâ LVBECCAM.

Urb. ARNSTAT Thuringiæ vid. ſupr. Iter 14. Hinc per Weiſſenſee & loca alia, ad

Urb. MANSFELDT. de qua ſupr. N. 15.

Ur. MAGDEBVRG. de qua Nu. 16. & 24. Hinc porrò

Ur. WOLMERSTET. 2. mill.

Ur. GARDELEBEN. 5. de quib. duob. locis ſupr. N. 24.

Ur. SOLTWEDEL. 5. Quidam 7. habet.

Ur. LVCHAW. 2 m .

Ur. DANNENBERG. 2. de quib. locis 3. ſupra N. 26.

Ur. HITZGER vel Hitzacker 3. mill. Arcem habet, iuxta Albim in Ducatu Luneburgenſi: ſubiecta Dn. Auguſto Duci Brunſwicenſi & Luneburgenſi, Wolfenbuttelium.

Pag. Bluchen.3.
Pag.Gallin.3.mill.
Urb. RATZENBVRG. 4.mill. Ab hac nomen accepit Episcopatus, hodie Ducis Megapolitani, quanquam de eadem quoque participat D.Augustus Saxo-Lauenburgicus, quique in munitissimo hoc castro sedem suam habet aulicam; quod ut & Templum Cathedrale, visu digna sunt.
Urbs LVBECCA. 2.vel 3. mill. Quidam 14.mill. Dannenbergam & 2.cum ½. Ratzenburgo huc numerat.

ITER CXXVIII.

Noribergâ CASSELLAS HASSIÆ.

Urb. MAININGEN. vid. suprà Iter 123.
Urb. & Arx WASVNGEN. 1. mill. Sita est iuxta Werram, & refertur ad

tur ad Illustrem Comitatum Hennebergensem.

Arx HERRENBRAITVNGEN. 1. vel 1.& dimid. mill. De qua supra N.123. Quidam perveniunt ad Burgbraitingen.

Vic. Marckſul vel Mareſul 2. vel 2½. mill. Subiectus ditioni Saxo-Isenacensi.

Urb. BERKA ad Werram 1. Quidam. 2. habet milliaria. Saxonica Isenacensis, sita in Thuringia.

Urb. ROTENBVRG. in Hassia. 4. mill. de qua supr. N.22.

Urb. MELSVNGEN. Milsingen. 3. iuxta Fuldam, in Principatu Hassiaco: in qua domus illustris & Curia, itemque pons elegans ex lapide secto quo Fulda iungitur, spectari possunt.

Ur. CASSEL. 2. vel 3. mill. Vide de hac supr. Iter LXVIII.

ITER CXXIX.

Noribergâ OLMVTZIVM Moraviæ.

Urbs EGRA, de qua vid. N. 12.

Ur. PRAGA. Vide de hoc itinere N. 85.

Ur. PODIEBART vel PODIEBRAD. 6. mill. parv. Sita est iuxta Albim & Silvam, in Bohemia, intra Nimburg & Kolin: arcem habet & subiecta est imperio Regis Bohemiæ.

Ur. PARDVwITZ. 4. vel 5. mill. Sita in Bohemia & Circulo Bechinensi, versus Moraviam: ubi Arx est munita.

Ur. LEVTOMYSSL, vel Litomisl. 5. vel 6. mill. non procul à finib. Moraviæ in circulo Chrudimensi iuxta Silvam, & Arcem habet.

Ur. MORAVICA TRIBAV, vel Tre-

Trebowa. 3. mill. in Marchionatu Moraviæ.

Ur. MVGLITZ. 3. mill. in Moravia, versus Comitatum Glazensem & propè flumen March, vel Morawa.

Urbs OLMVTZ. 4. mill. De hac urbe, quæ caput est Marchionatus Moraviensis, vide supra. Iter XXI.

ITER CXXX.

Noribergâ OSNABRVKVM.

Urbs CASSEL. vid. supr. Iter 128.

Ur. VVARBVRG. 4. mill. de qua supr. N. 30.

Ur. LIECHTENAV. 3. mill. in Episcopatu Padebornensi.

Arx NEVHAVSEN. vel Nienhus, etiam in prædicto Episcopatu, iuxta Lippiam flumen. 1. mill. parvo.

Urbs BILEFELD. 4. vel 5. mill. de qua supr. N. 31.

Ur. MELLE. 4. vel $4\frac{1}{2}$. mill.

Ur. OSNABRVGG. $2\frac{1}{2}$. mill. de

qua utraque ibid. Quidam Padebornâ huc usque 10. tantùm mill. habet.

ITER CXXXI.

Noribergâ ROSTOCHIUM.

Urb. NAUMBURG. de qua supr. N. 12.

Ur. MERSEBURG. 4. iuxta Salam fluvium, propè fines Saxonæ, Thuringiæ & Misniæ. Caput est Episcopatus eiusdem nominis, iam verò subiecta Domino Electori Saxonico: in qua Templum Cathedrale spectatu dignum est.

Ur. HALA Saxonum. 2. vel 3. Archiepiscopatus Magdeburgensis, hodieque est Dn. Augusti, Ducis Saxoniæ & Administratoris illius Episcopatus sedes Aulica, in qua tẽpla quędam, Arx Mauritiburgum vocata & præcipuè Salis coquinæ spectatu digna sunt.

Ur. DESSAUV. 5. vel 6. mill. in Prin-

Principatu Ascaniensi, iuxta Albim, qui ponte iungitur: in qua Princeps Ioan. Casimirus sedem habet aulicam.

Urb. ZERBST. 2.mill. etiam in prænominato Principatu sita, in cuius Arce Ioannes Princeps Ascaniensis, sedem suam habet Aulicam. Nobilitatus locus famâ Cerevisiæ optimæ æstivæ, quæ hic coquitur, inque varias & remotas regiones exportatur.

Ur. LOBVRG. vel LAVBVRG. 3. mill. in Archiepiscopatu Magdeburgensi ad Strumam fluvium præfecturam habens.

Arx Tuchem. 3. Archiepiscopi Magdeburgensis.

Ur. GENTIN. 2. itidem Archiepisc. Magdeburgensis.

Ur. BVCKAVV. 3.mill. in Marchionatu Brandeburgensi.

Ur. HAVELBERG. 3½. mill. de qua N.101.

Ur. PRITZWALCK. 6. mill. Electoralis Brandeburgica civitas, sita in Prignizio.

Ur.PLAVEN.6.
Ur.GVSTRO.5.vel 6.mill.
Ur. ROSTOCK.4. de quib.locis 3.ſupr.N.24.

ITER CXXXII.

Norimbergâ TREVIRIM, Trier.

Pag. Radelſpurg.$2\frac{1}{2}$. vel 3. mill.ad Biberam flumen.
P.Dachſtatt.4.vel $4\frac{1}{2}$.mill.
Ur.ROTENBVRG adTubarim. $1\frac{1}{2}$. mill.de qua ſupr.Num.11.Levinus Hulſius Noribergâ per Onſpach, 5. milliar. Noriberga diſtante, hucuſq; 9.mill.numerat.
P.Kellerbach. ab alio Kelberbach. dictus 3.mill.
Iagsthauſen.2.mill.Familiæ nobilis Berlichingerorum, ad Iaxtum flumen.
Urbs INGELFINGEN ad Kocheram, Comitum Hohenlohenſium Langenberg.2.milliar.

Ur.

Ur. NEVSTAT ad Kocheram. 3. Alius. 2. tantùm notat.

Urbs WIMPFEN. 1. mill. magn.

Ur. WISELOCH. 3. mill.

Ur. SPEYER. 2. & dimid. vel 3. mill. De quibus quatuor locis, in precedentibus Itineribus dictum est. Vide Indicem.

Ur. DEIDESHEIM. vel Diedesheim. 4½. mill. Sita est ad Hartam, estque Episcopi Spirensis.

Ur. KEYSERSLAVTERN. 4. mill. de qua supr. N. 38.

Pag. Mullebach. 4. mill.

Ur. S. WENDEL 5. de qua supr. N. 5. Quidam Spirâ huc usque tantùm 15. habet mill.

GRIMBVRG. 3. vel 3½. mill. Archiepiscopi Trevirensis.

Ur. TRIER. 3. vel 3. & dimid. mill. De quibus duobus locis, vide N. 38.

* *
*

Ur.PLAVEN.6.

Ur.GVSTRO.5.vel 6.mill.

Ur. ROSTOCK.4. de quib. locis 3.ſupr.N.24.

ITER CXXXII.

Norimbergâ TREVIRIM, Trier.

Pag. Radelſpurg.2½. vel 3. mill. ad Biberam flumen.

P.Dachſtatt.4.vel 4½.mill.

Ur.ROTENBVRG ad Tubarim. 1½. mill. de qua ſupr. Num.11. Levinus Hulſius Noribergâ per Ohnſpach, 5. milliar. Noriberga diſtante, hucuſq; 9.mill.numerat.

P.Kellerbach. ab alio Kelberbach. dictus 3.mill.

Iagsthauſen.2.mill.Familiæ nobilis Berlichingerorum, ad Iaxtum flumen.

Urbs INGELFINGEN ad Kocheram, Comitum Hohenlohenſium Langenberg.2.milliar.

Ur.

Ur. NEVSTAT ad Kocheram. 3. Alius. 2. tantùm notat.

Urbs WIMPFEN. 1. mill. magn.

Ur. WISELOCH. 3. mill.

Ur. SPEYER. 2. & dimid. vel 3. mill. De quibus quatuor locis, in precedentibus Itineribus dictum est. Vide Indicem.

Ur. DEIDESHEIM. vel Diedesheim. 4½. mill. Sita est ad Hartam, estque Episcopi Spirensis.

Ur. KEYSERSLAVTERN. 4. mill. de qua supr. N. 38.

Pag. Mullebach. 4. mill.

Ur. S. WENDEL 5. de qua supr. N. 5. Quidam Spirâ huc usque tantùm 15. habet mill.

GRIMBVRG. 3. vel 3½. mill. Archiepiscopi Trevirensis.

Ur. TRIER. 3. vel 3. & dimid. mill. De quibus duobus locis, vide N. 38.

* *
*

ITER CXXXIII.

Pragâ LIGNITIUM.

Vic. Nedffiza. 3. mill.

Ur. NYMBURG à multis, sed vitiosè, Lympurg dicta. 3. mill. De qua supr. N. 20.

Vic. Bischofs. 4. mill.

Horschitz. 3. & dimid. mill. Quidam 2. tantum notat, & oppidum atque Arcem esse scribit. Hinc per Hof, ad

Ur. TRAUTENAUV. 4. mill. in Circulo Koniggratzensi, ad flumen Upawa, versus montana Gigantum.

Ur. LANDSHUT. 4½. Hulsius 2. tantùm notat. Sita est in finibus Bohemiæ, sed in ipsa Silesia, & Ducatu eiusdem Schweidnizensi, ad fluviolum Zieder.

Ur. PULKENHAIN, vel Bolkenhain. 2. mill. in modò dicto Ducatu

in fi-

in finibus Javarensis Principatus: habetq; Arcem in monte sitam admodum munitam.

Urbs JAVER. 2. mill. Caput est Principatus huius nominis, in Silesia inferiore 4. milliar. Schweidnizio, & 8. mill. Breslaviâ; ubi Cœnobium est Bernhardinorum, quod ut & Arx illustris & Curia spectatû digna fuerint. Sed templum elegantiss. amplissimumque, anno 1648. in cineres redactum est.

Urbs LIGNIZIUM. 2. mill. De qua suprà N. 105.

ITER CXXXIV.

SALTZBURGO RATISBONAM.

Urbs LANDSHUET; de qua via huc usque, quæ constituit. 15. mill. suprà in 116. Itinere dictum est.

Vic. Erwoltzpach, vulgò Erberspach, à nonnullis quoq; Ergoldtsbach

nominatus 3. mill. Pertinet ad Landeshutanam Bavaricam gubernationem.

Vic. Eckmull. 3. in inferior. Bavaria, ſub illa ipſa Iuriſdictione, ad Labarum exteriorem ſive magnum; Eſt hic Arx.

Ur. REGENSPVRG. 3. mill. de qua ſupr. N. 8. Summa. 24. mill. Saltzburgo huc uſque.

ITER CXXXV.

STETTINO FRANCKFVRTVM ad Oderam.

Urbs GREIFENHAGEN. 3. mill. Pomeraniæ, eſtque acceſſus hinc ad Stettinum.

Ur. KONIGSBERG. 4. mill. in nova Marchia Brandeburgenſi, ad Roricham flumen.

Ur. BEERENWALD. 2. vel 3. mill. etiam Electoralis Brandeburgica.

V. CV-

V. CVSTRIN 2. de quo Castro Brandeburg. suprà N.78.

Arx & Urbs LEBVS vel Libus 2. mill. De qua supr. N.29.

Urbs FRANCOFVRTVM ad Oderam. 1. mill. de qua supr. N.17.

ITER CXXXVI.

Argentinâ FRANCOFVRTVM Mœni.

Pag. Hugelsheim 5. mill. de quo supra. N.46.

Urb. SELZ. 1. mill. iuxta Rhenum, adhuc in Alsatia. Sed annis sequentibus Palatinatui inferiori, unà cum Opulenta Præpositura adiuncta est.

Urbs LAVTERBVRG. 1. mill. ad LAuteram, pertinetque ad Præposituram Weissenburgensem.

Pag. Newburg ad Rhenum. 1. mill. Electoris Palatini.

Pag. & domus Vectigalis Schrok. 2. mill.

Urb. GERMERSHEIM. 2. mill. Arcem habens & probè munita, Electoris Palatini.

Urb. & Arx PHILIPSBVRG. 1. ante dicta VDENHEIM, Episcopatus Spirensis: quanquam præsidium habet Gallicum, & Rex ille in pacificatione generali, transitum per Rhenum sibi reservaverit.

Urb. SPIRA. 1. mill.

Castrum MANHEIM. 3.

Ur. WORMATIA. 3.

Arx Stein. 1. mill. de qua supr. N. 36.

Ur. GERLTSHEIM vel GERNSHEIM. 1. mill.

Pag. Stockstatt. 1. mill.

Ur. OPPENHEIM. 1. mill.

Vic. Nerrestein vel Nerstein.

Urb. MOGVNTIA. MEINTZ. 1½. mill. Vide de his locis omnibus Iter 36. Et huc usque flumine vehuntur omnes, qui hoc iter suscipiunt, nempe Rheno. Hinc patet ingressus in Mœnum ad

Arcem

Arcem Ruffelsheim. Eſt munitiſſimus locus Principis Haſſiaco Darmſtattini, ad quam pagus eſt.

P. Ettersheim. 1. Archiep. Moguntiacenſis.

Arx Kelterſpach. ½. mill.

Urb. & Arx. HOCHST. ½. mill.

Urb. FRANCFURTUM. 1. de quib. locis 3. ſupr. N. 4.

Vel, Terrâ,

Per Kell, Poters weyer, Linckſdorf, Biſchen ad altum pontem, Renchenloch, Scherzach, Liechtenaw, Stollhofen & Hugelsheim, ad

Vic. & Arcem Raſtatt. 6. mill. de qua ſupr. N. 46.

Mulberg. 2. mill. Marchionis Badenſis, ubi antehac Arx fuit, quæ iam exuſta iacet, fuitque hic percommodum diverſorium.

Pag. Linckenheim. 1½. mill.

Arx & Pag. Graben. ½. mill. Eſt Marchionis Badenſis. Hinc per pagum Spirenſem Newendorf ad

Urb.

Urb. & Arcem PHILIPSBVRG. 1. & dimid. vel 1. mill. magn. de quo paulò ante. Hinc per pag. Oberhausen & Rheinhausen, trans Rhenum. SPIRAM. Urb. 1. mill. magn. Hinc iterum traiecto Rheno ad

HEIDELBERG. 3. mill. parvis.

Qui Spiram ingredi & spectare non cupit, rectà à Rheinhausen viam capiet Heidelbergam. Hinc

Urb. FRANCOFVRTVM, supr. N. 88. notatum. Quidam ab arce Graben, per Waghausel (ubi Cœnobium est, ad quod olim frequentes fuerunt peregrinationes devotionis ergò susceptæ) ad pagum Reylingen 2. mill. atque hinc Heidelbergam etiam 2. mill.

Quidam Argentorato iter capiunt ad

Pag. Kembsheim. 2. mill.

Urb. BEINHEIM. Marchionis Badensis in Alsatia inferiore.

Ur. SELTZ.

Ur.

Ur. LAVTERBVRG. de quibus locis duobus suprà.

Ur. RHEINZABERN. Quo decem milliaria Argentinâ numerantur subiecta est Episcopo Spirensi.

Ur. SPEIR. 4. mill.

Ur. HEIDELBERG. 3. & porrò FRAncfurtum, sicut paulò ante notatum.

Alij Argentorato proficiscuntur

Urb. HAGENAVV. 4. mill. In hac urbe imperiali & Camera, quæ quod ius Advocatiæ attinet, ad Præfecturam Provincialem Hagenoensem refertur (hodie per pacificationem generalem ad regnum Galliæ hæreditario pertinens) & in Alsatia inferiore, intra Matram & Sornam flumina sita est, inprimis spectatu dignum est Palatium sive Aula Imperatoria, fermè in umbilico seu medio civitatis loco, in quo tres Capellæ seu Sacraria sub eodem tecto, lateribus coctis distincta & in orbem fornicibus suspensa. Item; ante Collegium

Jesui-

Jesuitarum, Aries, instrumentum bellicum antiquum, quo muri & portæ quatiebantur: ut & Curia, cum monte Oliveti, miro atque singulari ædificio ex lapidibus sculpto.

Urb. WEISSENBVRG ad Rhenum, vel CRONweissenburg. 3. vel 4. mill. Imperialis urbs in Alsatia inferiore, ad radices montis Vogesi condita: ubi Templum Collegiatum & in eo Corona insignis magnitudinis, non verò ill. Dagoberti (argẽtea inaurata, turriculisque & emblematibus variis exornata fuit, quæque 24. pedes in circumferentia habuit) sed quæ istius tantùm formam repræsentat. Habet Principalis Præpositura in hac urbe, quæ anno 1645. Episcopatui Spirensi inserta est, adhuc iura quædam in urbe: estque in domo Teutonica asylum, in quo homicidis per aliquot septimanas tutis agere licet.

Urb. GERMERSHEIM. 5. de qua supra in hoc Itinere.

Spiess.

Spiefs. 2. mill.

Urb. HEYDELBERG. 3. mill. atque ſic porrò Francfurtum.

ITER CXXXVII.

Argentorato, HORNBERGUM in Silva Martia.

Urb. OFFENBURG. 2. mill. ſi per pagum Goldſcheur, proximâ viâ eatur. Sita eſt hęc urbs imperialis ad Kinzingam fluvium, in Ortenavia ſive Mordnavia: in qua templum & curia ſpectatu digna ſunt.

Urb. GENGENBACH. 1. mill. etiam Urbs Imperialis in dicta Mordavia & iuxta Kinzingam ſita: in qua Cœnobium ſpectare licet, cuius Abbas Status eſt Imperij & Circuli Suevici.

Urb. ZELL ad Hammerſpach. ½. mill. magn. Etiam Urbs Imperialis in Mordnavia.

Ur. HAUSEN. ½. mill. In valle Kin-

Kinzingenſi, Comitis à Furſtenberg habetque arcem, cum Dynaſtia annexa.

Urb. HASLACH. 1. mill. etiam in Valle Kinzingenſi, quæ anno 1650. Domino Comiti Friderico Rudolpho à Furſtenberg ſubiecta fuit.

Urb. HORNBERG. 2. mill. Sita in ſilva nigra (im Schwarzwald) ad Gutachum flumen, Principis Wurtenbergici, cum duab. arcibus.

ITER CXXXVIII.

Argentorato METIM. Metz.

Urb. TABERNÆ ALSATICÆ. Elſaszabern. 4. mill.

Ur. PFALZBVRG. 1. de quib. locis duobus ſupra. N. 46.

Urbs SARBVRG, cognomento Kaufmans Sarburg, vel Sarbruck, 2. ibid.

Langimbret. 2. mill. Hinc per Marſal

Marsal (locum admodum munitum in Episcopatu Metensi.) ad

Vic.& Arcem Chasteau Salins, 4. mill. Coquitur hic Sal, referturque ad Ducatum Lotharingicum.

Urb. METIS, Metz. 5. de qua sup. N. 45. Vulgò numerantur 18. mill. Argentorato huc usque.

ITER CXXXIX.

Argentorato MONTISBELGARDUM (Mümpelgart.)

Urb. COLMAR. De qua atque itinere, quo huc pervenitur supr. N. 75. dictum est.

Ur. S. CRUX. H. Creutz. 1. mill. iuxta Illum fluvium 2. horis Colmariâ estque illius urbis hodie.

P. Ensen. 1. mill. mediocr.

V. ENSISHEIM. 1. mill. Habent hic Collegium Jesuitæ; fuitque hic olim Gubernatio Austriaca totius Sundgoiæ, Brisgoiæ & super cæteras

ras urbes oppida & pagos: hodie v. post pacificationem generalem hæc urbs, cum universo Landgraviatu Alsatiæ, regno Gallicano adiuncta.

Urb. MVLHAVSEN. 2. mill. vid. supr. N. 57. Iter.

Pag. Wolfersdorf. 2½. mill.

P. Manglot. 1. mill.

P. Febere. 1¼. mill.

Urb. DATTENRIED. 1. mill. Sita est in Elsgoia atque Burgundicè, ut ferunt, appellata Tel. Arcem habet & est Sundgoiæ ditioni, Befort, inserta, parentis hodie D. Comitib. La Suse.

Pag. Vetsch. 1½. mill.

Mervilles ad Dubam. 1. mill. Alius quidam 2. ponit & Hulsius 2. & dimid. mill.

Urb. MVMPELGART. 2. mill. Hulsius habet tantùm 1. atque Argentorato hucusque 23. mill. de Montisbelgardo vide supr. N. 47.

ITER

ITER CXL.

Treviri FRANCFVRVVM.

Pag. Reol.2.mill. Francica Abeſt à Moſella uno lapidis iactu in loco edito & ſublimi, eſtque ibidem Arx ElectoralisTrevirenſis Rigelburg, quo loco priſcorum Rigodolum conditũ fuiſſe perhibetur.

Pag. Newmagen vel Numagen. 2. mill. Gallic. Quidam habet tantùm 1½. Situs eſt iuxta Moſellam, habens arcem & templa duo, locus admodũ vetuſtus & Romanis notus, olim Comitum à Sein & Witgenſtein, veluti Feudum Archiepiſcopi Trevirenſis & forſitan adhuc hodie.

Urbs KIRCHBERG. 4½. mill. Germanic. ad Vogeſum & unà cum Comitatu relata ad Simmerenſem Principatum, Eſtque hodie D. Palatini Ludovici Philippi, lineæ Heidelbergenſis, cuius etiam eſt Lautern.

Urbs

Urbs SIMMERN vel Siemmern. 1.mill. Germ. magn. Hulſius Treviri ad Berg Caſſel numerat 4.m. Bircken-feld.2.& Simmern. 3. Vulgò à Sim̃ern Trevirim numerantur 10.mill. vid. ſupr. Iter 90. atque ibidem de locis ſequentibus, hinc ad

Urb. FRANCFVRT.

ITER CXLI.

Vlmâ TRIDENTVM *&* VENETIAS.

Urbs AVGVSTA.9. mill. Vid. hic Iter 46. & Auguſtâ uſque

TRIDENTVM.&

VENETIAS. Iter 53.

Vel, via breviore, ab

ULMA per pag. Voringen, Dn. Vohlinorum Baronum, ad

Vic.& Arcẽ Ilerthiſſen, vel Thiſ-ſen, iuxta Ilerum flumen. 2.mill. prædictorum Dn.Dn. Vohlin, &c. qui in ea ſedem habent.

Arx

Arx & pag. Aicha, vel Aichheim, non procul à ſeſe invicem remota.1. mill. Dn.Caſparis Bernhardi, Comitis à Rechberg.

Arx & Vic. Kelmuntz $\frac{1}{4}$. Dn.Viti Erneſti, Baronis à Rechberg.

Hinc per pagos Blaſs & Haimertingen, ad

Urb. MEMMINGAM. de qua ſupr. N.47. dictum eſt. Vulgò Ulmâ huc uſque numerantur 6. mill. ſed parva.

Arx & Pag.Gruenbach,1.& dimid. mill. Arx altera huius loci, unà cum Eccleſiaſtica Iuriſdictione, ante bellum prox. Germanicum, pertinuit ad quendam Dn. Dn. Pappenheimiorum: Sed ex illo tempore locus hic mutationem ſubijt.

Urb. CAMPIDVNVM, Kampten. 2.& dimid. mill.

Pag. NESSELWANG.2.&dimid. vel 3.mill.

Vic. REVTI.2. & dimid. mill. vel 5.hor. aut 3.mill.

CLAVS, Clusa, infra Arcem vel Castrum Ehrenberg $\frac{1}{2}$.mill.vel 1.hor. Quidam $\frac{1}{4}$. mill. vel semihoram notat. Vide de his locis suprà Itinera 96.&97.

Pag. Ayterwang $\frac{1}{2}$. mill. Quidam à Reuti huc usque numerat 2.mill.

Pag.Lermas 2.mill.parv.

P. Nasareit. 1.& dimid. Quidam à Reuti huc usque notat. 3. mill. magna, vid.dictum iter 97.) Est pagus amplissimus & mercium huc importatio celebris.

Pag.Imbs vel Imbst. 2.vel 3.

Landeck, de qua supr. N.84. 2. vel 3.mill.

Pag. Pfunds. 2$\frac{1}{2}$. mill. Quidam. 4. ponit.

Pag.Nuders.1.mill.

Mals.2.vel 2$\frac{1}{2}$. mill.

Urb.MERAN.6. de quo utroque loco, vid.Iter. 84.

Pag. Terle.mill. 1.magn. Quidam. 2.mill.habet.

Urb. BOTZEN. 2$\frac{1}{2}$.mill. De qua & lo-

& locis seqq. usque Tridentum & Venetias, suprà N.53. videri potest.

In quodam Itinerario Principis sic notata inveniuntur loca, ex Tridento: Vic. Newmarckt. 4. mill. Urbs Meran. 4. Vic. Letsch. 5. hor. equitanti. Mals. 5. hor. Pag. Nuiders. 4. hor. Pag. Ried. 3. hor. Pag. Nazareth vel Nazareit. 5. mill. Clusa infra Ehrenburg. 3¼. vel 4. mill. Vic. Nesselwang. 4. Kempten. 3. vel 4. milliar.

ITER CXLII.

Vlmâ RATISBONAM, LINTZIVM & VIENNAM, aquis & terrâ.

Et primo quidem itinere terrestri.

Urbs ULMA. Hinc iuxta pagos nonnullos, ut puta Pfuel, Fabla & alios sicut & Oppidum Ulmense Leipheimium, ad

Urb. GVNTZBVRG. 3. mill. De qua sup. N. 5.

P. Reiserspurg. ½. mill.

P. Offingen. ½. mill.

P. Gundremingen. ½. mill.

P. Eisslingen. ½. mill.

P. Weissingen. ½. mill.

P. Holzen. ¼. mill.

Vic. Penzwangen. Feudum Cãpidunense, estque hoc temporis Nobilis cuiusdam à Knoringen. 1. mill.

P. Pfaffenhofen. 1. mill.

P. Lauterbach ¼.

P. Merdingen. dimid. mill. situ adhuc in Suevia, quæ regio à Bavariâ Lyco fluvio disterminatur.

Urb. RAIN. 1. m. quanquam hoc oppidum à latere præteriri potest illis: quibus in oppido nihil negotij est. Est vero Raina, primus locus in Bavaria, Electoris imperio subiectus, situs ad Acham flumen, optime munitus, Dicasterium habens provinciale.

Vicus

Vic. Burckheim. 1.mill. Palatinatus Neoburgici.

Pag.vel Vic. Strafs. dimid. etiam Neoburg.

Urbs NEWBURG.1.mill. de qua fupr.N.12.

Pag. Berckheim, Neoburgenfis. 1. mill.

P. Gerlfingen, Bavarici Electoris. 1.mill.

Urb. INGOLSTATT. 1, de qua fupr.N.17.

Pag.Meringen.1.

P. Meningen.1. E regione eft vicus Bavaricus Vochburg.

Vic.Pforing.1.

Urb.NEWSTATL 1.

P.Saal.2.

Vic.Abach.1.

Urbs REGENSPURG.2. de quibus poftremis locis fupra, N.6.

Hinc pervenitur ad loca illa, quæ in itinere fluvio fufcepto, notantur. Cui verò nihil Ratisbonæ eft, quod

agat, hic ex prædicto Neustattl veniet ad

Urb. ABENSPERG. 1. mill. in Bavaria superiore, iuxta flumẽ Abenst, vel Abs: & habet Iudicium provinciale, Cœnobium Carmelitanum & Arcem, in qua sedem suam olim habuit celeberrimus ille Comes Babo, & in qua natus est rerum Boicarum Scriptor famosissimus Ioannes Aventinus.

P. Leidendorf. 2. mill.

P. Saltskofer 2. mill.

P. Kalte Herberg. 2. mill.

Urb. STRAVBING. 1. mill. Altera hæc est civitas Bavariæ inferioris sita iuxta Danubium: ubi gubernatio est Electoralis & Principis fiscus, Ampla satis & templum habens collegiatum elegans, ad S. Iacobum & Tiburtium, cum Cœnobio Carmelitarum.

Vic. Pladling. 4. mill. iuxta Isaram.

Pag. Isachofen. 1. mill.

Urb. OSTERHOFEN. 1. mill. in Bavaria inferiore, referturq; cũ Dicaste-

casterio Provinciali ad gubernationem seu Iurisdictionem Landeshutanam. Est hic spectatu dignum Cœnobium Præmonstratensium.

Vicus Pleinling, â nonnullis Pleinting vocatus. 1. mill.

Urbs VILSHOFEN. 1. mill. iuxta Danubium, in quem Vilsa sese exonerat, sita in Bavaria inferiore, pertinens ad gubernationem Straubingẽsem. Habet templum collegiatum & Præposituram S. Ioannis Baptistæ, & Dicasterium Provinciale. Estque hic Vectigal vinarium magnum, Austriacorum vinorum, quæ in loca superiora perferuntur.

Urbs PASSAV. 4. mill. vid. de hac urbe, deque itineribus ducentibus Lintzium suprà Itinere X.

Hinc alijs vijs descenditur Viennam, puta

Urb. & Arcem STEYERECK. 1. m. Oppidum est parvũ, in ripa Danubij Arx aũt elegantissima, cum horto pulcherrimo, ante Iorgerorũ Baronum, nunc Ungnadiorum est.

Vic.Matthausen vel Maidthausen 2. mill. etiam iuxta Danubium in Austria superiore, quo loco flumen Launicz in Danubium sese exonerat. Antehac Archiducum, postea Meggaviorum, nunc ut fertur Comitis Gebriani.

Vic.Berg.1.Hinc per silvam, Sperken, ad

Urb. & Arc. GREIN. 3. mill. in superiore adhuc Austria, ad Danubiũ, antehac Comitis à Meggau, nunc Dn. Ludovici à Dietrichstein, &c. ubi Cœnobium novum Franciscanorum & inprimis Sacellum S. Mariæ di Loreto, cum arce Greinburg digna sunt, quæ spectentur.

Arx & Vic. Besenboig vel Posenboig. 3. mill. paret Domino ab Hoyos vel Hois.

Pag. Pechling. 2. mill.

Vic. Spitz. 3. mill. Domini à Kuefstain.

Urb. STEIN. Archiducalis Austriæ inferioris, iuxta Danubium, paulò supra Crembsam urbem sita: inter

inter quas Cœnobium est Capuccinorum, & Capella, dicta fonticulus Virginis Mariæ.

Vic. Gravenwert.2.mill. Comitis à Werdenberg.

Pag.Hausleuten.2.mill.

Vic. Stockeraw.1.mill.ad Danubium.

Urbs KORNNEWBVRG.2. Archiducalis in Austria inferiore, probè munita, non procul à Danubio.

Urb.VIENNA.2.mill. Et hac viâ utuntur, qui & pedibus & equo iter faciunt.

Quidam Viennâ discedens, sic iter instituit, ut primò pervenerit ad Frawenbronn, quo frequentes fiunt peregrinationes: deinde

Pag.Ietzing.

S.Vitus, ubi elegans est Cœnobium.

Cœnob. Maurbach, de quo paulo post.

Urbs TVLL, etiam infra.

Vic. Tresmauer. Item.

Durrenrohr, quo in loco ante annos plusculos, caupo triginta homines occidit, & carnes eorum, quasi aprugna esset aut Suilla, hospitibus in mensa comedendas apposuit: de quo postmodum, sicut etiã de ancilla, quæ ipsi in faciendis cædibus & committendis homicidiis sociales manus præbuit, capitis supplicium sumtum est. Ad sinistram conspicitur arx celsissima Sitzenberg, in cuius vicinia multi sunt horti, croci feraces.

Stollhofen.

Mauteren. Stein & Crembs, quæ tres urbes parvo à sese invicem spacio absunt.

Vel LINZIO, ad

Vic. & arcem Ebersperg. 1. mill. ad Draunum in Austria superiore, Episcopi Passaviensis. Hinc per Saltum, Schusselholtz appellatum ad

Pag. Saften. 1. mill. magn.

U. b. ENS. 1. mill. parvum: ad flumen Ens in Austria superiore; ubi verò infra urbem, trans pontem Entij,

Austria

Austria inferior ex hoc latere incipit. Est Archiducalis, in qua spectatu digna sunt, turris in foro structa perelegans. Dicta fuit olim Laureacum vel Lorch, Archiepiscopalis olim & perampla, antequam eversa fuit & vastata, & præsens nova, sed multis partibus angustior, facta est.

Pag. Erlach. 1. mill.

Pag. Strenberg. 1. mill. magn. & via aspera atque difficilis.

Vic. Gedt. 1. mill. ad Ditionem Vnderwaldseensem pertinens.

Arx & Vic. Zeillern ½. mill. Dn. Comitum à Tattenpach.

Vic. Ambstatten. ½. mill. Locus eleganter structus & amœnus, Episcopatus Passaviensis.

Vic. Plintenmarckt. 1. mill.

Vic. Newmarck. ½. mill. Vterque subiectus est Dynastiæ Carlspachēsi L. Baronum à Zinzendorf.

Pag. Erlaff. 2. m.

Urbs & Cœnobium MELCK. 1½. mill. sita est in ripa Danubij & qui-

dem Oppidum: Cœnobium verò in loco edito & celso, è quo amœnissimus in loca vicina prospectus patet: estque inprimis visu dignum, propter monumenta sepulchralia Veterum Austriæ Principum; etiam propter munitiones egregias.

Urb. S. POLTEN. 3. Archiducalis civitas, ad Drasamum fluvium Austriæ inferioris sita & à Cœnobio S. Hippolyti denominationem suam sortita: quæ Abbatia, ut & templum parochiale, itemque Curia, digna sunt, ut spectentur.

Hinc per Silvam Viennensem ad Vic. Tulbing. 4. mill.

Cœnob. Maurbach. 1. mill. in dicta silva Viennensi (quæ hic clivosa est atque densa) Carthusianorum monachorum, in quo Fridericus tertius, cognomento pulcher, Imperator Romanus, fundator eius primus, an. 1330. mortuus, & sepultus iacet. Est non procul ab eo spectatissimum diversorium & Lacus.

Urb.

Urb. VIENNA. 3. mill. Et hac via utuntur plerique, qui rheda vel esse-do vehuntur.

Quidam Viennâ ad S. Hippolytum, ita pervenit, iter nimirum instituendo, ad

Pag. Buntzing, in quo Templum est S. Rochi ad quem frequentes sunt religionis ergo peregrinationes.

Pag. S. Veit.

Pag. Higelsdorf.

Pag. Waydlingsawen.

Pag. Burgersdorf.

Pag. Ruesshof.

Pag Munzbach, omnia loca itinere unius dici superanda. Altera die venit

Vic. Leinbach, ubi Cœnobium est & arx, Dn. Paulo Palfi subiecta.

Landsdorf.

Pag. Bohmenkirch 3. vel 4. hor. à dicto Muntzbach.

Urbs S. POLTEN, etiam 3. vel 4. hor.

Quidam & præcipue qui pedibus

iter faciunt, ad oppidulum Pechſarn perveniunt, quod cum arce eſt Epiſcopi Ratisbonenſis: porrò ad pagum ſeu Vicum ampliſſimum & arcem Treſsmauer, ad Treſam ſitum, qui Epiſcopi eſt Salzburgenſis atque hinc porrò Viennam.

Quidam à Cœnobio ſupra nominato Melck proficiſcuntur, ad

Vic. Losdorf ½. ad arcem Schalaburg, Baronum à Stubenberg, ſpectans, ubi, ante bellum proximum, templum fuit pulcherrimum & Collegium Scholæ Provincialis.

Pag. Primersdorf. 1½. mill.

P. Ham, proximè arcem Zaking ſitus. 2. mill.

Urbs MAVTERN. 2. mill. Eſt Paſſavienſis Epiſcopatus, ubi per pontem Danubianum in urbes Stein & Krembs & porrò Viennam pervenitur, viâ ſuprà notata. Et hæc quidem itinera ſunt terreſtria.

II. Aquis ſeu flumine ſecundo.

ULMA, Hinc iuxta Aquas ſalubres

bres Talfingenses & Cœnobium Elchingen, ad

Urb. LEIPHEIM. 2. magn. vel $2\frac{1}{2}$. parv. milliaribus Ulmensium. Templum triplici fornice suspensũ, S. Vito sacratum est ; in Asylo, in quo pastor & saltuarius habitant, licet illis qui per imprudentiam aut fortuitò cædem commiserunt, quoad vixerint, morari. Sed peregrinos eos esse oportet non cives aut subditos Ulmenses.

Urb. GVNTZBVRG. 1. mill. parvum. Vulgò Ulmâ huc usque tria milliaria numerantur. Vid. supr. N. 5.

Urbs LAVGINGIACVM, Laugingen. 2. mill. Terrestri itinere huc usque Ulmâ tantùm 4. milliaria maiora numerantur, de quo supr. N. 24.

Urbs DILLINGA. $\frac{1}{2}$. mill. Est hic Academia & sedes Aulica fixa Episcopi Augustani; cuius Arx & Collegium Jesuitarum, ante bellum proximum Germanicum, digna spectatu fuerunt.

Urb.

Urb. HOCHSTAT 1. Principis Palatini Neuburgici, arcem habens satis elegantem.

Urb. THONAVWERD, vel Schwabischwerdt, ad quam nonnulli 2. alij $2\frac{1}{2}$. alij etiam 3. milliar. notant: Electoris hodie Bavarici. De qua vide supr. N. 3.

Urb. NEVBVRG. 3.

Urb. INGOLSTAT. 3.

Urbs NEWSTATLIN. 4. de quibus locis omnibus alibi in hôc libello, & magnam partem etiam supra dictum fuit. Non est a. hoc Oppidum in ipsa Danubij ripa conditum, sed ab eo aliquantulum remotum: ubi tamen nihilominus Vectigal sive portorium solvendum est.

Urb. KELHEIM 2. mill. in Bavaria inferiore, iuxta quam Altmuhla flumen in Danubium sese exonerat. Dicasterium habet provinciale & refertur ad gubernationem Straubingensem.

Vic. Abach. 1. mill.

Urbs

Urbs REGENSPVRG. 2. mill. de quibus locis alibi. Vide etiam Indicem.

Vic. Thonauſtauf. 1. proprie dicitur Stauf: pertinetque cum Dicaſterio ſuo, ad fiſcum & gubernationem Straubingenſem.

Vic. Pfatter. 2. celebris ex parvis & ſapidis rapulis Bavaricis.

Pag. Motzing. 2. mill.

Urbs STRAVBING. 1. mill. De qua ſuprà in hoc ipſo Itinere.

Hinc iuxta vicum Bogen, ad

Urb. DECKENDORF. 4. mill. Abeſt unius glandis plumbeæ iactu à Danubio, verſus Palatinatum ſuperiorem, & refertur ad Fiſcum & gubernationem Straubingenſem.

Pag. Hofkirchen. 3. mill.

Urbs VILSHOFEN, à multis Viltzhofen dicta. 1. mill. De qua ſuprà; in hoc ipſo itinere.

Urb. PASSAV. 4. mill. de qua vide Iter 10.

Vic. Hafnerzell. 2. mill. refertur ad Cir-

Circulum Bavaricum & ad Passaviensem diœcesin; ubi multi figuli habitant, celebres fingendis varijs elegantibus vasculis.

Vic. Engerszell. 1. in Austria superior. de quo supr. N. 10.

Pag. Wesenufer. 1. mill.

P. Schlegel. 1. mill.

Vic. Aschau. 3. milliar.

Vic. Ottensheim. 3. flumine.

Urb. LINTZIVM. 1. mill. de quib. locis vid. Iter 10.

Urb. & Arx, Steyreck. 1. de quo suprà.

Arx Spilberg. $\frac{3}{4}$. mill. in Insula Danubij; quam flumen efficit, prope quam est vorago nova: ubi aqua, propter Saxa & rupes, fluctus volvit, & naves parvæ facilè in periculum delabuntur: unde per diverticulum fluminis, dictum Hesgang, navigare solent: maioribus autem atque onerariis navibus nihil metuendum. Arx illa Spilberg est Scherffenbergiorum.

Vic.

Vic. Matthausen $\frac{3}{4}$. de quo supra.

Vic. & Arx Niderwaldsee vel Underwaldsee, 2.mill. Arx est elegans & munita, turri celsissima pulcherrimaque ornata, versus flumen: subiecta hodie Dn. Heinrici, Comitis S. Iuliani & Waldsee, relictæ coniugi viduæ & liberis.

Vicus Ardacker. 1. m. magnũ: cuius dimidia pars ad Carlspach, Zinzendorfiorum, pars dimidia altera, ad Sos Neydechiorum pertinet.

Urb. & Arx GREIN. 1. mill. de quo supra.

Strom, vicus parvus & antiquus, turris Diaboli vocatus, cum portorio. $\frac{1}{2}$.mill.

Hinc non procul abest vorticosus & periculosus ille locus Wurbel, in Danubio, omnibus notus, iuxta quẽ ædicula sacra S. Nicolai.

Pag. Isper, iuxta flumen Isper 1. & dimid. mill. quo loco superior & inferior Austria ex hoc latere, distermi-nantur.

Urba

Urbs IPS. 1. mill. Archiducalis infra Anisana sive inferioris Austriæ civitas, ad quam Ips flumen in Danubium sese exonerat, & portorium Cæsareum habet.

Vic. Marpach. 1. mill.

Pag. Pechling 1 mill. E regione inque latere dextro ad Danubij ripã est oppidulum illud PECHLARN, sive Arlape, cuius in hoc itinere suprà mentio facta est: ubi Erlaff amnis in Danubium influit.

Cœnob. & Urbs MELK, 1. de quo supra. Ex opposito & Bohemiam versus est pagus Schalemersdorff.

Vic. Ackspach. 1. mill.

Vic. Spitz. 1. mill. de quo suprà.

Vic. Weissenkirchen. 1. mill.

Urb. Cœnob. & Arx Thirenstein. 1. Ante hoc tempus Zelckingensibus nunc verò, ut dicitur, Zinzendorfijs subiecta sive Draunijs: quanquam anno 1645. Suedici oppidum incenderunt, & portas Arcis effregerunt.

Urbs STEIN, & CREMBS. 1. de quibus ſuprà.

Vic. Hollenburg. 1. mill. cum Arce, quæ Berchteldſtein vocatur, & cum coniunctis locis Epiſcopatui Fruxinenſi paret.

Hinc iuxta prata & inamœna loca deſcenditur ad

Urbem TVLN 4. mill. ſita eſt hæc iuxta flumen eiuſdem nominis, & paulò longius à ripa Danubij, Oppidum eſt Archiducale perantiquum: in qua præcipue ſpectatu dignum eſt Cœnobium Virginum Deo ſacratarum, dictum ad S. Crucem: ut & templum parochiale & Cœnobium Capuccinorum.

Arx Greiffenſtain. 1½. mill. Epiſcopatus Paſſavienſis.

Pag. Hoflein. ½. mill.

Cœnob. & Urbs CLOSTERNEVBVRG. Archiducalis Auſtriæ inferioris, in qua ſpectatu digniſſimum eſt Cœnobium, à quo ipſi urbi nomen eſt impoſitum, dictæ aliàs

Neu-

Neuburg, & de quo vulgò fertur, tantum huic Cœnobio esse vini proventum, ut perrenni fluxu ruat. est Ordinis S. Augustini.

Pag. Nussdorf. 1. mill.

Urbs VIENNA, WIEN. 1. mill. à ClosterNeuburg. 2. mill. In hac Civitate quæ totius Archiducatus Austriaci caput & metropolis & sedes Aulica est Cæsarea, spectatu præcipuè digna sunt, templum Episcopale S. Stephani: Scotorum, Minoritarum sive S. Crucis (quod & Italicum vocatur) S. Claræ ad Angelos: Cappuccinorum: Dominicanorum: ad S. Iacobum in vico Romano: porta Cœli: nudipedum sive discalceatorum in platea Cantorum: Augustinianorũ, Fratrum salutis, &c. Cœnobia: Item: templum S. Petri: S. Michaelis, proximè Arcem Cæsaream: S. Dorotheæ: S. Marthæ: S. Ignatij & alia cõpluria: Nosocomium Cæsareum post Domũ Provincialem: Collegia Academiæ & Iesuitarũ: Bibliothecæ, inprimis Imperato-

peratoria: item Archiducalis Arx, in qua ſedem habet Aulicam Imperator: Cancellaria: Guardarobbâ & Galeria, ſive Gazophylacium & Technophylacium: horti aulici & Lararium ſive Sacrarium Aulicum: Armamentaria: Navium ſtatio; Hippocomium Imperatorium: Monetaria: Domus provincialis: Curia: Leporaria: Carceres: varia & diverſa fora & areæ, atque id genus alia; & extra Urbem, horti pulcherrimi amœniſſimique: prædia, ædificia ſuburbana: Cœmiteria; prata: vivarium & ſimilia.

ITER CXLIII.

Ulmâ REGIUMMONTEM Boruſſiæ.

Sebaſtianus Munſterus in Coſmographia, atque in eadem in deſcriptione Boruſſiæ, hanc viam notat & Ulma Regium uſque montem numerat milliaria 165. nempe ad

Urb. Norimbergam 18. mill.

Urb. Bambergam. 9.

Urb. Coburg. 6.

Urb. GRAVENTHAL. 6.

Urb. SALFELD. 2.

Urb. IENAM. 7. Alij tantum 5. habent mill.

Urb. NAVMBVRG. 3. mill.

Urb. LEIPZIG. 6. mill. De his locis vid. ſupr. Iter XII.

Urb. BERLIN. 18. Alij penè 19. nonnulli 20. mill. Vid. ſupr. Num. 106.

Hinc per Liebenberg. 5. mill. ad

Urb. FRANCFVRT ad Oderam. 10. mill. à Berlino.

Pag. Biberteich. 3. alij 5. notant mill.

Urb. MESERITZ. 5. Alij 6. mill. Sunt verò Francofurto huc uſque 9. mill. in ipſa Polonia magna, nec procul à fluvio Warta; arcem habens. Incolæ huius Urbis Germani ſunt, egregij coquendæ optimæ Cereviſiæ artifices.

Urb. POSEN 13. Quidã habet 14.

Alius

Alius v. qui hoc itinere usus est, tantum 12. habet, & Posnâ per Urb. Novimiesta: Urb. Grabaw. Urb. Welun. Urb. & Cœnobium pulcherrimum Tcenstochoven, Cracoviam 52. milliaria ad

Ur. THORVNVM, Thorn, 21. mill.

Urb. GRAVDENTZ. 8. mill. Vide iter Posnâ huc usque suprà N. 72.

Ur. MARIENWERDER. 5. mill. Arcem habet & templum Cathedrale munitum, sita in Pomesania, quæ pars est Prussiæ, ad flumen Nagot in quod influit Lieba: estque Electoris Brandeburgici, Ducis Porussiæ.

Urbs RISENBVRG. 5. mill. etiam sita in Pomesania, fuitque olim Episcoporum Pomesaniensium in arce ibidem sedes.

Urbs PREVSCHMARCK. 3. m. maximam partem condita in lacu, è quo Sirgune erumpit, habetque Præfecturam.

Urb. HOLLAND. 4. mill. Sita in

Hockerlandia, subiecta Electori Brandeburgensi.

Urbs MVLHAVSEN 2. mill. Itidem in Hockerlandia vel Pogesanii, non procul à Frischen Haff.

Urbs BRANDENBVRG. 4. mill.

Urbs KÖNIGSPERG. 3. mill. Quidam habet 2. & dimid. mill. vid. supr. N. 19.

ITER CXLIV.

Ulmâ HEIDELBERGAM & FRANCFVRTVM Mœni.

Pagus Urspring. 2. mill. Inter hunc locum & urbem interiacent pagi alij, Iungingen, Dornstatt, Domerdingen & Luitshausen: partim Ulmenses partim Elchingenses, sub Iurisdictione tamen territoriali Ulmensi.

Urbs GEISLINGEN. 1. mill. De qua supra, N. 5.

Hinc per aliquot ibi denominatos pagos Ulmenses, ad

Urb. GOPPINGEN. 2. mill. De qua etiam in prædicto Itinere 5.

Urb. SCHORNDORF. 2. mill. parva. Vid. suprà Iter 24.

Urb. & Arx WINEDEN. Winida. 3. hor. vel 2. mill. Est Magistri Ordinis Teutonici & Wurtenbergici Principis: ubi Domus est Teutonica.

Vic. STEIN. ad Muram. 3. hor. magn.

Urbs BOTWAR. cognomine GROSBOTWAR. Sita ad flumen Botwar; estque Præfectura Ducalis Wurtenbergica.

Hinc iter est per excelsum montem, ad cuius radices ultimum est Principis Wurtenbergici vectigal: ubi per unicam turrim (vulgò den Landthurn dictam) iter faciendum est, ad

Urb. HEILBRVNNAM 2. mill: magnis, 4. vel 5. horarum. Summa. 14. mill.

Vel:

Ulmâ itur Eſslingam 8.mill. Hinc per pagos Velbach, Schmida & Rẽs-eck (ubi Remſa in Nicrum ſeſe exonerat) ad oppidum Marbach 3. milliar. Porrò per pagos Ottmarsheim, Kaltenweſten (à quo iactu globi plumbei duplex Arx Liebenſtein) & Tallain, Hailbrunnam. 3. mill.

Hinc

HEYDELBERGAM. 6. mill. mediocr. terrâ, ſicut hæc via ſuprà N. 36. notata eſt.

Quidam iter dirigunt Esslingâ Canſtadium, Vaihingen, Brettam & Bruſſel, de quo videatur Iter V. Bruſſellâ milliare eſt ad pag. Langenbruck & porrò 2. & dimid. mill. Heydelbergam.

Flumine a. præternavigando Neckers Ulm & Wimpfen, ad

Urb. GVNDELSHEIM 2. mill. in Kraichgoia & eſt Magiſtri Teuton. Ordinis.

Arx Mulbach, ¼. mill. Nobilium

lium à Gemmingen, in Valle Nicri sita.

Arx Hornberg ½. mill. etiam nobilium à GEMMINGEN & Feudum Moguntiacense. Infra hanc arcem caverna quædam est sive antrum in rupe de quo fertur, Virginem quandam nobilem, malè à noverca tractatam in illud sese recepisse atq; occultasse, & integrum septennium in eodem exegisse nutritam à cervo quodam: post obitum verò, id quod viva adhuc rogaverit à duobus tauris ad eum locum perductam fuisse, quo postmodum templum, & proximè illud constructus pagus Wolckenhausen, cernitur, in quo ipsa cum Epitaphio humata iacet.

Urb. NECKERSELTZ. ¼. vel 1. mill. à Gundelsheim, Dn. Elect. Palatini.

Urb. EBERBACH. 2. mill. etiam Elect. Heydelbergensis, in qua maximus est reconditus vini proventus.

Urb. HIRSCHHORN. 1. mill. Hic eſt Arx elegantiſſima, qualem nullam aliam in valle Nicri univerſa, reperiri ſcribunt, & Cœnob. Carmelitarum: eſtque hodie poſt morte extinctam familiam illam Hirſchhornenſium, Archiepiſcopi Moguntiacenſis. Hoc loco Nicrus tàm ſinuoſo labitur fluxu, ut ex dicta Arce pila plumbea ex Falcone per tria eiuſdem volumina traijci queat.

Urb. NECKERSTEINACH. 1. mill. Nobilium Landſchadiorum, eſtque tergeminum Feudum, Moguntiacenſe, Spirenſe & Wurtzburgenſe.

Urb. NECKERGMVND. $\frac{3}{4}$. hor. Heydelbergenſis.

Urb. HEYDELBERG. 1 mill. Summa, paulo plus. 8. mill. Heilbronnâ ſecundo flumine huc uſque.

Hinc porrò pervenitur Ladenburgum uno mill. magno. porrò. 1. mill. Manheim, ubi Nicrus in Rhenum exoneratur, atque ſic deinceps uſque Moguntium, ut ſupr. N. 36. notatum eſt.

eſt. Hinc 4. numerantur milliar. per Mœnum, Francofurtum uſque, ut alibi dictum eſt.

Sin magis placuerit terra iter facere Heydelbergâ per viam montanam (die Bergſtraſs) Francofurtum (quò vulgò 10. mill. & Ulmâ 30. numerantur) tum videatur iter ſupr. Num. 88. Quidam capiunt iter Francofurto Geislingam uſque, quod oppidum tr b. milliar. abeſt Ulmâ: de quo vid. ſupr. Num. 89.

Quidam per Silvam Odenam iter faciunt, & Heylbronnâ tranſeunt ſpeculam, ad

NECKERSULM, quæ civitas eſt Magiſtri Ordinis Teutonici. ½. mill. magn.

Pag. Kochendorf ½. mill. ubi 2. ſunt arces, Nobilibus ex familia Grekiorum, ſubiectę. Hic tranſitur Kocherus flumen, quod non procul hinc in Nicrum ſeſe exonerat: atque hinc porrò venitur ad

Arcem Iaxtfeld, ubi pons est lapideus, quo Iaxtus iungitur.

Pag. Talheim, vulgo Talla, Palatinat. Elector. habetque arcem, iuxta quam in silvam Odenam venitur ad

Pag. Limpach: in quo domus est Præfecti Moguntiacensis.

Vic. Mudoch vel Meudach Archiepiscopi Moguntiacensis.

Urbs AMORBACH, etiam Moguntini Electoris, iuxta flumen Mudt dimidiâ viâ inter Aschafenburgum & Heylbronnam sita, ubi Cœnobium est vetustum.

Vic. & Arx, GrosHeybach vel Heubach, prope Miltenbergam sita, quæ, ut fama est, ad Comitatum Erpacensem refertur.

Hinc, qui volunt, possunt citra ultraque Mœnum iter facere. Cis Mœnum venitur Obernburg: Seeligenstatt & Steinheim. Ultrà Mœnum verò Clingenberg, Aschaffenburg & Hanaw.

Est

Eſt & via alia multò commodior & facilior Heylbrunnâ per Silvam Odenam, qua non tot occurrunt montes, nimirum ad dictam Urb. NeckersUlm. Pag. & Arcem Oeda, ubi Kocherus transmittitur. Urb. & Arx vetuſta, Neidena, ubi pōs eſt trans Iagſtum. Pag. Mulbach. Pag. Scheffelentz, qui triplex, ſuperior, medius & inferior: quæ tamen præteriri poſſunt. Urb. Buchen vel Puchen Moguntinenſis. Urb. Amorbach, de qua ſuprà.

Vel, poteſt iter ſuſcipi ad Thuren vel Waldthuren (quod etiam oppidum eſt Moguntiacenſe) atque hinc ad Elector. Moguntiacenſ. urbem Miltenberg & porrò Francofurtum.

Quidam perveniunt Michelſtatt & alia loca in Comitatu Erpacenſi. Sicuti omnino diverſæ ſunt variæq; viæ per Sylvam Odenam, quæ pro diverſitate quoque temporum & cuiuſque propoſito conſilioq;, eligi poſſunt.

ITER CXLV.

Vlmâ ROSTOCHIVM in Ducatu Megapolitano.

Urbs HEYLBRONNA 14. mill. de qua Itiner. proximo superiore.

Urbs Heydelberg. 6. mill. ibidem.

Ur. WORMS. 4. terrestri itinere.

Ur. MEYTNZ. 7. mill.

Ur. FRANCFVRT. 4. mill.

Urb. GIESSEN. 6. mill.

Ur. MARBVRG. 3. mill.

Vic. ZIEGENHAIN. 3. quò nonnulli 4. 5. & 6. mill. numerant.

Ur. CASSEL. 6. mill. Quidam 8. habet.

Ur. LIEBENAW vel Lievenow. 5. Quidam tantùm 5. & alius, 4. habet. De his locis omnibus & singulis dictum est in superioribus distinctis Itineribus.

Urb. HOXTER vel HYXER. 6. mill. iuxta Visurgim in Corbeiensi Abba-

Abbatia, subiecta Abbati illius loci, tria habens templa parochialia, S. Petri, Kiliani & fratrum. Coquitur hic egregia Cerevisia.

Urb. RINTELN. 10. ut quidam refert hac via usus. Alij 7. vel 8. notant.

Urb. MINDEN. 2. ut idem tradit. Alij 3. & dimid. vel 4. mill. De quibus locis suprà.

Urbs NIENBVRG. 8. mill. Est Nienburg, Nienborg vel Newenburg, urbs præcipui nominis, cum Arce iuxta Visurgim, in Comitatu Hoyensi sita: quæ à nonnullis Newenburg ad Hartam vocatur & subiecta est Brunsvicensibus & Luneburgensibus Principibus.

Urbs VERDEN 5. mill. Quidam 4. & 4. & dimid. mill. Caput est Episcopatus Verdensis, in Circulo Westphalico: qui Episcopatus Verdensis, quē quidam per F. scribunt, in proxima tractatione generali, Ducatus fecularis factus & Coronæ Suedicę, veluti feudum Imperiale immedia-

tum, iure hæreditario traditum est. Urbs dicta, condita est ad flumen Alre vel Aller, quod non procul ab eadem in Visurgim sese exonerat: in qua visu dignum est templum Cathedrale.

Arx & Urbs ROTENBERG. Rodenborg vel Rottenburg $2\frac{1}{2}$. mill. ut nonnulli volunt, alius verò, qui hic fuit. 1. tantum habet. Fuit hic locus quondam Caput Episcopatus Verdensis & munitissimus.

Urbs BOXTEHVDE. 8. mill. ut supr. notatum est. Quidã 6. alius 10. notat, sita est ad fluvium, Este, non procul Albi, & in Archiepiscopatu Bremensi, hodie Coronæ Suedicæ subiecta: aliàs fœderis Hanseatici socia.

Urb. HAMBVRG. 4. mill.

Ur. LVBECK. 10.

Urb. WISMAR. 8.

Urb. ROSTOCH, vel Rostock. 7. mill. de quibus quatuor Urbibus, suis locis videatur Index.

Pos-

Possunt, qui volunt, Ulmâ Lubeckam, hanc viã per Ducatum Brunsvicensem & Luneburgensem capere, nempe

Ur. Heidenheim. 4. mill.

Ur. BOPFINGEN. 4. Oppidum Imperiale, iuxtà Egram flumen situm in Rhetia.

Ur. Dunckelspuhel. 3.

Ur. Rotenburg. 5. mill. parva.

Ur. Kitzingen. 5. Quidam 6. mill. notat.

Ur. Schweinfurt. 5.

Ur. Lauringen. 2.

Castrum Konigshofen. 2. mill. magn.

Ur. Schleusingen. 2.

Ur. Suhl vel Suln. 2. mediocr.

Ur. GOTHA. 3. & dimid. Atque sic porrò Brunschwigam usque. Vide supr. Iter XIII.

Vel, à dicta urbe Schleusingen, ad

Ur. Ilmenaw. 3. mill.

Ur. Arnstatt. 2.

Ur. Erffurt. 2. mill. Atque sic porrò Brunswigam usque, & inde Luneburgum & Lubeckam, sicut supra in Itinere 14. & 15. notatum est. Et hoc itinere, qui volunt, uti possunt Ulmâ, Hamburgum: dum scilicet, sicut tabellarij & veredarij Norimbergenses iter faciunt, Erdfurto pervenitur Weissensee. 3. Franckenhausen, 3. Kolberam. 2. Stolberg. 2. Hasselfeld. 2. Elbingeroth, vel Elbingeroda. 2. Wernigeroth. vel Wernigeroda. 1. Stetterlinburg. 1. Osterwick. 1. Hornburg. 2. wolfenbuttel 2. Brunswig. 1. Giffhorn 4. Esingen. 3. Suderburg. 4. Luneburg. 5. Weinsheim, vulgò Winsen ad Luham. 3. Bergerdorf. 2 Hamburg. 2. Summa Ulmâ, vel propter Actum seu viam regiam hac ipsâ Hamburgum 85. per Norimbergam 90. milliaria.

* *
*

ITER

ITER CXLVI.

Vlmâ ZVRZACHVM.

Urbs EHINGEN. 4.mill. parvis, vulgò 3. tantùm numeratis. Subiecta est Domui Austriacæ Oenipontanæ, ad Schmiecham flumen, quod non procul ab ea in Danubium sese exonerat: in qua spectatu digna sunt, Cœnobium Virginum sacrarum, tertiæ regulæ S. Francisci; præsertim tẽplum elegans & magnificum Deiparæ Virginis, quod tenent Franciscani reformati, in quo artificiosa est & pulcrè comta Virg. Mariæ imago, ad quam frequentes suscipiuntur peregrinationes votivæ: & in superiore seu nova Civitate, egregium templum parochiale, quod Academiæ Friburgensi insertum est; itemque Curia.

Urb. MVNDERKINGEN. 1. mill. etiam Austriaca, iuxta ripam Danubij.

Ur. RIEDLINGEN. 2. mill. Hoc tempore iterum Austriaca, ad Danubium.

Urb. MENGEN. 1. mill. in Valle Danubiana, atque sicut Riedlingen, aliquandiu Truchsessiorum Waldburgensium pignus, nunc iterum soluta & Austriacis Tyrolensibus restituta.

Urb. PFVLENDORF. 1. mill. Hinc per vicum Austriacum Scherneck, ad

Urb. STOCKACH. 2. mill. de quibus duabus Urbibus, Vide suprà N. 97.

Pag. Langen Steisslingen. 2. mill.

Ur. SCHAFHAVSEN. 2. mill.

Pag. Lottstatten. 1. mill. situs in Klettgoia & dubio procul Comitis Sultzensis. Quidam vicum eum vocant: quo in loco Galli anno 1633. exurẽdo domos & homines promiscui sexus trucidando, iniurias à Rusticis acceptas, gravissimè ulti sunt.

Urb.

Urb. KAYSERSTVEL. 1. mill. de qua alibi.

Pagus ZVRZACH. 1. mill. Summa. 17. mill, via proximâ. Situs est pagus hic iuxta Rhenum, 5000. passuū, & ½. mill. à Klingenaw, propè Waldshuet, estque Episcopi Constantiensis ad Klingenaw: sed quod ad Iurisdictionem territorialem Helveticæ Badensi Præfecturæ subdita. Locus admodum celebris propter mercatum solennem geminum, 1. Septembris & die Lunæ post Dominicam Trinitatis proximæ haberi solitum: ubi Templum vetus & Collegiatum, templum parochiale, Arx antiqua & domus mercatorum videri possunt.

Quidam iter faciunt, ad

Urb. BIBRACVM. 4. Urb. Waldsee 2. Ravenspurg 2. de quibus alibi.

Urb. & Arc. TETNANG. 1. & dimid. mill. Vulgo Tetlang appellatur: & abest milliari parvo versus Argen à Lacu Bodamico, Comitum Montfortensium. Sed bello proximo elegantis-

gantiſſima Arx & oppidum penè totum, in cineres redactum eſt.

Urbs LINDAW 1. & dimid. mill. Quidam Ravenſpurgo hucuſque 4. milliaria notat, qui hoc itinere ſæpius uſus eſt.

Hinc per Lacum Bodmicum ad

Pag. Rorſchach. 2. mill.

Urb. S. GALLEN. 1. mill. De qua, ut & Lindaugio, alibi in hoc libello ſcriptum eſt.

Pag. Ruggenbach. 3. mill.

Urb. WINTERTHVR. 3. mill. De qua Itinere 50.

Pag. Glaz. 2. mill.

Urb. KAISERSTVEL. 1. mill. de qua alibi.

Vic. Zurzach. 1. m. Summa 25. mill.

Et adhæc quidam utuntur via illa, quæ ſupra notata eſt, ad

RAVENSPVRG. 8. mill. Ur. MARCHDORF. 3. Ur. MORSPVRG. 2. Urbs Conſtantia 1. (quo etiam Lindaugio ſecundis ventis ſpa-

tio 8.

tio 8. horarum navibus perveniri potest) Ur. Steckborn. 2. Ur. Stein ad Rhenum. 2. mill. Urb. Schafhausen. 2. & Zurzach. 3. Summa 13. mill. quemadmodum de his locis & itineribus alibi in hoc libello actum est. Quidam Ravenspurgo Mersburgum tantùm 4. & Constantiâ Steinam 3. mill. atque ita iuxta suam sententiam Ulmâ Zurzachum solùm 21. milliaria numerant, hoc tertio itinere.

ITER CXLVII.

Ulmâ CURIAM & CLIVIAM Rhætorum.

Urbs MEMMINGA. 6. mill. de qua supr. N. 47.

Ur. LEUTKIRCH. 3 mill.

Ur. YSNI vel Isna. 2. mill. Vulgò hucùsque numerantur 10. mill. De his urbibus Imperialibus alibi dictum est.

Ur. BRIGANTIUM. Bregentz. 4. mill.

mill. (Bilaccioni tantùm 12. mill. Ulmâ huc uſque habet) ad Lacum ſuperiorem ſeu Brigantinum, ſubiecta Archiducibus Auſtriacis. Arx, in rupe ſita antiqua & urbi vicina, Pfannenberg appellatur.

Urb. FELDKIRCH. 4. mill. magna Germanica, 22. aut ferme Italica; de qua ſuprà.

Hinc trans Illum, & poſtmodum per vallem intra montes altiſſimos concluſam, ad aſcenſum arduũ, infra quem ſita eſt

Urbs MAIENFELD, iuxta Rhenum, arcem habens & decimum Cãtonem Griſonum efficiens, 18. mill. Italica. Mons, per quem aſcendendum, appellatur mons S. Luzijj, in quo terminus eſt Griſonum & Sueviæ.

Urb. CVRIA. 13. mill. Italica, teſte Cluverio. Alij 4. mill. numerant Feldkirchâ uno milliari tribus horis menſurato. Vide de hac Urbe, ſuprà. Itin. 56.

Tuſis,

Tuſis, vicus in Griſonibus. 2.mill.
Splugen vel Speluga 2. mill. quib. tamen conficiendis 6. horas, nonnunquam diem integrum conſumſeris. Vicus eſt Griſonum ſive Rhœtorum admodum celebris, in altiſſimis montibus ſtructus.

Urb. CLIVIA, Cleven, $3\frac{1}{2}$. mill. Germ. De hoc loco & itinere porrò inſtituendo Mediolanum verſus, ſupra Num. 49. dictum eſt. Eſtque hoc aſperum, moleſtum & in locis aliquibus periculoſum iter: quod tamen propter hanc cauſam non negligitur, ſed perpetuò frequentatur.

ITER CXLVIII.

Vlmâ, VVEISSENBVRG in Nordgoia.

Pagus Naw, vulgò Langenavia. 2. mill. de quo ſup.

Urb. STOTZINGEN, cognomine Niderſtotzingen. 1. mill. Oppidulum

dulum eſt obſcurum & parvum, partim Dn. Davidi, Baroni à Stain, qui hic in arce habitat, ſubiectum.

Urb. GVNDELFINGEN. 1. habet arcem & eſt Palatini Neoburgici, ad Brentium amnem, qui non procul ab eodem in Danubium ſeſe exonerat.

Urb. LAVGINGEN 1. mill. parv. de qua N. 24.

Urb. HOCHSTATT. 1. mill. magn.

Urbs THONAVWERT. 2. mill.

Cœnob. Keysheim vel Keyſersheim. 1. mill.

Urb. MONHEIM. 1. mill.

Urb. WEISSENBVRG. 3. mill. De quib. locis omnibus ſuprà.

ITER CXLIX.

Vlmâ ONOLZBACH vel ANSPACH.

Urbs NORLINGA. 8. de qua ſupr. N. 64.

Ur.

Ur. WASSERTRVDINGEN, vel Waſſertruchedingen vel Truhedingen. 3. mill. in Rhetia iuxta Wernizium flumen, eſtque Marchionis Onoldini.

Urb. ONOLTZBACH. 4. mill. de qua ſupr. N. 88.

ITER CL.

Viennâ PRAGAM.

Urbs KORNNEVBVRG. 2. mill. de qua N. 142.

Hinc per Enzersdorf, Epiſcopatus Fruxinenſis ad

Vic. Hollenbrunn. 4. mill.

Arx & Pag. Gundersdorf. 1. mill. Teuffeliorum Baronum avita ſedes.

Urbs ZNOYM. 3. mill. Summa 10. mill. Vienna, huc uſque. Quidam habet 12. nempe. 3. ad Gundersdorf. 1. Hollebrunn. 3. ad Vic. Leutersdorf. 3. Kornnewburg. & 2. Viennam. De Znoyma vid. ſupr. N. 76.

Urb.

Urb. MAHRISCH BVDWEIS. 3. mill. Bohemicè dicitur Budegowice.

Urb. TREBITZ. 2. mill. etiã Moraviæ ad flumen Igla. Arcem habet & celebris est, propter egregios pannos, qui hic texuntur, ad modum Anglicorum.

Vic. Kamenitz. 2.

Urb. POLNA. 2. Est hæc Urbs in ipsa Moravia & in finibus Bohemicis, sed Arx, è regione structa, quam disgregat palus, est in ipsa Bohemia. In urbe videre licet Templum Parochiale & Curiam.

Urb. TEVTSHBRODA. vel BROD, vel BROD Nemecky, Bohemica. 2. mill.

Vic. Habr. 2. mill. in Circulo Czaslavensi.

Urbs CZASLAV 2. Quidam 3. habet. Locus celebris ob sepulturam Ioannis Ziscæ, Imperatoris Belli Hussitici summi.

Urb. KVTTENBERG. 2. mill. parva. Urbs Bohemiæ præcipua & regia,

gia, olim celebrata valdè ob fodinas argenti, quarum proventus tamen hodierno tempore, valdè imminutus esse dicitur. Habet templa & Cœnobia aliquot.

Urbs COLIN.I.mill.maius. Condita iuxta Albim, in qua Ethnica & præstigiatrix illa Bohemorum Principissa, Lybussa mortua est. Est munita satis atque in ea spectatu digna sunt Templum Urbis & Arx præcipuè.

Ur. BOHMISCHBROD. 3. vel 4. mill.

Urbs PRAG. 3. mill. de qua N. 7.

ITER CLI.

Viennâ VRATISLAVIAM vulgò Bresslavv.

Urbs VIENNA.

Vic. S. VLRICIKIRCHEN. 3. Arx est exusta.

Vic. Miſtelbach. 3. mill. iuxta flumen Czeya, in Auſtria adhuc.

Urbs & Arx NICLASBVRG. 3. mill. vulgò Nickelsburg, in Moravia cum Arce perelegante, ipſi urbi imminente, Principis cuiuſdam Liechtenſteinij.

Ur. AVSPITZ 2. Bohemicè Huſtopecz, celebris propter boum & equorum mercatum.

Ur. AVSTERLITZ. Bohemicè Slaukow. 3. Fuerunt in hac urbe quondam multi ſectarij.

Ur. WISCHA, Wiskow. 2. mill. iuxta flumen Hana, appellaturque vicinia illa Ahane.

Urb. PROSTNIZ, Bohemicè vel Moravicè Proſtegovv 2. in umbilico fermè Moraviæ, iuxta flumen Rumze.

Urb. OLMVTZ. 2. mill. de qua ſupr. N. 21.

Urb. & Arx STERNEBERG. 2. non ita pridem Ducum à Munſterberg:

berg, cum Dynaſtia Iaischwitz vel Iaischwiſch. Hodie verò Sternberg eſt Domini Sylvij, Ducis Wurtembergici, ad quem per contractum cum Munſterbergenſi Principiſſa matrimonium pervenit; Iaischwitz. v. Cæſar. Maieſtati ceſſit.

Hinc via patet difficilis & profunda per montes atque ut plurimum ſilvas, ad vicum Engelsberg 4. mill. vel 7. hor. rhedâ iter facientibus, in ipſa Sileſia & in Principatu Troppavienſi ſitum. Sequitur

Urb. ZIEGENHALS. 4. mill. de qua ſupr. N. 21.

Urb. NOVESIVM. Neiſs. 2. mill. ſita iuxta flumen eiuſdem nominis, eſtque caput Principatus Neiſſenſis Epiſcopatui Uratislavienſi adiuncta. Plateas habet latas & amplas, cuiuſmodi in univerſa Sileſia non inveniuntur: ædificia elegantia, profunda hypogea ceu cellas & cereviſiam generoſam. Templum S. Iacobi magni-

 ficè

ficè ſtructum eſt. Præter hæc etiam Crucigerorum & alia templa atque Cœnobia, Collegium item Ieſuitarum, Sedes aulica Epiſcopalis, quæ perelegans, & domus Senatoria ampliſſima, ſpectatu digna ſunt.

Urbs GRODKAV. 3.mill. Caput Principatus Sileſiaci, qui ab ea nomen accepit & Epiſcopo Uratislavienſi ſubiecta eſt. De qua fertur, quod civium nullus vel fame vel frigore perire queat, quoniam ſinguli pro ratione ſuarum ædium, tantum cùm frumentorum tùm lignorum poſſideāt, quantum ad commodè vivendum requiritur. Templum habet parochiale amplum, Aulam Epiſcopi, Curiam è lapidibus ſtructam & ſpatioſum forum.

Urbs OLAV. 4. mill. de qua ſuprà.

Urbs BRESLAV. 4.mill.

Quidam Viennâ proficiſcuntur ad Vicum Weſternitz in Moravia ſitum 10.mill.

10.mill. Hinc Olmutium.10.Vic.Engelsberg.6. (alius 9. notat) porro per viam profundam, silvas & montes excelsos, quibus in locis à prædonibus non exiguum est periculum, ad Oppidulum Neussense Zuckmantel. 3. mill. & tandem ad prædictam Urbem Novesium. 3. mill. & sic porrò.

ITER CLII.

Viennâ CRACOVIAM.

Urbs WISCHA. 16. mill. Hæc via in præcedentibus Itineribus est notata.

Urb. KOIETIN.3. mill. iuxta flumen Runzam Moraviæ.

Vicus Domazelitz.2.mill.

Urbs WEISSKIRCH, vel Hranice.2.mill. Vulgò Wischâ huc usque 8. mill. numerantur. Sita est iuxta Beczwa flumen; suntque extra Op-

piduli muros aquæ ſalubres , & ex oppoſito mons quidam editiſſimus, è cuius ſupercilio, hiatus quidam ſeu caverna ad infimas uſque partes eius cernitur, cuius profunditas nulla arte perveſtigari poteſt.

Urbs Nova TITSCHIN. 2. mill. in Moravia. Vide de hoc loco & ſeqq. uſque ad

Urb. CRACAV, Poloniæ, ſuprà. Iter. XXI.

ITER CLIII.

Viennâ GRAZIVM Styriæ.

Urb. VIENNA.

Vic. GVNDERSDORF. 3. Archiducalis.

Vic. Dræskirchen, etiam Archiducalis. 1. mill.

Vic. Salenau. 2. mill.

Urb. NEWSTAT. 2. mill. Eſt Archidu-

chiducalis inferioris Auſtriæ & probè munita civitas, cuius Epiſcopatus Viennenſi coniunctus eſt. Maximilianus I. & Eleonora Friderici IV. Imper. Coniux, hic ſepulti ſunt; eſtque in urbe ſpectatu inprimis dignum templum cum aliquot alijs, Armamentarium, Curia & maximè Aula Cæſarea.

Vic. Newkirchen. 2.mill. Locus eſt admodum munitus & olim præcipuus totius Comitatus Puttenſis; paucos ante annos verò DD. Urſenpockiis Baronibus ſubiectus.

Cœnobium & Vicus Glockenitz. 1.mill.

Vic. Schaidwien, vel Schadtwien. 1.mill. Inſignes fauces ſive anguſtæ viæ, intra montes clauſæ, arcem habet, nomine Clam, in loco excelſo, &c. non ita pridem modò nominatis Dn. Urſenpockijs, pignus Auſtriacæ domus, ſubiectus.

Hinc non longo poſt aſcenditur

ad celſiſſ. montem, Semring dictũ, in cuius verticis planitie Crux poſita cernitur, ad quam Auſtria inferior & Styrenſis regio, diſcriminantur, & ſic porrò pervenitur ad

Pag. Spital. 1. mill. qui, ut oſtenſum eſt, in ipſa Styria ſitus.

Vic. Morzzuſchlag. 1. mill. eſt vicus Archiducalis clauſus.

Pag. Langenvvang. 1. mill.

P. Kriegla. 1. mill.

Vic. Kienberg. 1. mill. Archiducalis iuxta flumen Mortz, ſitus in Mortz vel Muerzia valle.

Pag. Mortzhofen. 1. mill. Baronum à Stubenberg.

Vic. & Arx Kapfenberg 1½. mill. Dn. Wolfgangi à Stubenberg.

Urbs BRVCK ad Muram dimid. mill. De hac Archi-Ducali urbe, & locis, hinc diſcedentibus, obviis, uſque

Urb. GRAZIVM, quæ 6. mill. à Bruck diſſita, vid. ſuprà Iter IX.

ITER CLIV.

Viennâ VILLACVM *&* VENETIAS.

Urb. BRVCK. de qua in præcedente Itinere. 20. mill.

Urb. LEOBEN. vel Leubin. 2. m. de quo supr. N. 9.

S. Margreth. 2. mill.

Urb. KNITTELFELD. 2. Quidã quinque habet mill. Leobino huc usque, de quo Itin. 110.

Urb. IVDENBVRG. 2.

Vic. Untzmarckt, vulgò Hundsmarck. 3. mill. Quidam 2. In hac vicinia elegantissimæ sunt arces, in montibus structæ, utputa, Frauenburg, quò Untzmarckt refertur, Teuffenbach, &c. Retulit quidam non ita pridem, veterem arcem Teuffenbach adhuc dum esse Teuffen-

bachiorum: novam verò cuidam Butterorum parere.

Vicus Scheifling. 1. mill. De quibus 3. loc. etiam ſuprà Itinere. 9. videre licet.

Vic. Neumarckt 1. Quidam ab Untzmarckt huc uſque 3. habet mill. Eſt adhuc in Styria hic vicus, & 3. mill. infra Murau. Elegantiſſimus Archiducalis & clauſus, cum arce.

Urbs FRIESACH. 2. mill. Refert quidam, proficiſcendum hinc montes verſus, in valle, in cuius latere dextro Arx quædam elegantiſſima in monte ſita conſpiciatur: Inde ad aquas ſalutares veniri, quæ frigidæ, & nitrum atque ſulphur ſpirent: quæ hodie dicantur Eremus: Hinc porrò ad Nevvenmarck & ſuprà nominatum vicum Hundsmarck: hinc iuxta Muram ad Pelſum, vicum (ampliſſimam totius Styriæ parochiam, unà cum arce Reiffenſtein Domino Comiti à Saurau, ſubiectam, inque dextro

xtro latere sitã) & tandem è montibus, in amœnam & gratam planiciẽ ad prædictam urbem Iudenburg: Itemque Knitelfeld. S. Michael & Leubn. &c. Quod verò attinet suprà nominatam Urbem Friesach, sita est illa in Ducatu Carinthiæ, & tamen Archiepiscopum Salisburgensem agnoscit. Arx quæ ibidem est, provinciȩ Capitaneatus appellatur, & cum duobus Cœnobiis spectatu digna est. Suprà civitatem in iucundo & amœno monte, magnifica illa & celebris Arx Geyersperg condita est, in qua Salisburgensis Vicedominus habitat.

Vic. Altenhofen. 2. mill. qui cum arce & domo Præfecti Salisburgensis est.

Urbs S. VEIT. 2. mill. Quidam pro 4. habet 3. mill. mediocria à Friesach, hucusque: intra quas urbes duas, dictus Vicus Altenhofen, media iacet via, ut Lazius scribit. Est

urbs antiqua & Archiducalis Carinthiæ, ubi Archiducalis arx eſt, & fons perennis aquæ, cum Cratere candido pulcherrimo, ſolido ex lapide, exciſo.

Feldkirchen. 3. mill. vel Oppidulum eſt, vel Vicus, cum Præfectura Epiſcopo Bambergenſi ſubiectus.

Hinc per Vallem quandam, intra montes & iuxta lacum, ad

Urbem VILLACH. 3. mill. Hinc Venetias uſque via in Itinere 54. deſcripta videri poteſt. Ad quam referendum eſt illud, quod in ſuo Itinerario in terram Sanctam Dominus Chriſtophorus Furerus ab Haimendorf, Eques, &c. an. 1566. notatum habet, & Venetijs ducit, ad

Urb. MESTRES, de qua ſuprà Itin. 53.

Urb. TREVISO. ibidem.

Hinc per amœnam planiciem ad flumen Piave, quod transmittitur, deinde conductis equis pervenitur ad

Urb.

Urb. CVMA, vel Konigslohn, ſicut Autor vocat, ſcribens eſſe pulchrum & elegans oppidulum Venetorum, in colle ſitum & tamen alij monticulo ſubpoſitum. 3. milliar. à prædicto flumine Piave vel Plavi ſitum.

Urbs SICILL. 2. mill. Itidem amœnum Oppidulum, quod limpidus quidam fluviolus præterlabitur. Dubio procul illud eſt Tabularum Geographicarum Sacil. vel Leandri Alberti Sacille, ubi Meduna in Livẽzam ſeſe exonerat, quod ille in deſcriptione Marcæ Trivigianæ, nobile & opulentum Caſtrum ſive Oppidulum, cum multis Italiæ Urbibus contendendum, appellat.

Urbs SPILBERG. Spilimbergo. 4. mill. German. Oppidulum elegans in Foro Iulij, montibus circumſeptum: quod & ſitus & murorum ratione à prædicto Leandro, probè mu-

nitum existimatur, populosum & divitiarum copia affluens.

Urbs S. DANIEL, semidiei Itinere à Spilberg remotum, de qua suprà in 54. Itin.

Alterâ die (refert Auctor) hinc periucundum Campum & trans flumen Leddam, versus montana, in quorum accessu, à latere sinistro, Osoppo castrum munitissimum; à dextro verò, ad montium latera, Glemona Oppidum Venetorum, sita sunt. Postea venit per vallem ad Vicũ Hóspitel, quem alluit flumen Resia; ibi in dextro latere, in remissa fertilique valle est peramœnum Oppidulum, WEISSENDORF. Venetorũ imperio subiectum, in quo Germani pulchri & elegantes habitant. Hinc iterum per Vallem & trans pontem, in

Pagum Fellach. 6. mill. seu iter unius diei à S. Daniel hucusque. Hic incipiunt Diversoria Germanica: gens

verò

verò ipsa est Slavonica : estque hic pons, quo territoria Venetorum & Austriacorum distinguuntur.

Altera die equo per pontem illum & in valle, iuxta aquam, vectus, ad

Pagum Mal Borgetto dictum, ubi multæ officinæ ferrariæ. Hinc in

Pagum Sabeniti. 2. mill. illa die. Porrò per vallem, ubi Arx est Fuggerina, & à dextra Cœnobium admodum munitum, in rupe. Postmodum ad Tragam flumen: ubi in monte Arx est munita, Tragburg appellata. Hinc ad

Urbem VILLACH. pervenit & die illâ 4. milliar. equitavit. Hactenus Auctor ille supradictus. Ad cuius descriptionem supra dictum 54. Iter adiungi potest.

* *
*

ITER CLV.

Viennâ POSONIVM: Preſsburg, CASSOVIAM Caſchavv in Hungaria ſuperiore & CIBENIVM, Hermanſtatt.

Vicus Ebersdorff 2. mill. ad Swechatum flumen, quod iuxta eum in Danubium illabitur, in Auſtria inferiore, pulcherrimus, cum Palatio Imperatorio & Theriotropheo ſeu vivario.

Vic. Viſchamund. 2. mill. etiam in ripa Danubij: iuxta quem Viſcha fluvius in Danubium influit, ſolum habens frumentorum feraciſſimum.

Quidam ad pagum Swechat 2. mill. proficiſcuntur, atque illinc hucuſque etiam. 2. mill.

Urbs HAIMBERG, Haimburg vel Hainburg. 4. mill. itidem iuxta Danubium & adhuc in Auſtria ſita: Sed in i-

in ipsis Hungariæ finibus. Est Archiducalis Urbs in qua aquæ sunt salutares, quas tamen calefieri oportet. In monte excelso proximè Urbem Arx quædam est antiqua, solitudine damnata, eque regione, ubi Marcha seu Mahra in Danubium sese exonerat, in rupis præcipitio sita est Arx Dewin vel Teben.

Urbs PRESSBVRG, Posonium 2. mill. Viennâ secundo flumine 10. numerantur milliaria. Terrestri. v. itinere 9. tantum parva Germanica notantur. Habetur hodie Posonium, Christianorum in Hungaria Caput: in qua promiscuus est Germanici & Hungarici sermonis usus: Sed Senatus ex Germanis constituitur. Danubius hic bicornis est, divisus in duo brachia. Arx regia, in qua Corona Hungarica custoditur, extra portam S. Laurentij est, in monte, pulchra & munita. In Urbe Spectatu digna sunt, Collegium Jesuitarum: Cœnobium

bium Franciſcanorum: Cœnobium Virginum S. Claræ: Templum Collegiatum S. Martini, in quo Coronatio & inauguratio Regis peragi conſuevit: Templum novum S. S. Trinitatis: Gymnaſium & Curia.

Vicus Wartberg. 3. mill. Incolæ Germani ſunt, Hungari & Slowaki.

Urbs TIRNA, vel Tirnau. 3. Regia & libera Hungariæ Civitas, in qua Templum Collegiatum & Archiepiſcopatus Strigonienſis Capituli ſedes, Collegium Jeſuitarum, & templum Confeſſionis Auguſtanæ, viſu digna ſunt. Hinc iter per montem album in Moraviam patet.

Urb. FREYSTATLEIN. 2. mill. ad Wagam flumen, & in colle ſita, quem Hungari Galgocium vocant, commercio trium linguarum nota. Arcem habet munitã: antehac Turſoniorum, nunc Dn. Comitis Adami Forgatſch. Supra Urbem 2. milliar. Peſtoni vel Piſteni, thermæ ſunt ſupra modum ſalubres.

Vic. Seu pagus Tapoltſchan vel Topolzan.3.vel 4.mill.

Pag. Sambokret, pagus Slavonicus.1.mill.

Pag.Beſermitz.2.mill.

Urbs Pribitz. 2. mill. in Hungaria ſuperiori, habitata Slowacis. Prope hanc urbẽ thermę ſunt duæ ſalubres ſulphureæ, Poinitz & Stuben, vocatæ.

Hinc venitur ad pagum Nedeſcher, & porro trans montem intutum & infidum Pribitzenſem, in

Pagum Rauten.3.mill.

Pag. Tottbrunn.2.mill.

P.S.Martin.2.

P.Kralwa vel Kralva.2.mill.

Hinc porrò trans Arvam vel Matrem, flumen, ad Roſenberg: ſed aquis intumeſcentibus, pervenitur ex dicto pago S.Martin, in pag. Suczan vel Sutschan. 2.mill. atque hinc per editiſſimi montis, Altvatter vel Vadra dicti præcipitium via admodum diffi-

difficili, aſperâ & periculosâ, ad pagum Gomboſch. 3. & porrò 2. mill. ad

Vicum vel Oppidum ROSENBERG. 3. mill. à prædicto pago Kralwa. Pons hic eſt, quo Waga flumen iungitur, & portorium: Eſtque proximè Roſenberg, in monte excelſo, Arx quædam, Domini Illieshaſij, qui Trentſchini Aulam habet & Auguſtanæ Confeſſioni addictus eſt. Hinc milliar. ſex numerantur ad Newſolum.

Vic. S. Nicolai 2. mill. Hic Waga incipit fieri navigabilis & poſſunt qui volunt, ratibus Trentſchinum, imò Comoram ipſam uſque pervehi. Incolæ huius loci, & in viciniæ, gentis ſunt Slavonicæ ſeu Venetæ; appellaturque univerſus hic tractus, uſque Zepuſium, Lyptau.

Pag. S. Petr. 1. mill.

Vic. ſeu Pagus Geib. vel Geiba. 1. mill.

Pag.

Pag. Lautschburg. 2. mill.

Urb. LEUTSCH, vel Leutschaw, 2. mill. Regia & libera superioris Hungariæ & Caput Comitatus Zepusiani; cuius incolę Germani & Augustanæ Confessioni addicti. Templum habet egregium, cum Curia & domo mercatoria.

Urb. KURCHDORF. vel Varallium. 2. mill. Una est ex 13. oppidis Coronæ Polonici regni oppignoratis, intra montes conclusa: supra quam in colle, Occidentem versus, Conventus est XII. Canonicorum cũ Præposito Cœnobij S. Martini; iuxta quod in monte quodam aqua est, quæ sic indurescit ut lapides ædificiorum substructionibus sint utiles.

Hinc iuxta Scepusium (est vero Scepusium Arx munitissima in arduo admodum monte seu rupe excelsâ, condita, à qua universa hæc regiuncula nomen habet, antehac Comitibus Tursoniis, nunc verò Comiti Stepha-

Stephano Czaki subiecta) per celsissimum & silvosum montem, Burzelgrund dictum, ad

Arcem Scharosch vel Zaros. 3. mill. Munita hæc est, inque altissimo monte sita, Ragotijsque subiecta. Hinc ad

Urbem EPERIES, Eperiessium. 2. hor. vel 1. mill. iuxta flumen Torissam vel Tarozam ubi Aquæductus est singulari ingenio artificioque factus. Usus linguarum, Germanicæ, Hungaricæ & Polonicæ, hac in urbe promiscuus est, & Confessio Augustana fidei hic docetur. Parte quarta mill. ab hac generosum Sal coquitur.

Pag. Somosch. 2. mill.

Urb. CASCHAV. 2. mill. Caput est Hungariæ superioris, iuxta rapidum fluviū Hernathi seu Kunnerti, quem alij Gundertum vocant, sita. Ubi Tēplum Parochiale, in qua Verbum Dei Germanicè & Hungaricè docetur,

ut &

ut & Curia & Armamentarium , ut ſpectentur, digna ſunt. Senatus huius Urbis è Germanis conſtitutus eſt.

Santo.5.mill. A quodam oppidum vocatur.

Urbs TOKAY. 3. Oppidum parvum, inſtar Vici ; arcem tamen habens probè munitam ad Teiſſam & Bodrogham, flumina, quæ hic coniunguntur. Celebris admodum eſt locus hic propter generoſiſſima & præſtantiſſima vina.

Pag. Beſſermim.2.

Urb. DEBREZ.2. Quidã à Tockhay huc uſque ſeptem tantùm milliaria numerat. Eſt urbs præcipua Hungarica, ſed muris nullis clauſa civitas, ampla & populoſa, cuius incolæ Hungari ſunt, Imperatori Turcico & Principi Tranſylvaniæ tributarij.

Arx & Pagus Heniczida vel Hennizzida.4. Principis Tranſilvaniæ.

Pag. Biharr.2.mill.

Urbs

Urbs WARDEIN, Varadinum, cognomento Magnum 2. mill. Quidam à Debrezio tantum 7. mill. habet. Eſt Varadinum clavis Hungariæ & Tranſilvaniæ, eſtque Arx huius loci pulchrè & artificiosè ſtructa & probè munita; Templum verò Arcis ſeu Epiſcopale, in quo Uladislaus Sanctus, Hungariæ Rex, & Sigismundus Imperator ſepulti fuerunt, ante annos aliquot deſtructum inque vallum ſeu propugnaculum converſum; nullumque hodie in ea urbe templum eſt muris cinctum, Conſiſtorium v. ſacrum ſeu Conſilium Eccleſiaſticum, cui omnes vicinæ Eccleſiæ, eandem Domini ſui, Principis nimirum Tranſilvaniæ Religionem & fidem amplectentes, ſubiectæ ſunt. Habet Scholam optimè conſtitutam: & milliari uno ab Urbe thermæ ſunt celebres & ſalutares.

Hinc venitur per pagos, Telegd, Reff, Fekketetoo vel Fecketeto & Sebes:

Sebes: item vicum Hunniad, & pagos Korosfw, Gialu & Feniesch, ad

Urb. CLAVSENBVRG, vel Coloswar, 14. mill. à Varadino remotã. Urbs Tranſilvaniæ celeberrima amplisſimaque, in qua multi Antitrinitarij & Photiniani nidulantur; penes quos ſumma etiam rerum poteſtas eſt. Magiſtratum gerunt Hungari & Germani; habenturque hic plerunque omnes Tranſilvaniæ conventus, & iudicia provincialia à Principe exercentur. Arx vetuſta, Palatium Botſchkay, Inſcriptio quædam Romano-antiqua, templum Cathedrale & Arianorum domicilium, ſpectatu digna ſunt.

Urb. vel Vicus Torenburg vel Torda. 2. mill.

Urbs & Arx Enied. 3. mill.

Urbs WEISSENBVRG. Alba Iulia vel Feyerwar 2. mill. magna & longa. Hic Princeps Tranſilvaniæ ſedem ſuam habet Aulicam, cuius Do-

minus parens, Georgius Ragocius, celeberrimum hic Gymnasium litterarium instituit. Maius sive Cathedrale templum est S. Michaelis, ornatum plurimorum Principum sepulchralibus monumentis: In Arce, ut & in Hippocomio Principali; itēque in Palatio Battorij & Porta Urbis, omnis generis antiquitates spectandæ occurrunt.

Urb. HERMANSTAT, Cibinium vel Szeben. 6. mill. Hungarica: pro quibus alius 8. notat: cum vulgò duo Hungarica cum 3. Germanicis æquentur. Ponit quidam in Itinerario suo, 105. mill. Hungarica hucusque, quæ iuxta eiusdem calculum efficerent, 157½. mill. Est Cibenium caput totius Transilvaniæ, præcipua, maxima & pulcherrima, septem illarum Germanicarum & reliquarum omnium totius regionis, egregiè munita & potens, & Confessioni Augustanę addicta. Incolæ huius Urbis,

Urbis, qui Germani ſunt, nullis vel Hungaris vel Walachis, ius Ciuitatis apud ſeſe concedunt.

ITER CLVI.

Viennâ BVDAM, Ofen. It. IAVRINVM Rab.

I. BVDAM.

Vic. Viſchamund, de quo in præced. Itin. 4. mill.

Vic. Holbrunn, vel Hollenbrunn. 2. mill.

Vic. Summerein 4. Locus eſt præcipuus in Inſula Schutt, quam Danubius efficit, & quæ intra Poſonium, Iaurinum & Comoram ſita eſt.

Caſtrum COMORN. 8. mill. Hoc munitiſſimum Caſtrum Hungaricum Chriſtianorum eſt, eſtque Arx, quæ Vicum habet.

Caſtrum Tata, vel Dotis 2. mill. Caſtellum hoc vetus & munitum. 5.

milliar. Iaurino abeſt, & Chriſtianorum eſſe dicitur.

Urbs STRIGONIVM. 4. Archiepiſcopalis, ſed hodieque Turcis ſubiecta Civitas, iuxta Granam, flumen, quod hic in Danubium ſeſe exonerat. Ferax eſt vini optimi, & thermis celebris: Arcem habet munitiſſimam & in ſolido Saxo ſtructam, in qua tēplū Archiepiſcopale & in eo S. Stephaphani, Hungariæ Regis ſepulcrum, quondam ſpectatu digna fuerunt. Canonici hodie ſunt Tirnaviæ.

Urbs PLINDENBVRG. Vicegradum. 4. mill. Sita eſt iuxta Danubium: Arx autem, in qua olim Corona Hungarica ſervata & cuſtodita fuit, celſiſſima eſt, munitiſſimaque, & hoc noſtro tempore unà cum oppido in manu & poteſtate Turcæ. E regione etiam in ripa Danubij eſt Vicus Maros, in quo Chriſtiani, Turcæ tributarij, habitant.

Kaltbach. 4. mill.

Buda

Buda Vetus.2.mill.

Urbs BVDA. OFEN.2.mill.Summa 36. Hungarica vel 54. Germanica milliaria, ut numeravit David Frolichius, Hungarus, Viennâ huc usque. Quidam. 33. alij tantùm 32. notant Hungarica mill. Fuit verò OFEN Buda quondam caput totius regni Hungarici, atque Regum Hungaricorum ſedes Ordinaria, uſque dum eam Solymannus Turcarum Imperator, anno 1541. expugnavit. Ex quo tempore in poteſtate fuit Turcarum. Thermas habet nobiliſſimas, Arcem magnificam, in qua multi Chriſtiani duarum Religionum atque inter eos Germani quoque, habitare dicuntur. In Itinere Conſtantinopolitano Iacobi Fuhreri ſcribitur: quod in ea, prope Portam, anno 1587. magnum fuerit templum, quod media ſui parte diſtinctum fuerit, hinc Pontificiis, illinc Calvinianis Religionem ſuam exercenti-

centibus, quorum pars etiam amplior fuerit, atque optimè ipſis inter ſeſe convenerit, utriſque mercaturas Peſti exercentibus.

II. IAVRINVM.

Iſtuc iter capitur, Vienna, per

Urbem & Arcem BRVCK, iuxta Leitham vel Leytham flumen, quod Auſtriam ab Hungaria diſterminat. 4. mill. Sita eſt in finibus Hungariæ, ſed adhuc in Auſtria inferiore, & ceu pignus Dn. Comiti ab Harrach tradita eſt.

Urbs ALTENBVRG, cognomine UNGERISCH ALTENBVRG, vel Ovar, 4. mill. Arcem habet munitam in ſinu parvo Danubij & ad prædict. amnem Leitha ſitam. Cives maximam partem Germani ſunt. Fuitque locus hic an. 1636. Domini Comitis Leonhardi Caroli ab Harrach pignus.

Vicus

Vicus Wilelburg. 1. in crepidine Danubij situs.

Urbs & Arx RAB, vel Iaurinum 4. Hoc munitissimum Hungariæ Castrum etiam Christianorum adhuc est: quod ex unâ parte Danubius duplici agmine circumfluit: ex alterâ verò Raba, vel Rabnitz aut Rabsa itemque paludes ambiunt. Habet Episcopum proprium: & verò in Cõventu Regni Posonij anno 1647. concessum fuit, ut Evangelici in domo quadam, Religionis suæ exercitia haberent. Præsidium huius Castri constat cùm ex Hungaris, tùm ex Germanis qui mutua negotiationum & mercaturæ societate sunt coniuncti.

* *
*

ITER CLVII.

VVittebergâ BRVNSVICVM, HANNOVERAM & MINDAM.

Urbs COSSWICK. 2.mill. in crepidine & sinu Albis, in Principatu Ascaniensi, quæ cum sua Præfectura ad Zervestam refertur. Circa annum 1646. Principissa Ascaniensis, Dn. Magdalena Comitissa Oldenburgensis, vidua, sedem suam Aulicam hac in civitate habuit.

Pag. Mulstatt. 2. mill.

Urbs ZERBST. Zeruesta. 2. mill. De qua suprà N. 131.

Cœnob. Lytzkei 1½. mill.

Urbs GOMMERN. 1½. In Burggraviatu Magdeburgensi, quæ unà cum Arce Domino Electori Saxoniæ subiecta est.

Urbs

Urbs MAGDEBVRG, 2. mill. de qua supr. N. 16.

Pag. Allenstatt. 1. mill.

P. Eichenbarleben. $1\frac{1}{2}$. mill.

P. & Arx Arxleben. $1\frac{1}{2}$. mill.

Urbs HELMSTAT. 2. mill. de quæ supr. N. 26.

Urbs KONIGSLAVTER, vel LVTTER. 2. mill. Est Principalis Brunsvicensis civitas, pertinens ad Wolferbutelium: in qua Cœnobium & Templum, in quo Lotharius Imperator II. & gener eius, Heinricus Superbus, Dux Bavariæ & Saxoniæ ut & Richsa, Lotharij Imperatoris Coniux, sepulti sunt, videri potest.

Urbs BRVNSVICVM. 3, de quæ supr. N. 15.

Urbs & Arx PEINE, vel PEINA. 3. mill. Condita ad Fusam flumen in Episcopatu Hildesheimensi, & hodieque illi subiecta. Arx huius loci, in monte sita, probè munita est, inque oppidulo quondam bonæ notæ

Urbs WARDEIN, Varadinum, cognomento Magnum 2. mill. Quidam à Debrezio tantum 7. mill. habet. Eſt Varadinum clavis Hungariæ & Tranſilvaniæ, eſtque Arx huius loci pulchrè & artificiosè ſtructa & probè munita; Templum verò Arcis ſeu Epiſcopale, in quo Uladislaus Sanctus, Hungariæ Rex, & Sigismundus Imperator ſepulti fuerunt, ante annos aliquot deſtructum inque vallum ſeu propugnaculum converſum; nullumque hodie in ea urbe templum eſt muris cinctum, Conſiſtorium v. ſacrum ſeu Conſilium Eccleſiaſticum, cui omnes vicinæ Eccleſiæ, eandem Domini ſui, Principis nimirum Tranſilvaniæ Religionem & fidem amplectentes, ſubiectæ ſunt. Habet Scholam optimè conſtitutam: & milliari uno ab Urbe thermæ ſunt celebres & ſalutares.

Hinc venitur per pagos, Telegd, Reff, Fekketetoo vel Fecketeto & Sebes:

Sebes: item vicum Hunniad, & pagos Korosfw, Gialu & Feniesch, ad

Urb. CLAVSENBVRG, vel Coloswar, 14. mill. à Varadino remotã. Urbs Transilvaniæ celeberrima amplissimaque, in qua multi Antitrinitarij & Photiniani nidulantur; penes quos summa etiam rerum potestas est. Magistratum gerunt Hungari & Germani; habenturque hic plerunque omnes Transilvaniæ conventus, & iudicia provincialia à Principe exercentur. Arx vetusta, Palatium Botschkay, Inscriptio quædam Romano-antiqua, templum Cathedrale & Arianorum domicilium, spectatu digna sunt.

Urb. vel Vicus Torenburg vel Torda. 2. mill.

Urbs & Arx Enied. 3. mill.

Urbs WEISSENBVRG. Alba Iulia vel Feyerwar 2. mill. magna & longa. Hic Princeps Transilvaniæ sedem suam habet Aulicam, cuius Do-

minus parens, Georgius Ragocius, celeberrimum hic Gymnasium litterarium instituit. Maius sive Cathedrale templum est S. Michaelis, ornatum plurimorum Principum sepulchralibus monumentis: In Arce, ut & in Hippocomio Principali; itẽque in Palatio Battorij & Porta Urbis, omnis generis antiquitates spectandæ occurrunt.

Urb. HERMANSTAT, Cibinium vel Szeben. 6. mill. Hungarica: pro quibus alius 8. notat: cum vulgò duo Hungarica cum 3. Germanicis æquentur. Ponit quidam in Itinerario suo, 105. mill. Hungarica hucusque, quæ iuxta eiusdem calculum efficerent, 157½. mill. Est Cibenium caput totius Transilvaniæ, præcipua, maxima & pulcherrima, septem illarum Germanicarum & reliquarum omnium totius regionis, egregiè munita & potens, & Confessioni Augustanę addicta. Incolæ huius Urbis,

Urbis, qui Germani ſunt, nullis vel Hungaris vel Walachis, ius Civitatis apud ſeſe concedunt.

ITER CLVI.

Viennâ BVDAM, Ofen. It. IAVRINVM Rab.

I. BVDAM.

Vic. Viſchamund, de quo in præced. Itin. 4. mill.

Vic. Holbrunn, vel Hollenbrunn. 2. mill.

Vic. Summerein 4. Locus eſt præcipuus in Inſula Schutt, quam Danubius efficit, & quæ intra Poſonium, Iaurinum & Comoram ſita eſt.

Caſtrum COMORN. 8. mill. Hoc munitiſſimum Caſtrum Hungaricum Chriſtianorum eſt, eſtque Arx, quæ Vicum habet.

Caſtrum Tata, vel Dotis 2. mill. Caſtellum hoc vetus & munitum. 5.

 mil-

milliar. Iaurino abeſt, & Chriſtianorum eſſe dicitur.

Urbs STRIGONIVM. 4. Archiepiſcopalis, ſed hodieque Turcis ſubiecta Civitas, iuxta Granam, flumen, quod hic in Danubium ſeſe exonerat. Ferax eſt vini optimi, & thermis celebris: Arcem habet munitiſſimam & in ſolido Saxo ſtructam, in qua tẽplũ Archiepiſcopale & in eo S. Stephani, Hungariæ Regis ſepulcrum, quondam ſpectatu digna fuerunt. Canonici hodie ſunt Tirnaviæ.

Urbs PLINDENBVRG. Vicegradum. 4. mill. Sita eſt iuxtà Danubium: Arx autem, in qua olim Corona Hungarica ſervata & cuſtodita fuit, celſiſſima eſt, munitiſſimaque, & hoc noſtro tempore unà cum oppido in manu & poteſtate Turcæ. E regione etiam in ripa Danubij eſt Vicus Maros, in quo Chriſtiani, Turcæ tributarij, habitant.

Kaltbach. 4. mill.

Buda

Buda Vetus.2.mill.

Urbs BVDA. OFEN.2.mill.Summa 36. Hungarica vel 54. Germanica milliaria, ut numeravit David Frolichius, Hungarus, Viennâ huc usque. Quidam. 33. alij tantùm 32. notant Hungarica mill. Fuit verò OFEN Buda quondam caput totius regni Hungarici, atque Regum Hungaricorum sedes Ordinaria, usque dum eam Solymannus Turcarum Imperator, anno 1541. expugnavit. Ex quo tempore in potestate fuit Turcarum. Thermas habet nobilissimas, Arcem magnificam, in qua multi Christiani duarum Religionum atque inter eos Germani quoque, habitare dicuntur. In Itinere Constantinopolitano Iacobi Fuhreri scribitur: quod in ea, prope Portam, anno 1587. magnum fuerit templum, quod media sui parte distinctum fuerit, hinc Pontificiis, illinc Calvinianis Religionem suam exer-

centibus, quorum pars etiam amplior fuerit, atque optimè ipsis inter sese convenerit, utrisque mercaturas Pesti exercentibus.

II. IAVRINVM.

Istuc iter capitur, Vienna, per Urbem & Arcem BRVCK, iuxta Leitham vel Leytham flumen, quod Austriam ab Hungaria disterminat. 4. mill. Sita est in finibus Hungariæ, sed adhuc in Austria inferiore, & ceu pignus Dn. Comiti ab Harrach tradita est.

Urbs ALTENBVRG, cognomine UNGERISCH ALTENBVRG, vel Ovar, 4. mill. Arcem habet munitam in sinu parvo Danubij & ad prædict. amnem Leitha sitam. Cives maximam partem Germani sunt. Fuitque locus hic an. 1636. Domini Comitis Leonhardi Caroli ab Harrach pignus.

Vicus

Vicus Wiselburg. 1. in crepidine Danubij situs.

Urbs & Arx RAB, vel Iaurinum 4. Hoc munitissimum Hungariæ Castrum etiam Christianorum adhuc est: quod ex una parte Danubius duplici agmine circumfluit : ex altera verò Raba, vel Rabnitz aut Rabsa itemque paludes ambiunt. Habet Episcopum proprium: & verò in Cõventu Regni Posonij anno 1647. concessum fujt , ut Evangelici in domo quadam , Religionis suæ exercitia haberent. Præsidium huius Castri constat cùm ex Hungaris , tùm ex Germanis qui mutua negotiationum & mercaturæ societate sunt coniuncti.

* *
*

ITER CLVII.

VVittebergâ BRVNSVICVM, HANNOVERAM & MINDAM.

Urbs COSSWICK. 2.mill. in crepidine & ſinu Albis, in Principatu Aſcanienſi, quæ cum ſua Præfectura ad Zerveſtam refertur. Circa annum 1646. Principiſſa Aſcanienſis, Dn. Magdalena Comitiſſa Oldenburgenſis, vidua, ſedem ſuam Aulicam hac in civitate habuit.

Pag. Mulſtatt. 2. mill.

Urbs ZERBST. Zerueſta. 2. mill. De qua ſuprà N. 131.

Cœnob. Lytzkei 1½. mill.

Urbs GOMMERN. 1½. In Burggraviatu Magdeburgenſi, quæ unà cum Arce Domino Electori Saxoniæ ſubiecta eſt.

Urbs

Urbs MAGDEBVRG, 2. mill. de qua supr. N.16.

Pag. Allenstatt. 1. mill.

P. Eichenbarleben. 1½. mill.

P. & Arx Arxleben. 1½. mill.

Urbs HELMSTAT. 2. mill. de quæ supr. N.26.

Urbs KONIGSLAVTER, vel LVTTER. 2. mill. Est Principalis Brunsvicensis civitas, pertinens ad Wolferbutelium: in qua Cœnobium & Templum, in quo Lotharius Imperator II. & gener eius, Heinricus Superbus, Dux Bavariæ & Saxoniæ ut & Richsa, Lotharij Imperatoris Coniux, sepulti sunt, videri potest.

Urbs BRVNSVICVM. 3. de quæ supr. N.15.

Urbs & Arx PEINE, vel PEINA. 3. mill. Condita ad Fusam flumen in Episcopatu Hildesheimensi, & hodieque illi subiecta. Arx huius loci, in monte sita, probè munita est, inque oppidulo quondam bonæ notæ

tibialia è filis netis ducta, conficiebantur.

Urbs HANOVERA. 3. mill. de qua supra N. 23.

Urbs STATHAGEN. 3. mill. in Comitatu SCHAWENBURGICO, arcem habet & præfecturam: in qua, priusquam Rinteliana Academia instituta est, Gymnasium fuit illustre Schawenburgense. Extinctis Comitibus Schawenburgicis, sic statuente Pacificatione generali, ad Hassiam Cassellanam, devoluta est.

Urbs & Arx BUCKENBURG, vel Bockenburg. 2. mill. Arx, quæ novissimorum Comitum Schawenburgensium sedes fuit Aulica, magnificè constructa fuit, & Sacrarium habuit pulcherrimè atque singulari artificio factum: in oppidulo a. novum templum parochiale elegantissimum. In prædicta Pacificatione generali sic extat: pag. 66. Ius directi & Vtilis domi-

dominij, in Præfecturas Schaumburg, Buckenburg, Saxenhagen, Statthagen, Episcopatui Mindano antehac assertum & adiudicatum, porrò ad Dn. Wilhelmum, modernum Hassiæ Landgravium eiusque successores plenariè in perpetuum, citra ulteriorem Episcopatus, aut alterius cuiusvis contradictionem aut turbationem pertineat: salva tamen transactione inter Christianum Ludovicum Ducem Brunswico-Luneburgensem & Hassiæ Landgraviam Philippumque Comitem de Lippe, inita, &c.

Urbs MINDEN ad Visurgim 1. mill. de qua urbe Episcopali supra, N.22.

Vel, Wittebergâ, ad

Urb. HANICEN. 2. mill. magn. Electoris Saxonici.

Urb. BITTERFELD. 2. Itidem Electoris.

Urbem HALL, Saxoniæ. 4. mill. parv. de qua supr. N.131.

Urb. EISLEBEN. 3. mill. Præcipua totius Comitatus Mansfeldici Urbs, verùm hodie, ut dicitur, unà cum Præfectura, maximam partem, Electori Saxonico, oppignorata: in qua templum primarium, & domus, quæ D. Lutherum nascentem primo excepit anno 1483. & inscriptio illarum ædium, digna sunt, quæ spectentur.

Urb. ERMISLEBEN. 3. mill. de quo supr. N.15.

Urb. Quedlenburg. 2. mill.

Urb. HALBERSTATT. 2. mill. de quibus duabus Urbibus supra. N. 14.

Vic. Hessem. 3. mill. mediocria.

Urb. & Arcem WOLFENBUTEL. 3. mill. de quibus locis duobus supr. N.15.

Pag. Bleckenstede. 1. mill. magn.

Pag. Innstede. 2. mill.

Urb. HILDESHEIM. 2. mill. de qua supr. N. 23.

Arx Hallerburg. 2. mill. Sita est inter Pattensen & Eldagessen, & est Principis Brunsvicensis.

Urb. SPRING. 1. mill. ad differentiam Hamelspring, vel quoniam hoc oppidulum in ditione est Hallermund sita (quæ Regiunculæ intra Diester & Leine adnumeratur) ab aliquibus Hallerspring vocatur. Etiam Ducis Brunsvicensis.

Hinc per silvam Diester, ad
Pag. Katerhagen 2½. mill.
Urb. Buckenburg. 2. mill. parv.
Urb. MINDEN. 1. mill. De quibus locis duobus supra.

ITER CLVIII.

VVitteberga DRESDAM & PRAGAM.

Pag. Elster. 1. Locus nunc desolatus & vastatus.

Urbs & Arx Bretſch. 1. mill. medioc. Dominorum Loſerorum Marſchallorum Electoratus Saxonici. Hulſius huc uſque 3. mill. Witteberga numerat.

Urbs TORGAW. 3. mill. parva. de qua ſupr. N. 104. Hulſius modò dictus hinc ad Thebas Saxonicas (Dieben) 3. & hinc Halam uſque. 4. milliar. numerat.

Urbs BELGERN in ripa Albis. 1. mill. In Curia huius Oppidi cernere imaginem Rulandi ex lapide, cum catena & gladio ligneo olim licuit & forſitan hodieque. Olim pertinuit hic locus ad Epiſcopatum Wurzenſem, hic verò ad Miſenſem, qui hodie eſt Electoris Saxonici.

Urb. MVLBERG. 1. mill. Sita eſt iuxta Albim & eſt Electoris: ubi ante bellum hoc proximum arx inſignis, ut & Cœnobium, ſtetit.

Urbs STRALEN. 1. mill. Itidem iuxtà Albim, Dominorũ Pflugiorum, nobi-

nobilium Misnicorum; quanquam Oppidulum hoc unà cum Arce eleganti anno 1637. exusta esse fertur.

Urbs MEISSEN. 3. mill.

Urbs DRESDA. 3. mill. Vide de his Locis duobus Iter XVII. & de via, hinc Pragam ducente supr. N. 80.

ITER CLIX.

Würtzburgo BERLINUM.

Urbs DETTELBACH, vel Tettelbach. 2. mill. terrâ. De qua supr. N. 85.

Urbs SCHWARTZACH: quò Hulsius 3. mill. ponit. Alij habent. 2. mill. Præfecturam habet. Quarta fermè milliaris parte ab ea conditum est, pulchrum illud & opulentum Cœnobium, Munsterschwartzach, Abbatia Monachorum. Uterque locus ad Episcopatum Wurtzburgensem pertinet.

Cœnob. EBERACH vel EBORACH. 3.mill. Hulſius ille 4. numerat. Eſt Cœnobium Ciſterzienſe celeberrimum, in ſilva, vocata Steigerwald, in quo multi Comites à Caſtell ſepulti ſunt: quo etiam mortui Epiſcopi Herbipolenſis cor devehitur. Includitur illud ſtanneo capulo, impoſitumque rhedæ & adiuncto miniſtro, ætate confecto, cuius fides ſæpè explorata, & quatuor equis huc deportatur. Equi in Cœnobio manent: miniſtro verò illi, uſque ad obitum ſuum ceu monacho, victus præbetur. Eſt proximè ab hoc Cœnobio Oppidulũ, Epiſcopo Wurtzburgenſi ſubiectum: à quo Schweinfurtum uſque 4.mill. deſignantur.

Urbs BAMBERGA. 3.mill. Vulgò iuxta cuiuſdam, qui hâc via iter fecit, aſſertionem 8. à Dettelbach, & 10. Wurtzburgo huc uſque numerantur.

Vicus

Vicus vel Arx Schefsliz 1. mill. de qua supr. N.88.

Urbs CULMBACH, 5. mill. De qua supr. N.85.

Urbs HOFF. 5. mill. De qua supr. N.12.

Urbs PLAVEN 3. mill. ibid.

Urbs REICHENBACH. 2. mill. in VoitLandia, Electoris Saxonici; quo in loco ante bellum proximum, egregij panni texti sunt.

Urbs ZWIKAW. 2. mill.

Urb. ALTENBURG. 4. mill.

Urbs LEIPZIG, 5. mill. de quibus tribus Oppid. supr. N.12.

Urbs EYLENBERG. 3. mill.

Urbs TORGAW. 3. mill. De quo utroque loco supr. N.104.

Urbs DOMMITSCH. 1. m, de qua supr. N.106.

Urb. SCHMIDBERG. 1½. mill. Electoris Saxonici, cincta & circumsepta montibus: in qua egregia Cerevisia coquitur: quanquam hic locus

anno

anno 1637. in Cineres, subiectis ignibus, redactus est.

Urbs WITTENBERG. 3. proximâ a. viâ, Torgau huc usque 5. tantùm & Lipsiâ, per Dieben, 8. milliaria numerantur.

Hinc BERLINVM usque 12. mil'. numerantur. Vide supra Num. 106. Quidam alius, usus circuitionibus, Wittebergâ, pervenit ad

Urbem DAMME, vel ad Tham. 6. milliar. Quidam 7. & 8. numerant. Sita est in finibus Lusatiæ, in Halensi seu Magdeburgensi Archiepiscopatu, atque dubio procul illa est Civitas, quæ nunc vigore Pacis conclusæ, Electoris est Saxonici.

Urbs BARHVT. 2. milliar. Comitis est Solmensis.

Urbs MITTENWALD. 3. mill. in Marchia Brandeburgica.

Urbs BERLINVM. 3. vel 4. mill. de qua supra. N. 73.

ITER CLX.

VVurtzburgo DANTISCVM Dantzig.

Urbs BERLINVM, de qua in præcedenti Itinere. Hinc Via Stettinum usque suprà N.106. notata est. Quidam eâ ipsa sic iter instituit.

Urbs FREYENWALD. iuxta Oderam in Marchionatu, 6.mill. Alij plura numerant. Vide Iter 106.

Hinc flumine, ad

Urb. ADERBERG, vel Oderberg. 2½. mill. Quidam etiam duo habent. Brandeburgici Electoris.

Urb. & pulchra admodum Arx, Vierraden. 4½. mill. in Marchia media.

GARZ. in Pomerania. 3.mill. de qua N.106.

Urb. STETTIN. 4.mill. de qua N.77.

Hic

Hic navem conſcendit & vectus eſt per Oderam ad ſinum maris Balthici, qui ut refert, fermè ſex mill. in longitudine, aliquibus in locis 7. vel 8. in latitudine (alij 8. in long. & 4. in latitud. notant) admodum piſcoſus, uſque ad

Urbem & Arcem WOLLIN 6. mill. Sita hæc eſt iuxta dictum Sinum (Friſchaff) quo loco olim condita fuit urbs Iulinum, potentiſſima & Emporium nobiliſſimum: è cuius ruderibus oppidulum hocce poſtmodum extructum eſt. Fuit hæc patria D. Ioannis Bugenhagij.

Porrò per profundum, ventis ſecundis, iuxta

Urb. CAMINVM (à qua Epiſcopatus Pomeranicus Camenſis nomen habet) præternavigavit 3. mill. poſtea ad littus Balthicum pervenit: poſtmodum mare Balthicum ingreſſus, in portu Treptavienſi pernoctavit 5. mill. & in

Urb.

Urb. COLBERG, portum appulit. 2. mill. De hac civitate supra Num. 29.

Hinc terrestri itinere ad

Urb. & Arcem COSLINVM. 5. mill. Hinc per periculosum Chollenberg, ad

Urb. ZANAV. 1. mill. Urb. SCHLAGE. 4. Urb. & Arc. STOLPE. 3. Urb. LAVENBVRG. 7. vel 7½. de quib. locis V. supra in 77. Itinere actum est.

LAVENBVRGO, porrò per taurinum montem (Ochsenberg) Cassubiæ, sylvam latrociniis & rapinis infestam. 3½. mill. pergens, ad

Urb. DANTISCVM, sive Gedanum, 6½. mill. emensus est. De qua urbe supr. N. 18. videndum.

Qui hinc ad VILNAM proficisci cupit, ille trans sinum Balthicum, venit in oppidum Borussicum Tolmerit vel Tolkemit 13. mill. Bartenstein, etiam oppidum Porussicum. 15. mill.

15.mill. Wierczbolow.22. Troki, oppidum Lithuaniæ & quondam Ducum Lithuaniæ Magnorum ſedem Aulicam.20. mill. & Vilnam 6.mill.

Ex Monte Regio Vilnam alius hanc viam notat. Pag. Lagaiben.9. Pag. Sucht Laſſach 10. Urb. Auguſtowin Podlaſſia 11. Urb. Grodno 10. (habet quidam 14.) Urb. Merecz, in qua Uladislaus IV. Polonorum Rex, anno 1648. mortuus eſt. 12. pro quibus alius 9. Urb. Vilna. 14. quidam 10. At verò hæc via anfractibus & ambagibus non caret: pro qua alii ſequentem notant. Mons Regius in Poruſſia. Urb. Waldaw.2.vel 2.& dimid.mill.parva. Arx Tapiau iuxta Pregel 3.& dimid.vel 4.Urb. Salau 4. mill.magna. Arx & Vic. Georgenburg, iuxta Pregel. 2.& dimid. Arx Ragnit. 7. adhuc in Poruſſia. Ad Schwaben, 1.& dimid. mill. Georgenburg Lithuaniæ. 5.mill. Chriſt-

Mimel.

Mimel.2.mill. Kronie.9. & dimid. m. Urb. Troki, de qua supr. 7. Urb. Vilna. 6.mill. Invenitur etiam hæc via. E MonteRegio ad Porussicam Urbem Fridland. 8. mill. Urb. Rastenburg. 8. Urb. Augustow 13. Grodna Lithuaniæ 10. vel 14. Urb. Merecz. 9. vel 12. Urb. Wilde vel Vilna, caput Lithuaniæ 10. vel 12. mill. E qua civitate quidam RIGAM Livoniæ, essedo vectus, spatio quinque dierum pervenit: facitque mentionem unius tantùm, & quidem mœnibus non clausi oppiduli, nomine BAUSKE, cum Arce munita, in Semigallia sive Senonum Gallia & Ducis Curlandiæ, quod in universo hoc itinere habuerit. Alius hanc viam notat: Vilnâ, Kirnau vel Kernovia, ubi sedem suam antiquitus habuisse Livoniæ Duces scribuntur. 6. & dimid. mill. Urb. Wilkomicz.

6.&

6. & dimid. etiam Lithuaniæ, Noveміаſtezko. 7. magn. mill. Szawiski. 7. Urb. Bauske. 7. Riga. 10. milliaria.

FINIS.

INDEX

ACHATIS FIDI

Index geminus,

INDEX PRIOR.

IN quo observandum est, quòd Itinerum loca, non recto tantùm, sed etiam inverso ordine, exempli gratia, AUGUSTA, BRUNSWIGAM, & BRUNSWIGA, AUGUSTAM, imo etiam ex medio alicujus Itineris. V. C. VIENNA URATISLAVIAM vel OLOMUTIUM, ex eodem investigare & locorum quorumlibet intervalla, cognoscere liceat. Cui fini posterior quoq; Index inseruit, LOCORUM nempe, ut qui ex Urbium quadam in aliam profectionem suscepturi sunt, quanto à sese invicem illæ spatio distent, scire queãt.

Omnia namq; Itinerum loca in hunc priorem Indicem conferre, nimis lõgum atque prolixum futurum esset. Et quoniã AUGUSTA VINDELICA locus est, verhedorum equorũ conductu seu stativis inprimis celebris, & Hippocomo nobilis, ad quem plurima Itinera diriguntur; plures etiam ex eadem in alia loca ducentes viæ annotatæ sunt, quarum (ut supra ostensum est) ad alia loca vel rectis vel inversis itineribus, usus multiplex & varius erit.

ANTVERPIA.

Gulich,

AUGUSTA.

AUGUSTA.

AUGUSTA.

AUGUSTA.

Gard-

Hu-

Pa-

Ripen,

AUGUSTA.

BASILEA.

BERLINO.

BERNA.

BERNA.

Darm-

A S. GALLO.

INS-

INSPRUGG.

Hani-

VVartz-

Oetin-

Lintz.

Strau-

Hanno-

WÜRTZBURG.

INDEX POTSERIOR.

Quo continentur nomina Locorum præcipuorum, in quibus aliquid notatu observatuq; dignum occurrit. Cæterorum, quorum ingens multitudo est, quandoquidem nuda sit atq; simplex eorundem mentio, nullam habendam esse rationem duximus.

A.

Ba-

B.

Bein-

C.

Cham.

D.

Ehren-

En-

Eſslin-

For-

Fra-

Gard-

Hei-

Hulst.

I.

Judoigne.

Klaum.

Lai-

M.

Mal

Mar-

Melk

Ol-

Q.

R.

Schir-

Schon-

Shvvein-

Sigers-

wer-

ERRORES
Propter absentiam Autoris ab Operis Typographicis, commissi.

PAg. 10 lin. 20. pro *Succentorium*, lege *Succinctorium*.

Pag. 110. Itin. X. post illa verba, ad fluvio- lum Roth 1½. mil. insere ab initio. Vic. Pfarkirchen. 2. mill. situs. in Bavaria inferiore. Dicasterium habens Provinciale.

P. 119. l. 8. pro Au'am, lege Aula ibid. pro Venetias, l. Venetiæ.

Pag. 146. post lin. 18. insere ab initio. Vr. FRIDBERGA, 3. mill. sita in peculiari circulo suo, etiam in dicta Marchia nova.

P. 90. lin. 9. pro fluuidum, lege fluuiolum.

P. 203. post lin 5. ab init. insere.

Pag. Tremmen, 2. mill. magn.

P. 209. post. l. 3. interpone:

Pag. Melbach. 2½. mil.

P. 228. post l. 12. insere

Vrbs SIGEN 2. vel 2½. mill. Præcipua in di-

in dicto Comitatu Nassovico Dillenbergensi, sita in loco editiore seu collino in qua sedes est aulica Nassovica.

P.231.post.lin.19.insere:

Vrb. WORCUM.$\frac{1}{2}$.*mill. Itemq;*

P.377 post lin.12.insere,

Vrb. VESOUL. 4. *mill. magn una ex celeberrimis Burgundiæ Superioris civitatibus.*

P.412.post lin 22.interpone

Vic.Piuunitze,vel Kellershals 2. mill. intra lapidosas quasdam & confragosas viæ fauces, duo mill, longas situs est ad Poperũ, fluvium magnum. Atq; hinc ad &c.

P.416.post lin. 4. insere, Vrb. OLAV. 2.*mill.*

P.Matzdorff.2.mill.

Vrb BRESLAV. 2. *mill.*

P.431.post lin.2. insere sequentem pagellam integram.

Pag. Zebing $\frac{1}{2}$.*mill. Hinc per mõtem Meinardi ad*

P.Reichendorff 1$\frac{1}{2}$.*mill.*

Vrb.

*Vrb.*EGEMBURG. $1\frac{1}{2}$.*mill. Archiducalis est, & Austriæ inferioris, ad Scheynizium amne.*

Vic.Pulka.1.mill Hic cõductus est equorum verbedariorum sive celerum, qui Vienna Pagam petentes, transire hic solent.

*Vrb.*SCHRAITENTHAL $\frac{1}{2}$.*mill. Arx hic [illegible] elegantissima, quæ non ita pridem B[illegible]ones à Bizingen possessores agnovit.*

*Vrb.*REEZ. $\frac{1}{2}$ *mill magn. Oppidum e[illegible]ganter & peramœno loco structum, nobi[illegible] & generoso vino celebre.*

*Vrb.*ZNOIM, *2. mill.*

vel.

CREMBSA, *aspera & [illegible] via per Haidendorf, & Stras, ad*

Pag. Hohenuuart. 2. mill. Hinc per [illegible]seldorf ad

Pag. Sittendorf. 2. mill.

P. Zellerndorf. 1. mill. magn. qui tamen præteriri potest. Loca ante bellum proximum German frequenter habitata, & incolarum refertißima, arces suas habẽtia, & quidẽ Zellerndorf. DD. Baronib. Geyer.

Vic.

Vic. Calendorf. 2. mill. Locus. obscurus & exiguus Austriæ.

Vrb. ZNOIM *vel* ZNAIM. *1. mill pa-rum in finibus Austriacis, sed in ipsa Moravia: quas regiones* Teia *flumen, juxta quod illa condita est, disterminat. Est Vrbs præcipua & Principalis; in cujus arce hodieque cernitur Lararium sive Sacrarium ex Gentilitate reliquum, Itemq; Ecclesia primaria S. Nicolai & Templa alia: Curia, turrim habens celsam ad modum, artificioq; singulari structā. Vic. Prostomeritz, 1. mill. Quibus nihil est quod Znoimæ agant, relicta eadem à latere, statim ex supradicto vico Calendorf, huc iter convertent. 1½. mill. &c.*

P. 598. post. lin. 4 interpone.

Hinc nō longo post pervenitur ad montem illum famosum & celebrem Kalenberg: atq; inde porrò.

P. 602 post lin. 5. insere:

Vrb. HEYLIGENPEIL. *4. mill. Sita est in regione Borussica Natangensi.*

P. 613. post. l 16. Castr. Königshofen, inser.

Vrb.

ERRATA.

Vrb. ROMHILD. *1. mill.*

P.764.post lin.12.intra Tockay & Besser-mim, interpono.

P.Dorog.4.mill. Raziorum pagus, à quo campus ille Doroghi Putza nuncupatur.

Et hæc de Omissis.

Errata verò commissa potiora, sic Emendanda.

P.11.l.14.pro exarmari lege, exonerari. P.49.6 pro Choredidasculi, lege Chorodidascali. p.52.pro celebrita lege celebritas. p.64.l.penult.pro idemq; lege itemq; p 80. lin.ult.pro Ruochen, lege Kuochen p.91 pro Sphæropægium, lege Sphæropægnium pag. 134.l.21.pro Ars, lege Arx. p.138.l.11.pro Lubbere, lege LUBBERE. *pag.278.pro Dumlmgen, l. Duntlingen. p.335.l.12 post verba, & tandem, lege* MADRITUM. *p.354.& alibi passim.pro Veredorum, lege verhedorum, p.452.pro Fravvenberg, l.5.lege* PRAUNSPERG. *p.545.pro Baunbach.lege Baunach p.577.l.13.pro Gruenbach, lege Grüenenbach.p.580.l.3 pro Reisersburg.lege Reisensburg.p 593.pro sapidis rapulis, lege Sapidis.* Præ-

ERRATA.

Præter hæc passim per libellum, vocales pro diphtongis à Typographo usurpatæ sunt, verbi gratia.

Pag.235. Altenkurch.	*Altenkürck.*
p.105. Dunckelsspüel.	*Dünckelspüel.*
297. Guntzburg.	*Günzburg.*
471. Goppingen.	*Göppingen.*
76 Hochst.	*Höchst.*
295. Hugelsheim. pro	*Hügelsheim.*
146. Iagerspurg.	*Iägerspurg.*
p. 525. Monchen.	*Mönchen.*
Mulberg.662.	*Mülberg.*
405. Munster.	*Münster.*
476 VVurtenberg.	*VVürtenberg.*
528. VVurtzburg, 104.	*VVürtzberg.*

Quæ tamen & alia æquus & candidus Lector ipse emendabit, & ex duobus Indicibus, qui in alia officina Typographica diligentius sunt excusi, genuinæ lectioni & pronunciationi restituat.

In Indice.

F.f. fac.2. pro Meiningen, lege Mainingē.

Solt

ERRATA.

Solt quedl. lege Soltquedel.
Montpelgadensi, lege Montpelgardensi.
Bergen op som, l. Bergen op Som.
Beru. l. Bern.
G g. *Adenburg. l. Aldenburg.*
Ardlam. l. Anclam.
Padetorn. l Padeborn.
H *Gcfras. l. Gefräs.*

ULMÆ:
Impensis GEORGII WILD-
EISEN, ANNO 1653.

5c